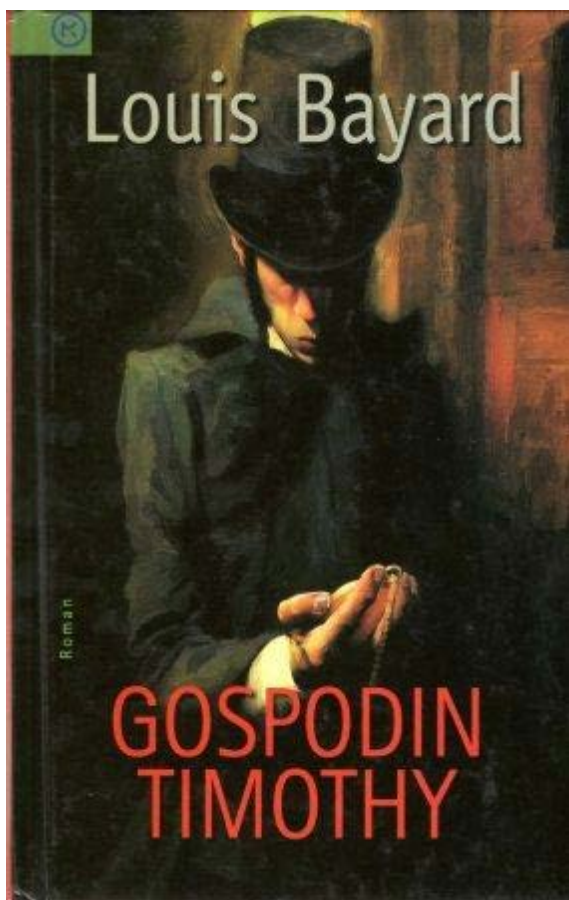

Louis Bayard

GOSPODIN TIMOTHY

Mr. Timothy

I u viktorijansko doba rijeka Temza dijelila je

London, ali bila je i izvor zarade. Pogotovo za one koji nisu imali ništa, U njoj se svašta moglo naći, ponešto od toga i dobro prodati. No kad naslovni lik ovoga romana, Timothy, iz Temze izvuče dvije umorene djevojčice i na njihovim ramenima uoči utisnut žig znat će da se pojavio novi serijski ubojica. Jer, podsjetimo se, u to je vrijeme Londonom harao i neuhvatljivi Jack Rasparač. Kad Timothy na ulici ugleda, doduše živu, djevojčicu s utisnutim žigom na ramenu pokušat će je zaštititi od okrutnog ubojice. No hoće li u tome uspjeti...?

MOZAIKOVA ZABAVNA BIBLIOTEKA
knjiga dvadeset druga

Naslov izvornika *Mr. Timothy*

Copyright: © 2003 by Louis Bayard

Copyright za hrvatsko izdanje Mozaik knjiga d.o.o., Zagreb
Urednik
Zoran Maljković

Nakladnik Mozaik knjiga d.o.o., Zagreb Za nakladnika
Zdravko ICafol

Grafički urednik Srećko Jolić
Oblikovanje naslovnice Fadil Vejzović
Korektor Milovan Tatarin
Autor ilustracije na naslovnici Tomislav Torjanac
Tisak
Tiskarna Ljubljana, 2006.

Sva prava pridržana. Ova je knjiga zaštićena autorskim pravima i ne smije se ni djelomično reproducirati, pohraniti u sustavu za reproduciranje, niti prenositi u bilo kojem obliku i na bilo koji način bez pismenog dopuštenja autora i izdavača.

Louis Bayard
Gospodin Timothy

S engleskoga prevela MIRNA ČUBRANIĆ
Mozaik knjiga
GRUPA MLADINSKA KNJIGA

S duhovima više nije imao posla, već je živio povodeći se za načelom potpunoga trezvenjaštva, otada pa zauvijek...

Charles Dickens Božićna pjesma

PRVO POGLAVLJE

Više nisam baš majušan, to je činjenica. Gotovo metar i sedamdeset pet, zadnji put kad su me mjerili, i nepunih sedamdeset kilograma. Do dana današnjeg ljudima je to teško prihvatiti. Moja sestra Martha, na primjer, nije čak željela pogledati me u oči zadnji put kad sam je vidio, morala je prčkati oko gumba na mojoj košulji i zuriti mi u grudi, kao da iz moje prsne kosti trepću dvije očne jabučice s rosnim trepavicama. I ništa nije značilo što sam petnaestak centimetara viši od nje, ona me i nadalje željela tetošiti, iako ima mnoštvo vlastitih potomaka – šest, zadnji put kad sam brojao – i vječno pripitog supruga koji na svaku noć koju provede kod kuće, dvije provede napolju – pa zašto bi onda željela brinuti o još jednom tijelu? Ali, ona to želi, iz navike, pa neka žena dobije što želi, i stoga sam tom prilikom pao na koljena, očiju upravljenih ravno u nebo pogledom kakav sam nekoć imao, vratio mi se u sekundi, i zapjevao Annie Laurie. Martha se nasmijala, ćušnula me po uhu i rekla odlazi, ali mislim da ju je to razveselilo, podsjetilo na doba kad sam bio manji, kad je i sve drugo bilo manje.

Metalnu sponu davno je kupio neki prekupac, a nedugo nakon toga štaka je završila kao potpala – bio je to prilično

obredan trenutak – i jedino stoje ostalo, doista, lagano je šepesanje, za koje drugi kažu da i nije šepesanje, nego zanašanje u hodu, lagano oklijevanje desne noge prije nego što dotakne pločnik, metrička sramežljivost. Ujak N mi je jednom rekao da ga zovem cezura¹, ali je to izazivalo poglede takvog istinskog neznanja da sam brzo odustao. Sad o njemu govorim kao o svom koraku. Svom zapinjanju. Što ima dražesnu konotaciju kretanja naprijed koja mi se prilično sviđa, iako ne mogu iskreno reći da se krećem naprijed, barem ne zadnjih šest mjeseci. No, uvijek je bolje ostavljati takav dojam.

Istini za volju, o nozi i ne razmišljam dok se vrijeme ne počne mijenjati. Na primjer, znam da je proljeće po laganom žarenju tik ispod desnog bedra. Jesen je dosadno, oštro probadanje u zglobu kuka, a zima je kuckanje u koljenu. Cijela čašica koljena odzvanja puna tri dana i nikakvo istežanje, savijanje ili neobraćanje pozornosti ne može zaustaviti tu glazbu.

Sad je zima.

Dvanaesti prosinca, da budem precizniji, datum koji proslavljam ostajanjem u krevetu. Ne mogu reći da odmaranje u krevetu imalo pomaže koljenu, ali kad dovoljno dugo nepomično ležim, koljeno se stapa s ostatkom mojega bića i rasplinjuje. Ili bih možda trebao reći da se sve drugo rasplinjuje; zaboravim čak i pomaknuti ruku.

Prije mnogo godina, jedan liječnik sa silovitim nosnicama i s dahom dimljene ribe, obavijestio je moju majku da će paraliza u mojoj nozi, ne bude li liječena, poput krvi prokolati mojim tijelom, uz bedro i kuk, kroz donji dio kralježnice, prsnu kost i pluća, kako bi se na posljetku smjestila u samom srcu, sirotom zamotuljčiću, progutala ga i zauvijek umirila. Sa samo šest godina i ubrzanim osjećajem za vrijeme, pretpostavio sam da će se to dogoditi veoma brzo – recimo, za tri ili četiri sata – pa sam se brižno oprostio s Marthom i Belindom jer su njih dvije

---

¹ Cezura – u pjesništvu: usjek, stanak, odmor u stihu.

bile mnogo simpatičnije od Jemmy i Sama, a Peteru sam rekao da slobodno uzme moj stolac, ako želi, i te sam noći ležeći na svojoj slamarici čekao da umrem, štipajući se svakih nekoliko sekundi da bih provjerio jesam li već izgubio osjećaj. Pretpostavljam da nakon svog tog silnog štipanja i jesam. Dakle, samo je pitanje vremena kad će stati i srce. Ležao sam i u najunutar-nijem uhu osluškivao posljednji okret, pitajući se kako će taj kobni, konačni otkucaj zvučati.

Možete, dakle, zamisliti koliko sam se uplašio kad sam se sljedećeg jutra probudio i spoznao da mi urica još kuca. Ako baš morate znati, osjećao sam se pomalo prevareno. I možda, kao naknadu, otada stalno sanjam daje dugoočekivani kraj na posljertku došao. Sanjam da sam ponovno u Camden Townu, samo što sam sad za sve prevelik: za stolac, za krevet, za štaku. Čak se i strop malo zgurio, pa se moram sagnuti ili nasloniti na zid. Stopala su mi ukorijenjena u pod. Krv se uzdiže venama. U rukama sam već izgubio osjećaj, iz pluća su mi istisnuti i posljednji dahtaji zraka, a moje srce bubnja dovoljno glasno da probudi mrtve – i ja tad shvaćam da se srce uopće ne zaustavlja, nego nastavlja kucati dugo nakon stoje sve drugo stalo, jer ono je jedan posve odvojeni organizam, i u bijesu izdaje nesmiljeno ga hvatam, zabadam prste u kavez rebara, istiskujem i posljednji mlaz zraka iz pluća, i tad vrisnem. Nikad nisam siguran jesam li doista vrisnuo, ili je i to dio sna, ali taj me vrisak uvijek ostavi izloženog, nekako duboko i nepromjenjivo, tako da sljedećih pet minuta moram izmišljati moguće izlike susjedima koji će svaki čas zalupati na vrata i zahtijevati objašnjenje.

Susjedi, naravno, nikad ne dolaze. Imam silnu sreću što spavam u kućanstvu u kojem su glasni krici dio ambijenta. Doista, u pansionu gospođe Sharpe, čovjek bi nekoliko puta zaredom mogao povikati »umorstvo!« i ne izazvati ništa više od popustljivih osmijeha u susjednim sobama. Umorstvo je ovdje jednostavno tek još jedna tlapnja, a tlapnje su prevladavajući zanat.

Jedina osoba koju čujem većinu noći je Squidgy, gospodin ovješanih ramena i dlakavih ušiju, s tonzurom bijele kose, koji dolazi triput tjedno kako bi bio kažnjen zbog prekršaja koje je prije pola stoljeća počinio kao učenik javne škole. Squidgy obično uzima sobu pokraj moje, što mi pruža povlasticu ispovjednika koji sluša njegove grijeh, izgovorene kreštavim, drhtavim, zadihanim glasom.

– A onda sam dao Podgvju stranicu iz svoje latinske pisanke jer je s indikativima posve bespomoćan. I vidio sam gdje se Bertie Swinehead iskrađa u žitnicu kako bi ukrao vjeverice, ali zakleo sam se da neću tužakati. Oduševljen sam jahaćim čizmama koje je Simonu Bentincku prošlo polugodište poslala majka, i gotovo mu ih poželim maznuti. A Willie Robson me odveo do spremišta za čamac i pokazao mi pišu...

Udarci bičem čuju se između svake rečenice ukoliko se učiteljici previše ne žuri s bičevanjem, u protivnom se slučaju zna dogoditi da budu odrezane čitave tvrdnje. Srećom, Squidgy je obično u paru s Pamelom, djevojkom koja kombinira prusku učinkovitost s hinduističkom strpljivošću. Priča se daje nekoć bila guvernanta u obitelji zamjenika ministra kabineta, a taj ju je odličnik najprije zaveo i nedugo zatim iznevjerio. Mogla bi to biti i priča izmišljena zbog mušterija, ali kad je zaključana u onoj sobi sa Squidgyjem, Pamela doista zvuči kao guvernanta.

– Netko nije naučio konjugacije!

Drhtim već od samog slušanja. Zamislite sirotog Squidgyja, on mora izrecitirati čitavu lekciju tog dana.

– Amo, amas... a... ama... o, ne! Molim vas, ne!

Jedne sam se noći vratio neobično kasno i zatekao Squidgyja kako se sporo vuče hodnikom, nag kao i onoga dana kad je došao na svijet, s grijesima već izbičevanim iz tijela. Nosio je čašu porta i nasmiješio mi se kao klupski kolega.

– Dobra večer, Timothy – otegnuto je rekao.

Glava mu je bila pognuta od umiljate popustljivosti i dok je prolazio pokraj mene, vidio sam Pameline duge crvene tragove

kako se spuštaju od vrha ramena do stražnje strane koljena, a nove se rane već stapaju sa starima u uspravnom sagu blijedoljubičaste kože. Tako sam saznao da Squidgyja nitko kod kuće ne čeka, nitko tko bi ikad zamijetio u kakvom su stanju njegova leđa, ili barem posumnjao.

– Dobra večer i vama, gospodine – odgovorio sam.

Izraz poštovanja kojim sam ga oslovio iskotrljao mi se iz usta posve prirodno. Možda je on bio svjedočanstvo dostojanstvenosti kojim su muškarci poput Squidgyja i inače zaodjenu ti. I znak da sam i ja, kao i Pamela, zaposlenik gospođe Sharpe.

Takvim me, u svakom slučaju, Squidgy smatra. Mnogo mi je puta kimnuo glavom, komentirao vrijeme, pohvalio moje trapez-hlače. Najbolji smo poznanici i obojica savršeno znamo da bi me, kad bi ikad naletjeli jedan na drugoga na Mayfairu, potpuno ignorirao. Što znači da, čak i da vrisnem usred noći, i čak kad bi me Squidgy uspio čuti kroz pucketanje biča, on ne bi osjećao obvezu zbog mene prekinuti svoje uživanje.

Tko i bi? Mojih nekoliko preživjelih rođaka, ukoliko bi bili kadri. Ujak N, naravno. Kapetan Gully. Osim njih, tišina.

Tišina, da. Dobar razlog da izideš iz postelje jedne prosi-načke noći, iako ti koljeno i dalje pjeva, iako ti noćni zrak hvata dah čim ga ispustiš. Nastavi hodati, Time. Prema buci! Prema svjetlu!

Nijedan grad nije bučniji i svjetliji od Londona godine Gospodnje tisuću osamsto šezdesete. London te čeka u svakoj pukotini. Siđite predvorjem kuće gospođe Sharpe u bilo koje doba dana, skrenite nadesno, i ljudski promet Regent Streetom uhvatit će vas u svoj plimni zagrljaj. Uskočit ćete u kočiju za dva penija i upasti u kavanu. Sastrugat ćete balegu s cipele. Čut ćete kako satovi na crkvenim zvonnicima odzvanjaju pune sate i četvrtine. Vidjet ćete prve ovogodišnje grančice božikovine koje svjetlucaju iz izloga trgovaca peradi. Proći ćete pokraj izloga s debelim staklima u Oxford Streetu, trgovina sa slatkišima, platnom i duhanom, koji će svi odreda sjati kao pocakljene

šunke. Sudarat ćete se s kicošima sa svilenim šeširima i damama u kineskom krepu, vojnicima i financijerima, čistačima cipela i žonglerima, prevarantima i nadriliječnicima.

I da, oko moje, srest ćeš neke lake dame. Od pet sati poslijepodne do tri sata ujutro, od Langham Placea do St. John's Wooda. Momak ne može proći ni od Piccadilly Circusa do Waterloo Placea, a da mu se krijepost ne nađe u zasjedi. Nalakirani nokti na tvom boku, dojka naslonjena na tvoje rame. Trinaestogodišnjakinja s kečkama, ćelava babetina s ljubičastim plastom izjedenim od moljaca. Nijedna od njih, moram priznati, nije tako lijepo odjevena kao svita gospode Sharpe, ali sve su spremne poslužiti u hitnom slučaju. Dolaze iz Sheffielda i Birminghama, Belfasta i Bruxellesa, i Amsterdama. Kriješte, guguću, šapuću – sjajna simfonija seksa – a mi muškarci, mi muškarci koji prolazimo, samo smo crtovlje njihovim vijugavim melodijama.

– Ooo, nije li zgodan? Cure, ovaj je moj!

– Daj mi pusu, ljubavi.

– Budi prijatelj, staroj Sal potreban je gutljaj džina.

Često bih pomislio da bi se slijepac u Londonu mogao snaći prema jednostavnoj procjeni aluzija: blagima kroz Trafalgar Square, manje zakrabiljenima prema rijeci.

– Jesi li za jebačinu?

– Da ti pokažem pičku?

Jednom kad čuješ dovoljno ovakvih ponuda, postaje gotovo nedomoljubno odbiti. A pogledajte mene! Uglavnom snažan građanin od dvadeset tri godine, s organima u funkciji. Jednako dobar kandidat kao i svatko drugi. No, osim povremenog pipkanja u nekoj stražnjoj uličici, u zadnje mi vrijeme nije baš do toga. Štoje, zapravo, zapanjujuće: što mi se žene više približe, to mi je pjetlić hladniji. I stoga sam razapet između želje da žurno nastavim svojim putem i želje da se ispričam jer, vidite, želim da znaju da to nije njihovom krivnjom.

– Ne, doista, izgledaš fenomenalno. S tom tvojom slatkom žutom kosicom i ljubičastom podvezicom... muškarac bi morao biti lud da ne ode kući s tobom.

No, dotad bi se one već prebacile na sljedećega. A mene ostavile da se pitam što me spopalo. Doista, što me spopalo?

Još do prije pola godine slabine su mi bile u vojničkoj spremnosti. Nisam mogao udahnuti miris žene i ne nabubriti. A sad! Ne može mi se dići ni od vlastite ruke. Obuhvatim ga prsima kao priljepcima, ali iz njih ne frcaju božanske iskre. Kao da pravim kobasicu.

Ponekad noću, tražeći nadahnuće, svratim do Noćne kuće Kate Hamilton, nekoliko blokova dalje od pansiona gospođe Sharpe, ili još bolje, u Argvll Rooms u Great Windmill Streetu. Službeno, Argvll je plesna akademija, ali zapravo, ples je tek nešto što se događa prije onog drugog. Ja ionako nisam baš za đipanje, pogotovo s ovakvom nogom, pa kad imam koju kovanicu viška, počastim se pivom i sjednem za jedan od rubnih stolova. Promatram bankare i odvjetnike u smokinzima kako se vrte u krug s prelijepim mladim djevojkama. Orkestar u udaljenom kutu prostorije svira valcer – bečki, na Leeds način – a žene, još uvijek s čašama šampanjca u ruci, šušaju satenskim haljinama i teatralno naslanjaju glave na ramena svojih pratitelja. Položaj njihovih vratova, klonulost njihovih ruku u rukavicama – sve prenosi istu poruku: Oh, nikad ni s kim drugim nije bilo ovako lijepo! Ni s gospodinom Sedam-i-deset, čak ni s gospodinom Osam-i-trideset! A muškarci kao da vjeruju u to, kao što bih vjerojatno i ja, na njihovu mjestu. Te su žene uzbudljivo uvjerljive. Sama ukočenost kojom klize podijem postaje oblik snošaja. I sve me to čini nepodnošljivo gladnim, ali mi ne pruža način da se nahranim.

Znatna je to količina posla, biti voyeur. Stoga subotom navečer tražim drukčiju vrstu uzbuđenja: odlutam u New Cut osjetiti uličnu tržnicu u Lambethu. Želite svjetlo, zar ne? Čak ni Heaven nema ovoliko svjetla. Svaki piljar u Engleskoj ovdje

ima svoj štand, a svaki štand ima svjetlo: svjetiljku, svijeću, peć, žeravnik. Čitavo je nebo u plamenu od mnoštva, uz odgo-varajuću buku.

– Tko će kupiti naranče? Slatke, slatke naranče!

– Rubac za tri penija!

– Iverak za tri penija po komadu!

Ovdje se, više nego igdje drugdje, stječu svi staleži. Kupci, prodavači, kradljivci, glupani. Ovdje se povlači dnevna magla i mraz kaplje sa streha trgovina, a miris kuhanih kestena ispunja zrak, dok nečiji projektil burmuta prolijeće pokraj tvojeg uha.

A onda ugledam svog oca kako iz bačve grabi dvije jabuke.

Na sekundu ili dvije, zakleo bih se daje to doista istina. Ono dugačko, smežurano tijelo, savija se u tisuću zglobova. Na nogama nalik dršci lule i laktovima usmjerenim u pogrešnom smjeru, s uskim pojasom sala oko kukova. S razmetnom pozornošću. On je.

Ne bih trebao biti iznenađen. Kamo god ovih dana idem, vidim svojeg oca. Zamahuje pendrekom. Slaže mesne pite u izlogu trgovine. Vozi zatvoreni jednopreg niz Petticoat Lane. Moljaka kovanice ispred gradonačelnikove kuće. Najčešće ga vidim s leda, što mu dopušta da nabaci lice neznanca kad stignem na drugu stranu. Ponekad, međutim, nabasam na njegovo pravo lice, koje me netremice promatra s posve novog tijela i koje izgleda, ako ništa drugo, još iznenađenije od mene. Njegove oči svjetlucaju predskazanjem, njegove usne počinju oblikovati moje ime. A zatim nastavi dalje, taj bankar, taj trgovac tkaninom – kojeg god se novog zanata moj otac latio, nastavlja ga.

Kad je umro, bio sam uz vrata spavaće sobe. Stajao sam s ujakom N i mislim da smo obojica silno željeli otići, ali nekako nismo mogli. Možda smo nešto predosjećali, iako vjerujem da nas je vjerojatnije na mjestu zakopala dosada. To je tužna činjenica o bdjenjima: znaju biti strašno dosadna. Bdjenje uz oca trajalo je već šest tjedana i nije bilo naznaka da bi moglo ubrzo

završiti. Te večeri o kojoj govorim, upravo sam odlučio otići kad se iz njegovih grudi oslobodio jedan zvuk. Uzdah iz pluća, nimalo drukčiji od ostalih, osim po tome kako je završio: brzim oštrim piskutom vruće pegle koja se podiže s nogavice hlača. Pritrčao sam krevetu, ali se ujak N nije ni pomaknuo. Nije ni morao.

– Nemoj biti tužan, Time. Otišao je na počinak. Otišao je tvojoj majci i drugim anđelima.

Tad se to činilo jedinom mogućnošću. U očevu mršavu tijelu odjevenom u noćnu košulju ostalo je otprilike jednako života kao u krojačkoj lutki. Što god je nekoć bio, kliznulo je kroz vrata dok smo mi gledali u suprotnom smjeru.

No, sad više nisam tako siguran daje otac imao ispravnu putovnicu za sljedeći svijet. Zašto bi inače gurao piljarska kolica, plutao na riječnim skelama, prodavao lijekove protiv kurjih očiju? Zašto bi me inače tako marljivo tražio, iako se pretvara da me ne vidi?

Peteru sam ostavio da pregleda njegovu imovinu. Jedino što sam uzeo bio je vuneni šal. Ne mogu reći zašto. Otac ga je običavao nositi u ured – davno, u doba dok se grijao uz peć s užarenim grumenjem ugljena. Nosio ga je i na ulici. Do kraja života sjećat ću se kako je izgledao dolazeći ulicom Bavham, dok su mu se krajevi tog prokletog šala njihali oko koljena. Kao svrgnuti kralj s plastom od hermelina, pomislim u milosrdnijim trenucima; kao luđak, u drugim prilikama.

Šalje bio modar u svom izvornom utjelovljenju, ali su ga godine života na cesti obojale u golublje sivu. Majka bi se naljutila svaki put kad bi ga vidjela pa sam stoga pretpostavio da je završio kao i ostala obiteljska imovina, dok ga nisam ponovno pronašao, u ulozi čepa koji je zatvarao rupu na stražnjem zidu ormara. Nikome nisam rekao, samo sam ga zagurao u torbu i otišao. Sad leži preko prekrivača na drugom katu nastambe gospode Sharpe. I doista me štiti od hladnoće, to mu moram priznati, čak i na mjestima gdje su se izvukle niti.

Od nekih me stvari, međutim, ne može zaštititi. Pronalazim ih na jastuku kad se probudim, tablete sjećanja. Majčin glas, na primjer, koji me doziva na večeru. Ili, tamni ljiljan bratovog tijela, koji struji niz kanal. Ili, događaji nedavnijeg godišta.

Jedna djevojčica posebice – ona prilično često posjećuje moje snove. Procjenjujem da nema više od deset ili jedanaest godina, iako je teško pogoditi joj dob zato stoje, kad sam je vidio, ležala na boku u jednoj uličici koja vodi iz Jermvn Streeta, ispružena poput slikarskog modela na divanu. Potpuno opuštena, pomislio sam, dok joj se nisam približio i ugledao ruke, ne svinute, kako sam zamišljao, nego zamrznute na mjestu – pandže, zamrljane krvlju. A glava joj je bila jako zabačena i... i što još? Sivomodre usnice. I sivosmeđe oči, koje su netremice promatrale uličicu, kao da prate kretanje njezine nedavno otišle duše.

Dvojica policajaca stajali su svaki sjedne strane tijela. Blagolagoljivi, radosni momci u frakovima i cilindrima s posebnim pojačanjem, možda su čekali neku drugu vrstu pojačanja, a možda su samo besposleno stajali, možda su bili zaokupljeni poslom ili im je bilo tako dosadno da su dopustili društvo, čak i ako si to društvo bio ti, nijem, sagnut kako bi proučio nepokriveno obličje na pločniku. Njihovo se tapšanje poput pjene smjestilo na tvoj zatiljak.

– Čudno je, međutim, daje vrat čist.

– Stotinu naprama jedan daje upotrijebljen jastuk.

– Ma daj, Bili, a krv na rukama? Od opiranja jastuku? Ne budi glup.

– Vidi tko koga naziva glupim.

I prije si vidio tijela neznanaca, ali nikad se do sad nisi zaustavio. Zašto bi ovo bilo drukčije? I čemu ovaj nježan, poman pregled? Tvoje oči sve upijaju, prljave crne čarape (poderane i zakrvavljene oko stopala), nabore crne vunene suknje, razderanu podsuknju. Lice: bijelo kao šećer, a sve je na njemu bilo ši-

rom rastvoreno kao prozori na zidnom satu s kukavicom, usta, oči, čak i nosnice, sve rašireno do najveće moguće mjere.

I još nešto. Četverokut kože na mjestu gdje joj je rukav haljine bio razderan, a kroz taj otvor, najneobičniji prizor, neobično naglašen na svjetlu plinske svjetiljke. Nije to bila tetovaža, ništa tako blago. Bio je to žig – koža nije bila obojana, nego posuta mjuhurićima, spaljena, kao slabina džerseyske krave. I stoje tamo pisalo? Jedno slovo, samo to, promjera četiri centimetra.

Samo što je tu bilo još nešto. Ispod gornje petlje slova, u kožu je bio utisnut i par očiju. A te su oči na to slovo imale neobičan učinak i činile ga opipljivo živim.

Ptica grabljivica, to je bila tvoja prva pomisao. A ipak, svašta se tamo moglo vidjeti: izdubena bundeva, mjesec zastrt oblakom. Ništa drugo, međutim, nije objašnjavalo životinjsku inteligenciju kojom je to samotno slovo treperilo.

Prošla su dva mjeseca otkad sam vidio tu djevojčicu i mislim da nije prošao niti jedan jedini dan, a da od mene nije izvušla neki danak, neku revoluciju mojega mozga. Ne moram je čak ni sanjati. Najčešće je dovoljno da zatvorim budne oči i sve vidim iznova, netom iskovano: dva policajca, uličicu s blijedoljubičastim sjenama, štropot pivarskih kola u prolazu, i tu djevojčicu, neprozirnu i anonimnu. Vidim i njega, ono crno G s grabežljivim očima i ustima. I čini mi se da ta usta imaju moć govora, ali samo ljudima koji imaju moć da ga čuju. A ja još nisam jedan od njih.

DRUGO POGLAVLJE

Najprije... sam inu dao do znanja da bi se trebao zvati... Peeet... – Gospođa Sharpe nabire počupane obrve. Oči stis-

ne do veličine proreza za kovanice, a usnama okruži lutajuće zvukove.

– Peeetko. Po danu, na to misli?

– Da, točno.

– ...jer petak je bio dan kad sam mu spasio život. O, da, razumijem. Također sam ga... hm... nau... naučio reći »Gospodin«, a zatim sam mu... zatim sam mu dao do znanja daje to ime kojim će on oslovljavati mene.

Knjigu drži veoma blizu licu, kao svećenik molitvenik. Svjetlo svijeće ublažava napadno crvenilo kane na njezinoj kosi i stepe pudera na licu.

– Ostao sam s njim čitavu noć, ali čim je svanulo, poveo sam ga sa sobom.

– Veoma dobro.

Sastajemo se svakog poslijepodneva u tri sata i trideset minuta. Sjedimo u jedinoj prostoriji gdje nas nitko ne može čuti: u malenoj stražnjoj sobi tik uz spavaonicu gospode Sharpe. Goli zidovi, gol pod. Samo nas dvoje, jedan stol i lojanica, i otvorena knjiga. U tom spartanskom okruženju, slobodna od svih obveza, gospođa Sharpe pozdravlja engleski jezik s ushitom prve zaljubljenosti.

– Dakle, tako se piše ladice, zar ne? Nimalo nalik vratima². Ooh, kakav je to smiješan jezik, pa to je strašno!

U takvim trenucima u njoj postoji nešto neobično nedotjerano. Čovjek nikad ne bi pogodio kakve razmjere uresa vanjštine dce uspijeva postići: pundice, girlande i vitice i vijenci lažnih bisera, kineske briše lepeze. Lakomisleno, izvještačeno cvrkutanje koje joj izlijeće iz grla svaki put kad kroz vrata prođe nova mušterija, glas nalik pijanom pikolu – kreštav i djevojački, ali bez temelja – svakih nekoliko sekundi stropošta se u promuklo struganje.

---

² U engleskom jeziku se riječi ladice (draivers) i vrata (doors) veoma slično izgovaraju.

– Gospodine Edgar, pa to je apsolutno divno! Mislim da nikad u životu niste bolje izgledali. Ja, naivna, mislila da će vas brak upropastiti, a kad ono, evo vas, zreli kao breskva i zgodni kao crkva. Mislim da za to treba kriviti vašu suprugu. Oh, nekog drugog? Svejedno, tko god to bio, zaslužuje medalju i službenu pohvalu, a sasvim moguće i svetačko dostojanstvo. Sad, koliko se sjećam, vi i Sadie ste krasno razgovarali kad ste prošli put svratili ovamo...

To je gospođa Sharpe za javnost. Ali ovdje, začahurena u ovom mračnom, neprovjetrenom uredu s blagim mirisom eteričnog ulja i sadržaja noćne posude, prikazuje se na jedan posve drukčiji način. Prstima prati otisnute retke, nakon svake pročitane riječi oblizuje usne, a u njoj gori kovački oganj, koji djeluje na nešto rastaljeno u meni. Mislim da se tako osjeća otac sa svojim djetetom.

Zatim dolazi do neizbježne, tektonske promjene, i ja otkrivam da doista jesam otac. Ja sam otac tog djeteta. Naginjem se iznad njezina nepomičnog tijela u onoj uličici, pokušavam ispraviti njezine krvlju umrljane prste u njihov prirodni oblik, ali mrtvačka ukočenost ih je zaledila u pandže koje pucaju kao ledene sige dok ih potežem, pa naglo ustuknem, ali prekasno je, netko već vrišti...

– Gospodine Timothy? Je li vam dobro?

– Da, hvala na pitanju.

– Izgledate kao da vam je netko prešao preko groba.

– Dobro sam, hvala na pitanju.

Eto što se događa kad se pokušam zamisliti ocem. Besmislica! A još prije nepunih šest mjeseci, i sam sam bio pomalo dijete, neusmjeren, i lutao bezimenim ulicama u potrazi za tko zna čime. Toliko mnogo se toga sad rastapa u sjećanju, ali pamtim prilično veselu šetnju niz Charing Cross Road i zaustavljanje pred prenoćištem za sirotinju u Seven Dials³ i

---

³ Seven Dials – područje u londonskom West Endu, do 19. stoljeća jedna od najozloglašnijih sirotinjskih četvrti.

odluku da tamo prespavam. Gospodarica kuće nije htjela ni čuti za to.

– Ovdje nećete naći privatnih soba. Najbolje da pokušate tamo dolje kod Drury Lanea, tamo je jedan dobar čovjek.

Rekao sam joj da ne radim za policiju. Rekao sam joj da su moja dva penija jednako dobra kao i svakog drugog. Rekao sam joj da ne namjeravam otići dok mi ne da postelju i ni u jednom trenutku nisam se prestao smiješiti. Mora da se zabrinula, jer dobra mi je žena doista pronašla mjesto, u sobi već pretrpanoj desetakom drugih spavača. Spavao sam na nekom otiraču. Petnaest minuta nakon što sam spustio glavu na jastuk, jedan mi je dječak bez košulje pokušao okrasti džepove; petnaest minuta poslije, posegnuo je za mojim šeširom; pola sata nakon toga, zatekao sam ga kako veoma mirno razvezuje moje čizme. A negdje usred noći probudili su me revni zvuči ljudskog vijećanja, naglašeni hrapavim muškim glasom:

– Hej, ta žena koju jebeš moja je žena.

– Ne, to je moja žena, nije li?

Svađali su se nekoliko minuta dok žena o kojoj je bila riječ nije povikala:

– Isuse, dajte začepite gubice! Još trojica čekaju na red! Otišao sam rano sljedećeg jutra, bez ručnog sata. Nasumce sam ulazio i izlazio iz krčmi u St. Gilesu i neki mi je džeparoš operušao nekoliko funti. Većine tog poslijepodneva više se i ne sjećam, ali znam da sam netom nakon stoje prošlo osam sati navečer stajao najednom uličnom uglu u Havmarketu. Sićušna djevojčica bez cipela, s velikom crnom masnicom oko oka, potezala me za rukav i tražila da joj dam šest penija, pokraj mene skrenula je dvokolica i poprskala me blatom, četa lakih dama prolazila je sa šeširićima s vrpcama na glavama i rukavicama na rukama, u bijelim svilenim čarapama i haljinama lagano podignutima na stražnjici, i u tom su kontekstu bile lijepe kao ljljani. Serafim spušten na nebeskim žicama.

Osjetio sam tapšanje po ramenu. Čelavi muškarac spuštenih ramena i teatralno bezazlenih modrih očiju okrenuo je glavu i susreo moj pogled.

– Gospodine, ako smijem upitati, što ovako otmjena osoba kao što ste vi radi s ovim ovdje vješticama? Meni se čini da vi čeznete za profinjenijom djevojkom. Ženom koja ima ono nešto, shvaćate o čemu govorim. Evo.

Pružio mi je posjetnicu.

Gđa. OPHELIA SHARPE

Sobe za gospodu

Jermyn Street 111

– preporuka obvezatna –

– Udobni kreveti, gospodine, tu ne možete pogriješiti. Samo im recite da vas je poslao George.

Ne znam što me više zapanjilo – to što mi je ponudio kuću punu žena, ili to što me zamijenio za gospodina. Stajao sam nasred pločnika i proučavao se s nekim novim zanimanjem. I tek sam tad shvatio da sam još uvijek u odjeći za pogreb. Crni cilindar, žaket od crnog krepa, crne rukavice. Crne visoke cipele. (Mora da ih je netko očistio: bile su isuviše čiste da bi izdržale cjelodnevno hodačašće Londonom.) Otac je, činilo se, otišao do krajnjih granica da bi me učinio gospodinom.

Omirisao sam rukav žaketa: kuhinjska mast, štakorski izmet, džin u pljuvački. Taj je vonj prošao čitavim mojim tijelom, a zatim izišao iz njega, i trebala mi je silna koncentracija da ne povratim na licu mjesta. Od nekog sam trgovca kupio bočicu toaletne vode i poprskao se njome iza uha, ispod pazuha. Za dah sam kupio limenku mentol bombona i potom šmugnuo u neku krčmu na vrh vruće limunade, brzo smočio kosu i razdijelio je najbolje što sam mogao, a zatim ponovno nabio šešir na glavu. Kad sam došao do kuće gospođe Sharpe, iz mene je isparavao oblak sumnjivog mirisa.

Kuću je bilo jednostavno pronaći. Naglo skretanje nadesno iz ulice Regent i već ste pred njom, uzdiže se s pločnika s gotovo komičnim ugledom, georgijanska trokatnica s idejama iznad svog položaja, koja je, stoje više rasla, postajala sve izvještačenija: vijenci iznad paladijanskih⁴ prozora u prizemlju, pomnije isprepleteni zabati na prvom katu, napadni groteskni odvođi na drugom, i na posljjetku velik, nakićen krov mansarde, mjestimice zakrpan kurvinski zelenim i žutim crijepom i probušen dvama prsatim tavanskim prozorima s okvirima boje limete.

Bila je topla lipanjska večer i svi su prozori bili otvoreni i plamtjeli od svijeća, a zadnji su trzaji dana ispunjavali prozračne zastore i davali im ljudski oblik nalik živom srebru, zamamni plesni pokret hramske priležnice. Zastori su svijali svoje obojene prste i dozivali me da uđem, i bio je to pokret tako umilan da sam pomislio da ću se popeti na zgradu, dograbiti najbliže gotičko čudovište, učiniti bilo što kako bih skratio udaljenost između nas. Odlučio sam se za vrata. Bojažljivo kuc-kuc i za nekoliko sekundi jedna je debeljuškasta žena s kosom boje cikle i okovratnikom od crne čipke otvorila zasun od hras-tove daske. Dahtala je od napora, ali je taj zvuk bio izgubljen u bikolikom cviljenju vrata.

– Gospođa Sharpe?

– Da, gospodine.

– George me je poslao.

U desetak sekundi koliko joj je bilo potrebno da me odmjeri od glave do pete, moje silno uređivanje u posljednjem trenutku postalo je uzaludno. Potočić prljavog znoja klizio mi je niz sljepoočicu, a glavom se širio čudovišan svrbež...

– U redu – odgovorila je gospođa Sharpe.

---

⁴ Prema arhitektu Andreu Palladiju (1508-1580), čiji je stil bio popularan u Engleskoj sredinom 17. stoljeća, zatim u 18. stoljeću, a zatim se proširio u Sjevernu Ameriku; Palladio je bio najpoznatiji upravo po nadsvođenim prozorima s dva spuštena četvrtasta otvora.

Vrata su se strugajući zatvorila iza mojih leđa. Prošli smo kroz tijesno predvorje i zatim dugačak, slabo osvijetljen hodnik, bez pokušstva, osim zrcala veličine šake, kojemu je nedostajao okvir, i vinskog stolića na praznom porculanskom vrču.

– Moram reći da sam iznenađena – rekla je gospoda Sharpe.
– Malo ste mladi nego oni koje nam George obično šalje. Ali, usuđujem se reći da možemo pronaći nekoga tko će vam odgovarati.

Na poslijetku smo stigli u salon. Prvi zvukovi koje sam čuo bili su miroljubivi uzdasi papagaja, koji je mirno cupkao jedno od pera na prsima – očito je bio i te kako marljiv, jer već je bio napola očerupan. Uzduž girlande divana poput zmije bila je ispružena jedna mačka, a na naslonjaču od devine kože sjedile su tri žene u krinolinama s volanima. Jedna od njih krpala je čarape; druge dvije sporo su kartale Pope Joan⁵. Kakav domaćinski sjaj! Govorio je o djevojačkoj udobnosti – sitnice i ugodno čavrljanje uz ognjište. Čak su i mrljice crvenila na njihovim obrazima bile poput arhetipova nedužnosti. Kakav li sam ja okrutan strijelac kad uznemirujem tu palisadu nimfi?

Djevojka koja je krpala čarape uputila mi je pogled i brzo ga odvrátila. Igram slučaja, upravo je ona bila djevojka na koju je gospođa Sharpe računala.

– Iris?

Djevojka se na trenutak ukočila. Zatim je, usnica stisnutih u turobnu ravnu crtu, odložila igle i ustala. Bezizražajan, nakošen osmijeh kliznuo joj je licem, a zatim brzo nestao, kao kišnica.

– Iris, molim te, pobrini se da se naš gost osjeća dobrodošao. Vaše ime, gospodine?

– Timothy.

– Gospodin Timothy – rekla je, lagano zastajkujući pri svakom slogu, kao daje najeteričnija od svih utvara.

---

⁵ Pope Joan – omiljena viktorijanska kartaška igra.

Dok smo se uspinjali stubama, Iris je klizila rukom po rukohvatu. Dvije stepenice prije prvog odmorišta, naglo se okrenula prema meni.

– Jeste li uganuli nogu?

– Nisam.

– Malo ste šepesali, samo to.

Soba je gledala na stražnju uličicu i kroz otvoreni prozor dolazio je gust miris sandalovine, ali prema izgledu Irisinih drhtavih nosnica, ona je pokušavala utvrditi moj miris.

– Ovdje je baš vruće, zar ne?

Potisnula je zijevanje i sjela na rub kreveta na četiri nogara, prekrivenog katunom. Njezina ruka, koja se pokretala gotovo neovisno o ostatku tijela, migoljila je kroz nabore suknje i snažno je potegnula. Silno nijemo komešanje obruča i vezica, a zatim se, poput skupljenog plašta, suknja počela dizati... dizati... i najprije otkrila djelić čarape grimizne boje, a zatim izvezeni rub podsuknje od još blještavijeg grimiza.

– Baš vruće.

Zgodna djevojka, vidio sam. Možda malo prečesto razrogači oči – kao daju je netko upravo odalamio po zatiljku. Najvjerojatnije je u kasnim dvadesetim godinama; više nije sočna, ali je zadržala nešto od izvornih sokova. Tankih ruku i ramena, no u naknadu za to bujna ispod vrata – tako obilna da bi se čovjek mogao izgubiti. Spustio sam se na krevet pokraj nje. Skinuo sam šešir. Dotaknuo sam gornji gumb njezina steznika i upravo kad se otkopčao, osjetio sam kako mi je na koljeno pala jedna kapljica.

Zatim još jedna. I još jedna.

Ispočetka nisam shvaćao odakle dolaze. Morao sam isključiti nekoliko mogućnosti prije nego što mi je ruka na poslijetku poletjela prema licu i vratila se mokra. I upravo u tom trenutku, prsa su mi iskašljala jecaj koji je bio toliko velik da ga moje grlo nije moglo zadržati. Zapeo mi je negdje na pola dušnika, a zatim ponovno eksplodirao.

Iris je skočila s kreveta.

– Prokletstvo! Što te je spopalo?

Nisam joj mogao odgovoriti; imao sam previše posla. Toliko mnogo suza, dovoljno za čitavu jednu tvornicu, a nikog osim mene da ih isplače. Glava mi je klonula na ruke, tijelo mi se treslo, pred očima sve se zamračilo. Nikad u životu nisam ništa napravio tako temeljito.

A ipak sam pokušao govoriti.

– Imam novac. Mogu nadoknaditi.

Zapravo, već sam posezao u džep i osjetio poznati stisak novčarke ujaka N, ali Iris nije marila za to. Već je širom otvorila vrata. I urlala. Dovoljno glasno da uplaši štakore u zidovima.

– Gospođo Sharpe! U Regentskoj sobi imamo plakača! Čitavo se kućanstvo uzbunilo. Konjica koraka odzvanjala je iz prizemlja, a svjetlo iz hodnika slabilo je i treperilo oko mene kad su jedan za drugim svi ušli u sobu. U razdoblju od trideset sekundi postao sam lovina drugima za zabavu. I, iako sam svega toga bio svjestan, i nadalje sam se držao znakova tuđe. Rukama sam se obgrlio oko grudi, glavu objesio između koljena. Jecaji su poput bljuvotine izlazili iz mojih prsa.

– Pogledajte ga.

– Treći plakač ovog tjedna.

– Mora daje zbog mjesečeva ciklusa. Iris je povikala:

– Sranje, nije on nikakav gospodin! Ima uši u kosi.

Začuo sam brz, vreo šamar. A zatim i glas gospođe Sharpe, hladan kao gospina trava:

– Gospođice Iris, pripazite što vam izlazi iz jebenih usta. Uslijedilo je nekoliko sekundi neugodne tišine prije nego što je gospođa Sharpe rekla:

– Možete se svi izgubiti.

Pretpostavljao sam da će gubitak publike predstavljati olakšanje, ali ovaj je osjećaj nekako bio još i gori. Kao da sam dovučen pred Božje prijestolje.

Gospoda Sharpe mijе obuhvatila bradu prstima i podigla lice dok nisam gledao ravno u nju. Oko očiju je imala debele krugove nacrtane ugljenom – parodija žalovanja.

– Podsjećate me na nekoga – rekla je.

– Koga?

– Nikoga.

Prišla je prozoru i s daske obrisala sloj prašine.

– Sad bi bio vaših godina.

Rukama je blago zabubnjala po prozorskoj dasci, a kad se okrenula i nadalje je bubnjala po zraku. Netremice je promatrala svoje ruke, napola razočarana.

– Imate li kamo otići, gospodine Timothy? Razmislio sam o tome.

– Pretpostavljam da imam. Samo ne želim tamo ići.

– Novac?

– Imam ujaka koji je bio veoma velikodušan. Ali, od njega više ne mogu uzeti.

Grickala je donju usnicu. Prošla je još jedna minuta. Možda dvije.

– Slušajte – rekla je. – Znae čitati, zar ne?

– Znam.

– Mislim, čitate razne stvari. Novine, romane i obrasce za utrke.

– Naravno. – I pišete? – Da.

– A to nije teško, zar ne? Posve je jednostavno jednom kad čovjek shvati.

– Pretpostavljam daje tako, da.

Kimnula je glavom i zagladila prednjicu haljine.

– Onda dobro, možete dobiti zaposlenje. Ako želite.

Svoj prvi nastup imao sam već sljedećeg dana za ručkom. Gospoda Sharpe mijе posudila novu, dva broja preveliku košulju s uštirkanim ovratnikom. Osjećao sam se pomalo kao kornjača koja izviruje iz tvrdog, mladog oklopa. Treptao sam i suzio na novom zraku.

Djevojke su me jedva primjećivale; bile su zadubljene u pladanj usoljene govedine Mary Catherine. Doručak ovdje nije postojao, a večernji obrok dolazio je i odlazio ovisno o tome koliko je bilo posla, tako da su djevojke oko podneva obično bile prilično gladne. Sva pristojnost koju je gospoda Sharpe usadila u njih u tim bi trenucima bila zaboravljena. Naginjale su se preko stola kao razbojnici, zabijale noževe u tanjure, hrvale se s ogromnim komadima govedine, gutale nakon najkraćeg mogućeg žvakanja. Većina nije ni oprala šminku tako da bi im ruke, kad bi obrisale usta, bile zamrljane skorenim, smeđim krasticama rumenila za usne i pudera, koje bi, u svojoj gorljivosti, često zamijenile za hranu.

Muškarac koji me noć prije uputio ovamo već je ručao. Bio je naslonjen na kamin i čitao Pali Mali Gazette. Da nije imao nezakopčan ovratnik, podvinute rukave i držanje mirne udomaćenosti, čovjek bi ga zamijenio za posebno privrženog klijenta. Ovako je izgledao kao muškarac koji se osjeća kao kod kuće.

– Dobar dan, Gcorge – rekla je gospođa Sharpe. Zakimao je glavom u njezinu smjeru, ugledao mene i kratko nepomično zadržao glavu prije nego stoje dovršio pokret. Gospođa Sharpe je dvaput brzo lupnula po stolu.

– Mary Catherine, trebat će nam još jedno mjesto za stolom. Na ovo su djevojke prestale žvakati. Pogledale su se međusobno s mahnitom pretpostavkom, kako bi rekao pjesnik. Mora daje gospoda Sharpe uživala u učinku koji je izazvala, jer im još nije ponudila nikakvo objašnjenje. Poslužila se kuhanim krumpirom. Otpila nekoliko gutljaja clareta. Obrisala usne o ubrus: jednom, dvaput. Tek tad je progovorila.

– Djevojke, želim da znate da sam unajmila gospodina Timothyja kao svog knjigovođu.

Još jedan gutljaj, ponovno brisanje usnica o ubrus.

– Zasada će stanovati s nama. Smjestila sam ga u Nellinu bivšu sobu, pokraj tamnice neizrecivog užasa.

Glave su im bile pognute kao u školarki. Samo su njihove oči, koje su se kradomice pogledavale i brzo skretale na drugu stranu, odavale znakove neovisnog mišljenja.

– Prema njemu ćete se ponašati kao i prema svakom drugom zaposleniku. Drugim riječima, našalite se s njim i odgovarat ćete meni.

Upravo je tad, ponukana susjedinim gurkanjem, Iris neizmjereno prezirno puhнула, glasnije i bestidnije nego što sam ikad čuo. Kakvo frktanje! Opisalo je vidljiv, gotovo klasičan luk od njezinih usta i nosa do stola.

– Gospođice Iris, da li bih ovo trebala shvatiti kao neslaganje? Glas gospođe Sharpe bio je na vrhuncu milozvučnosti i grandioznosti. Prst joj je poput strijele bio uperen u Irisino srce.

Obrazovanje gospođe Sharpe ispočetka je išlo veoma teško. Osim Georgeovih dnevnih novina i nekih uvezanih poslovnih knjiga, jedina književna djela u kući bila su Buchanova Kućna medicina i primjerak Sartor Resartusa, kojeg je iza sebe ostavio neki student Kings Collegea koji je skočio s prozora na drugom katu u uvjerenju da je u tijeku policijska racija. (A to je samo Mary Catherine lupala zdjelama u stražnjoj kuhinji.) Gospodin Carhle se pokazao mrvicu teško razumljivim za nas oboje, pa sam sljedećeg jutra od nekog knjižara u Charing Cross Roadu kupio dječju početnicu. Zvala se Bucmasta Betty Buttenthorth i svoju je priču pričala isključivo riječima koje počinju s b. Bucmasta Betty Buttenthorth brala je baki borovice...

– Znači, kad vidite to slovo, to vam kaže da će zvuk biti »b«. – B. B.

I dok smo prelazili sjednog slova na drugo, sjedne riječi na drugu, kroz čitava jata rečenica, kako sam mogao ponovno ne proživjeti životni put koji sam proživio s majkom? Nisam trebao naučiti čitati onako rano kao što sam naučio. Majka je podučavala Sama – sjedio joj je u krilu, a knjigu je smjestio između nogu – a ja sam bio prilično pogođen što njih dvoje igraju igru koja mene isključuje. Uporno sam dolazio u sobu i bilo

je samo pitanje vremena, doista, kad će majka izviti glavu u mom pravcu.

– Time, bi li i ti želio naučiti?

I tako je učenje za mene započelo kao zabava i u određenom trenutku postalo smrtno ozbiljno. Za gospođu Sharpe bilo je upravo obrnuto. U početku gaje shvaćala toliko ozbiljno da nisam bio siguran da ćemo ikad ikamo dospjeti. Zvukovi su počivali u dnu njezina vrata; osloboditi ih bilo je jednako kao provaliti neprovaljivu bravu. Čitav smo tjedan proveli na riječima koje se pišu sgh, jer ona nikako nije mogla shvatiti kako...

– Ni najmanje, gospodo.

– A ti, George?

George je sklopio novine. I zatim ih, dodatno, ponovno rastvorio.

Doctor Johnson – poznati rječnik.

Ista kombinacija slova može proizvesti tako radikalno drukčije zvukove, a ja joj nisam znao objasniti mudrost koja se nalazi iza tih različitosti.

– To je jednostavno... jednostavno je tako. Tako se to izgovara. Međutim, stoje više zvukova usvajala u svoj repertoar, to je gospođa Sharpe postajala živahnija, dok naši zajednički satovi nisu postali tek sredstvo za izražavanje njezine nesputane radosti. Ti neobični hijeroglifi, koji joj više nisu bili tajanstveni, praskali su iz njezinih grudi, odbijali se uz njezino grlo i eksplodirali u zraku oko nas. Čudesni zvuči! Divljač. Prah. Paket. Drška. Sjekira. Klin. Tratina. Ječam. Izlijevali su joj se iz usta kao voćna kašica, prožvakani, ali s tragom svoje izvorne slatkoće. Ljestve. Stabljika. Rum. Pčelinji vosak. Sudbina.

Tjedni i tjedni zvukova i značenja morali su proći prije nego što se gospođa Sharpe počela izdizati iznad pojedinačnih riječi, osjećati oblik rečenice i dublje značenje odlomka. Ponekad bi

me čak iznenadila posvemašnjim izlaženjem iz napisanog svijeta i nuđenjem svog vlastitog supratekstualnog komentara.

– Oh, nikako nije smio pustiti onog divljaka da ode, Time. Zapamtite što sam rekla, požalit će zbog toga.

Ili pak:

– Nije li to, kad malo bolje razmislite, baš čudno? Dvadeset godina nije kresnuo žensku! Ne bi se čudila da uskoro naguzi Petka.

Pred takvom profinjenom inteligencijom učitelj ima sve manje i manje posla. Mozak gospode Sharpe uglavnom funkcionira samostalno. Slova fijuču, zubci ih pretjerano usitnjavaju. I rukopis joj je ispao sasvim lijep: sad proizvodi zgodan, iako pomalo nesiguran italik. I stoga su moje intervencije ograničene na ispravljanje povremenih pogrešaka u izgovoru ili definiranje nekog pretjerano latiniziranog pridjeva. Doctor Johnson bi, kažem joj, njezinoj svrsi poslužio jednako dobro kao i ja, ali ona ne želi ni čuti. Uporno tvrdi da ja na nju imam smirujuć utjecaj.

Pretpostavljam da bi malo mira mogla biti dobra razmjena za smještaj i hranu. Iako mi pada na pamet da bih, kao službeni knjigovođa gospođe Sharpe, mogao pokušati malo srediti njezine financije. Sama ta ideja njoj je odvratna.

– Isuse, pa zato držim Georgea! Ne želite valjda čovjeku uskratiti zaposlenje!

George je zapravo jedini kome je poznata prava priroda našeg dogovora. Što ne znači da ga on odobrava. Kad god nas vidi kako odlazimo u stražnju prostoriju gospode Sharpe, trgne se i nestane, kao da smo nas dvoje jad i bijeda engleske budućnosti. U drugim je pak situacijama glasniji. Tijekom jednih od naših satova otvorio je vrata sobe, naizgled pogreškom. Stajao je s jasnim izrazom iznenađenja, na svjetlu svijeeće koje je treperilo u otvorenom bezdanu njegovih usta.

– Vidi ti njih! Hoće li sad na red doći Shakespeare? Nagnuo je glavu ustranu.

– Baš bi bili krasni Romeo i Julija. Odmah mi suze krenu na oči, čim vas zamislim.

U tom je trenutku gospoda Sharpe, vraćajući se djetetu kako je zacijelo nekoć bila, zavrištala:

– George, jesi li znao da Shakespeare na kraju imena ima e? Baš kao i moj.

To je, vjerujem, obilježje pravog učenjaka: biti neuznemiren sumnjičavošću svijeta. Jedino što ne može podnijeti jest pomisao da njezine cure saznaju. Boji se da će je to koštati ponešto suverenosti koju je kroz godine izgradila. Naravno, savršeno je kadra nametnuti tu suverenost kad se ukaže potreba. Jednom sam je vidio kako šamara zaposlenicu koja je odbila polizati mošnjje nekog viceadmirala. A kad je saznala da jedna od njezinih djevojaka privatno ucjenjuje oženjenog odvjetnika, gospođa Sharpe ju je otpustila u roku od pola sata:

– Ako treba iznuđivati, onda ću to činiti ja!

A ipak, zna ona biti veoma dobra svojim djevojkama. Neće im, na primjer, dopustiti da budu kažnjavane radi tuđeg zadovoljstva (iako mogu slobodno nanijeti bol kad se to od njih traži); kad god mušterija natukne takve sklonosti, upućuje ga gospođi Lee na Margaret Place. Rečeno mi je da je jedan gospodin bio tako uporan u svojim željama da je gospođa Sharpe pristala da nju samu udari jastukom – ali, posve odjevenu i u stojećem položaju. Čim ju je gospodin pet puta mlatnuo, zgrabila mu je jastuk iz ruke i obavijestila ga da joj duguje pet funti.

I tako se, između općenite dobrote gospođe Sharpe i njezinih povremenih kraljevskih naloga, nijedna od njezinih djevojaka nikad ne bi usudila naljutiti je. Ili otvoreno nagađati o tome što ona i ja radimo tijekom naših dnevnih seansi. Vjerojatno pretpostavljaju da sam ja priležnik gospođe Sharpe. Vidio sam ih kako si namiguju dok mi postavljaju sugestivna pitanja. Iris je u tom pogledu najodvažnija. Sirom razrogači oči i upita:

– Jesi li negdje vidio gospođine trešnjice?

Iris mi nikad nije posve oprostila onu prvu noć – vidim da predstavljam uvredu njezinu profesionalnom ponosu. I ne propušta priliku da mi vrati istom mjerom.

– Gospodine Timothy, nije li Lord Byron bio vješt mačevalac?

Tom sam prilikom, priznajem, bio uljuljkan zvukom pjesnikova imena iz Irisinih usta.

– Da, vjerujem da jest.

– A je li istina daje imao deformirano stopalo?

– Mislim da jest, da.

– Tad ima nade i za vas, zar ne?

Nijedna druga uglavnom ne zagrizla udicu, i zapravo je većina djevojaka posve ljubazna prema meni. Pamela, na primjer – bivša guvernanta – uvijek ima neku ljubaznu riječ. I Sadie također, prava mala slatkica, majušnih grudi, tananog glasa. U početku gospođa Sharpe ju je pokušala udebljati, a zatim je punom parom jurnula u suprotnom smjeru, i sad je Sadie mušterijama poznata kao Wee Lucy, dvanaestogodišnja mljekarica s ekstravagantnim kovčama i priprostim seljačkim korzetima koji se uredno paraju po sredini.

Tu je i Minnie, bucmasta božićna guska od djevojke, s otmjenim držanjem, božanski koraljnim tenom i dvije karamele umjesto očiju. Prava lovina, naša Minnie. Šuška se da drugi sin biskupa od Exetera za nju ima veće planove: posjećuje je tri noći tjedno i nedavno je spomenuo mogućnost da će je predstaviti majci. Minnie nije tako naivna da bi vjerovala obećanjima jednog dječaka, ali svi se slažu daje, ako je ikad ijedna djevojka bila predodređena za brz društveni uspon, ona zacijelo ta.

I da ne zaboravim, tu je i Mary Catherine, kuharica govedine i sluškinja za sve poslove. Sanjari da će jednoga dana i sama postati najtraženija atrakcija, iako se mora priznati da su joj šanse u tom pogledu neznatne. S rukama nalik kukama i debelim laktovima, repastim nosom i krumpirolikom bradom... nije građena za ljubavni posao. Prije je jedna od onih osoba koje

siju ljubav gdje god idu. I sam čin čišćenja zahoda postaje, zahvaljujući njezinoj dobrohotnosti, obred ljubavi. Na rukama i koljenima, ribajući duboke šare prljavštine s ulaznog stubišta, ipak je sposobna podići glavu i dobaciti ti osmijeh dok je prekoračuješ.

Da, kad se sve uzme u obzir, krasna su zbrka ljudskoga roda, te moje kolegice. Ne mogu reći da mi se ijedna od njih posebno sviđa – prekomjerna bliskost često uništava takve osjećaje – ali, doista ih sve izuzetno cijenim. Vidio sam ih kako se silno trude ubaciti pokoj u kovanicu u pregaču prosjakinje. Vidio sam ih kako cijede dodatne šilinge iz ruku škrtih mušterija kako bi prijateljici pomogle platiti najamninu. Vidio sam ih kako tješe muškarce u svim stupnjevima nesreće. I sam sam bio jedan od takvih muškaraca.

Ponekad je utješno već vratiti se kući k njima. U prosinačkoj noći uspinjem se stubama i do mene dolepršaju zvuči pansiona gospođe Sharpe. Nezbiljski šapati i rastegnuti jauci. Škripa podnih drvenih dasaka, lupkanje okvira kreveta o zid. Vrisak, kratak i bespolan. U tim se trenucima osjećam neobično dobrodošao. Zagrljen.

I taj me osjećaj prati čitavim putem do moje sobe. Na brzinu operem lice vodom iz lavora. Ugasim svijeću pokraj kreveta. Bacim odjeću i navučem preko sebe očev šal. Protrljam nage udove kako bih ih zagrijao.

Ponekad čak dobijem i blagoslov prije spavanja. Večeras, na primjer: Squidgyjevu i Pamelinu litaniju koja odjekuje iz susjedne sobe.

– Koja je tvoja dužnost prema Bogu?

– Moja dužnost prema Bogu je da... da vjerujem u njega... da ga se bojim i... i... Pljes!

– Da ga volim! Jao, da ga volim svim srcem! I tad se sjetim: još je deset dana do Božića.

TREĆE POGLAVLJE

Ispočetka je gotovo i ne zamjećujem. Dvorište iza kuće gospođe Sharpe hvasta se tolikim brojem drugih kasnonoćnih atrakcija, od kojih svaka od oka zahtijeva pozornost. Upravo u ovom trenutku, s promatračnice prozora svoje spavaće sobe, vidim poderani program kazališta St. James, četnu štakora koji glockaju kosti iz juhe, sanduke i kante za smeće, napuštenu pljuvačnicu i dugi trag razbijenih boca od džina, koji završava na neurednoj hrpi starog pijanca koji je prespavao već mnoge mamurluke.

Medu tako bogatim izborom nepokretnih slika, čemu obraćati posebnu pozornost ceradi, zgužvanoj i rastroj, podvinutih rubova? Vjerojatno je bačena s jednog od susjednih prozora. Ne bih je dvaput ni pogledao da me nije toliko zapanjila njezina bjelina – nenazočnost bilo koje boje ili ljepila. Cerada bez ijedne mrljice, ostavljena na smetlištu.

Još čudnije: pomiče se.

Ispočetka gotovo nezamjetno, tek nezatno. A zatim, ili se moje oko prilagodava njezinu kretanju, ili se to kretanje ubrzava, jer počinje pulsirati nespokojnom spretnošću. Ona lebdi niz uličicu, kao najotmjerenija od svih ektoplazmi, bez ijednog uporišnog mjesta, bez očite osovine, samo jasna linija namjere. I, čak i kad se zabila u kantu za otpatke, povukla rub i poravnala se, njezin je pokret tako smišljen da se čini kako je na određeni način unaprijed znala za kantu te se s njom združila.

Pantomimski duh. To je moje najbolje objašnjenje. Dječja pantomima, uvježbavaju je debelo iza ponoći, i sad je jedan od njezinih vodećih zloduha odlutao s pozornice, oteturao kroz bočna vrata i krenuo pogrešnom uličicom. Ostali glumci mora

da su već krenuli za njim: »Jeste li vidjeli našeg malog zloduha? Ovoliko visokog? Sporo se kreće?«

Stoga i nisam iznenađen, ne istinski iznenađen, kad vidim kako cerada pada i otkriva голу glavu djeteta. Unatoč tomu, učinak te glave na bijeloj pozadini tkanine i gotovo potpunom crnilu uličice toliko je intenzivan, toliko izjedajući, da mi zas-taje dah u grlu. Odmičem se od prozora i rukom zatremam svi-jeću na prozorskoj dasci. Bio je to tek zamjetan treptaj svjetla, samo to, ali mogla je biti i infuzija tisuća baklji, jer dijete je trznulo glavom prema mom prozoru i u sljedećoj sekundi, nje-zino je lice – jer to je dijete djevojčica – stajalo neobično odvo-jeno od odjeće. A već u sljedećoj sekundi dala se u bijeg.

Sad više ne u sporoj paraboličnoj liniji, nego u čistoj, ravnoj putanji, koja je dopuštala posebnu geometrijsku čistoću samom svojom brzinom. Silno je željela otići. I ubrzo je i otišla.

Sljedećeg sam jutra pronašao ceradu, zapela je za rub kante za smeće, tri kuće niže niz ulicu. Odbačena kao koža začarane zmije.

Te noći mi je zaposjela snove. Nastavili smo gotovo točno tamo gdje smo stali. Djevojčica trči – trči iz petnih žila. Njezi-na cerada leluja za njom u dugačkoj, blistavoj brazdi. Jermvn Street je nestala i zgrade su se povukle, tako da sad ne postoji ništa osim dugačke staze pločnika, dovoljno širokog da na nje-ga stanu sve londonske kočije. Djevojčica trči, nejasna mrlja svjetla i pare, a iznad nje se skuplja sjena. Drhtava modra sjena koja se širi dok ne prekrije čitavu stazu. Čujem lepet krila i kreštav, prigušen krik – zvuk iz najudaljenijih azijskih gnijez-da. Sjena se razdvaja i kroz procijep se pomalja glava, neumo-ljivih, netremičnih očiju, kljuna uperenog kao mesarska kuka u djevojčicu u bijegu.

Djevojčica ni na trenutak ne podiže pogled; zna što joj je iz-nad glave. Njezine ruke, koje lete ispred nje, zadobivaju krinku pandži. Čin očajničke lukavosti, uviđam: želi daje grabežljivac smatra jednom od svojih. Ali, to stvorenje se ne da prevariti.

Skuplja se u smotak, balu beskrajne gustoće i, zadnjom eksplozijom strašne snage, baca se prema zemlji...

– Eto! – viče gospođa Sharpe. – Što vam se čini?

Za doručkom, sa suprotne strane stola gura prema meni istrgnuti komad zelenog papira. Riječ je o stražnjoj stranici praznog lista iz poslovnih knjiga.

*Vaše prisutnostvo se najponiznije, najsilnije želi u kući
gospođe Ophelije Sharpe na božićnoj nazdravici*

– Veoma lijepo napisano, priznajem.

– Oh, doista tako mislite? Veoma sam neraspoložena zbog svojih j; stalno se uvijaju. Mislim da potajno žele biti...

– Sve izgleda veoma lijepo. Da vam ispravim pravopis?

– Molim vas.

Nekoliko trenutaka radim u tišini i čekam da glas gospođe Sharpe ispuni prazninu oko nas. Uskoro je ispunjava.

– Čitava ova zabava je Georgeova ideja, zar ne? S takvom konkurencijom, gdje se svak bori svim silama i međusobno proždire, stoje uljudno učiniti? Dakle, pronaći neki način da zahvalimo najvjernijim mušterijama, eto što. Ništa posebno veličanstveno, samo malo punča i kuhanog vina. Božićni kolačići...

– Zvuči divno.

Priekorno mi je zamahnula prstom.

– Nemojte očekivati drvce!

U umu gospođe Sharpe, božićna drvca usko su povezana s princom Albertom i stoga s Njemačkom, zemljom koja u njoj budi najizrazitije neprijateljstvo. Nitko ne zna točno zašto. Priča se da ju je prije mnogo godina prevario neki pruski trgovac oružjem, a žena lokalnog pekara kaže da sa sigurnošću zna kako je jedan od ranijih i najbestijalnijih muževa gospođe Sharpe bio bavarski kolačar.

– Oh, i gospodine Timothy? Tom bih prilikom voljela pročitati jednu pjesmu.

Sad je pognuta i muca kao dijete.

– Ja sam, naravno, svjesna sam... to s čitanjem poezije... nije baš moje područje, zar ne? Možda biste mi vi mogli ponuditi nekoliko prijedloga? Nešto s dražesnim blagdanskim ozračjem.

– Naravno da ću razmisliti o tome, gospodo Sharpe.

– Ništa preopširno, dragi. Budući da još uvijek učim...

– Kratko će biti najbolje.

– I ništa odviše moralno. Ne želimo nikome pokvariti zabavu. Oh, i slobodno pozovite nekoga, ako... ako takav netko postoji i ako je voljan...

– Hvala vam, gospodo Sharpe.

Ona brine, znam. Veoma malo govorim o obitelji (iako još uvijek nosim traku od crnog krepa oko šešira). Nijednog prijatelja ne dovodim kući. Odlazim sam, vraćam se sam, nikad ne umačem ni u jednu od djevojaka, čak ni besplatno. To ne može biti zdravo.

Alija imam društvo – svo društvo koje bijedan momak mogao trebati. Djevojke u uličicama i mrtvog oca i majku, i mrtvog brata. Sestru zakopanu negdje u Novoj Škotskoj. Još jednu sestru koju sam izgubila iz vida. Da, čitava nestala povijest gura se oko mene kamo god idem. Usudio bih se reći da sam jedan od progonjenijih podanika njezina Veličanstva.

Ali onda, kako bih mogao znati? Londončani beskrajno malo otkrivaju. Prolaze pokraj tebe u svojim crnim haljinama, crnim sakoima i crnim balonerima, drže te na udaljenosti svojim crnim kišobranima, čine sve moguće kako bi izbjegli ljudski pogled: potežu rukavice, proučavaju lance svojih satova. Tko može reći da svi oni ne opće s nevidljivim slugama, trošeći silnu snagu logistike na svoja sablasna kućanstva?

U tome je vrlina šetnja napučenim londonskim ulicama: svačije sablasti tumaraju i živi ostaju neudomljeni. Zbog toga se osjećaju prilično slobodni, čak i ujutro kao stoje ovo, kad im

se vlažna, oštra hladnoća penje uz gležnjeve i smješta u koljena. Moram hodati da mi se noga ne bi ukočila. Lutam ulicom Regent (nesvjestan gospodin srušio se na nesvjesnu gospodu). Kimnem glavom prema Athenaeumu, zatim skrenem lijevo u Pali Mali. Preda mnom je svježe oprana kupola Nacionalne galerije, ružan zvonik crkve Svetog Martina u poljima i uzdignute stražnjice lavova lorda Nelsona. Niz Northumberland, pokraj skretanja za Scotland Yard – i cijelim tim putem, onaj kosi osjećaj ispod stopala, onaj osjećaj da sam pretočen u rijeku kao davno izgubljen prtok.

Ovamo dolazim većinu jutara: na Hungerfordski dok. Na brdu je nekoć bila tržnica – s najdebljim pilićima u gradu, uvijek je govorila moja majka – ali sad je nema. Iz njezina se pepela uzdiže ogromna željeznička postaja sa šest perona, još ne posve dovršena, kojoj se u susret približava devetolučni rešetkasti most od lijevanog željeza, još ne posve dovršen. A iznad doka, preko ostataka trulih odvodnih kanala i trgovina, nanosi se zemlja za nov obalni perivoj (prema zapovijedi princa Alberta). Ni taj perivoj nije posve dovršen, ali tebi je to Napredak.

A čime bi se čovjek boljim zaokupio nego promatranjem Napretka? Ja sam ionako po prirodi promatrač. Najugodnije se osjećam s drugim promatračima, kao što su nijemi skeledžije koji svoj dok dijele sa mnom. Gospode, oni ne rade ništa drugo osim što promatraju. Malo je potrebe za njihovim uslugama, čak i sad, kad su riječni parobrodi pohranjeni za zimu. U starim vremenima je, naravno, bilo drukčije. Čovjek s kopna, kao što sam ja, nije mogao proći ispod lukova londonskog mosta a da ga neki krupni veslač ne preveze. Ali, zatim se pojavio novi Londonski most, a nakon njega i parobrodi. I sada skeledžije miruju. Ti isti Neptunovi sinovi koji su nekoć jurili ispod Londonskog mosta sad se stišću ne bi li se zgrijali uz Hungerfordske stube, i razbijaju jedan drugome nos zbog vožnje od tri penija.

Jedan od njih me opazi. Starac, ogrubio od sunca, u peljar-skoj jakni i platnenim hlačama. Na jedan djelić sekunde njegove reumatične oči zablistaju i zaiskre, a zatim se sjeti: ja sam onaj tip koji ovamo dolazi svako jutro, ne donoseći ništa osim vlastitog tijela.

– Dobro jutro, gospodine – mrzovoljno kaže.

– Dobro jutro.

Nastavljamo svak svoje bdijenje i moje je vrlo vjerojatno sretnije, jer ako na rijeci i postoji povoljniji položaj, ja za njega ne znam. Sjednem i promatram kako sunce obasjava most Waterloo i tare se o fasadu katedrale Svetog Pavla dok ne poružičasti. Promatram galebove koji okružuju praznu teglenicu za ugljen. Osjećam lagano ljuljanje pristaništa, udaranje valova o stupove.

Malo je prije deset sati ujutro. Nebo je hladno i bistro, hrvkavo kao mrkva, ljetni smrad rijeke sad je tek sjećanje, a vuna-nasti čvor magle zasad se drži podalje – stoje za prosinac prava milost – i čeka kasno poslijepodne kako bi ti o nosnice pritisnula svoj kloroformski oblog. Učinak takvog vremena toliko je blagotvoran da žiganje u mojoj nozi prestaje prvi put u tjedan dana. Noga mi živi novim životom. Oh, kakve se mogućnosti u meni skrivaju! Mogao bih trčati čitavim putem od Hyde Parka do Southwarka. Mogao bi na rukama prijeći Blackfriarski most. Mogao bih otplivati do Dovera, da sam ikad naučio plivati.

Štoje to doli znak milosti? I dok se ogledavam oko sebe, blagoslov se širi preko čitavog prizora. Nježnom rukom prelazi preko platana, žurno im skida staru kožu. Dvojica mornara, isprepletenih stopala, snom se oporavljaju od sinoćnje pijanke. Kavana prepuna dnevnih radnika. Tvornica laštila za cipele davno napuštena. Sve je mirno, i taj se mir proteže čak i do mojega oca koji tiho sjedi na kraju doka u širokom modrom kaputu i djelja lulu iz komada izblanjanog drveta.

Kako bi mi mogao promaknuti? Ukočeni, uski greben rame-na. Ruke panične i spretne istodobno. Njegovo karakteristično vrpoljenje i nemir. Čeka me, ni dvadeset metara podalje.

Trebat će mi možda pola minute da prevalim udaljenost između nas – što je njemu, naravno, dovoljno vremena za bijeg. Tapšat ću nekog neznanca po ramenu i mrmljati ispriku, a stranac će moju ruku otresti kao daje mušica i, budem li dovoljno brz, mogao bih se okrenuti baš na vrijeme da vidim kako otac leti niz rijeku i nestaje preko Westminstereskog mosta.

Ne, ne dolazi u obzir da bih mu se mogao približiti; bolje da mu se obratim odavde gdje jesam. Ali, oče, u tvojoj sam nazočnosti nijem. Kad bi se barem okrenuo i oči upro u moje, možda bi se riječ oslobodila, a za njom bi zacijelo uslijedilo i sve ostalo. Moja nova situacija i dvoje ili troje novih prijatelja koje sam stekao, i ono što se događa kad izbije kavga u galeriji Old Vica, i kako mrtav konj izgleda kad ga izvlače iz Temze. Mogao bih ti donijeti najnovije vijesti! Ujak N još uvijek je živ, možeš li ti to vjerovati? Peterova žena još uvijek je jalova, utoliko gore, ali salon (kako ga Peter naziva) sasvim lijepo radi. Od Belinde nisam čuo ni glasa – gotovo sam izgubio svaku nadu da će se ikad javiti. A Martha... nju nisam vidio od tvojeg pogreba. Pretpostavljam da je ona budala od njezina muža ne pušta van. Ili joj je jednostavno preteško pogledati mi u oči.

Oh, sve bih ti rekao, oče. Zapisao bih sve u pismu kad bih mogao biti siguran da ćeš ga pročitati. Rekao bih ti koliko mi je žao što te nisam upoznao dok je još bilo vremena. Taj bi dio bio ili veoma kratak, ili veoma dug, nisam siguran kakav.

Pogledajte! Publika koju sam priželjkivao samo što nije zauzela svoja mjesta. Muškarac na doku okreće glavu. Stavlja je u profil. I zacijelo je samo pitanje vremena prije nego što će nam se pogledi susresti, govor nagnuti i sve ono što nakon govora dolazi. Tko zna koliko će dugo ovaj trenutak potrajati? Tko se usuđuje predskazati?

Međutim, profil koji se otkriva na jutarnjem svjetlu posve mi je nepoznat. Rumen, pun mrlja i dlakav, s izbrazdanim licem čovjeka koji je čitav život proveo na moru, čovjeka koji ima najmanje šezdeset godina i koji škilji tako žestoko da mu se kapci gotovo previjaju.

Kako neobičan posrednik da se otac u njega smjesti! Možda nije imao izbora.

U svakom slučaju, otišao je. Jedino se njegova čarolija zadržala. Prigušuje zvukove teglenica, ugljenarskih kola i omnibusa koji se nespretno spuštaju nizbrdo od Camden Towna. Raspršuje svjetlo, ali ga ujedno i izoštrava na neobične načine, tako da se putnici koji drhture na vrhu omnibusa zamagljuju i nestaju s vida, iako poznati lik, spoljošten uz sivu zgradu s koje se ljušti žbuka, plamti poput kerubina na katedrali.

Neobičan odabir zgrade za utočište: trgovina mornarskom opremom, Rollicking Tar, predodređena za rušenje, iako joj je inventar ostao nedirnut. U prednjem izlogu sjedi velik model ratnog broda od tikovine, kakav je nekoć ganjao Napoleonovu mornaricu preko oceana, a nedvojbeno i svaki drugi predmet u toj trgovini potječe iz istog razdoblja: mutni kvadranti i sektanti, išarani kronometri i glomazni kompasi, ispucane jakne od nepromočivog platna. I keksi, tvrdi kao čelične kuke, od kojih ona sad jedan čvrsto drži u ruci. Najvjerojatnije gaje pronašla na smeću i Bog zna u kakvom stanju okamenjenosti, ali njoj je dobar, i sad ga gricka sa svih strana.

Čak i s ove udaljenosti vidim je bolje nego što sam je vidio neku noć, kad je bila ovijena onom ceradom. Vidim ovalno lice, crne obrve i aristokratski nos. Dvije gole, kržljave ruke koje vire kroz široke rukave obične crne vunene haljine. Bijela pregača, prljava, pada joj do koljena. Pohabane kožne cipele, kojima vrhovi zijevaju nad potplatima. I baldahin crne kose, povezane na vratu širokom jarkocrvenom vrpcom.

Taje vrpca čini zanimljivom.

Zato što se nije trebala truditi, uvidate li to? Iako je zacijelo bila u žurbi, svejedno je uzela trenutak, iz svog kaosa izvukla kratko razdoblje nepomičnosti kako bi iznova nametnula red. I nije je samo nemarno zavezala. Ne, nekoliko puta ju je brižno omotala, namjestila i veoma pozorno stegnula. Možda je čak u staklu izloga provjerila svoj uradak. Estetski poriv – aristokratski poriv.

Zijevne. Obriše usta rukom. I prije nego što uspijem ustati, već je nestala.

Trčim do trgovine najbrže što me moje ukočene noge nose, ali ne bi bilo ništa drukčije ni da sam letio. Njoj nema ni traga. Nema kukuljice od cerade, nema čak ni mrvica kekisa kojeg je jela. Samo ja i onaj raskošno opremljeni ratni brod u izlogu trgovine, koji jedri ususret Napoleonu.

ČETVRTO POGLAVLJE

Upansionu gospode Sharpe smatraju me pomalo kicošem.

Djevojke vide moje dnevno odijelo od kamgarna s dvoredim kopčanjem, moje trapez hlače s naramenicama, moj svileni šešir, moje visoke cipele s vezivanjem sprijeda, moj džepni sat na kratkom lancu... vide gospodina koji je zastranio – haut bourgeois manque. Ali, ovdje u ulici Threadneedle, privučen u hladno krilo Engleske banke, izložen guštterskom pogledu voditeljica financija po imenu Otterbourne, otkrivam se kao nešto drugo: skorojević. Još gore: skorojević kojemu stopala već klize s prečki društvene ljestvice. Svjetlo s prozora od zdrobljenog laminiranog stakla naglašava moje nedostatke. Čizme izgrebane i iznošene od uporabe. Kamgarn izlizan od čestog nošenja.

Rastegnute naramenice hlača, stakleničku mlohavost ovratnika moje košulje.

Okovratnici gospodina Otterbournea, za razliku od mojih, nisu mlohavi. Oni stoje nepovredivi kao kredaste litice, a preko njegova ramena naginge se jedan jednako tako nepovrediv slu-žbenik, koji svija tijelo poput ručice preklopnog mosta i gotovo nesvjesno pokazuje prema malenom, četvrtastom dokumentu desetak centimetara udaljenom od Otterbourneova lakta.

– Ah, da – kaže upravitelj financija.

Okolo nas dostojanstveno prolaze u crno odjeveni činovnici. Vlažne novine sikte sa zaštitne rešetke. Miris kože i mahagonija ispunjava zrak, a neki mladi momak grabi ugljen, komad po komad, u kutiju, zastajući iznad svake grude kao da mu daje pomazanje.

Novi čizme, razmišljam. (Dvomjesečni obrok će otići na nove čizme.

– Hvala vam, Greelv – kaže gospodin Otterbourne.

Činovnik se klanja i, ne mijenjajući položaj, nezamjetno nestaje u daljini. Izvanredan učinak: da nisam znao da nije tako, pomislio bih da sam ja taj koji bešumno iščezava. Uče li ih tome u školi za činovnike? Pitam se. Je li i otac imao u svojoj torbi ovaj trik?

– Gospodine Cratchit.

Vlažnim prstom Otterbourne gladi najprije jednu, pa drugu tanku, crvenu obrvu.

– Moram vam reći daje vaš ujak dodao novi uvjet vašoj plaći. – Da?

– Prema ovoj najnovijoj klauzuli – smijem li je pročitati? – »prije ikakvih dodatnih podizanja s ovoga računa, navedeni užitnik mora, u vrijeme koje njemu odgovara, osobno posjetiti gore navedenog dobročinitelja, u obliku kućnog posjeta.«

– Kućnog posjeta? – Da.

Podiže pogled s dokumenta. Glavu blago nagne ulijevo.

– Ovlašten sam, gospodine Cratchit, dati vam adresu, ukoliko vam je nestala iz sjećanja.

Duboko u mojim grudima mjehurić topline pobjegne kroz odškrinutu rešetku. Osjećam kako mi treperi u glasu.

– A kad dođem tamo, gospodine Otterbourne, zar moram prositi? Moram li pasti na koljena?

– Bojim se da klauzula ne govori ništa o obvezi moljakanja. Ili padanju na koljena.

Osmijeh je poput stranog jezika starom Otterbourneu i zato se, nakon pokušaja u tom pravcu, njegovo lice iznova smješta u ljusku koju sam prilično dobro upoznao. On je od onih ljudi koji upijaju svjetlo, a da ga nikad sami ne isijavaju.

– Želite mi reći da mi je to jedina opcija? – pitam. – Da pri ruci nemam nikakav drugi kapital? Nijednu investiciju?

– Najbolje koliko mogu utvrditi, gospodine Cratchit, vi imate jedan manji iznos od združenih godišnjih prihoda, kojem nećete imati pristup još nekoliko godina. Ostalo je smješteno u vladinim fondovima, a za podizanje tog iznosa, na žalost, potrebno vam je odobrenje vašeg supotpisnika, a rečeni supotpisnik je u tom slučaju...

– Moj ujak.

– Točno.

Sjedam natrag na stolac. Rukama poput zaslona zaklanjam oči, što mi pruža dvostruku prednost – štiti me od Otterbourne-ova pogleda i dopušta mi da proučim svoje visoke cipele u svoj njihovoj trošnosti.

– Kad moram obaviti taj posjet? – pitam.

– Kad god želite.

– Ali, dok ga ne obavim...

– Dok ga ne obavite, da.

Miluje bugaćicu na svom radnom stolu od crvene borovine.

– Ukoliko vas to može imalo utješiti, gospodine Cratchit, susreo sam se i s mnogo težim uvjetima isplate sredstava. Prošli tjedan, na primjer, od jednog od naših komitenata zahtijevalo

se da skakuće dvjesto koraka oko Leicester Squarea. Zavrtjelo mu se u glavi i onesvijestio se. Kakve bih vam ja priče mogao ispričati, gospodine Cratchit!

– Priče, da.

Kad samo pomislim da sam se prije samo šest mjeseci zakleo da od njega neću uzeti više ni šiling. Zakleo uzduž i poprijeko.

Ispod mojih nogu, modri se uzorak roji perzijskim sagom, savija rep i vitla zmajskim jezikom prema mojoj peti. Odmičem noge. Još jednom pogledam svoje cipele.

– Recite mu da ću doći kad budem mogao. Čim budem mogao.

– Nije moja dužnost ništa mu reći, gospodine Cratchit. On čeka. To je sve što želi da znate.

Ulica Threadneedle prilično je udaljena od mjesta koje inače posjećujem, tako da je, kad se vratim na svoj položaj na Hungerfordskim stubama, već umalo podne. Oseka je, i na mjestu gdje se rijeka povukla, izraslo je pleme mladih nomada. Amfibijska stvorenja čiste žal u potrazi za ugljenom, drvetom, čavlima, lancima, rešetkama, žicom – svime, baš svime. Uglavnom su sitne vrste, ali u svojim odorama od blata izgledaju posve bezvremeno: čovjek ne može biti siguran da li dječak koji iskapa lanac za ključeve iz riječnog korita ima šest ili osamdeset četiri godine. Neki od pustolovnijih isplivavaju na teglenice i s njih ruše užad ili željezne ljestve. Ovdje prevladava svojevrsna etiketa: ulični derani ništa ne smatraju svojim vlasništvom dok to nije dotaknulo vodu. Ako ih splavar zatekne prije nego što uspiju pobjeći s bačvom, ostavljaju je nedirnutom. Onog trenutka kad bačva napusti sigurnost palube, pripada njima. Obrušavaju se za njom u rijeku sa životinjskim krikom, privijaju je na grudi i veslaju prema obali slijeđeni povcima splavara kao parom iz zviždaljke.

Nije to loša poslijepodnevna zabava, iako se zbog nje osjećam stariji nego što jesam, makar samo zato što me podsjeća

daje London grad djece. Očekujem daje samo pitanje dana kad će to i javno objaviti, i tako oslužbeniti. Podanici njezina Veličanstva, pazite: djeca su svugdje! Krađu orahe iz tački. Krađu broševe i češljice sa štanda u Mile End Roadu. Skidaju stakla s izloga trgovina slatkišima u Oxford Streetu, grabe smotke pamučnog platna iz trgovine tkaninom u Sptalfieldsu. Hrvaju se s psima za dva dana staru jezgru jabuke.

Neumorna su ta stvorenja i množe se luđačkom brzinom. Ne bih se trebao iznenaditi ako svi jednoga dana ustanu, poharaju Whitehall, gradonačelnikovu palaču i kraljevske apartmane, prerezu naše bijele drhtave vratove i iščupaju nam brbljave jezičine. Neće imati milosti, u to budite sigurni. Pogledajte im oči, ako meni ne vjerujete. Nešto tu nedostaje, vidite? Nešto što se ne vraća.

Sjećam se kako sam jedne noći naletio na čitavu koloniju. Dolazio sam sa skele kod Adelphijskih stuba, a oni su čučali ispod lukova, najsiromašniji što se može zamisliti – čak i bez penija za smještaj. Na njihovu je tijelu ostalo tako malo odjeće da se čovjek morao zapitati zašto su se uopće trudili odjenuti. Oči su im nestale u dubokim, tamnim, lutajućim dupljama, a lica sjajila od gladi. Promatrao sam ih kako oblizuju usnice, trljaju ruke u mahnitim, beskrajnim krugovima i znao sam, sa snagom otkrovenja, da me žele pojesti. Da nisam bio okružen suputnicima sa skele, i da dva starija dječaka nisu bila zaposlena krađom rupčića, tko zna kakva bi mi bila sudbina? Mislim da bih im imao dobar okus.

Naravno, naseljenici Adelphija djeca su mraka. Ranojutarnja djeca su svjetlije, žilavije mnoštvo. Sa svojom ptičjom marljivošću i kreštavim, šifriranim povicima, stvaraju veoma određen glazbeni idiom i ponekad poželim da još uvijek imam uho za njega. Ali, danas sam sav u očima.

Iako, da budem iskren, ne znam hoću lije prepoznati, ako je ponovno vidim. Doživljavam je kao viziju koja čovjeku može biti jedino udijeljena, ali je ne možeš sam potražiti, i moguće je

da će je i sam moj čin potrage dodatno udaljiti, dok na posljeticu od nje ne ostane ništa, osim rezidualne topline.

Zatim je, kroz dnevnu maglicu, doista vidim.

Točno tamo gdje bi trebala biti – ponovno čuči pokraj trgovine Rollicking Tar – i praktički je posve ista kakva je bila zadnji put kad sam je vidio. Glođe onaj sad već poznati keks – koliko je meni poznato, isti kao i jučer – odjenulaje onu istu izobličenu pregaču, ima crvenu vrpcu u kosi. Samo su dvije promjene na njoj, barem koliko uspijevam uočiti: vuneni šal, zbunjujuće modre boje, poput košnice omotan joj je oko vrata; i nešto manje opipljivo, možda neko lagano trzanje u držanju, reorientacija njezina unutarnjeg kompasa. Jučer je bila proizvod žurbe kojajuje ovamo dovela. Njezin položaj, način na koji je virila glavom iza uglova – sve je nagovještavalo uvjetovanost. Sad ljenčari naslonjena na izlog trgovine kao neki otpušteni mornarički podoficir i čeka sljedeće uho kojemu će se pojadati. Za dvadeset godina, tko zna? Možda i tad bude dangubila ovdje, pod pretpostavkom da uspije pronaći topla mjesta noću, kloniti se pogrešnih ljudi i pronaći nekoliko pravih, ili izbjeći koleru i užicati hranu čak i kad prođu praznici.

Sudbina to, međutim, ne dopušta uvijek, zar ne? Netko joj to mora reći. Stvari se događaju djevojčicama kao stoje ona. Jednog dana grickaš kekse; već sljedećeg si ispružena u uličici nedaleko Jermvn Streeta, sa svake strane stoji ti po jedan policajac, a stranci se sagibaju iznad tvog tijela...

To je sve stoje potrebno. Samo ta vizija. Već sam na nogama: penjem se stepenicama doka, odvažno koračam po zidu nasipa. Svaki moj korak smirenje i odmjeren i, dok hodam, smiješno sam svjestan simbolične težine koju nosim. Ja sam civilizirajući poriv Društva. Ja sam ispružena ruka Engleske.

No, onda me ona ugleda i za nju sam tek još jedan muškarac.

Sjeća li me se? Je li me uopće neku noć zamijetila u onom kratkom treptaju svijeeće? Jedino što znam jest daje njezino lice

stalo kao sat; čak su joj i oči prestale treptati. Navukla je šal čvrsto oko tijela i pažljivo se odmaknula – jedan korak, dva koraka – opipavajući put uz pročelje zgrade kao slijepa prorokica. Odbijajući mi dopustiti da joj nestanem iz vida, ili joj se imalo približim. Otvorila je usta kao da će vrisnuti, ali iz njih ne izlazi nikakav zvuk, samo – čini mi se – sporo... curenje... daha.

– Čekaj. U redu je.

Kakav zvuk izlazi iz mojih usta! Kreštav, slab i meketav, umiruća kadenca. Ipak, iz nekog razloga, taj zvuk na nju utječe jače nego da sam zaurlo. Naglo tržne glavom.

– U redu je!

Sad već trči, trči gotovo jednako brzo kao stoje trčala u mom snu. A moja vlastita stopala, baš kao u snu, tvrdoglavo prijanjaju uz zemlju i vuku se za mnom kao sidra. Bepomoćan, gledam kako se uspinje uza zid nasipa, smješta na rub i zatim, osvrnuvši se tek djelić sekunde, baca na drugu stranu.

Kako je strašna tišina. Dok jurim prema zidu, moram je ispuniti vlastitim proračunima: Pad od četiri metra. Ne više. Šest, možda.

No, kad provirim preko ruba, zateknem nešto što nisam izračunao. Tijelo koje nije slomljeno, ali je smireno. Okrenuto prema naprijed na rukama i koljenima, čuči u riječnom koritu, gaca po blatu Temze, dok bosonoga djeca nesmotreno jure pokraj nje.

Zatim se ruke trgnu u život, torzo podigne. Lice joj se uzdiže prema nebu – ne, ne prema nebu; prema meni. Otire blato s ruku i koljena, namješta vrpce u kosi, podiže se na noge – i čitavo to vrijeme ne skida pogled s mojih očiju. Gotovo vjerujem kako čeka da nešto kažem. Stoga i govorim. – Neću te slijediti.

Ona to već zna. Ne bih se usudio. I to joj daje vremena koliko god želi, doista, pa lunja niz obalu: nema tragova uganutim gležnjevima, ogrebanim koljenima, hod joj je gotovo drzak u svojoj lakoći. I dok ja mijenjam smjer, dok trčim natrag uz zid

nasipa, natrag do stuba, rijetki trenuci kad je uspijevam opaziti su poput zadirkivanja u školskom dvorištu. Uhvati me, govori ona. Samo se usudi pokušati.

Kad sam se uspio spustiti s doka u riječno korito, ona je već ponovno nestala. Ništa, koliko god je tražio, ovaj je put neće dovesti na zemlju. Ipak, bez obzira na to, silazim niz obalu koju je slijedila. Pratim otiske njezinih stopala u šljunkovitom sivom sedimentu, neobično nježne obrise, osim na mjestima gdje su pete njezinih čizmica utonule u kal, dok oko mene odjekuje bučan, jednoličan pjev djece, ostale djece, previše zanesene u svojoj mahnitosti a da bi uopće zamijetila uljeza iz gornjeg svijeta. Mora da im ionako izgledam posve smiješno, s cilindrom i u kratkom kaputu, prava slika gospodskog siromaha. I taje apsurdnost gotovo dovoljna da me otjera, ali me baš u tom trenutku bljesak crvenila, desetak metara nizvodno, doziva da nastavim.

Ispočetka neobično neusidrena, treperi u zraku. Tek kad joj se približim, vrpca se priljubi uz zid nasipa, a tek kad je dolovce dodirnem – uvjeravajući samoga sebe čija je – tek tad shvatim daje nije ščepao zid, nego otvor u zidu. Otvor širine otprilike jedan metar, obrubljen ciglama koje se mrve i koje nestaju u tunelu crnila. Dok približavam lice otvoru, to mi crnilo odvrća dahom, naletom para zbog kojih tražim rupčić po džepu.

Pritišćem bijelu svilu uz usta, i dok čekam da mi sljedeći zapuh vjetra razbistri glavu, pada mi na pamet da sam, usred svih ostalih isparavanja, zacijelo namirisao strah.

Što bi je drugo moglo natjerati da skoči s visine od šest metara? Što bi je drugo moglo prisiliti da zaroni u rupu kanalizacije?

Neću je slijediti; to sam joj obećao. I kako je sad jednostavno održati to obećanje! I teško. Teško je pomisliti da će za nekoliko kratkih sati doći plima, i da će rijeka narasti i progutati

sve u ovom smrdljivom tunelu, odavde do suprotne strane Londona. Sve i svakoga.

– Hej! Što hoćeš od nje?

Taj mi glas dolazi s leđa. Visok, blistav, prehladen sopran, kao zgusnuti djelić oblaka koji pada na zemlju. Polako se okrećem, vrteći se na petama i moje se oči zaustavljaju na jednom dječaku, nimalo božanskog podrijetla, nego posve zemaljskom, koji stoji u riječnom koritu kao majušni boksač, s jednom nogom isturenom i jednom rukom sklupčanom u drugoj. Dvanaest godina, sudeći prema izgledu, s divljom grivom crne kose koja strši s visokog, gotovo intelektualnog čela. Potamnjeni osmijeh iza pohlepno isturene donje usnice. Cipele barem dva broja prevelike, kapa kojoj nedostaje vrh, i kao kruna svemu tome, ono ulično držanje, nošeno kao potkošulja. Drskost, ljubaznost i borbenost, sve pomiješano zajedno, kao da izaziva dobru tučnjavu ili dobar smijeh, i ne vidi mnogo razlike između njih.

– Znaš, mislio sam da bi mogla biti gladna... mislio sam da bih joj mogao donijeti malo hrane...

– Ali sije umjesto toga svojski preplašio. Malo si nespretnan u tome, zar ne?

– Ako baš moraš znati, ovo nije nešto što inače običavam.

– Što o-bi-ča-vaš – kaže on, i iz njegovih usta to zvuči smiješno. – Inače o-bi-ča-vaš.

Mojim licem preleti dašak razdražljivosti. Zadrži se samo jedan trenutak, ali i to je dovoljno da momak postane još odvažniji.

– Znam još neke lutkice, ako te to pali...

– Dobro.

– Bucmastije cure. Sportski građene. Jedna od njih izvodi onaj trik, moj gospodine, veoma opasan, mađarsku zvijezdu...

I, zapravo, dovoljno je samo čuti riječi »mađarska zvijezda«. Više se ne osjećam obveznim biti imalo uljudan.

– Gospoditi Timothy...

– Ne budi odvratan – kažem mu.

Dok mu okrećem leđa, začujem kako njegov glas puše u novom smjeru.

– Nisam vas mislio uvrijediti, gospodine. Bože sačuvaj, gospodine.

– Nisi me uvrijedio. Morao bi učiniti mnogo više da me uvrijediš.

S tim se riječima gospodin Timothy Cratchit oprašta od dječaka. Gledajte ga sad: polako korača niz nasip, dostojanstven kao udova u nosiljci, nedirnutog društvenog položaja, povraćenog dostojanstva.

No, dječak i nadalje zadire u dostojanstvo. Sad trči uz mene, zapanjujuće spretan u prevelikim cipelama, rukama prati ritam, pili, kruži i leti zrakom, nijednom me ne dodirne, nego me samo omotava svojom paučinastom niti – pučkim plesom, improviziranim na licu mjesta, podrugujućim, koji podsjeća na još tisuću drugih plesova koje upravo u ovom trenutku izvode čitave legije dječaka baš nalik njemu.

– Gospodine, bio je to strašan, grozan nesporazum.

– Očito.

– Sad vidim, riječ je baš o toj djevojčici, zar ne?

– Odlazi, molim te.

– Stara poznanica, gospodine? – Ne.

– Naravno da nije! Koji sam ja glupi majmun! Članica obitelji, sigurno sam pogodio. Pobjegla od kuće...

– Ne vidim da te se to imalo tiče.

– Naravno da me se ne tiče, gospodine, ali ja sam poslovni čovjek, nisam li? Svačiji će posao poslužiti.

Tom mi rečenicom umalo prekida korak. Izluđujuće je osjetiti trzaj dobrog raspoloženja u obrazima.

– Možeš otići.

– Što kažete, onda, na pjesmu? – Ne.

– Nekoliko taktova, gospodine.

Uz lagano gundanje, pojurim naprijed i na trenutak bih se mogao zakleti da sam se oslobodio, ali me tad nešto dozove natrag. Glas, samo to. Uvelike nalik onome koji sam do maločas slušao, samo što ovaj doista pada s neba. Sav onaj prkos, sve sinusne zapreke, svi glotali koji su mu nagrđivali govor, sad su uklonjeni i nije ostalo ništa osim zvuka, čistog i sjajnog, koji se podiže i buja bez zamjetnog napora.

*Oh, the summertime is comin'
And the trees are sweetly bloomin'...*

Upravo sam tu pjesmu običavao pjevati svojoj obitelji. Naučio sam je od jednog starog škotskog husara iza ugla i njegovo sam račlanje mogao ponoviti sa šarmantnim učinkom kad bih je pjevao nakon nedjeljnih ručkova. Moja braća i sestre sjedili bi oko stola i mirno, napola prisilno slušali, i dok sam pjevao, vidio bih kako se oči mojih roditelja šire u odgovor na određena tremola i kadence. Znao sam točno kako ću izazvati te reakcije, kako prekinuti fraze, kad zapjevati glasnije. Mogao sam stajati izvan vlastitog tijela i promatrati kako se sve to događa.

*Will ye go, lassie, go?
And ive'U ali go together...*

Ali, čak ni u najboljim trenucima, nisam zvučao kao ovaj dječak. I nikad se nisam držao kao on: tako mirno i nepomično, s toliko puno poštovanja prema svojoj muzi. S kapom pritisnutom o prsa i pogledom uprtim u neku vrijednu viziju nasred neba.

*To pluck ivild mountain thyme
Ali around the bloomin' heather
Will yego, lassie, go?*

I samo tako, zvuk završi, i dječak nijemo stoji, gotovo otuđen od onoga stoje proizveo.

– Ima još dvije kitice, gospodine. Ako želite čuti.

Približim mu se nekoliko koraka. Bljesak lukavosti prikrade mu se natrag u pogled.

– Kako se zoveš? – pitam ga.

– Colin. Colin Melodiozni, tako me poznaju profesionalno.

– Hvala ti, Coline.

Prstima već obuhvaćam kovanicu i dok je izvlačim iz džepa, od sunčanih zraka zatinja na mom dlanu. Pola funte. Moj posljednji zlatnik. Colin se trgne od iznenađenja.

– Hvala vam, gospodine.

Kimnem glavom i okrenem se, ali dječak me sad ne kani ostaviti na miru. Udovi mu se uz trzaj vraćaju u život i što brže hodam, to spretnije kaska uz mene. Nakon nekoliko metara okrene se i gazi unatraske, tako da nas dvojica sad nalikujemo paru zaljubljenih kogača sa zaštitnim kopcima koji se taru jedan o drugi.

– Gledajte, gospodine. Vi i ja nismo završili, jel' da?

– Mislim da možda ipak jesmo.

– Oh, gospodine, slamate mi srce, doista ga slamate. Evo vas, gospodina kojemu je potrebna usluga, a evo i mene, mladog momka koji ju vam je spreman pružiti.

– O čemu ti to pričaš?

Još uvijek licem okrenut unatrag, pojuri nekoliko koraka naprijed, a zatim naglo zastane i nasloni se na moje grudi. Ovo je prvi put daje sebi dopustio da me dotakne.

– Poznajem ljude, gospodine. Ja i moji prijatelji imamo oči po čitavom gradu, uzduž cijele rijeke. Ako želite pronaći onu djevojčicu, gospodine, budite uvjereni u to, Colin je vaš čovjek.

– Tko kaže daje želim pronaći?

– Nitko, gospodine, nitko. Samo sam nagađao.

– A zašto misliš daje sam ne mogu naći?

– Pa, prepali ste je na mrtvo ime, niste li? Tamo se više nikad neće vratiti. A s ovom vašom zaprekom u kretanju, nikad je nećete sustići, gospodine. Pritom ne želim reći da se to odmah zamjećuje, gospodine. Doista se držite otmjeno.

Ta mi njegova izjava nije baš zavrtjela glavom, ali me zaustavila u hodu. Moram s lica izbrisati svaki trag zadovoljstva.

– Coline, koliko imaš godina?

On skida kapu. Napuhne obraze od taštine.

– Nedostaje mi pola mjeseca do jedanaest, gospodine.

– A nisi u školi? Nemaš nikakvog drugog hitnog posla kojim bi se bavio?

– Ovisi o tomo što mislite pod »hitnim poslom«, gospodine. Moram, naravno, misliti na svoju karijeru, ali budući da sam noćni umjetnik i sve to, preko dana imam gomilu vremena. Vječno na vašoj usluzi. Pozovite Colina, to sam ja.

Vjetar je sad jači. Dokovi pjevaju, voda šuška ispod Hungenfordskog mosta, i grančice i lišće – ostaci ptičjeg gnijezda – kotrljaju se prema moru. Ali, što se tiče ovog dječaka, ništa se ne događa. On vidi samo mene.

– Hvala ti, Coline. Bojim se da ne mogu prihvatiti tvoju velikodušnu ponudu.

– Uvjeti su razumni, gospodine, ako ste...

– Nimalo ne sumnjam da si razuman. Odgovor je ne.

– Ooh, gospodine! – Zao mi je.

– Ooh, ubijate me, gospodine! Ubijate me!

– Nadam se da ćeš se oporaviti.

Kad dospijem do vrha brda, zvukovi njegove pratnje – poskakivanje njegovih stopala, njegovo trgovačko dahtanje – utihnuli su. Ali, svejedno sam iznenađen kad se okrenem i shvatim da ga nema. Žestoko zaškiljim, kao da pokušavam uočiti brod i vidim ga, u podnožju brda, kako stoji i kapa mu gotovo svojevrijedno skače iz jedne ruke u drugu, glave zabačene kao u pijetla dok mu hrapavo graktanje buja piskavim vratnim kanalom:

*Buffalo gals, ivon't you come out tonight?
Come out tonight?
Come out tonight?*

PETO POGLAVLJE

Otiskujući se od obale zdravom rukom, kapetan Gully se naginje i ljulja u koritu čamca. Posrne i isturi jednu nogu, zamahne rukom iza leđa, ali veoma brzo ponovno hvata ravnotežu i njegov se sitni lik, četvrtastiji nego inače u peljarskom kaputiću od čvrstog sukna, uzdiže i spušta tako radosno da se čini kako je ritam rijeke upio ravno u tetive. Sklapa kapke, povlači jedan dugi udisaj iz lule i dok dim istiskuje kroz usnice, nosnice mu se šire kako bi primile najnoviju obavijest.

– Netko je tamo vani, Time. Osjećamo mu miris.

Još jedan dašak noćnog zraka. Turi vršak lule u usni kanal.

– Nikad nismo u krivu, znaš. Ne kad kosti počnu probadati. Sad je možda vrijeme da mu pohvalim intuiciju, ali jedina bol koju osjećam jest ona u mojim rukama. Veslam već pola sata bez prestanka kroz pokrivače smeđe magle, pokraj nevidljivih kejova, ispod slinavih, injem zamrljanih mostova, veslam sjeverno i južno i istočno, ovisno o tome kako rijeka zavija, veslam uz struju, veslam protiv struje (ponekad ih je gotovo nemoguće razlikovati), svima na vidiku i iza dosega plinske svjetiljke, veslam gdje je jedina rasvjeta mjesec. Veslam čitavim putem do Gravesenda, koliko je meni poznato – ne osjeća li se u zraku trunčica soli? – ne, vjerojatnije do Wappinga, da, vrlo vjerojatno do Wappinga, ako su ono što vidim sa svoje lijeve strane stare stube. Teško je reći. Magla čovjeka baca natrag u zemljopis uma. Prema čitanju karata,

mogao bih reći da se Dokovi nalaze sjeverno. Mogao bih reći daje ukotvljeno na stotine brodova, na tisuće pozaspalih mornara, dobara i robe sa svih kontinenata. Ali, zasad smo ja, kapetan i jantarno svjetlo svjetiljke, jedino što sa sigurnošću mogu reći. I rijeka, uvijek voda, koja šumi i obavija kobilicu.

I možda je zato što smo tako funkcionalno sami kapetan Gully odabrao upravo ovaj trenutak da postane blagolagoljiv.

– Okreni kormilo nadesno, Tim! Pa to je prokleti Rotherhithe⁶, zar ne? Možeš li vjerovati kakvu smo imali sreću? Evo, baš je jučer u novinama pisalo o nekom nestalom ložaču iz Jamaica Rooda, a mi smo ovdje, Tim: prokleti Rotherhithe! Pronađemo li koga, to će nam dobiti pet-šest šilinga samo od novaca za istragu, da ne govorimo o džepovima.

Toliko sam zadubljen u posao da sam sklon zaboraviti na mrežu kočarice srednje veličine koja se vuče ispod nas. Nismo mi ovdje u uobičajenim vodenim žetvama, o ne. Kapetan Gully i ja smo ribari ljudi, a ja dobivam pola ulova.

– Dostaje veslanja, momče. Mislim da će sad plima preuzeti.

Vesla mi ispadaju iz ruku i zazvekeću u ležištima, i dok opuštam ramena, hvata me grč u leđima. Moram se ponovno sagnuti naprijed, čitavim gornjim dijelom tijela, samo kako bih se otkočio, ali taj neplanirani pokret izaziva nove prosvjede u novim područjima. Svaki mišić u mojem tijelu štedljivo gospodari svojim vlastitim vjernim žarom, ali u noći kao stoje ova svaka je toplina dobrodošla. Pasja je hladnoća, kako bi rekao pjesnik: pada oštra susnježica, bodljikave kapljice smrznute kiše. Grub vjetar sa sjeveroistoka, mjesec se treperavo pojavljuje na vidiku i nestaje u tami, a nema nikakvog drugog svjetla osim malene vatre u drugom čamcu pedesetak metara dalje. Purlmanov čamac, kladio bih se, vjerojatno nosi bačvice piva

---

⁶ Rotherhithe – poluotok na južnoj obali Temze u istočnom Londonu, okrenut prema Wappingu i Isle of Dogs na sjevernoj obali.

nekoj ožednjeljoj krčmi u Limehouseu. Plutajući nizvodno, uranja u maglu, dok od njega ne ostane ništa osim jednog lebdećeg svjetla.

– Time, je li ti hladno?

– Malo jest, kapetane.

– Popijmo onda gutljaj.

Vjerujem da zato i veslam ovako snažno. Zato da bih imao zadovoljstvo vidjeti kako kapetan Gully četvrtastim odvijaćem koji mu je zamijenio lijevu ruku, odvrće čep metalne čaturice i zatim, pritežući čaturicu gorljivo kao domaćicu iz Belgravije, ulijeva brandy u malenu kositrenu čašicu. Nikad mi to ne dojadi. Sjećam se da sam ga jednom upitao – mora daje to bilo kad smo se tek upoznali – zašto je opremljen odvijaćem umjesto pravom kukom.

– Bila je jedino što smo imali pri ruci, Time. Stotinu čvorova udaljeni od Barbadosa, a mi zapeli u nekoj snasti. Čudan posao, odsjeklo nam ruku. Brodski liječnik samo je odmahnuo glavom i rekao, Gully, na tebi je da izabereš. Možeš čekati dok ne dođemo do kopna, ili možeš iskoristiti što ti je pri ruci. Gospodine moj, rekao sam ja, i vi to zovete izborom? Dajte nam gutljaj ruma, stavite nam najbližu spravu i svršimo s tim, rekao sam.

Ako je Gully nešto izgubio od svog prijetećeg izgleda, nadoknadio je to prilično zapanjujućom spretnošću. Vidio sam kako tim odvijaćem baca sidro, spušta flok, ovija užad oko biteve, čak vadi čep iz prilično pljesnive boce Madeire. A sad, pod plodnim utjecajem brandyja, taj isti privjesak veoma vješto okreće vitlo koje spušta mrežu potegaču. Čovjek bi pomislio da bi mu desna ruka mogla jednako dobro poslužiti za te zadatke, ali kao što sam Gully uvijek prvi naglašava – i to s velikim strpljenjem, uzmemo li u obzir koliko često ta tema iskrsava – on je ljevak od dana kad je upoznao babicu.

Lijenom desnom rukom sad sporo kruži kroz vjetar. Ustaje otvorio u šareni osmijeh, a kroz pukotine među zubima

Gullyjev grub, neugodno prodoran glas izriče svoje delfsko proročanstvo:

– Tu nema pogreške, Gully i Tim će večeras dobiti goste. Boga mi, hoće. Postavi stol, momče, imamo društvo.

Lijepo je od njega što tako misli. Da budem iskren, naše partnerstvo i nije posebno uspješno. U tri mjeseca sporadičnih potraga jedina tijela koja smo izvukli bila su četveronožna. Dvije krmače – ogromne, prošarane crnim i zelenim, nabrekle od blata – ni živoder ih ne bi uzeo. Jednog mršavog jarca, očiju mahnito razrogačenih, svako na svoju stranu. Ijedne znamenite noći, uškopljenog konja, toliko teškog da nas je doslovce prevrnulo. Sjećam se poput britve oštrog naleta panike dok sam letio iz čamca. Rukama sam grčevito hvatao uporište, ali jedino što sam uspio uhvatiti bila je voda i zrak, oči su me pekle i morao sam ih zatvoriti, i vjerojatno bih potonuo poput kamena da me mreža nije uhvatila oko zapešća ruke. Rijeka je te noći bila tako hladna da sam brzo izgubio svaki osjet ispod prsa i iznenada sam se našao ponovno u svom snu, svom starom snu. Ubojita krv penjala se kroz mene, paralizirala mi stopala i noge, obavijala me oko struka poput ljubavnice, licala mi rebra do potpune umrtvljenosti...

Gullyje, ispravivši čamac, gurnuo jedno veslo u rijeku i izvukao me. Nikad ga nisam vidio tako ljutitog.

– Za kog mi vraga nisi rekao da ne znaš plivati?

No, dobro, bila je to druga noć – druga rijeka, kako bi rekao profesor Heraklit. Večeras je posao pražnjenja londonskih crijeva rijeci dao konstipirani nespokoj i na njezinu se zlovoljnom trbuhu kapetan Gully i ja ljuljuškamo, oprljeni brandyjem, ofureni vjetrom.

– Malo smo u besparici, je li, Time?

U takvim trenucima kapetan Gully na horizontu nepogrešivo pronade neki otok na kojem će zadržati pogled. I naravno, nije nimalo važno što takav otok ne postoji, niti takav horizont; on svejedno bulji svom snagom.

– Tad nam se obično javiš, zato znamo – kad si u besparici. Nemamo mi ništa protiv. Uvijek nam je drago imati društvo, je li?

Nalijeva si još jedno piće i bez pitanja, nalijeva jedno i meni.

– Što je, onaj tvoj ujak ponovno je zategnuo konce na novčarki?

– Ne baš.

– Daj, daj, pa mi smo prijatelji, zar ne, Time? Proklinji ga koliko god želiš. Kleveći ga.

– Ne, samo je postavio jedan uvjet. Želi me vidjeti prije nego što se odvoji od još jednog šilinga.

– Pa, daj, onda! Posjeti tipa! Što bi te to koštalo?

– Veoma malo. Vjerojatno ništa.

– Gospode Bože, pogledaj se! Ponos, to je! Slušaj me, momče, ponos je sasvim u redu kad je na mjestu, ali ti on neće napuniti trbuh, hoće li? Ljudi kao što je ovaj ovdje tvoj odani, Time, mi si tu cijenu ne možemo priuštiti, zar ne? Misliš li da bi tvoj prijatelj radio noću da ima novca?

Mi, vi, tvoj odani – iskreno rečeno, ova zbrka zamjenica zna biti veoma zamorna. Ponekad imam osjećaj da postoje barem trojica kapetana Gullyja, i da se svi prepiru i dodijavaju. Čamac poprilično uranja pod njihovom težinom.

– Time, sad je božićno doba, nije li? Pa da, vrijeme je za zakapanje sjekira i kovanje... rala u mačeve, i razmišljanje o Isusu, i zar nije bio dobar što se dao pribiti na križ i...

– Ne, ne još, kapetane.

– Kako to, ne još?

– Sad je tek doba došašća. Tek se sprema roditi. Nije imao vremena za ovo ostalo.

U trenucima kao što je ovaj možda se pita zašto se uopće gnjavi uzimajući me na vesla. Znatno je bolje sreće s dečkima koje angažira na Hungerfordskom doku, iako oni imaju zbnju-

juću naviku da kidnu s kovanicama iz džepova mrtvaca – što je rizik koji je u mom slučaju značajno umanjen.

Naslanjajući se leđima o čamac, kapetan Gully uvlači i zadnje dimove tamjana iz lule. Lijevom nogom lupa neku poskočicu dok jagodicama prstiju na desnoj ruci odsutno mreška vodu boje smeđega čaja. Simptomi sanjarenja.

– Da, dječaće moj, noć kao stoje ova... znaš, natjera čovjeka na razmišljanje.

– Mm.

– Kako mi to shvaćamo – a ispravi nas ako smo u krivu, Time, jer Gully nije nikakav računovođa...

– Mm.

– Kako mi to shvaćamo, još nekoliko rundi potezanja, još nekoliko isplativih ulaganja...

– Mm-hm.

– Uštedjet ćemo sve što nam je potrebno. I krenuti prema Majorki, eto što ćemo.

Bilo je to prije trideset godina kad je jedan od Gullyjevih brodova stajao tjedan dana usidren na tom predivnom otoku zbog popravaka. Trideset godina, a u Gullyjevu sjećanju kao da je bilo jučer, toliko je bilo svježije i sočno. U mislima je, čini mi se, već tamo, dremucka čitava poslijepodneva u maslinicima, spušta se niz tjesnace, penje zdepastim kamenim tornjevima starijim od čovječanstva...

– Sunce po čitav jebeni dan, Time. Nikad ni mrvice magle iliinja. Ljudi naokolo trčkaraju na bosim nogama kakve im je dragi Bog dao, Time. A tek žene! Gully nije nikad u čitavom svom životu vidio takvo obilje ljepote. Gledaju te ravno u oči, istina, gledaju te tako dugo da se zacrveniš. Ne stide se što su žene, shvaćaš? Gospode, jesmo li ti ikad pričali o onoj djevojci, onoj koja je gležnjevima svirala gitaru? Jesmo? Tisuću puta, oprosti. Gully je stara ptica i stalno se vraća u isto gnijezdo...

Svježi se vjetar podiže s juga, ali nas struja vuče istočno. Rijeka zapljuskuje i ljubi naš čamac; hladan zrak grebe nam gležnjeve. Gullyjev odvijač prati obris ženske noge.

– Doći ćeš, Time. Vidjet ćeš. Promijeni čovjeka zauvijek. Slatki stari podlac: ne može podnijeti završetak maštarije, a da me ne uključi u nju. Uostalom, zašto ne Majorka?, ponekad se pitam. Zašto ne? Nikad nisam bio izvan Engleske, rijetko sam kročio nogom izvan Londona. Kratki kišoviti boravak u Brightonu, to jedva da se može i računati, i to dok sam bio još veoma mlad, skup tjedan hidroterapije u Bathu, koji je subvencionirao Ujak N. Šest čaša mineralne vode dnevno i mnogo sati u bazenu, uz gugutanje matrona s bedrima poput kvasca. Bila je jesen, i sunce je pretvorilo nježne zidove od škrljevca u maslac, a koža me od vode bockala na najugodniji način, i sjećam se da sam zamijetio daje ta voda s neba prvi put kišila prije tisuću godina i da se tek sad pročišćava kroz zemljinu koru, i kako je divno pomisliti da nosi poruke Rimljana koji su i sagradili ovo kupalište. Tad me prvi put zgrabio poriv za putovanjem – poriv koji me tek treba napustiti, iako nisam učinio ništa, baš ništa, da mu udovoljim. Zašto ne Majorka?

– Otići ćemo tamo za Veliki tjedan, Time. To je pravo vrijeme. Čitavo mjesto jurca i divlja, kakvi sjajni kostimi. Takvih boja za koje nisi ni znao da postoje, boja koje je i sam Bog zaboravio daje stvorio, tako oni kažu.

Postoji jedna dobra stvar kod sanjarenja: uvijek te ostavi malo toplijeg nego što te našlo. Ili je to možda zbog brandyja, možda se zato ukočenost topi iz mojih udova. Shvaćam da sad mogu prileći u čamcu, ispružiti noge i rukama obaviti glavu, u položaju gotovo jednako nemarnom kao što je Gullyjev. I, iako je magla odsjekla nebo – kroz nju se više ne može probiti ni mjesec – na njezinu mjestu zamišljam nebo. Vidim čak i zvijezde.

Zatim se, svuda oko nas, zapljuskivanje i bibanje vode posve smiruje. I u djeliću sekunde koja slijedi vidim kako se Gullyjeva zdrava ruka instinktivno ovija oko vitla, i sam se počinjem pripremati, ali čamac se već propinje, naginje i prevrće me na bok, a Gullyja baca na koljena. Zatim se trgne još jednom, pa još jednom, i svaki put nas prevrne na ravnom dnu čamca poput šibica u fosforastoj kutiji, i u mojoj se glavi oblikuje jedna nepostojana misao: potres... nasred rijeke...

Gullyje sad ispružen na trbuhu, ali na licu mu je ekstatičan osmijeh kakav povezujemo s mučenicima. I čim se čamac zaljula posljednji put i smiri, on skače na noge, zamahuje stisnutom šakom i urla prema nebu.

– Ohh, znali smo! Znali smo!

Dišući kratkim, pohlepnim dahtajima, naginje se iznad vitla i zatim, nakon trenutka ceremonijalne tišine, počinje okretati ručicu. Nakon desetak okretaja, otpor na drugoj strani postaje tako snažan da prijeti iščupati odvijač s njegove ruke.

– Nemoj samo ležati i buljiti, momče. Pomozi nam!

Čak i kad obojica okrećemo ručicu, teško se pokreće. Čamac se oštro naginje na lijevu stranu i nas dvojica se moramo baciti posve nadesno kako se ne bi prevrnuo. Škripim zubima da ne zajauknem zbog boli u ramenima, a vitlo stenje i škripi, zabija igle u moje žuljevite prste, i zaključujem da na površinu zacijelo potežemo nekog diva.

Kad pogledam preko ruba čamca, vidim kako se kroz smeđu vodu naziru prvi nagovještaji mreže, koja više nije mlohava, nego namjerno nategnuta. I dok se vitlo sve više podiže, shvaćam zastoje trebalo toliko napora: kamenje. Kamenje, riječni talog i mrtva riba, sve zajedno u ogromnoj crnoj bali, gustoj i glinasto pjeskovitoj, iz koje se cijedi nešto nalik kitovoj masti.

Vučemo riječno dno. To je sve što radimo.

Sad shvaćam da sam bio spreman odustati, spreman još od trenutka kad smo počeli izvlačiti mrežu. Samo sam čekao Gullyjev znak, ali njegove su oči zacakljene pohlepom i odvi-

jač mu se vrtil svom snagom, a ja sam nemam volje ni razloga prestati, tako da nastavljam vrtjeti. Zatim, nakon još jedne minute, Gully doista prestaje, posve nenadano, ali samo kako bi mi povikao u uho:

– Kuku!

Tražim je u mraku – hladna, krastava kuka leži na smotku špage. Teška beštija: moram je staviti na rame prije nego što uspijem zamahnuti njome, i potrebna su tri zamaha prije nego što kuka zapne u labirint mreže. I upravo kad mi to uspije, naš se teret oslobađa, povlači me toliko snažno da se jedva uspijevam zadržati da me ne bi potegao preko ruba čamca.

– Drži je, Time! Drži je!

Sad su već najmanje dva do tri galona vode poplavila čamac i granica između nas i rijeke je nestala. Nožni prsti mi plivaju u visokim cipelama, a same cipele zjape i bujaju od vode, dok im potplati klize laganim, bolnim stupnjevima niz planke.

– Sranje, previše je blata, Time! Istresi ga! Istresi ga! Međutim, naš ulov je pretežak da bih ga pretresao; jedva ga uspijevam zadržati da ne potone. Uz uzvik prigušenog bijesa, Gully se baca prema mreži. Njegov ju je odvijlač probio kao harpun, a ja se trgnem i zatetoram od šoka, i kad ponovno otvorim oči ugledam Gullyja, ispruženog poput mostića između čamca i tereta, kako zariva zdravu ruku u šupljinu mreže i izvlači pune šake tekućeg crnog blata. Ništa ga ne drži sigurnog u čamcu osim njegovih dviju sitnih nožica, i želudac mi se stisne kad zamislim kako upada u rijeku, naglavačke i potom tone poput mramora, a ja ne mogu za njim, i već sam spreman pustiti kuku i pojuriti mu u pomoć kad začujem Gullyja kako reži preko ramena.

– Podigni ga, momče!

Sad djelujući isključivo instinktivno, spustim kuku dok ne poguegne poprijeko Gullyjeve klupe, i s tim uporištem bacam se svom težinom na suprotan kraj. Ručka škripi od napora, a čamac se naginje ulijevo, guta još nekoliko galona vode, koja po-

put leda hladi moje vrele, ispucale ruke i posve ih spoji s motkom tako da mi se učini kako je sad ne bih mogao pustiti ni kad bih pokušao.

Nakon otprilike pola minute naše veliko klupko, s gotovo ljudskim uzdahom, penje se na palubu. A s njim se podigne i razmjer nade, jer sa svakom novom sekundom naša bala odbacuje težinu, iskašljava komadiće ribe, perjanice napola krute vode. I evo ga! Izranja iz njega kao potpornjak: mahnuti Gully. Još uvijek usidren stopalima u čamcu, još uvijek pohlepno grabi noktima prema plijenu. Blato mu je zamrljalo lice, smočilo ga sve do ramena, ali ništa ga sad ne može omesti, on uporno gura ruke u tu šupljinu i izvlači ih kao bijesna primalja, i pritom podiže olujne oblake kamenja, taloga i masnoće.

Upravo u ovom trenutku, strug vjetra zahvaća smežurano klupko i naglo ga zanese prema pramcu. Gully se zanjiše s njim. Iščupano iz uporišta, bacakajući se kao pauk, veliko jaružalo nestaje u magli i zatim se, uz riku, pojavljuje na drugoj strani.

– Kapetane! Jeste li...

Ne mogu dovršiti pitanje. Šaku sam, shvaćate, zabio u usta kako se ne bih grohotom nasmijao, jer Gully više nego na išta drugo podsjeća na razjarenog korepnjaka: gornji su mu udovi zapeli u mreži, iskrivljenim nogama mlatara, a iz crvenih mu se usana izlijevaju bujice kletvi.

– Oprostite, kapetane, ne čujem vas.

Tek kad prestane disati zamjećujem da mu je desna ruka ovijena oko nečega, neke izbočine ili privjeska, gotovo bezobličnog zbog presvlake blata. Sad shvaćam što mi je Gully dovikivao.

– Stopalo! Prokletstvo, stopalo!

Grabeći kuku, bacam je još jednom na mrežu i potegnem to klupko i njegov ljudski lupar natrag prema krmi. A Gully, sad kad se oslobodio vode, popušta stisak i uz kratko, zadovoljno roktanje, baca plijen u čamac. Tresak izaziva tek nezamjetno

savijanje njegovih koljena i kad se ponovno uspravi na svoju punu visinu od metar i sedamdeset, izgleda neobjašnjivo krupan, kao da gaje Nika preobrazila.

– Jel' ti to vidiš, Time? Pitam te, jel' to bilo stopalo prokletog konja? Tako mi Boga, sigurno nije.

I doista nije. Ali, dok Gully i ja rastvaramo krajeve mreže, oči mi stalno bježe prema onoj izbočini – onom neobičnom, golom poluotoku koji se proteže iz svog nepomičnog tamnog kontinenta – i stoje više proučavam, to jasnije vidim nešto što je Gullyju, u njegovom uzbuđenju, promaknulo.

Vidim koliko je maleno.

Ljudsko stopalo, nedvojbeno, ali premaleno za onog ložača iz Jamaica Rooda. Ipak, kad pokušam zamisliti tko bi mogao imati tako maleno stopalo, vlastiti me um zaustavlja od daljnjeg nagađanja.

Gully, međutim, hrabro nastavlja dalje.

– Tko to može znati, Time? Tip možda u džepovima nosi plaću za dva tjedna. Možda je bio na putu u krčmu. Oh, protrest ćemo ga od glave do pete, Time. Kakav će to biti Božić! S ovakvom srećom, slušaj, u proklesoj ćemo Majorci biti i prije Velikog tjedna, u to nema sumnje!

Upravo u tom trenutku naš teret, oslobođen blata koje gaje obavijalo, zaranja u čamac s prigušenom, onostranom snagom meteorita. Čamac lagano utone kako bi se privikao na novu težinu, i Gully i ja, slijedeći jednak svećenički poriv, skidamo kape i spuštamo se na koljena. Namjesto molitvi, kapetan počine mrmljati upute.

– Nemoj preskočiti cipele. Iznenadio bi se koliko ih čuva novčanice uz stopala. I pazi, ako ima sat, ne diraj ga. Satovi su upravo ono što traže, zar ne? I nemoj trgati prste, mrtvozornici to ne mogu podnijeti. Ako ima prsten, Gully ima posebnu masnoću, odmah će skliznuti s prsta.

Mislim da se zapravo i ne obraća meni. Mislim daje riječ o litaniji kroz koju svaki put prolazi.

– I nemoj da te uhvate nekakvi obziri. Misliš da bi ih policija imala? Vraga, radili bi isto što i mi, samo što bi se onda obogatili oni, a ne mi, u tome je jedina razlika.

Kroz svoj pokrov od blata, naš ulov počinje dobivati ponešto svog izvornog identiteta. Luk koljena, oblina bedra, ruka savijena u laktu – sve to sinegdohalno ukazuje na veću cjelinu, život nekoć življen. Čudno je to koliko dugo čovjek može živjeti prije nego što se suoči s tako temeljnom činjenicom. Čak se i kapetan Gully čini obeshrabren: glas mu je utihnuo do šapta prožetog strahopoštovanjem.

– Gospode, baš je malen, zar ne?

Kao dječaci faraoni, poželim reći. Oni koje mi je gospodin McReady pokazivao u British Museumu. Samo što su ovome, umjesto da je opremljen za drugi svijet, koljena privučena na prsa, jedna mu je ruka zabačena iza glave, a torzo toliko zgrčen da izgleda zaleđen u vječnoj grozi.

I još nešto: dvije ruke, savijene u obliku pandži.

Ne zamjećujem prijelaz. Jedino što mogu reći jest da u jednom trenutku čučim pokraj Gullyja, a već u sljedećem naglavačke kopam kroz blato i čistim to mrtvo lice. Na nejasnom tamnosivom oblaku Gullyjeve svjetiljke, vidim dvije nadute očne jabučice, sive i želatinozne. Zatim usne modre od vode. I dok rukama otirem ostatke gline, iz ljubičastomodre kože, kože drevnog bljedila, pojavljuju se mjehuri obraza, poput naslovnice srednjovjekovnog ljubavnog romana.

– Sranje!

Okrećem se i ugledam Gullyja koji je nogama opkoračio torzo i sad ogorčeno pokazuje nešto što ne mogu posve razabrati – možda голу nogu?, ili izdajničku strminu? Značenje njegovih kretnji shvaćam i prije nego što gaje uspio izraziti.

– Prokleta djevojčica, zar ne?

Gorko je razočaran naš kapetan, i ja bih trebao biti zadnji koji će ga zbog toga kriviti. Netko tako mlad i ženskog spola – iz tako velike dubine – koliko je vjerojatno da će uza se imati

kovanice ili nešto vrijedno? U najboljem slučaju dva penija, za putar i krumpire (majka joj se još uvijek pita, tjednima poslije, kamo je otišla). Ne, prava je to šteta dobre mreže, što se Gullyja tiče. Nikakvo čudo daje izgubio žar.

– Ne znam, ne znam... možda oko pasa ima zavezanu vreću. Možda ima... novčarku za kovanice... Mnogo je tu mjesta na koja se može sakriti...

Ali, srce mu nije u tome. Već ju je otpisao, zar ne? Menije, naprotiv, sve privlačnija. Držeći svjetiljku ravno iznad njezine glave, s velikim zanimanjem proučavam kratki, tupi predmet koji predstavlja njezin nos: pjegavi klobuk gljive, zaleđen u činu podizanja. Nimalo sličan onoj tamnoj, orlovskoj inačici koju sam jučer vidio na nasipu.

Rukama putujem do kose, koja i nakon čitavog tjedna namakanja u Temzi ostaje tvrdoglavo kovrčava i koja, sve godine vlasništva života, ne bi mogla narasti do ramena. Nimalo slična dugoj crnoj kosi koju sam jučer vidio, povezanu crvenom mašnom. Ni približno.

Kako neobično! Netremice promatrati lice mrtve djevojčice, proučavati ga tako pozorno kao što bi netko proučavao runski zapis, i istodobno osjećati takvu radoznanu lakoću, kao da si nekome upravo spasio život.

– Dođi, Time. Nema smisla uzrujavati se.

Želim mu reći da seja i ne uzrujavam – nimalo – ali već osjećam kako lakoću u meni počinje ispunjavati nešto drugo. Riječ je o rukama.

Majušne, krhke pandže, egzotične, ali ujedno poznate, udvostručuju se i učetverostručuju u mojim mislima dok se ne počnu rimovati kao loša igra riječima.

Posežem za škarama. Sad radim veoma metodično, metronomski kao stolar koji planira izradu stola, i izrezujem tkaninu s djevojčinog desnog ramena. I u trenutku dok škare obilaze i zadnji kut, čekam zvukove Gullyjeva protesta, čekam »za ime Božje, kog to vruga radiš?«, ali vjerujem da gaje smirenost

mog držanja posve razoružala. A možda je to bilo i stoga što moja smirenost nije bila nimalo hinjena, jer kad sam odmaknuo odrezani komad tkanine, na mojim se prstima nisu opazali ni najmanji znakovi drhtanja. I oči su odbile trepnuti kad su uočile slovo G koje se uzdizalo s ljubičastobijele kože, dok me prijeteci promatralo svojim grabežljivim očima.

Iza leđa, začuo sam Gullyjev prodoran, razdražljiv glas.

– Isuse svemogućí, jesi li ikad u životu vidio tako lošu tetovažu? Daje to bila naša majka, dobili bi svoje, vjeruj nam na riječ, što smo se dali tako izrezbariti. Jesi li dobro, Time? Izgledaš mi malo zelen oko... ako nemaš ništa protiv... znaš, nema straha, sigurno ćemo dobiti nešto novca od istrage, osim ako nije strankinja, i bolnicama uvijek treba leševa, zar ne, a sutra ćemo se opet otisnuti niz rijeku. Stoga, glavu gore, tako treba... oh, to je, je li? Ništa ti ne brini, dječaće, samo nagni glavu iznad vode. Ne, niz vjetar, niz vjetar, tako, to je dobar momak.

ŠESTO POGLAVLJE

Prvi put kad sam došao u ovu kuću, imao sam šest godina.

Bila je jedna nedjelja u ožujku, promjenjiv dan, naizmjenice kišovit i sunčan, i sjećam se da sam, kad smo stigli, pomislio da se Tvorac još nije odlučio kakav dan želi stvoriti. Najviše su me, međutim, zapanjile prostorije u unutrašnjosti kuće. Nova je godina trajala već dobra tri mjeseca, a one su i nadalje bile ukrašene za Božić. Napola izgoren badanj u kaminu, dvije prazne čarape na okviru kamina. Grančice božikovine vise poput os-tarjelih koketa s dovrataka; sasušeni ostaci imele neutježno se njišu sa svjetiljke u hodniku; posvuda oko nas su prekomjerno

zalijevane božične zvijezde iz kojih je isisano crvenilo, ovješene kao beduinski šatori.

Barem su svijeće bile nove, zrak je mirisao na naranče i klinčiće, a na ognjištu, ispod vjenčića lovora, stajao je Djed Božićnjak, upola manji od uobičajenog, gotovo grešno srdačan u svom grimiznom hermelinu. Ipak, bez obzira koliko blistao, nije se mogao nadmetati s bujnošću našeg domaćina koji nas je, čim smo stigli, uz hihot obavijestio daje domaćici dao slobodan dan kako bi se mogao osobno pobrinuti za svoje goste. Uz određeni smo nemir shvatili da smo mi gosti o kojima je riječ. Nijemo smo sjedili, u uštirkanom nedjeljnom svečanom ruhu, dok je taj koštunjav, živahan muškarac u širokim jahaćim hlačama skakutao oko nas.

– Hajde, Martha, uzmi još punča, nemoj se stidjeti. Ako se ne varam, ovdje je ijedan dječak kojemu je potrebno novo svečarsko piće, nije li tako, Sam? Ma, pogledajte našeg mladog gospodina Tima! Na tanjuru mu nije ostala ni mrvica. Oh, to se nikako ne smije nastaviti, jednostavno ne smije. Mora dobiti kolač od šljive.

Sultana – vrsta velike groždice bez koštica.

Svjestan naše situacije, neobičnosti posluživanja svečarskog pića usred ožujka, ispočetka sam pružao otpor, ali ne predugo, jer se pokazalo daje kolač izvanredan, veoma sličan majčinu, ali s nekim novim okusom koji je moj jezik uzaludno pokušavao izdvojiti. Ne tako žilav kao groždice, niti tako oštar kao grožđe. Kašast i sladak, i tek malčice gorak, ispočetka je nevoljko otpuštao sok i popuštao tek nakon dodatnog upoznavanja. Sultana, saznao sam poslije, no mora da je nešto od egzotičnosti tog imena odmah doprlo do mene, jer sam se našao preplavljen ekvatorskom toplinom i treperio sam od zahvalnosti prema muškarcu koji je, jednim potezom, tako promijenio našu klimu. Rekao sam:

– Najljepša vam hvala, gospodine Nemani.

Treba me kuditi, znam. U svoju obranu mogu reći da je prošlo tek nekoliko mjeseci od Promjene (kako je to zvala majka), a toliko smo dugo bili navikli govoriti o njemu kao o Nemani, da mi se činilo posve prirodnim pridružiti tom imenu i službeno oslovljavanje. Nisam shvatio svoju pogrešku dok nisam vidio kako se majčino lice gužva i nestaje s vida, a zatim sam zamijetio kako otac prelazi dlanovima preko rukonaslona svog stolca, kao da pokušava umilostiviti pokušstvo. Neugodna tišina ovladala je prostorijom dok su djeca Crachitovih jedno po jedno odlagala svoje tanjure i pribor za jelo i čekala. Zatvorio sam oči od užasa, a zatim sam osjetio kako me nešto diže u zrak, a kad sam se usudio ponovno otvoriti oči, lice gospodina Nemani bilo je nekoliko centimetara udaljeno od mojega, a kroz njegove se mršave usne probijao neobuzdan osmijeh.

– Hajde, nemaš se čega bojati, dječčače. Ali, znaš, prezimena nam više neće biti dovoljna. Odsad nadalje, zvat ćeš me Ujak.

Zastao je na trenutak, kao da se želio uvjeriti daje dobro čuo vlastite riječi, a spoznaja da ih je doista izrekao kao da gaje dodatno osokolila. Pogledom je prešao po čitavoj prostoriji, dok nije uhvatio pogled sve djece Cratchitovih.

– Svi vi! Budite ljubazni, zovite me Ujak.

Trebalo nam je vježbe da taj pozdrav i to ime počnu izvirati iz naših usta. Peter (uvijek šaljivdžija) uporno je zahtijevao da to skratimo na Ujak Nedapara. Čak je izmislio i mnemotehničku pjesmicu oko tog nadimka – »Ujak Nedapara je stara košara« – koju je ilustrirao prilično razrađenom pantomimom koja je svršavala njegovim klanjanjem sve do poda. Zamislite stoga njegov strah kad se jednoga jutra uspravio nakon tog komičnog pozdrava i ugledao objekt svoje porodije na vratima. No, naš Ujak nije bio ni najmanje srdit. Samo je stajao, načičkan darovima, i smješkao se kao seoski kapelan.

– Kako šarmantan dječčak. Onda dobro. Bit ću Ujak Nedapara!

Ne sjećam se kako se dogodilo daje to ime dodatno skraćeno – najvjerojatnije od česte uporabe – ali veoma brzo smo mu se svi obraćali s Ujak N. Algebarskim simbolom čija će se vrijednost značajno mijenjati tijekom godina.

Još se nečeg sjećam iz tog davnog dana: pogleda koje je moja majka stalno bacala prema ulaznim vratima. Sad mislim da je to bila tjeskoba pomiješana s pomirenošću sa sudbinom, kao da će svakog trenutka stići pravi gosti, a Cratchiti biti hitro otpravljeni kroz stražnju kuhinju, i tako će sklad naših društvenih sfera na posljetku biti ponovno uspostavljen. Ali, minute su se pretvorile u sate i počelo nam je postajati jasno – barem meni jest – da smo mi jedini gosti koje je očekivao, no majka je i nadalje gledala prema vratima i čekala zvuk onog ogromnog, pogubnog zvekira.

Zvekir je još uvijek na mjestu. To mi se čini neobično ohrabrujuće: došao sam nešto poslije jedanaest sati ujutro, prošao kroz tu crnu kapiju i zatekao to isto čudovište od zamagljenog srebra kako me prijeteći promatra, kao neki ispit hrabrosti. Dovoljno je da ga tek ovlaš podignem s mjesta, jer znam kakvo će odjekivanje proizvesti u unutrašnjosti kuće. I doista, već nakon dvije ili tri sekunde, vrata se otvaraju i otkrivaju još jedno gotičko čudovište, malo starijeg tipa. Nekoć žena, ali sad samo tvrđava, s očima oštrim poput noževa, grudobranom namjesto nosa i ustima nepopustljivijim od bilo koje željezne rešetke pred gradskim vratima.

– Dobro jutro, gospodo Pridgeon.

– I vama, gospodičiću Cratchit.

No, dobro, stara je, podsjećam samoga sebe. Gotovo jednako stara kao Ujak N. Vjerojatno se ne sjeća da sam još prije pet godina postao punoljetan. Zacijelo se pita gdje su ostali Cratchiti, sva ona derišta s licima boje sirutke i nosevima koji cure, u odjeći iz treće ruke, koja sa sobom donose nered i buku...

– Gospodo Pridgeon, je li moj ujak kod kuće?

– Da li vas očekuje?

– To je veoma dobro pitanje. Ne očekuje me možda danas, ali očekuje me. Dapače, čak je zahtijevao da dođem.

– Dobro.

Vrata se širom otvaraju, a gospođa Pridgeon stoji lagano nadesno, dok se zagonetka njezine glave gotovo nezamjetno naginje prema ramenu.

– Morat ćete pričekati.

Bez ijedne njezine daljnje riječi i pokreta, odlazim u primaću sobu gdje zastajem na pragu, nakratko smeten kad ugledam još trojicu muškaraca u redu ispred mene. Dvojica od njih šćućurila su se uz kamin; punašni bradati građani u iznošenim žaketima i prslucima s visokim kopčanjem, neraspoznatljivi od gomile drugih molitelja koji se već petnaest godina gotovo svakodnevno uvode u ovu prostoriju. Sjedajući na kauč pokraj prozora, zabavljam se pogađanjem dobrotvorne svrhe koju predstavljaju. Pomoć otpuštenim zatvorenicima? Društvo za pomoć gospodi u nevolji? Ceh čestitih siromaha? Čovjek bi mogao ispisati silne smotke pergamenta, potrošiti na desetke tintarnica, a još uvijek ne bi nabrojao sve posude u koje je Ujak ubacio pokoji novčić.

Soba je, kao i obično, ukrašena za Božić: visoke, poput trešnje crvene svijeće od pčelinjeg voska na stolu urešenom za prigodu; vijenac ružmarina i kaline tik iznad police na kaminu; maleno drvce jelke (ne gledajte, gospođo Sharpe!) u drvenoj posudi, ukrašeno zlatnim kuglicama i nespretno napravljenim grudama pamučne vate, barem duplo prevelikim za snježne pahuljice koje bi trebale predstavljati. Posjetitelja koji ovamo dolazi prvi put, međutim, vjerojatno bi ti ukrasi zapanjili manje od prevladavajućeg mirisa koji ne dolazi od muškarnog oraščića ili cimeta, nego od trulog grožđa. Čitavo vrijeme koliko živi u ovim prostorijama, Ujak N iznajmljuje stan na katu ispod nekog trgovca vinom i sa svakom novom godinom isparivanja iz bačvi tog trgovca postajala su sve jača, dok i sam zrak u gor-

njim prostorijama nije postao svojevrsna reklama poslu u donjem stanu.

Udisanje tog zraka meni je kao da me netko bacio natrag u prošlost i osjećam se gotovo pospan od tog putovanja. Mislim da ću mu popustiti – zatvoriti oči i pustiti da zvuk mog hrkanja ispuni uši one dvojice zapanjene gospode uz kamin – ali me u tome sprečava iznenadna svijest o još jednom paru očiju koje počivaju na meni.

Kroz napola spuštene kapke, jedva ga razabirem: čvor divlje kose i neuredan šal sijede brade iznad još uvijek punih, još uvijek senzibilnih usana. Njegovo tijelo treperi od teškom mukom sputanog histrijskog svojstva: vjerojatno je glumac – Prospero i Lear, jednu noć jedan, drugu drugi – koji traži hitna sredstva kojima će odgoditi propast svoje trupe.

Ali, oči su te na koje se stalno vraćam. One probadaju i povlače se istodobno, i toliko su bezgranične u svojoj tuzi da nisam siguran gledaju li prema van ili unutra.

I kako neobično! Dosad gotovo da i nisam zamijetio njegovu nazočnost, ali on se već čini i više nego svjestan moje. Osjećam se stiješnjen nekom neodgonetnutom obvezom. Uspravljam se na kauču i jedva zamjetno mu kimnem glavom, a kad mu se obratim, pazim da govorim kroz nos.

– Dobar dan.

Možda mi se smiješi; teško je reći, budući daje jedini pokret koji uspijevam zamijetiti lagano, zadovoljno odmahivanje glavom. No, njegove se oči odbijaju odvojiti od mojih, tako daje moje jedino utočište pogled kroz prozor prema granama javora uz koje još uvijek prijanja nekoliko iscrpljenih listova naranče, vijoreći kao perjanice na damskom šeširu.

– Gospodičiću Cratchit, sad će vas primiti.

Evo nje opet s njezinim gospodičićul Lice mi se kao i obično zajapuri od stida, samo što ovaj put stid uzmiče pred navalom smiješnog ponosa. Jedva da ima šest penija u džepu, a

mladi Timothy dobiva prednost pred tom časnom gospodom? Dragocjeno je to, prijatelji moji. Doista dragocjeno.

Veoma polako ustajem. Ne smijem dopustiti da ljudi pomisle daje to imalo neuobičajeno. Šešir mi visi iz lijeve ruke dok dugim, lijenim koracima prelazim preko saga, zamišljajući poglede prigušenog bijesa s obje strane. No, kad se osvrnem, uviđam da dvojica milosrdne gospode još uvijek promatraju vatru, i da je jedini koji uopće prati moj trijumfalni marš onaj treći muškarac, čije su oči preplavljene nekim neobičnim, sveznajućim suosjećanjem. To na mene utječe poput snažnog potezanja unatrag, tako daje izlazak iz ove prostorije na posljetku kao probijanje kroz vjetar jačine dvadeset čvorova.

Krećem prema radnoj sobi, prostoriji u kojoj moj ujak obično prima posjetitelje, dok krajičkom oka ne opazim zdepasti, ustrajan lik domaćice kako se teškom mukom uspinje širokim stubištem.

– Zar je u krevetu, gospodo Pridgeon?

Ni riječi. Ništa osim mučne glazbe njezinih pluća dok vuče noge, jednu za drugom, preko stepenica.

– Poznajem kuću. Ne morate se mučiti.

No, njezina ovješena ramena me već otesaju. Poslušno krećem stubištem slijedeći je, i veoma brzo hvatam korak, sve dok se ne nađemo rame uz rame, u ritmu nosača lijesa.

Zar je već tako rano u krevetu? Ili nije ni izlazio iz njega?

Ah, povlastice veoma starih ljudi. Mogu po čitav dan ležati u krevetu, ako žele, i nitko ih neće čušnuti i nazvati ih prljavom ljenčinom. Morat ću veoma brzo veoma ostarjeti.

Međutim, kad na posljetku prijeđem prag spavaće sobe Ujaka N, imam osjećaj kao da virim preko nepremostivog ponora, i spoznajem da se više ne mogu zamisliti tako starim kao stoje lik koji sjedi ispred mene, poduprt, u krevetu. U uspravnom položaju drži ga jedan jastuk s resicama – jastuk i stup kreveta, koji drži čvrsto poput puške. Noćnu kapicu je skinuo, a oko noćne košulje omotao je običan pamučni

haljetak, no i haljetak i noćna košulja razdrjljili su se na prsima i otkrili zakrčljalo, poput krede bijelo tijelo bez ijedne dlačice, i mlohave žile na vratu koje su drhtale od napora govora.

– Sretan Božić, Time. – I vama, Ujače.

Ni šest mjeseci prije, imao je izgled kakav pripada muškarcima određene dobi, ono tugaljivo držanje nekoga tko je već propustio previše dogovora sa Smrću. Bašje zamorna, kad će već više stići ovamo? Sad ničega od toga nije bilo. Ujak N odbacio je sve što mu na tijelu nije bilo potrebno i ono što mu je ostalo, neobično je naglašeno: nos je oštrij nego ikad, oči crvenije, usnice modrije.

Iza mojih leđa odzvanja vulkanski prasak. Naglo se okrećem u eksploziju topline. Snažna, dobro održavana vatra bjesni u kaminu spavaće sobe, i dok mi njezin dim prži nos, i dok se uši prilagođavaju pucketanju hrastovih klada, prenesen sam natrag u očevu sobu onih njegovih posljednjih kolebljivih dana. Natrag onoj drugoj vatri, koja je bila očeva najstalnija i posljednja družica, budući da je nastala tek onoga dana kad se razbolio i bez prekida gorjela do trenutka kad je umro.

– Sjedni, Time, sigurno si umoran.

Za sobu u kojoj prima posjete začuđujuće je malo mjesta na koja čovjek može sjesti: samo jedna lagana kočija za dvoje, proizvoljno smještena nedaleko od kreveta i podstavljena nečim što izgleda kao mahovina.

– Hoćeš li... mogu tražiti da ti nešto donesu... Gospođa Pridgeon je, vjerujem, napravila jabukovaču.

I već poseže za konopom zvonca – moram ispružiti ruku kako bih ga zaustavio.

– Upravo sam užinao, Ujače. – Ah.

– A još trojica gospode željno očekuju da ih primite.

– Uobičajeni prosjaci. Nisam posve siguran... nisam siguran tko točno...

Ruke mu padaju u krilo. Sipljivo udahne, a zatim, nakon napete stanke, izdiše.

– Moraš... moraš oprostiti starcu njegove lukavštine, Time. Osim da se nastanim u banci, nisam znao nijedan drugi način na koji bih te pronašao.

– Evo, pronašli ste me. Iako se nikad nisam doista izgubio. Jedva zamjetan bljesak u njegovim očima.

– Meni si se izgubio, Time. Ne javljaš se, nisi ostavio adresu. Ni glasa od tebe od pogreba. Što smo trebali misliti?

Čekam nekoliko trenutaka, a zatim se njegov glas ponovno vraća, ovaj put nježnije. Kao što sam i znao da će biti.

– Shvatio sam, naravno, da tuguješ za ocem.

– Naravno.

– I za majkom, nedvojbeno.

– Nedvojbeno.

Zakašlje se – u početku samo jednom, kako bi pročistio grlo. A zatim njegov kašalj poprima vlastiti život, trese mu ramena, previja ga u prsima. I na posljertku ga oslobađa u nekom neobično pročišćenom obliku.

– Život je velika patnja, Time. Težakje život na ovoj zemlji, ali znamo da nam se to sprema, zar ne? Tvoji su roditelji otišli po svoju nagradu, i to nam treba biti utjeha. Govorimo sad o obvezi. Ti, Time, imaš i drugu rodbinu... imaš ljude kojima je iskreno stalo do tvoje dobrobiti. Koji žele znati da si u dobrim rukama.

– U dobrim sam rukama.

Bezбриžno pogledava prema meni dok sat otkucava sekunde.

– Tvoj se brat raspitivao za tebe. – Je l'?

– Kaže da već mjesecima nije naletio na tebe. Kaže da bi ti silno volio pokazati svoj, svoj salon.

– Vidio sam ga.

– Kaže da se promijenio otkad si ga vidio. Da bi ga jedva prepoznao.

Peter. Peter i njegov prokleti posao. Ne budem li pripazio, raspoloženje će mi se razvedriti.

– Vi se niste mnogo promijenili, Ujače. Još uvijek izgledate dobro.

– Ah.

Odmahuje rukom da prestanem. Vjerujem daje ovo jedina stvar koja ga sad može učiniti mrzovoljnim: prazne riječi.

– Time...

– Da, Ujače?

– Želio sam te vidjeti jer... mislio sam da bi mogao postojati neki način, znaš, da pomognem...

Odmahujem glavom, veoma polako.

– Pomogli ste nam dovoljno za nekoliko života, Ujače.

– No, to svejedno nije dovoljno.

– I više je, gospodine, nego što smo imali prava očekivati.

– Imali ste svako pravo. Kakvo pravo sam ja imao?

– Svako, kao i svaki brižan i poslušan dobročinitelj. Prestrogi ste prema sebi, Ujače.

Tad se dogodi nešto začuđujuće: lukav pogled, pogled gotovo poduzetničke prepređenosti.

– A ipak, vjerujem da bi, ukaže li ti se prilika, ti, Time, bio još stroži prema meni.

– To nije istina. Nikad vas nisam optuživao – kako bih mogao? Ako ikoga, okrivljavam sebe.

– Za što, Time?

– Za mnoge stvari. I ništa.

Zagladi djelić pokrivača lijevo od koljena.

– Znaš da sam vam uvijek nastojao pomoći. Svima.

– Znam, Ujače. I ja to pokušavam. Na svoj način.

Još jedan spor udisaj... ali ovaj put bez očitog izdisaja. Zrak jednostavno istječe iz njegova prsnog koša, ramena se pogibaju i glava spušta, kao da se sprema za udarac.

– Time, hoćeš li mi, molim te, donijeti onu moju kutijicu?

Nisu potrebne dodatne upute. Kliznem do sekretera, posegnem u gornju lijevu ladicu i napipam Ujakov minijaturni trezor sa sedefastim premazom. Donosim ga do kreveta, poslušno i

bez razmišljanja kao izdresirani poni. A zatim se povlačim nekoliko smjernih koraka, gotovo do vrata.

Čuvar dostojanstva.

Tako me je jednom nazvala majka. Ne u lice. Žalila se ocu na Ujakov običaj isplaćivanja mjesečnih iznosa.

– Ako mu je stalo do njihove dobrobiti, Roberte, ako je to doista njegova primarna briga, zašto im jednom za svagda ne odredi iznos pa da završimo s time? Zašto ih tjera da svakog prvog u mjesecu dolaze moliti?

Ne mogu se sad sjetiti što joj je otac odgovorio. Nešto zacijelo jest.

Sjećam se, međutim, dana kad je Peter to prekinuo. Natjerao me da kao pojačanje pođem s njim do ujakove tvrtke, ali mu ono nije trebalo. Nijednom nije pogledao prema meni, nije govorio ni o kom drugom osim o sebi.

– Slušajte, Ujače. Ne smijete misliti da sam nezahvalan, jer nisam, i nikad to ne bih mogao biti, ali odsad nadalje, bojim se da ću morati sam. Tako želi Annie, tako želim i ja. To je jedini način na koji to može funkcionirati.

I sad sav zadržim kad se toga sjetim i na tren poželim da Peter doista stoji uz mene, i puni mi uši šalama. Ali, sad se ne čuje nijedan zvuk osim tihog šuškanja Ujakovih novčanica. Ta tišina mora da je svojevrstan svrbež ispod njegove kože, jer počinje brbljati na način koji mu zapravo ne priliči.

– Grozno vrijeme, ha?... Strašno hladno... Moram ti reći, divna organizacija, evo baš prošli tjedan sam imao čast pomoći im... Nekakvo društvo za ovo ili ono... deke za siromahe... vjerujem da ništa nije tako dobro kao deka, zar ne?

Izenada podiže pogled.

– I da, Time, pozvao sam neke goste za Božić. Tvoj brat i njegova supruga su mi iskazali čast i prihvatili poziv. I Marthi sam poslao pozivnicu, ali...

– Da.

– Taj njezin muž... – Da.

– Eto, to je to.

– Vidjet ću mogu li doći, Ujače. Potrudit ću se.

– Mislio sam da bih ti trebao spomenuti, znaš. Tako da znaš nekoliko dana unaprijed.

– To je veoma ljubazno od vas.

Toliko je bio zaposlen brbljanjem da se čini kako je zaboravio zašto još uvijek oklijevam na vratima. S nekom djetinjom iznenadenošću, podiže ruke i shvati da mu novčanice vire između prstiju. Ruka se sad kreće autonomno – koketno zamahuje – i dok se pomiče, prsti popuštaju stisak, novčanice se oslobađaju i lepršaju prema podu na zibavoj kolijevci zraka.

– Užasno mi je... žao...

Na podu su samo pola sekunde prije nego što ih Ujakov uživnik zgrabi, ugura u džep košulje i promrmlja kratki uvod dotjeranijoj zahvali koja tek slijedi. Ali on prekida svog užitnika:

– Nemoj. Molim te. Slušaj me, Time. Siguran sam da imaš svoje razloge za držanje postrance, i potrudit ću se poštovati ih, obećavam. Jedino što tražim zauzvrat jest da mi svako toliko, kad ti to padne na pamet, pošalješ kakvu poruku, na kakav god način. Da znam da si dobro.

Tek tad se nasmije pokajničkim štucajem.

– To bi te moglo prekriziti s mog sve duljeg popisa briga.

– Učinit ću to, Ujače.

– I znaš da si ovdje uvijek dobrodošao. U svako doba.

– Znam.

Trenutak je, znam, za moj otmjeno ublažen odlazak, ali nekako sam izgubio volju. Stojim tako i vrpoljim se, neodlučan, i ne mogu zamisliti što bi me to moglo zadržavati, a zatim začujem samoga sebe kako pitam:

– Ujače, vjerujete li u duhove?

– Duhove.

Ta mu riječ zapne u grudima. Mora je ponoviti kako bje oslobodio.

– Zašto me to pitaš, Time?

– Nisam siguran. Čini mi se da kamo god idem vidim oca, ali pretpostavljam daje to posve uobičajeno kad si... kad netko premine. Siguran sam da se to često događa, doista. Zanimljivo je, međutim, da majku nisam vidio nijednom otkad je umrla. Pretpostavljam daje njoj laknulo što odlazi.

– I to je sve? Tvoj otac?

Ne, Ujače, to nije sve. Vidio sam djevojčice – uglavnom mrtve. Nailazim na njih u pravilnim razmacima. Ne, to nije posve točno: one nailaze na mene, zapravo, traže me. I uvjeren sam da mi pokušavaju nešto reći, i možda je to ono isto što mi pokušava reći i otac, ali ne mogu biti siguran jer ne mogu pogoditi o čemu je riječ. Ne mogu naći tumača i nema nikoga tko bi se prijavio za taj posao. Nikoga osim mene. A ja nisam siguran jesam li mu dorastao. Zapravo, gotovo sam siguran da nisam.

– Molim te, reci mi – kaže Ujak – ako bude nešto.

Sad mu prilazim. Spuštam lice do njegova i priljubljujem usne uz njegovo čelo. Usnice mi oklijevaju na njegovu čelu sekundu ili dvije, a zatim kao da nešto upijaju iz njegove kože, iz samih vlakana njegovog tijela. I to ima okus: trpak i opor. Kao strah. A po pogledu u njegovim očima ne mogu procijeniti jesam li gaja primio ili izazvao.

18. prosinca 1860.

Dragi oče,

budući da vas nisam uspio osloviti tijekom našeg posljednjeg susreta, osjećam se obveznim komunicirati na način koji mi najbolje leži: poštom. Nezemaljskom poštom, dakako. Nećete pronaći nikakvu poštansku pristojbu; zapravo, nećete pronaći ni omotnicu jer ja svoju poruku predajem pisaćem priboru zraka, u nadi da biste vi tijekom vaših putovanja mogli nabasati na nju. Duhu je, vjerujem, potrebno jednako zabave kao i

svakom drugom, i ako ja svojim riječima uspijem vašim dani-
ma dodati malo boje, utoliko bolje.

Kako sam vam malo pisama poslao, oče, dok ste bili živi. Gorko je o tome razmišljati – umalo me zaustavlja u naumu – ali, ostajem dosljedan ni iz jednog drugog razloga osim iz želje da nas dvojica postignemo sporazum. Ili možda nešto bolje od sporazuma.

Namjeravao sam vas najprije priupitati što mislite da bi moglo značiti ono slovo G. Ali, toliko je mnogo mogućnosti da mislim da bi nam trebao velik broj života da ih sve razmotrimo. I stoga ću vam postaviti drugo pitanje.

Tko će biti pripovjedač o nama? Mislim, o vama i meni. O svima nama.

Kao pripovjedač, naravno, još uvijek napipavam put, ali imam poprilično iskustva kao predmet pripovijedanja. Blagdanski dani uvijek mi prizivaju u sjećanje jedan određen slučaj. Možda ga se i sami sjećate. Imao sam tad šest godina i bio je Božić, a ja sam sjedio u susjednoj sobi kad ste ispričali majci što sam vam rekao u crkvi. Da vidimo sjećam li se točnih riječi. Da vidimo.

– Oče, nadam se da me ljudi u crkvi vide, jer sam ja bogalj, a moglo bi im biti drago sjetiti se čijom su voljom hormi prosjaci prohodali i slijepci progledali.

Tad mi je to još bilo neobično, taj osjećaj da hodam po tlu koje smatram poznatim, a ne pronalazim ništa što prepoznajem. Sve je bilo promijenjeno nekim tuđim senzibilitetom. Da, sjećao sam se da sam s vama išao u crkvu. Sjećao sam se da sam rekao da mi je hladno i upitao zašto ne počnu sa službom i zašto gospođa Groundley mora nositi tako strašno visok šešir sa svim onim mrtvim maćuhicama. Ali, nisam se mogao sjetiti ni da sam pomislio riječi koje ste mi pripisali.

No, to su bile riječi koje su mi dodijeljene i stoga su postale moje riječi, a vi ste postali moj pripovjedač.

Bilo je, znam, još riječi, još priča, ali one se sve stapaju u jedan jedini strogi mit, jedinstven prikaz. Vi i ja se vraćamo sa šetnje, prolazimo kroz ulazna vrata, a majka nas dočekuje – uvijek bi nas dočekala – i još prije nego što biste skinuli šal, već biste započeli najnoviju priču.

– Moja draga, moram vam reći što je ovaj naš dječak rekao. Baš kad smo prolazili kanal, vidjeli smo jednu staricu bez noge. I Tim mi je rekao, »Oče, volio bih da mogu produljiti svoju štaku tisuću puta, tako da je mogu podijeliti sa svima na svijetu kojima je štaka potrebna...«

Bilo je to pomalo kao roman u nastavcima. Cime želim reći da sam uvijek željno iščekivao sljedeći nastavak. Što je ono Tim danas rekao? Naravno, znao sam da se koriste određene formule: pobožna, sve bolja modulacija, mala milostiva poruka nade. Iako, ako smijem na trenutak iskoračiti iz priče – dopustite mi, molim vas, ovu tekstualnu uvredu – tih dana nikad nisam imao baš previše nade. Ako morate znati, bio sam apsolutno uvjeren da ću umrijeti... veoma brzo... i jedino čemu sam se ikad doista nadao bilo je da će mi smrt doći brzo i da mi neće ostaviti srce da leprša u grudima kao ptičica zarobljena u dimnjaku. To je bilo jedino.

U svakom slučaju, bio je to kompleksan posao, oče, ovaj dvojni imperativ da istodobno budem i glavni lik i publika. Nekoliko puta, priznajem, zatekao sam se kako skakućem između ontoloških polova – skakućem tako žestoko daje boljelo. Naravno da je boljelo. One su, vaše priče, uvijek dolazile s prešutnim moralnim porukama, zar ne? Sitne bodljike prijekora zbog stvari koje se sam nisam sjetio kazati, stvari koje ste vi bili primorani reći umjesto mene. Zašto biste inače toliko izmišljali?

Ilije to bilo zbog samog čina izmišljanja? Je li on sam po sebi nosio nagradu?

Jer doista, oče, u vama je u trenucima pripovijedanja bilo zanosa više nego što sam mogao podnijeti, jer kad me niste za-

krabuljeno korili, tad ste doista vjerovali. Sve te riječi, sve te priče izvučene su iz nekog tajnog i nedostupnog bunara, kroz vašu glavu u moja usta, a stoje to ako nije vjera? Supstancija stvari kojima se nadaš, dokaz stvari koje nisi vidio...

No, to je, pretpostavljam, i jedino dolično. Svaki pripovjedač mora imati vjere u svoju priču. A jednako tako i njegova publika. Stoga sam je imao i ja, ispočetka malčice – a zatim malo više. I premda nikad nisam iskreno vjerovao, barem sam postao dio vaše priče, što je gotovo jednako. Želio sam biti onaj dječak o kojem ste pričali majci.

I, iako mi to nije u cijelosti uspijevalo – ne svake minute – barem sam mogao umjesto vas biti njegov pripovjedač. Stoga sam se, kad biste me nosili na ramenima kroz ulice grada, trudio govoriti njegovim glasom.

– Pogledajte onog sirotog momka na uglu koji prodaje gumbe – kako je samo sretan moj usud u usporedbi s njegovim!

Čak i tad, bilo je to preočito teatralno za moj ukus, ali vaš je ukus bio drukčiji. I kad god bi se okupila obitelj, nisam mogao biti dovoljno očit. Rosan pogled prema Samu dok me nosi do stola. Rosan pogled prema Belindi kad mi gurne malo krumpira sa svog tanjura. Molitve u bremenitim razdobljima. I zatim, kad bi tanjuri bili očišćeni, pjesme: divne sentimentalne pjesme, pune tremola i kadenci.

I Bože mi pomози, kako sam se smiješio. Što mi je dobro došlo, oče, jer sam brzo spoznao da budući da smo izlazili u javnost onoliko često koliko jesmo, svoj tekst više ne možemo sačuvati privatnim; morat ćemo se ogledati s tumačima takmacima. Njih nije nimalo grizla savjest kad bi dovikivali za nama.

– Pogledajte! Dvoglava neman! A ona gornja je najružnija!

– Gospodine, bradavica vam viri iz šešira! Kritičari.

Vi ih, oče, nikad niste čuli, u to sam uvjeren. Vjera je bila vaš potporanj, i dodatna snaga.

Pogreška koju sam tih dana činio – oprostiva, nadam se, kod nekog tako mladog – ležala je u razmišljanju da bih, nastavljajem vaše priče, mogao primijeniti ponešto autorske snage na nju. No zapravo, što sam je temeljitije nastavljao, to je ona cjelovitije postajala vaša priča. Trebalo mi je mnogo godina da načrčkam vlastitu koja je, što me nije smjelo začuditi, bila prilično drukčija od one koju smo vi i ja stvorili zajedno. (Koautorstvo zahtijevam samo na tjelesnim temeljima.) Ovaj dječak... ovaj novi dječak... dakle, on je, kao prvo, bio mnogo bjesniji, strahovito bijesan. I mnogo duhovitiji: to je bilo iznenađenje. Sjećam se kako sam sjedio u British Museumu i gospodinu McReadyju pričao o onom vjerskom zanesenjaku kojega nam je Ujak N jednoga ljeta nametnuo, onom velškom kongregacionalistu s razrokim očima i rošavim nosom i čudnim dahom.

– Kao trula šunka natopljena u terpentini – rekao sam. – Mislim da ću morati ozdraviti samo kako ga više nikad ne bih udahnuo.

I gospodinu McReadyju se na licu pojavio onaj izraz, ona neobična sredina između smijeha i ljutnje. S vremenom su takve primjedbe stvarale u nama stanje blage, ali kronične strepnje, kao da sam sakrio bodeže na mjestima za koja nijedan od nas nije znao. I shvatio sam da ti bodeži nisu ništa drugo doli moje vlastite oštrice, koje su očajnički željele izići na površinu.

Ali, o vama, oče, nikad nisam govorio šaljive primjedbe; nisam mogao. Bile bi protivne vašem karakteru.

Majci bi se, međutim, možda svidjele. Uvijek sam pomišljao da mi je po karakteru sličnija nego što je ikad pokazivala. Onog tjedna prije nego što je umrla, rekla je:

– Znaš, Time, voljela bih da se nismo riješili one tvoje štake. Upitao sam je zašto, misleći da je možda postala pomalo slaba na stare rukotvorine. Rekla je:

– Bila mi je najbolja za češkanje po leđima.

E, to je bila prava šaljivica, Da sam to barem znao prije.

Sjećate li se što ste rekli majci netom nakon Promjene? – Mislim, moja draga – ne, apsolutno sam siguran u to. Više nikad neće biti isto.

I tom ste prilikom bili u pravu, oče. Nikad više nije bilo isto.

SEDMO POGLAVLJE

Gospodine Timothy? Bojažljivo i bolno smeteno Mary

Catherine proviruje glavom kroz vrata moje spavaće sobe.

– Gospodine Timothy, došao je neki... došao vas je posjetiti neki Colin Melodiozni.

– Šališ se.

– Ne, gospodine, on je... Ostavila sam ga...

Prekinula ju je njezina vlastita cika. Posjetitelj o kojem je govorila slijedio ju je uz stepenice, prišuljao joj se i nedvojbeno obznanio svoju nazočnost. I još dok je zamahivala dlanom kako bi udarila njegove uvredljive prste, on joj se provukao ispod ruke, dojurio nasred sobe i stao u dijamantima jutarnjeg svjetla, zabačenih ramena kao pijetao u seljačkom dvorištu.

– Prljavi mali...

– U redu je, Mary Catherine. Prepusti ga meni.

Povlači se sa svim ponosom koji u sebi uspijeva prikupiti, ali je on zaljubljen i prati pogledom čitavim putem natrag kroz hodnik. Veoma je ozbiljan u svom poslu. Kad se okrene ponovno prema meni, zaogrnut je rastresenošću.

– Kakva obijesna guzičica na ovoj curi. Je li već kome obećana?

– Bojim se da ne bih znao.

– Nije da imam prostora za još ijednu. Možete zamisliti, u mojem poslu uvijek ih moram tjerati kao štakore. Iako, prije ili

poslije, čovjek se mora skrasiti. Što onda, pitam vas ja? Što onda, gospodine Tim-o-tej?

U sobi je samo jedan stolac koji on brzo dograbi za sebe, okrenuvši ga tako daje prsa priljubio uz naslon. Sa svog položaja na krevetu imam neopravdan osjećaj da sam posjetitelj u vlastitoj sobi.

– Kako si me pronašao, Coline?

– Neko jutro sam vas slijedio ravno do kuće. Nadam se da se ne ljutite, ali baš ste bili laka meta, gospodine moj. Svaki klinac bi to mogao učiniti.

Naginje se i ležerno proučava sobu, u svoj njezinoj četiri na tri metra raskoši. Kosi pod, tanka raspuklina na stropu iznad glave. Sag bez uzorka. Maleni stol, minijaturni umivaonik, skroman garderobni ormar – sve se iznenada čini svedeno na pravi omjer.

– Ne bih to pomislio za vas, gospodine moj. Da živite u ovakvom zdanju. Sramotno.

– Pa, ja nemam... ne može se reći da sam financijski...

– O, ne, gospodine moj. Ništa u novcu. Razumijem vas. Jezik mu bolno sporo klizi preko ovala usana.

– Trudiš li se vrijeđati, Coline? Ilije to za tebe prirodno kao disanje?

– Slušaj ti njega! A ja sam taj koji bi trebao biti uvrijeđen. Niste me ni pitali zašto sam došao.

– Reci mi onda i odlazi. – Pronašao sam je, gospodine.

I sad ga napokon zahvaća uzbuđenje posla po kojemu je došao. Uznemiruje mu brižno staloženo lice, tjera mu ruke na ples po okviru stolca.

– Koga si pronašao?

– Koga, pita on mene. Koga. Onu curu o kojoj ste pričali, eto koga.

– Gdje?

– Opa, sad ga zanima! Želi znati, je li? Pa, bojim se, gospodine moj, daje riječ o visoko povjerljivoj informaciji od koje se ne mogu odvojiti ne budem li nagrađen.

– Koliko?

– Gospodine moj, to vam sve ovisi. O nečijoj želji da sazna prethodnospomenutu...

– Koliko?

– Pola funte da kažem gdje. Još pola da vas tamo odvedem.

– Dogovoreno za oboje.

I samo za zadovoljstvo da mu osujetim nasladu, dodajem:

– Isplata po obavljenom poslu.

– Oh. Iskreno govoreći, gospodine moj, nadali smo se... nadali smo se malom predujmu, samo da prebrodimo...

– Dobit ćeš pun iznos kad me odvedeš do nje.

Mršteći se, on lupi kapom o naslon stolca. Po prvi put u našem kratkom poznanstvu ponaša se u skladu sa svojim godinama.

– Drury Lane Garden – kaže. – Kod groblja. Sad ne vrijedi ići tamo, jer ona dolazi jedino rano ujutro. I nije dobro da idete sami, nikad ga nećete pronaći, ni za milijun godina.

– U tom se slučaju unaprijed veselim tvojoj prosvijećenoj pratnji. Naći ćemo se sutra ujutro u Covent Gardenu, kod štanda s keljom one sljepice. Recimo, u osam?

Mrzovoljno slegne ramenima, što shvaćam kao pristanak.

– Iskreno, gospodine, ne znam što želite s njom. Malo je ćaknuta, ako mene pitate.

– Kako ćaknuta?

– Pa, ona ne... ne govori jezik.

– Kako ti to znaš?

– Vidio sam je kako naganja nekog čovca koji joj je ukrao šal. Vrištala je i urlala u pravednom gnjevu. Nisam razumio nijednu prokletu riječ koju je rekla.

– Je li možda riječ o ovom istom šalu koji si omotao oko vrata?

Ruke mu polete prema grlu i zakapaju se u modre, vunene nabore. Očima oblikuje velike napukle mjesece.

– Da, gospodine, tako je. Dobio sam ga od onog tipa koji ga je ukrao.

– A taj tip, da to nisi možda ti, Coline?

– Gospodine, vrijeđate me, doista me vrijeđate. Mislim, sama pomisao... sama pomisao da bih ja...

– To si bio ti.

– Prokletstvo, morao sam nešto imati, nisam li? Tako da biste vi znali daje riječ doista o njoj. Morao sam biti siguran da ćete mi vjerovati.

– Vjerovati. Da vidimo, kradeš šalove, prosiš sitniš, iznuđuješ novac. Kako bih ti mogao ne vjerovati, Coline?

– Drago mi je da to tako shvaćate, gospodine. Na trenutak sam se zabrinuo.

Potrebno je malo truda da istjeram Colina iz kuće. Vraški je odlučan iskušati lokalnu robu, i nimalo mu nije važno što djevojke još spavaju u svojim krevetima i ne žele se pokrenuti ni za ljubav ni za novac, on želi da odsviram budnicu i sve ih trkom natjeram u njegovo gostoljubivo naručje. Tek kad mu gurnem nekoliko šilinga i obećam da ću ga drugom prilikom upoznati s njima, pristaje izići iz kuće, i to baš na vrijeme, jer niti pola minute nakon stoje kliznuo kroz stražnja vrata, gospođa Sharpe umaršira kroz prednja, nakrcana svećanim podsuknjama, bocama brandyja, i s listom djevičanske paprati zakvačenim između mrvljivih kredastih litica njezinih zubiju.

– Eto vas, gospodine Timothy. Zatekli ste me u šokantnoj rastresenosti. Sirota, nesretna žena spremna baciti vam se pod noge. Recite mi! Recite mi da vaš krug poznanika broji barem jednog profesionalnog glazbenika!

Zastrašujuće je, priznajem, biti oslovljen na jednak način kao njezine mušterije.

– Glazbenika, gospođo Sharpe?

– Upravo sam saznala – i to sa silnom tugom – da je harfist angažiran za naš petite soiree de Noel obolio od hunjavice. Zbog čega bi ga ona trebala spriječiti da udara u svoju prokletu žičanu kutiju, to vam ne mogu reći, ali naša se mala praznička svečanost njiše, njiše na rubu provalije, i stoga, gospodine Timothy, moram ponoviti: Znete li ikoga? S i najmanjom sklonošću da neku melodiju izvede u bilo kojem smjeru?

U takvim trenucima zaključujem da je najbolje hiniti razmišljanje: pogledati u pod, namrštit čelo, napola zatvoriti oči. Ovaj se put, protiv svih vjerojatnosti, jedna misao doista pojavljuje, doslovce mi zatabana u uhu.

– Znam jednog dječaka. S krasnim glasom. Sumnjičavo frkćući nosom, gospođa Sharpe miluje sljepoočicu listom paprati. Javna madam otpada.

– Jamčite za njega?

– O, da. Čuo sam ga.

– A što mu treba u smislu pratnje?

– Vjerujem ništa. Najradije radi a cappella.

– Još bolje! Nećemo morati dati ugoditi klavir. Recite mi, nije valjda jedan od onih odvratnih malih crkvenjaka?

– Ni najmanje.

– Pitam vas to samo zato što je jedan od naših gostiju, imena neću spominjati, za dlaku izbjegao raspopljavanje barem tri puta. Ne želimo ga namjerno dovoditi u pogrešnu vrstu iskušanja.

– Naravno da ne.

– Dječak pjevač, ha? Mogao bi biti dražestan. Pozovite ga, svakako, i javite mi je li slobodan. Na današnjem satu možemo razgovarati o njegovu honoraru. Oh, ali moram vam reći, gospodine Timothy, silno sam bijesna na gospodina Crusoea još otkad je u petak obećao da će se vratiti u svoju rodnu zemlju. Svim onim groznim kanibalima i bradatim Portugalcima i tko zna čemu sve ne, što mu je došlo? No, dosta, ja sam budalasta starica, zadržavam fino odjevenog gospodina od njegovih do-

govorenih posjeta. Priznajte, nevaljalče! Koja će sretnica danas poslijepodne imati posjetitelja?

– Nikakva djevojka. Samo moj brat.

Ta informacija uzrokuje dašak iznenađenja u obrazima gospode Sharpe i ne mogu reći da je zbog toga optužujem. Svih ovih mjeseci ponašao sam se kao da na ovom svijetu nemam nijednog rođaka, a sad jednog spominjem tako ležerno kao da je piljar. Mislim da me obuzeo vlastiti nehaj, jer dok šećem Great Windmill Streetom, osjećam se mlitav i napola prisutan, kao da doista kupujem jabuke. Ili žene. Prolazeći pokraj role-tama navučenog pročelja Argvll Roomsa, osjetim žalac čežnje za raskalašenim damama koje će se večeras ovdje okupiti: šuš-tavim haljinama, dimom šampanjca. I prenem se kad ugledam novopodignuto zdanje crkve Svetoga Petra koje se uzdiže is-pred mene – samo njegovo ime žalac je i prijekor.

Spuštam pogled i žurim prema drugom Peteru. Ulicom Poland, zatim naglo ulijevo tik pred Oxford Marketom... hodam takvim tempom i tako hitro izbjegavam sve vrste kočija i omnibusa da se nakon nekog vremena moram zaustaviti kako bih provjerio da nisam otišao predaleko.

I otkrivam da sam upravo tamo gdje trebam biti. Upravo u toj četvrti. Evo trgovine tkaninom s pogrešno napisanim oglasom. Tu je i voćarnica, čija kolica puna naranči letimično preg-ledava zalutala junica.

A tu je i Peterova trgovina. Platneni krov boje timijana i zla-tni natpis: Cratchitov fotografski salon.

A eno i oca u izlogu.

Ovaj put nema pogreške. To je doista on. Ostakljen i pocak-ljen u mjedenom okviru, zamrznut nekoliko tjedana prije svog četrdeset devetog rođendana. Peter mu je rekao da se ne miče dobre dvije minute, i on je to njegovo upozorenje shvatio tako ozbiljno da mu se tijelo posve ukočilo od napora – sjećam se da nam je nakon toga trebalo nekoliko minuta da ga opustimo. Taj

je napor još vidljiv na portretu: otac ima napet, fatalistički pogled nekoga čija je jedina želja ugoditi.

Majčinih fotografija ovdje nećete naći: ona nije mogla podnijeti kamere, mrzila je način na koji bi joj se iskrivio osmijeh. Nećete pronaći ni moju fotografiju, ali to je samo zato što sam ja bio jedan od Peterovih prvih modela. Kad je izvadio staklo, slika je već bila gotovo posve crna. Daj joj nekoliko sati, rekao je. Kad se osuši, bit će svjetlija. Nikad nije ni trunčicu posvijetlila, a ja sam tad bio premlad da bih tome pripisao ikakvu simboličnu vrijednost.

Peter je, naravno, ubrzo shvatio da za sunčanih dana ne smije toliko dugo držati fotografsku ploču. I kako se poboljšalo njegovo poznavanje medija, tako se poboljšala i njegova klijentela i okruženje. Nakon radnje u Whitechapelu u kojoj je portret koštao jedan šiling, uslijedio je fotografski salon za pola gvineje u Old Kent Roadu, a zatim i ovaj posljednji, najspektakularniji skok: salon s izlogom od stakla u Oxford Streetu, koji obiluje londonskim učenim glavama. Čak ih i ja nekolicinu prepoznajem: dvostruku udovicu markizu; jednog od generala optuženog za istrebljenje sepoja; sporadično ozloglašenu glumicu, koja je nedavno pobjegla s neke plantaže pamuka u Alabami i za koju se šuška da spletkari povratak na pozornicu. Savršeno korektni portreti, svi odreda podignuti na vrpcama od crvenog baršuna ili obješeni na žice, neukotvljeni i osamljeni kao borbeni sateliti.

Zatim se, duboko iz središta te galaksije, pojavljuje jedan planet – živa glava. Ispočetka samo tjeđe (bolna uska pruga ćelavosti), a nakon njega i lice podignuto nagore. Zadovoljna faca, s koje je nestala sva adolescentska neumjerenost, a nova buržoaska oblina joj nadima obraze. Prošlo je samo šest mjeseci otkad sam ga zadnji put vidio, njegova je neuredna crna kosa već počela opadati i iznikla je nova brada kako bi ispunila tu prazninu – probna izraslina, mnogo svjetlija od kose i preopre-

zno podšišana da bi bila moderna, ali istodobno i nekako neobično nadobudna.

Ispočetka me ne primjećuje. Previše je posla. Mora namjestiti kutove okvira, zar ne? Obrisati trunčice s baršuna, poravnati vjenčić gospođa... tek tad može pogledati tko je s druge strane izloga.

Vidim kako usnama oblikuje moje ime: donja usnica mu se naglo ovjesi i zatim brzo ponovno zatvori. Od šoka što me vidi. Iznenađen sam što uopće uspijeva doći do ulaznih vrata, ali kad uđem u trgovinu on je na njima i tapše me po ramenima, hvata za lakat, hini šaljiv udarac u bradu – a zatim, nekoliko sekundi, ne čini baš ništa. Samo me promatra.

– Isuse, Tim, gdje si se dovraga skrivao? Bože moj... Annie! Annie, vidi tko je došao!

Iz susjedne prostorije odgovara mu hladan glas:

– Odmah dolazim.

– Ups – kaže Peter i namigne. – Ima mušteriju, umalo sam zaboravio.

– Neku vojvotkinju? Caricu?

– Nečiju tetu, to je sve što znam.

Napravim nekoliko ljubopitljivih koraka po radnji, položim prste na kutiju s posjetnicama načinjenu od kornjačevine i se-defa. Uvijek drangulije, zar ne? Sitnice koje glasno izvikuju velike vijesti o uspjehu.

– Dugo se nismo vidjeli, Tim.

– Da. Dobro.

I radije nego da se dodatno teretim, trznem palcem prema izlogu.

– Lijepo je vidjeti oca u tako dobrom društvu.

– Da, mislio sam da bi mu se to svidjelo.

– Svejedno ne mogu vjerovati da ti plemići dopuštaju da ih ovako izvjesiš. Nije li to pomalo vulgarno za tu ekipu?

– Ah, ali portret dobiju besplatno. Iznenađio bi se koliko su neki od njih siromašni gotovinom.

– Sljedeći put ih protresi za pete.

– Bojim se da to ne daje dobar portret. Ah, evo je! Pozdravi svog razmetnog šogora.

Nema oklijevanja kod naše Annie. Jednom kad te ugleda, dolazi do tebe najkraćim mogućim putem – imaš osjećaj da si upravo ti onaj cilj koji je imala na umu kad je ušla u prostoriju. Kakva neobična zanosna izravnost u tako sitnom, mišićavom tijelu. Izbacuje bradu kao odbojnik vlaka, otvara svoja usta parne zviždaljke.

– Oh, mršav je kao čačkalica, znala sam. Nisam li ti rekla? Rekla sam Peteru, »On napola umire od gladi. Nema žene koja bi mu kuhala, nikog da mu zašije gumbe.«

– Annie, čekao sam tebe.

– Uopće ne izgleda loše – kaže Peter. – Kad se sve uzme u obzir.

– Loše? Izgleda tako da bi ga se čovjek uplašio! Moraš ostati na večeri, o tome nema rasprave.

– Tko bi se raspravljao?

I nakon što je počistila moje bojno polje, Annie usmjerava puni arsenal na svog supruga.

– Dragi, slušaj. Seansa je gotova, ali je gospođica Ashbee još uvijek unutra. Pod dojmom je da smo hipnotizeri i neće otići dok ne bude sigurna daje čarolija prekinuta.

– Savršeno! Možemo joj dati koju god fotografiju, neće primijetiti razliku.

– Nitko je nikad i ne primijeti. Poanta je u tome daje ona već platila i ako je vidiš kako glavinja naokolo, samo je lijepo gurni kroz vrata. »Ugodno vam poslijepodne. I pazite na stubu.« Misliš li da ćeš to moći?

– Vjerujem da hoću, ljubavi.

– U međuvremenu, gospodo, moram isprazniti kadice s otpacima, a vas dvojica, sigurna sam, morate isprazniti usta. Stoga vas molim da me ispričate...

Kreće natrag prema susjednoj ostavi i, u zadnjem trenutku, namigne neodređeno prema svom suprugu. Peter ostaje omamljen... još uvijek omamljen!... nakon tri godine braka.

– Ona je mozak ove radnje, Time. Ja sam samo... ja se samo šlepam za njom.

– Smeta li ti to?

– Nimalo. No, dođi, imamo – oh, čekaj malo, još ne možemo ući u atelijer, ali molim te, pogledaj pokušstvo. Nije ono što bi našao u Saronvjevu atelijeru, mislim, nije baš Luj Petnaesti, ali sve je novo, osim štitnika ispred kamina, on je pripadao Anninoj baki. Ormar za suvenire, njega smo kupili u Guildfordu. A one školjke – njih smo jednostavno pokupili s obale u Portsmouthu. Ne znam, meni se sve to čini natrpanim, ali Annie kaže da upravo ima pravu notu romantičnog nereda. Kaže da se to od umjetnika očekuje. Zamisli, Time, ja pa umjetnik! A ni prozor nisam znao nacrtati, sjećaš se?

Sjećam se. Ipak, Peter je otad daleko dogurao i zadnje tri godine uspijeva bez Ujakova novca. I dok ga slijedim kroz uličice profesionalno razmještenih tričarija, pokraj nizova hidrooksigenskih plinskih svjetiljki, dok upijam njegov nagnut, neužurban hod i skraćene pokrete – otvoren dlan, ležerno podignut prst – mislim: Da. Da, ovako to izgleda. Biti muškarac. I želim ga zagrliti, baš tamo, usred njegove proklete radnje. Ili ga zadržati.

– Naravno, Annie je prava umjetnica. Nitko kao ona ne umije nijansirati lica, naglasiti modrinu nečijeg kaputa. Ah, ovo ovdje je jedna mala kazališna lukavština s naše strane: oslikana kulisa, Time. Mlada gospodaje obožavaju. Imamo pozadine Mont Blanca, Partenona, Koloseja – sad mogu obići čitavu Europu, a da ne kroče nogom iz Engleske. Oh, moraš vidjeti i ovo.

Pokazuje prema vinskom stoliću na kojem su na tankim papirnatim podlošcima naslagane džepne fotografije. Fotografije su još lagano vlažne od nedavnog uranjanja. Iz njih isparavaju

oblaci nitrata srebra i udisanje tog mirisa pomalo je nalik zaranjanju nosa u kosu neke starice.

– Najnoviji proizvod, Time. Cartes de visite. Pitam te, s ovakvim sličicama, kome su potrebne one zamorne, stare posjetnice?

– Doista, kome?

Prsti mi lepršaju preko fotografije jednog uspravnog, crno-manjastog muškarca, duboko u četrdesetim godinama, ali odjevenog poput nekog otmjenog dvadesetpetogodišnjaka, u žaketu punih rukava s ukriženom kravatom i visokim ovratnikom. Iza njega se ne nalazi ništa osim prislonjene girlande od organdija – jednako prijetvorne kao Mont Blanc, koliko je meni poznato, ali dojam je autentičan. Tko bi pomislio da moj brat, koji je nekoć bacaio kamenje na pozornike u Camden High Streetu, sad dane provodi s ovakvim uglednicima? Suprotnost s mojim vlastitim krugom poznanika gotovo je nepodnošljiva; morat ću ih sve pozvati na proslavu kod gospođe Sharpe.

– Ne smiješ previše pipkati robu, Time.

– Oprosti.

– Ako želiš, napraviti ću i tebi posjetnicu. Besplatno.

– Ne mogu zamisliti kad bi mi uopće mogla trebati.

To kažem samo kako bih nešto rekao, ali ta izjava preko nas baca neki neobičan pokrov. On uzmiče jedan korak, prtlja s ključem za navijanje sata. Ponovno obilazim prostoriju. Pa još jednom.

– Slušaj, Peter, znam daje neobično to što ću te pitati, ali pitao sam se možeš li me prosvijetliti po određenom pitanju.

– Naravno.

– Pa, sjećaš se kako smo... u stara vremena...

– Koja bi to stara vremena točno bila, Time?

– Kad si ti... kad si se muvao naokolo. Tamne oči mu sijevaju dok se spušta na sofu.

– Za Boga miloga, Time, kamo ovo vodi?

– Pa, mislio sam kako si nekoć poznavao određenu klasu ljudi. Nije da ti... više, to znam...

– Nastavi.

– Jesi li ikad čuo da se govori o djevojkama koje... znaš, iz bilo kojeg razloga, žigošu?

– Misliš, kao krave?

– Baš tako, da.

– Hmm. Ne mogu... ne, ne mogu doista... Povremene teto-važe, to se podrazumijeva, ali žigovi... To rade robovima, zar ne?

– Da.

Oči mu se suzuju do veličine proreza.

– Netko koga poznaješ, Time?

– Ne. Nije čak ni netko živ.

Bježi mi štucaj smijeha. Užasno zbunjujuće. Nastavljam govoriti samo kako bih prikrio nelagodu.

– Bit će ti drago čuti da sam jučer posjetio Ujaka N. Napunio mi je uši sa svim mojim obvezama: Život je na ovom svijetu patnja...

– Da, i ja sam to čuo.

– Ali, znamo da nam to slijedi, rekao je. I tu ga – tu ga ne mogu pratiti. Ne znamo da nam to slijedi, kako bismo mogli znati? A da možemo, bi li se uopće trudili?

– Baš si u krasnom blagdanskom raspoloženju.

– Ne mogu si pomoći. Ne mogu. Čovjek vidi stvari oko sebe, Peter. Djevojčice umiru prije nego što su uopće živjele. Misliš da se one nisu zapitale, u posljednjem trenutku života, zašto su, za ime Božje, izložene svoj toj patnji? Ja nemam odgovor na to pitanje, a ti? Odgovor ne postoji. Nema razloga donositi djecu na takav svijet.

Tad kroz zrak strugajući dopre Annin ledenohladni glas:

– Oprostite!

Koliko je dugo bila u sobi, ne mogu reći, ali silno joj se žuri daje napusti. Peter je već napola ustao, ali ona je prebrza za

njega, vrata tamne komore već se s treskom zatvaraju, a on mlohavo utone natrag na sofu i polako se počeše po glavi. Usta mu se iskrive u grimasu.

– Znaš... ne smiješ joj zamjeriti, Time. Još uvijek smo... Bogu se još nije učinilo prikladnim da nas blagoslovi, ali još se nadamo.

Glava mi pada na ruke.

– Oh. Isuse.

– Nisi mogao znati.

– Prokleta sam dobro morao znati. Ja sam samo ogroman debeli idiot, to je sve.

– Nisi baš debeo.

Volim taj Peterov osmijeh: blag i prijekoran istodobno. Osuda, i nakon nje trajno pomilovanje.

– Stalno joj govorim, Time, ako je Božja volja, bit će. Ali, to nije dovoljno, ona to tako silno uzima k srcu. Ne može to prebroditi. Mislim daje već došlo do te mjere da bi uzela bilo koje dijete.

Negodujući puhne prema podu.

– Čak i žigosano sa svih strana. I potkovano u lokalnoj kovačnici.

Neočekivano, preko njegova lijevog ramena, pojavljuje se neobična, efemerna vizija: žena, visoka, uspravna i vremešna, ispod gnijezda ružičastocrvenih kovrči. Privučena nekim samo njezinim magnetskim poljem, previše nesvjesna, možda, da bi zamijetila lagano, neumoljivo klizanje svog šesira prema lijevom uhu.

– Je li sve u redu, gospođo Ashbee?

– O, da. Znete, dok sam bila hipnotizirana, usnula sam dražestan san.

– Ma nemojte?

– Bojim se da se sad ne sjećam nijednog trenutka.

– Pa, to možda objašnjava njegovu draž. Da vam pošaljemo vaše portrete kad budu gotovi?

– To bi bilo divno. I, molim vas, recite doviđenja i onom drugom gospodinu.

– Drugom gospodinu, gospođo Ashbee?

– Da, nepomično je i nijemo stajao nasred sobe. Na tri noge, s jednim velikim staklenim okom.

OSMO POGLAVLJE

Okrećući glavu, Colin Melodiozni probada me svojim pogledom baziliska⁷.

– Isuse Kriste, zar je to najbrže što možeš?

Do ovog trenutka bio je prekrasan vodič. Nisko ovješeno tijelo i marljivih nožica, može oploviti svaku lokvu, zaobići izdajničku močvaru, a ima i budno unutarnje oko za krpe crnoga leda koje izniknu svakih desetak metara. Štoje također dobro jer jutro je izrazito turobno i vlažno – susnježica, led i kiša slijevaju se u snažnoj omamljujućoj juhi – i dvorišta Drury Lanea nikad nisu bila zbunjenija. Još prije petnaest minuta bili smo u Covent Gardenu, okruženi volovima i ovcama, ručnim kolicima i magarećim zapregama, a oko nas su se iz sveg glasa derali piljari: sveta galama tržnice. Sad, kao da smo u posve drugoj hemisferi. Ulice su nestale pod nanosima blata. Kuće jurišaju na nas poput ratobornih bacača sulica ili se pijano naslanjaju jedna drugoj na ramena, a iz njihovih dimnjaka parabole čađi slijevaju se na nas u gustim, crnim pahuljama.

– Gospod neka me sačuva, gospodine Timothy! Vi u guzici zacijelo imate barem tjedan dana stara govna!

Polu devet je, ali jutro se ovdje još nije posve uhvatilo.

---

⁷ Bazilisk – izmišljena ptica sa zmijskim repom koja ubija svojim pogledom.

Ulične svjetiljke još uvijek tinjaju kroz zastore susnježice. Svijeće trepere s jedva primjetnih prozora. Nebo se drži daleko i jedini zvuk je Colinovo povremeno zviždanje – na svoj način jednako dražesno kao i njegovo pjevanje – no čak i ono utihne kad se ulice stanje u tunele, a kuće zatvore nad glavom. Koračamo preko razmrskanih nakapnica iz kojih se pjenu, iščupanih oluka za vodu, još uvijek začepljenih crnim ledom, i čini mi se da više ne možemo govoriti ni o kakvoj lokaciji. Više nismo na mapi ljudskog roda.

Još nekoliko minuta i ušli smo u maleno dvorište, mračnije i hladnije od onog iz kojeg smo upravo izišli. Zaobilazimo ispruženog, zakrvavljenog muškarca... trideset godina? Šezdeset? On otvara jedno oko prema nama, a zatim ga polako i žalosno ponovno zatvara. Negdje iz daljine čuju se prigušeni zvuči nekog njemačkog orkestra koji se zagrijava ni za koga.

– Psst.

Colin stavlja prst na usta i pokazuje mi da stanem.

– Tamo, gospodine. Tamo je groblje.

Moram mu vjerovati na riječ. Kroz maglicu i susnježicu jedino što vidim je prostrani, zaprljani nadsvodeni prolaz, nagnuta željezna vrata iznad kojih se nalazi jedna, još uvijek upaljena svjetiljka. Ostalo tek instinktivno osjećam: red trošnih, neravnomjerno poslaganih cigli; neki natpis; ornamentika od kovanog željeza.

– Coline, ne vidim je.

– Što ste očekivali? Da će vas ovdje čekati s pitom? Pregazimo blatnjavu cestu i zaustavljamo se pokraj vrata. Iz mraka s druge strane sukne vlažnohladan sumporni plin, ali on nije tako strašan kao neublažena vlaga ovog mjesta. Nisam mogao zamisliti da bismo mogli biti imalo mokriji nego što smo već bili, ali stojeći ondje, mislim da smo zakoračili u neka velika, dahtava, kapljiva usta.

Kroz rešetke uspijevam razabrati samo pojedinačne hrpe kamenja i kolaca, i dok se maglica polako diže, počinjem zam-

ječivati pravi sustav: grob na grobu u promiskuitetnoj zbrci. Najneposvećenije tlo što može biti. Čini se da je čak i Colin ustrašen njime.

– Strašno mjesto da budeš mrtav.

Vrata, lišena šarki, uspijevaju prijanjati uz vanjski zid zahvaljujući nekoj tvrdoglavoj oksidaciji, tako daje jedini način ulaska u to ograđeno zemljište provlačenje kroz pukotinu između kapije i luka. Colinu za to treba manje vremena nego meni. Ali, kad se i ja provučem, on već poput žabe skakuće preko nadgrobnih ploča, izvodi stoj na rukama – a zatim naglo stane, tijela uzdrhtalog kao u pantere. Kad stanem uz njega, on doista pokazuje – sitni sivi lik udaljen dvadesetak metara kleči ispred jedne od nadgrobnih ploča.

– Ona je, gospodine. – Jesi li siguran?

– Naravno da jesam.

No, prije nego što napravimo i korak dalje, divlje nas reza-nje ukopa na mjestu. Ogroman pas s crnim brkovima izjuri iz skrovišta i sad je ispred nas, reži i laje tako da bi se i Kerber posramio, prednjim šapama ranjava zemlju, a iz usta mu curi slina. Ja već uzmičem, ali Colin, s doista zabrinjavajućim samopouzdanjem, zgrabi komad odlomljenog kamena s najbližeg groba i baci ga psu u glavu.

Istog trenutka pas pogne njušku, spusti uha i protrči pokraj nas nimalo nalik Kerberu, sad s cviležom namjesto rezanjem, provuče se kroz rupu u vratima i odjuri niz ulicu više nas i ne pogledavši.

Njegov je bijeg poslužio barem jednoj svrsi: prenuo je daleki lik s kapuljačom na glavi. Podižući se na noge, ona se omota plastom – novim dodatkom – i bijesno gleda kroz sumaglicu. Zarobljen njezinim pogledom, ukočim se kao da sam ja plijen, i čini se daje i ona pod istim dojmom jer odbacuje vlastitu ukočenost, žestoko se pokrenuvši. Trči. Juri tako silno da postajem doslovce bespomoćan. Zaobilazi grobne oznake i ne gledajući ih, toliko je nemilosrdna njezina nakana, i što se više približa-

va, to veća je njezina brzina, dok na posljjetku kao da poleti, bacajući se ne na nebo, kao što mi se učinilo, nego na tijelo koje je nepomično stajalo pokraj mene. Čujem Colinov preplašeni uzvik:

– Ajme!

I on se ruši. Klečeći na njegovu trbuhu, djevojčica se podiže u strašnom bijesu i stušiti na njega s kaznom, jedan za drugim pljušte udarci po Colinovu licu, ramenima i prsima, a on se previja i stenje ispod nje. Grabim je oko struka i potežem najjače što mogu i ona na posljjetku popušta, ali samo vlastitom voljom, toga sam svjestan, i kad je odvučem nekoliko koraka dalje, shvaćam razlog njezina pristanka: modri vuneni šal strgnut je s Colinova vrata i sad visi iz njezinih čvrsto stisnutih šaka – pobjednički danak.

– Kriste svemogući! – poviče Colin.

Obriše kapljicu krvi s usnice, podiže se na noge uz dugi, neumjereni jauk i promatra me staklastim očima. Pružim mu njegovu kapu, čvrsto ga uhvatim za ramena i okrenem ga dok se ne nađe licem prema djevojčici.

– Mlada damo, moraš oprostiti mom prijatelju Colinu. On bi volio da znaš da mu je veoma žao što ti je ukrao šal.

Potreban je udarac u rebra kako bi iz Colina izišle potrebne riječi.

– Veoma. Silno.

I nadalje bijesno ga promatrajući, djevojčica polako omota šal oko vrata, posebno pazeći, zamjećujem, da onaj zadnji viseći rub namjesti između nabora ogrtača tako da dva odjevna predmeta sačinjavaju jedinstveni kontinuum.

– Samo smo željeli biti sigurni da si dobro – kažem joj. – Ne smiješ puzati kroz odvođe, nije sigurno.

Uzmiče jedan korak. Pa još jedan.

– Nećemo ti se približiti ni korak više. Još jedan korak.

– Nemaš se čega bojati.

Ona se i ne boji. To je barem očito. Već samo korištenje šaka ispravilo joj je kralježnicu, isturilo bradu.

– Ako sad... ako želiš otići, nećemo te slijediti. Ja ne mogu brzo trčati. Kao što znaš.

Brzo zamahnem rukama kao da trčim, a zatim se namrštim i odmahnem glavom: Nema trčanja. I ma koliko bila neobična, ta očajnička pantomima uspijeva doći do nje – i izmami joj jedva zamjetnu naznaku osmijeha. Ilija to samo zamišljam? Colin je, u svakom slučaju, spreman s prijevodom:

– Hoće reći da je jebeni bogalj!

I da li zbog načina na koji se on izrazio, ili zbog reakcije koju je njegova izjava izazvala na mom licu, njezin osmijeh postaje mrvicu širi.

Evo dara Drury Lanea. Stojeći na ovom posjedu mrtvih, ova djevojčica i ja na posljatku postizemo određeni stupanj opuštenosti. Ukoliko se to može nazvati opuštenošću, oboje prekriveni injem, čađom i ukopani na mjestu, nekoliko metara udaljeni jedno od drugoga, bez naznake razgovora na horizontu.

Zasad će to morati dostajati. U svakom slučaju, dovoljno je da me odvaži ka nečemu što još minutu prije ne bih pokušao. Pokažem na mjesto na kojem je donedavno klečala i upitam je:

– Je li to netko koga poznaješ?

Preko njezinih očiju prevlaci se sjena; ona okreće glavu. I to ne onim pokretom povlačenja kojega se sjećam iz našeg prvog susreta, nego sporim, otmjenim kruženjem, gotovo koketnim u svojoj tankočutnosti. U tom trenutku, sam luk i stil njezina pokreta postaje oblik dopuštenja i stoga ja, hvatajući Colina za lakat, krećem prema grobu od kojeg se tek nedavno odmaknula.

Nadgrobna ploča je nova, ali mogla bi biti i stotinu godina stara, tako je nemarno izrezbarena i postavljena. Naginje se u nekom neobičnom kutu, gotovo ljubeći tratinu, dok joj se u podnožju šepiri buket cvijeća. Jadna zbirka, s obzirom na sezonu: maslačci bez cvijeta, nekoliko maćuhica, otkinute glave krizan-

tema. Nedvojbeno, iščupano s ograda i iz kanti za smeće i toliko otrcano da nisam siguran ni da bi ih cvjećarka pokušala podvaliti, ali neka ih je nježna ruka pljusnula natrag u život i ispreplela tako da su se njihova stara svojstva iznova pojavila.

Colin sad kleči i prstima prati slova na kamenu, i dok ih prati, jasno ih izgovara, slog po slog, tako da ona kapaju s nadgrobne ploče i uzdižu mi se kroz usta i prije nego što sam siguran u njih.

– Serafino Rotunno.

Namjeravao sam ih samo prošaptati, ali vidim kako ona naglo okreće glavu i prkosno raskrečuje noge, kao da se sprema za novi napad.

– Jesam li to ispravno izgovorio?

Nema popuštanja. Ni osmijeh, ni mrk pogled.

– Je li ti nešto u rodu?

Sad počinje kružiti oko nas – kreće se sve brže i vrti sve dalje. Očajan, dovikujem joj:

– Da li ti govoriš imalo engleskog?

Lagano naherena glava, jedva primjetno slijeganje ramenom.

– Moje ime je Timothy.

Ona nastavlja marširati u krugovima koji se ravnomjerno šire. Vjerojatno nas marširanjem izbacuje iz glave.

– A ovo je, kao što sam već prije spomenuo, Colin. Ponovno gurnut u rebra, dječak skida kapu i pogne glavu.

Ali, nju ne dira čak ni ta mrvica doličnosti. Njezin krug se još više širi... u ekstravagantnim pčelinjim lupinzima... kad završi, već će stići do Lincoln Inn Fieldsa.

Polumahnit, čeprkam po džepovima hlača u potrazi za predmetom koji sam jutros uzeo iz Irisinog ormara, i na nekoliko jezovitih sekundi pomislim da mi je vjerojatno ispao negdje u blato i daje ugažen u najdublje geološke dubine, i upravo ga se spremam proglasiti izgubljenim kad se moja ruka na posljetku ovija oko njega... i pomno ga podiže u polusumraku jutra.

Vrpca, samo to. Grimizna i satenska. Sagorijeva sivo svjetlo kao majušni vulkan.

– Mislio sam da bi ti se mogla svidjeti. Sad se zaustavila.

– Tvoja stara je... malo razderana, bojim se.

Jedna ruka naglo zaroni u klupko zamršenih crnih uvojaka. Druga zabrinuto ostaje položena na trbuh.

– Možeš je uzeti kad god želiš. Daje ostavim ovdje?

Moj prvi porivjest daje prebacim preko nadgrobne ploče, ali me onaj ljudi kut poražava: bez sidrišta, vrpca klizne prema zemlji i zapne o krizantemu. Neodređeno pokazujem prema njoj, ali ona ne gleda vrpca, niti gleda išta drugo.

Šapnem Colinu:

– Vrijeme je da odemo. On mi vraća šaptom:

– Gdje je moja jebena nagrada?

– Dobit ćeš je kad me vratiš natrag.

To je svo uvjeravanje koje mu je potrebno. Nabija kapu natrag na glavu i trči prema vratima... spotakne se o neki potonuli nadgrobni kamen, ali se brzo podiže i nastavlja trčati, i čini se da se i ja krećem s njim jer sam samo nekoliko metara iza njega u trenutku kad se začuje njezin glas.

Hrapaviji glas nego što bih pomislio, ali i nježan, kao daje ga je abrazija glasnica samo ujednačila. Puše kroz nas kao vjetar kroz stijene, podiže se na trećem slogu i pjevajući utihne.

– Philomela.

I kad se okrenem, vrpca je već u njezinoj kosi, zavezana u urednu mašnu, i bez pomoći stakla.

– Moje ime Philomela.

Ona pročisti grlo, dvaput proguta i krene prema nama. Iz dubine pregače izvuče odbačenu kutiju za cigare i otvori je, pažljivo, otkrivajući cjelotjedno skriveno blago: red za redom bakrenih čavala, skupljenih uz obalu i riječnim koritima i sam Bog zna gdje drugdje. Pognuvši glavu iznad blistave valute, kaže:

– Za vrpca. Da platim.

To je zadnje što bih očekivao. To ponosno držanje štíćenice koledža! Izaziva zamjetnu rumen u mojim obrazima.

– Oh, hvala ti, ali znaš, ovo bi ti pribavilo... oh, na desetke ovakvih vrpca, i stoga ne bi... osim toga, nije potrebno, doista, učinio sam to iz zadovoljstva.

Uostalom, vrpca je Irisina.

Sljedećih nekoliko trenutaka zadovoljava se pukim proučavanjem mogeg lica. Pronalazi li ono što traži, ne mogu reći. Jedino što znam jest da još kratko oklijeva prije nego što kaže:

– Serafino Rotunno je moj otac. On mrtav. On radi okvire.

DEVETO POGLAVLJE

Veoma je otmjena isprva, dok vadi pečeni krumpir iz čahure od smečkastobijelog papira, guli komadić ljuske, na trenutak zastaje kako bi joj njegov miris zagolicao nosnice. Zatim, neminovno, prevlada glad. Zaranja usnama u taj bijeli gomolj i iz njega ne izranja dobre dvije minute. Mislim da i sam osjećam kao joj se sva ćutila brideći vraćaju u život. Uopće ne zamjećuje vilicu koju sam joj ponudio, a i ja je jedva zamjećujem, toliko sam zaposlen planiranjem njezinih narednih obroka. Dimljena haringa i ukiseljene jegulje u Billingsgateu... pečeni kesteni s tržnice Lambeth... jedan od poznatih Božićnih kolača Mary Catherine, s groždicama i korom od naranče i dahom brandyja u svakom zalogaju...

No, za to će biti vremena kasnije. Zasad sam zadovoljan promatranjem kako jede krumpir, komadić po komadić, i zalijeva ga gutljajima gaziranog đumbirova soka.

Oko nas: tržnica Covent Garden, puna krčmi i priča. Vika piljara, njakanje magaraca, škripa cipela i cika djece, prevrnutu kolica i cjenjkanje gospode – ništa se od toga nije nimalo stiša-

lo na cjelodnevnoj susnježici, koja se smrzava čim dotakne kaldrmu. Jedina nepomična točka je nijemi muškarac desetak metara podalje, oklopljen plakatom za Božićnu pantomimu u Teatru Royal. On je turobno posvećen svom zvanju. Dvojica dječaka Colinovih godina već su ga udarili nogom u stražnju stranu plakata, a on svejedno stoji, namršten i krut, i polako se pretvara u led.

Ipak, kako se njegovo bdjenje može uporediti s bdjenjem mladoga Colina? Iako je već pospremio svoju funtu, i nekoliko šilinga dodatne nagrade, svejedno ostaje s nama. Ne nudi nikakvo objašnjenje i lakovjerna bi duša mogla pretpostaviti da ga ovdje zadržava lojalnost prema meni, ali dokazi upućuju u drugom smjeru. Pogledajte, molim vas, nestrpljive lukove koje ocrta oko djevojčina ravnodušnog lika. Gledajte kako stalno skida kapu s glave i ponovno je stavlja. Slušajte njegovo apologetsko mrmljanje, upućeno, čovjek bi pomislio, svakome osim onome kome je nakanjen:

– Slušaj sad. Nadam se da znaš. Ono sa šalom. To je bilo strogo poslovno. Nisam mislio ništa loše.

Jedini pogled koji mu Philomela upućuje jest pogled posvemašnje ravnodušnosti – pogled kakav bi malo dijete moglo uputiti velikom psu koji zabija njušku u kolica. Jadnome Colinu to je samo poziv na dodatnu uzvrpoljenost. Vrti se na prstima, zabija pete u prašinu i maše kapom u nervoznim krugovima, kao da maršira u nekoj mrzovoljnoj, nevidljivoj pukovniji. To mi je, napokon, dovoljno da ga potapšem po ramenu i kažem:

– Coline, mislim da bi naša mlada prijateljica još mogla biti gladna. Misliš li da bi nam mogao donijeti malo kaše od graška?

Colin mi prkosno pokaže zube.

– Nisam ti ja jebeni sluga.

– Svjestan sam toga.

– Nikome ja ništa ne donosim. U slučaju da si zaboravio, stari prdonjo, ja sam artist.

– Naravno da jesi. I samo čekaj kad te sutra navečer ugledaju djevojke kod gospode Sharpe.

Ovaj podsjetnik na predstojeći uspjeh mora da ga je uskomešao sve do sitnih prepona, jer Colin, u odgovor, ispravi ramena, isturi bradu i baci se u vrevu tržnice. Probija se pokraj trgovca narančama, umalo prevrne prodavača repe i zastaje tek toliko da bi se uvjerio da smo još uvijek tamo gdje nas je ostavio prije nego stoje krenuo u napad.

Nesvjesna njegova odlaska jednako kao i njegove nazočnosti, Philomela guli komad ljuske s krumpira i s iščekivanjem ga spušta u usta. Zatim još jedan, pa još jedan. Mora da ima božanstven ukus. Vjerujem da nijedan krumpir nikad nije izazvao takvu zahvalnost u svojega konzumenta ili zahvalnije dočekao vlastiti svršetak.

I sam sam zahvalan. Njezina zaokupljenost omogućuje mi da joj proučim profil, onako kako bi to učinio neki ulični umjetnik. Dugačak, blago savijen, ženstven nos i čvrsta, gotovo muška brada: dvoje roditelja sretno združeni, i gotovo nikakva naznaka djevojčice osim okruglih, smeđih očiju s raskošnim trepavicama i glatke, mlade kože, tamnije nego kod njezinih vršnjakinja Engleskinja, ali s nekom vlastitom jasnoćom i čistoćom. Nikakvo čudo daje Colinu pomutila vid.

Zbog čega je utoliko više moja dužnost sagledati je nepomućeno, ili barem istinito. I stoga žudim ne za bajkom, nego činjenicom, nekim djelićem konkretnog saznanja koje ću ugraditi u ovu mrtvu prirodu.

– Philomela. Bojim se da ne znam ni riječ tvoga jezika, tako da nam ostaje samo moj. Ako te nešto upitam, misliš li da bi mi mogla odgovoriti? Da li ti... razumiješ li uopće što ti govorim?

Zvakanje prestaje; oči uzmiču; lice ogrubljuje. A ja sam baš pomislio da smo premostili prepreku između nas, ali ne, ovo je prava prepreka, i manje je povezana s razumijevanjem, nego sa

strepnjom. Kad odgovori na prvo pitanje, tko zna koliko ih još može biti na vidiku?

Sekunde prolaze, susnježica se pretvara u hladnu paperjastu kišu, gurkanje i vika nepromjenjivo se nastavlja oko nas, a ipak, osjećam da nas dvoje postajemo sve više izolirani, kao da ta buka na nas priziva pokrov tišine.

Zatim ona kimne glavom. Kratko, ali nedvojbeno, kimne glavom.

Razumijem.

– Onda dobro. Možeš li mi reći koliko imaš godina?

– Imam... imam deset.

– A koliko dugo si ovdje? U Londonu?

Kratko razmišlja, a zatim podiže jednu ruku. Prsti iskaču kao bodlje.

– Pet? Misliš, pet tjedana. Pet...

– Mjeseci.

Zadnji slog joj bježi i ostavlja neku zaoštrenu piskutavost. Nezadovoljna, ponavlja riječ: Mjeseci.

– A tvoj otac... signor Rotunno... kako je on umro? Pogleda me kao da čeka još nešto. Počinjem iznova.

– Kako je...

– Bolestan. Na brodu bolestan. Još bolestan ovdje. Prednost pričanja o nesreći na stranom jeziku. Čovjek se usredotočava samo na izgovor. Sve ostalo odleti u pozadinu mozga.

– Kad je preminuo, Philomela?

– Kad...?

– Je li umro kad ste stigli? Je li...

– Stude-ni.

– Zar prošli mjesec? Kima glavom.

– I moj otac je umro – kažem. – Prije šest mjeseci.

Lagano se namršti, upijajući tu informaciju. Ne mogu biti siguran hvata li se u njoj iskrica suosjećanja ili zaostalo nepovjerenje. Napući usnice i smiješno visokim tonom upita:

– Njegov zanat?

– Oh, čime se bavio? Zapravo, čitavog života bio je pisar. Radio je u uredu. U jednom računovodstvu.

Pisar u računovodstvu. Kao da je to jedino što se o nekom čovjeku može reći. I doista, sama škrtost tog opisa tjera me da dodam:

– Bio je veoma drag. Dobar čovjek. Je li tvoj otac bio dobar čovjek?

Ponovno kima glavom, ovaj put pomalo žalosno.

– I izrađivao je okvire, zar ne?

– Za slike. Krasne.

– Je li ostavio koji za sobom? Odmahuje glavom.

– A kad je umro, ostala si sama? Nemaš majku? Ponovno odmahuje glavom, ovaj put sporije. – Ja, ne... ona umrla kad ja... svi mrtvi...

– Kad si se ti rodila? Kimne glavom.

– I nitko drugi te nije mogao primiti k sebi? Nemaš drugih rođaka?

– Rođaci Kalabrija, ne ovdje...

Glas joj utihne. Pogled se vrati na onaj zadnji komadić ljuske krumpira koji joj je ležao na dlanu. Da ga pojede ili ne?

Jede ga. Ubaci ga u usta i pušta da joj zemljasti okus klizne niz grlo i odleti daleko u sinuse. Obuzima je vedra tuga – nije mi nekrolog izgubljenom krumpiru.

– Philomela, kad sam te vidio – kad sam te, neku noć, prvi put vidio – trčala si. Od čega si bježala?

– Rijeka...

– Ne, ne, dvije noći prije toga. – Ja tebe vidjeti rijeka.

Nešto je u njezinu tonu nevjerojatno neobično, nevjerojatno svojeglavo. Ne želi ni priznati mogućnost da smo se sreli i prije – To je bilo dvije noći prije toga, Philomela. Ti si se skrivala. Ispod cerade.

Nema odgovora.

– Trčala si.

Ponovno mašem rukama u mahnitoj pantomimi, ali ovaj put ne izazivam smiješak, nego jed. U njoj raste bijes. Vidim mu sve znakove: bradu koja se trza, ramena koja se koče, prste desne ruke koji se zatvaraju i otvaraju. S nepristranom opčinjenošću čekam kipuću kupku njezina gnjeva.

– Ja tebe vidjela na rijeka.

I ostat ćemo kod toga. To je ono što mi doista govori. Još jedan neprobojan zid, gospodine Timothy.

Brižno slažem papir u koji je krumpir bio zamotan u malen, čvrst četverokut. Podragam djelić klupe koji nas razdvaja.

– Philomela, reci mi što se dogodilo nakon što ti je umro otac.

Razdražljivo tržne ramenom. – Je li imao sprovod?

– Mali.

– Jesi li ti... tko je platio pokop?

– Ljudi.

– Koji ljudi?

– Vrata do.

– Vaši susjedi? – Da.

– Oni te nisu mogli uzeti k sebi?

Ovdje pomalo omekšava. Sjećanje kao da radi u njoj.

– Za dan. Dva dani. Ali siromašni.

– I što se dogodilo nakon toga?

Moje su se oči sad posve odvojile od njezina lica. Nesputane, one slobodno lutaju kroz gomilu, zamjećuju klaune i opsje-nare, čistače cipela i popravljače kišobrana, prije nego što ponovno počinu na onom od svih napuštenom čovjeku na plakatu, koji svjetluca kao bronca.

Čujem je kako govori:

– Dođe muškarac. Glas je drukčiji, da. Tiši.

– Kakav muškarac? Tišina.

– Je li on imao neki zanat?

Kradomice je pogledam baš na vrijeme da vidim njezino odlučno, gotovo gadljivo odmahivanje glavom. Ne. Ništa tako časnoga kao što je zanat.

Moje misli ponovno odvijugaju na naš susret kod rijeke, na grozu, na instinktivni uzmak koji je moje pojavljivanje izazvalo u njoj. Nije to bila reakcija zbog našeg prijašnjeg susreta, kao što sam vjerovao, nego instinktivna reakcija, nehotičan lanac asocijacija.

– Je li izgledao kao ja, Philomela?

Polako trlja dlan o dlan.

– Odjeća kao ti.

– U kom smislu?

– Ima šešir, veliki šešir. Cipele kao ti.

Oči joj jure prema mojim cipelama i neka joj lagana zabavljenost nabire čelo.

– Više lijeppe cipele.

– I što ti je taj čovjek rekao?

– On rekao ti dođi...

Niz grlo joj se mreška veliki mjuhur zraka. Rukom prekrije usta i, što god je to bilo što se uzbivalo u njoj, sad se povlači samom snagom njezina disanja, koje kao da izlazi kroz svaku poru njezina lica.

– U redu je, Philomela. Ne moramo sad govoriti o tome.

Rukom petlja po džepu pregače i djelić luđačke sekunde pomislim da mi namjerava platiti za hranu – šakama bakrenih čavala – ali ono što se doista pojavljuje je kolajna crno-bijelih drvenih perli, loše obrađenih i najednom dijelu doslovce zdrobljenih.

– K vragu! Zašto ih ne nosi oko vrata kao svaka normalna cura?

Toliko sam bio zadubljen u naš razgovor da nisam zamijetio povratak Colina Melodioznog, koji je s laganom zebnjom čvrsto držao svoj svežanj uz tijelo.

– Za kog ih vraga stiće?

– To je krunica, Coline. Za moljenje. Njome se služe rimo-katolici.

– Pa nije jebena nedjelja, zar ne?

– Ne, nije. Neki se ljudi mole svakoga dana u tjednu.

– Šteta zraka, ako mene pitate. Evo ti, Filly, nije bilo kaše, pa sam nam donio mesnu pitu.

Bez imalo ugladenosti, stoje možda i namjerno, on baca jednu od nagrada u krilo njezine pregače. Njegova je nagrada bijesan pogled takve siline da ga natjera na uzmak. Pogleda me u nevjerici.

– Zar oni u Africi ne jedu mesnu pitu? – Italiji, Colin. Italija je u Europi.

– Menije to sve isto.

Ispada da smo svi poprilično izgladnjeli. Sljedećih nekoliko minuta samo jedemo, svak duboko zamišljen nad svojom ljepljivom pitom, proždiremo ih kao prosjaci. Philomela je, nikakvo čudo, prva gotova, i dok čeka daje sustignemo, prolazi kroz suptilnu alkemijsku promjenu. Ponovno se pojavljuje ona djevojčica koju sam sreo kod Hungerfordovih stuba, u svoj svojoj sahnućoj neovisnosti. Isturi usnicu i gurne me prstom u ovratnik.

– Zanat.

Čak i s punim ustima, Colin ima spreman odgovor:

– Pijetao. U kokošinjcu.

U cjelini, »pijetao« mi se čini prilično laskavim pojmom.

– Kakvo je to ime, Tim-o-tej?

– To mi je krsno ime. Prezivam se Cratchit.

– Krašit.

– Hm. Možda bi se zasad trebali držati krsnih imena.

– Dobra ideja – kaže Colin.

Sad kad je pojela pitu, Philomela sklapa ruke u krilu i puna očekivanja gleda oko sebe, kao da se upravo na ovom mjestu dogovorila za sljedeći sastanak. Oko usana joj se stvorila tanka

ogrlica mrvica, tajanstveno uznemirujuća – moram odoljeti porivu da joj obrišem usta.

– Philomela, imaš li ikakvog pojma kamo ćeš dalje? Ili, što bi ti... što bi ti mogao biti cilj u životu?

Pogleda me. – Ja se snaći.

– Da, ali znaš, možda bi se lakše snašla kad bi prihvatila pomoć. Kad bi... hm, kad bi, na primjer, pošla kući k meni.

Još dok to izgovaram, pripremam se za njezin uzmak. Zaci-jelo će ustati i pobjeći, pola puta natrag do Italije, ako je potrebno, mora da je toliko prestravljena samim tim prijedlogom. Međutim, na njezinom licu nema ni traga gnušanja. Zapravo, nema nikakve reakcije.

– Ne mislim k meni, doslovce, ali mogla bi ostati s Mary Catherine, ona je sluškinja, i znam da ima slobodan krevet, i nitko te ne bi gnjavio. A onda, kad se smjestiš, mogli bismo, znaš, mogli bismo razmisliti o...

O čemu?

Ovo je, na posljetku, ono što me zaustavlja: neznatnost mogućnosti.

Ubožnica. Škola za siromašne. Radna ubožnica. Obvezatno sirotište u Seven Dialsu ili, Bog joj pomogao, neka dobrotvorna ustanova s uštogljenim usidjelicama spremnim da batinama utjeraju Krista u nju, od zore do sumraka. A sve kako bi od nje do četrnaeste godine načinile krojačku naučnicu, tako da bi izvukla nekoliko šilinga tjedno i promatrala lake dame kako grabe dvadeset funti. Koliko dugo? Koliko dugo prije nego što se Philomela pridruži četi našminkanih lutkica koje hvataju poglede vojnika ispred Knightsbridge Music Halla i zaustavljaju tinejdžere u Grosvenor Placeu? Dvaput godišnje ih uhapsi policija... jednom mjesečno se u lokalnoj bolnici liječe od kapavca... Žustro protrljam ruke.

– Pa, imamo vremena o svemu tome odlučiti, zar ne? Za sad ti, međutim, moramo osigurati hranu i odjeću.

– Imam hranu.

– Zacijelo ne dovoljno.

– Imam hranu.

– Možemo ti dati i krov nad glavom. Da se ne smrzneš. Sad je toliko ravnodušna da pomislim kako se već nasmrtno smrzuje, malo-pomalo. Možda je i Colin istog mišljenja, jer skače na noge i zavikne joj ravno u lice:

– Hajde, Filly, ne budi glupa krava! Zar ne vidiš da je spreman spiskati lov na tebe? Kažem ti, to ti je jebeno poduzetna prilika!

Djevojčica bijesno raširi nosnice, naglo okrenuvši glavu prema meni.

– Što on govoriti?

– Ništa vrijedno pozornosti. Slušaj me, Philomela. Ovo je zadnji put što te pitam. Možeš poći s nama, ili možeš otići svojim putem. Odluka je u cijelosti tvoja.

Poslije ću se, možda, pitati što ju je priklonilo na našu stranu. Pitat ću seje li to bila iskrenost izraza mojega lica ili silovitost Colinova ispada, ili možda vremenske prilike. Ali zasad, sklon sam vjerovanju daje to zbog krumpira. Vjerujem da duboko u njezinu trbuhu taj krumpir tiho jamči za nas. Jer, znate, brižno sam ga odabrao.

Philomela otresa mrvice s usta, dotakne vrpce u kosi, ponovno ornata šal oko blijedog vrata. I dok ustaje, sve na njoj izražava isti stav: sporazum bez pokornosti. Putovat će ovom cestom milju ili dvije; prihvatit će nas kao privremene suputnike; samo to.

I samo kako bi bila sigurna da ja to razumijem, ona potapša svoju pregaču. Iz njezina unutarnjeg džepa začuje se zveket čavala.

– Za sobu. Ja platim.

Kako mora da izgledamo, naš mali trijumvirat, dok putujemo u procesiji prema zapadu niz Strand – tri različite nacije u nelagodnom savezu. Philomela se drži metar iza nas, kao da želi izraziti svoju ozbiljnu suzdržanost, a Colin vojnički marši-

ra naprijed, odmiče nam nekoliko metara, samo kako bi se mogao vratiti s izrazom zafrkantske obveze. A ja? Ja se jednostavno vrtim između njih dvoje, u malim krugovima nebitnosti. Ja zapravo i nisam nikakva nacija – doista, u zaprskanom šeširu i odjeći, najviše podsjećam na one muškarce koji se svakodnevno skupljaju uz kamin u primaćoj sobi Ujaka N. Još jedna udvorica za milostinju, vuče se uz dvoje čarobno musave djece.

Ovdje je klima posve drukčija nego u Drury Lane Gardenu. Ovdje nema blatnih nanosa, ni zaledjenih dijelova ceste; strojevi za metenje neumorni su pa je čak i životinjski izmet skupljen u diskretne, humkolike hrpice. Jednoprežne i dvoprežne kočije, povremeno kočije za šestero... gospoda ovdje mogu ostati otmjena.

Prolazeći pokraj bolnice Charing Cross nailazimo na dugu arkadu, nadsvođenu staklenim kupolama i razdijeljenu paralelnim redovima trgovina s igračkama iz kojih se izljevava veliko mnoštvo djece. Otmjena, gotovo kao naslikana djeca, odjevena kao mali bankari i domaćice na čajankama, sa svilenim šeširima i blistavim čizmicama... no, bez obzira na sve to, ponašaju se kao roj uličnih derana, lupaju po bubnjevima-igračkama, hrvaju se oko lutaka, drvenih konjića i metalnih vojnika. Jedan dječak, privremeno bez igračke, zadovoljava se vriskom na golubove koji lete nisko uz staklo.

Kao prema nekom neizrečenom dogovoru zaustavili smo se ovdje. Colin i Philomela promatraju svoje vršnjake i usvajaju svaku liniju odjeće, stil i oblik svakog odjevnog predmeta. Barem su pronašli zajedničku svrhu. Kako bi bilo radosno zakoračiti u jednu od ovih trgovina i nešto im kupiti, makar i najmanju stvarčicu koju imaju. No, čini mi se daje to za čim oni najviše žude ono što im nikad ne bih mogao pribaviti: ljubazni divovi koji poput božanstava lebde nad ovim prizorom, udovoljavaju hirovima, presuđuju u prepirkama i obećavaju da će svojim mezimcima ispuniti želju sljedeći Božić. Ne, ti su određeni proizvodi u ovo doba godine prilično skupi.

– Hajdemo sad – kažem. – Trebali bismo krenuti.

Nisam namjeravao pješačiti čitavim putem. Ali, nekako mi se mogućnost da se nas troje ukrcamo u kočiju čini fantastičnom. Uz to, kiša i susnježica su zasad prestale, iako je ono što ih je zamijenilo jedva išta pogodnije za hodanje: nalet snažnog, vlažnog vjetra, koji nam gura oči duboko u duplje. Oštri se o uglove zgrada, a zatim se stušti niz ulice, centrifugalni i centripetalan istodobno, i tako čovječan u svojoj nakani da su škripa kolica i stupova uličnih svjetiljki poput prosvjeda zlostavljane žene. Dok skrećemo iza ugla, gotovo mi otpuše šešir s glave. Moram ga čvrsto stisnuti o grudi, a kišobran pritisnuti o trbuh i poviti torzo paralelno sa zemljom, s Colinom i Philomelom, svakim s jedne strane, u istom položaju, i zajedno se upiremo o zid vjetra, gurajući ga pred sobom, dok mi se ne učini da guramo čitav London. I baš kad se činilo daje London na rubu pobjede, vjetar iznenada utihne, i mi se uspravljamo i stanemo nasred pločnika, ošamućeni, trepćući, preplašeni, zatekavši se ne više sami.

Gegava vizija prosjakinje razrogačenih očiju materijalizirala se ispred nas, a osjećaj vjetra u mojim kostima još je toliko snažan da jedino pitanje koje u meni pobudi jest: Iz kojeg je okruga ova doletjela? Islingtona? Stepneva?

– Budite blagoslovljeni blagodatima Božića i vi i vaši, gospodine.

Krupna žena tetura i posrče, i nekako dodvorno naginje lice prema momu, s visokim, hrapavim glasom čiji školovani vokali ne pripadaju prosjakinji – moja pogreška – nego još strasnijoj vrsti: misionarki.

Ah, da. Običan bijeli šešir. Crna vunena haljina, koja se uvijek nabire na najčudnijim mjestima, a kosa, žustro razdijeljena po sredini i tako čvrsto začesljana da se čini da sa sobom povlači i ostatak lica. I, naravno, Biblija, gotovo m uajelosti ugušena u dubini njezina pazuha.

– Kakav je to prizor, gospodine! Smilovali i i ste se nesretnom anđelu, dobra kršćanska duša kakva jeste. Nij iijevaša, mislim?

– Nismo u rodu, ne.

Spretnošću koja me iznenađuje, misionar>ka spušta na stegna dok joj se lice ne nađe u ravnini s djevojo onim.

– Zdravo, ljepotice mala. Već smo se srele... Sjećaš se? Ako se Philomela i sjeća, ne govori.

– Bilo je to na pogrebu tvog dragog oca, sjesećšse? Rekla sam da možeš poći sa mnom ako želiš, ali ti si pobjppjeda, a sad, gledaj ti nju! Pokisla do kostiju i spremna uhvatiti sy. smrt. A čitavo ovo vrijeme si kod nas mogla imati topao, mekan a krevet.

Nakosi glavu prema meni i otkriva tridesesetđva impresivna zuba.

– Kako se ja to ponašam! Oprostite mi, g-ggospodine. Ja sam Miss Binny, iz Misije biblijskog cvijeta. A vi s? se?

– Gospodin Cratchit. Ne pripadam nijednomoipodružnici.

– Ah, ali ste nam nedvojbeno dragi. Vratili ti se nam naš mali cvijetak. Bile smo tako jadne, pitajući se što jes s njom. Ne moram vam reći, molile smo se bez prestanka, a naš dobri Bog uslišao naše molitve! I baš na vrijeme, za Božić! Kakav ste nam dar udijelili, gospodine.

Ona miluje djevojčinu kosu, skuplja joj čvrste pramenove i počinje ih plesti u službene pleteninke. Philomela se prepušta tim ministracijama kao konj koji se g prepušta potkivanju.

– Moram vam reći, Miss Binny, da mi se ovo čini prilično nenadanom najezdom. A budući da nisam u upoznat s radom vaše organizacije, ne mogu biti siguran koji su straši planovi za ovu djevojčicu.

– Nudimo joj riječ Gospodnju i društvo isostomišljenika. Bogu puštamo da se pobrine za ostalo.

– Da, vidite, mislim da se Bog u posljednje – mjerne malo izgubio. Tamo odakle ona odlazi, ima još mnogegeđruge djece.

Svratiću u jednu od ovih trgovina i nešto im kupiti, makar i najmanju stvarčicu koju imaju. No, čini mi se daje to za čim oni najviše žude ono što im nikad ne bih mogao pribaviti: ljubazni divovi koji poput božanstava lebde nad ovim prizorom, udovoljavaju hirovima, presuđuju u prepirkama i obećavaju da će svojim mezimcima ispuniti želju sljedeći Božić. Ne, ti su određeni proizvodi u ovo doba godine prilično skupi.

– Hajdemo sad – kažem. – Trebali bismo krenuti.

Nisam namjeravao pješačiti čitavim putem. Ali, nekako mi se mogućnost da se nas troje ukrcamo u kočiju čini fantastičnom. Uz to, kiša i susnježica su zasad prestale, iako je ono što ih je zamijenilo jedva išta pogodnije za hodanje: nalet snažnog, vlažnog vjetra, koji nam gura oči duboko u duplje. Oštri se o uglove zgrada, a zatim se stušti niz ulice, centrifugalan i centripetalan istodobno, i tako čovječan u svojoj nakani da su škripa kolica i stupova uličnih svjetiljki poput prosvjeda zlostavljane žene. Dok skrećemo iza ugla, gotovo mi otpuše šešir s glave. Moram ga čvrsto stisnuti o grudi, a kišobran pritisnuti o trbuh i poviti torzo paralelno sa zemljom, s Colinom i Philomelom, svakim sjedne strane, u istom položaju, i zajedno se upiremo o zid vjetra, gurajući ga pred sobom, dok mi se ne učini da guramo čitav London. I baš kad se činilo daje London na rubu pobjede, vjetar iznenada utihne, i mi se uspravljamo i stanemo nasred pločnika, ošamućeni, trepćući, preplašeni, zatekavši se ne više sami.

Gegava vizija prosjakinje razrogačenih očiju materijalizirala se ispred nas, a osjećaj vjetra u mojim kostima još je toliko snažan da jedino pitanje koje u meni pobudi jest: Iz kojegje okruga ova doletjela? Islingtona? Stepneva?

– Budite blagoslovljeni blagodatima Božića i vi i vaši, gospodine.

Krupna žena tetura i posrče, i nekako dodvorno naginje lice prema momemu, s visokim, hrapavim glasom čiji školovani vo-

kali ne pripadaju prosjakinji – moja pogreška – nego još strasnijoj vrsti: misionarki.

Ali, da. Običan bijeli šešir. Crna vunena haljina, koja se uvijek nabire na najčudnijim mjestima, a kosa, žustro razdijeljena po sredini i tako čvrsto začesljana da se čini da sa sobom povlači i ostatak lica. I, naravno, Biblija, gotovo u cijelosti ugušena u dubini njezina pazuha.

– Kakav je to prizor, gospodine! Smilovali ste se nesretnom anđelu, dobra kršćanska duša kakva jeste. Nije vaša, mislim?

– Nismo u rodu, ne.

Spretnošću koja me iznenađuje, misionarka se spušta na stegna dok joj se lice ne nađe u ravnini s djevojčinim.

– Zdravo, ljepotice mala. Već smo se srele. Sjećaš se? Ako se Philomela i sjeća, ne govori.

– Bilo je to na pogrebu tvog dragog oca, sjećaš se? Rekla sam da možeš poći sa mnom ako želiš, ali ti si pobjegla, a sad, gledaj ti nju! Pokisla do kostiju i spremna uhvatiti smrt. A čitavo ovo vrijeme si kod nas mogla imati topao, mekan krevet.

Nakosi glavu prema meni i otkriva trideset dva impresivna zuba.

– Kako se ja to ponašam! Oprostite mi, gospodine. Ja sam Miss Binny, iz Misije biblijskog cvijeta. A vi ste...?

– Gospodin Cratchit. Ne pripadam nijednoj podružnici.

– Ah, ali ste nam nedvojbeno dragi. Vratili ste nam naš mali cvijetak. Bile smo tako jadne, pitajući se stoje s njom. Ne moram vam reći, molile smo se bez prestanka, a sad je dobri Bog uslišao naše molitve! I baš na vrijeme, za Božić! Kakav ste nam dar udijelili, gospodine.

Ona miluje djevojčinu kosu, skuplja joj kovrče u čvrste pramenove i počinje ih plesti u službene pletenice. Philomela se prepušta tim ministracijama kao konj koji se prepušta potki vanju.

– Moram vam reći, Miss Binny, da mi se ovo čini prilično nenadanom najezdom. A budući da nisam upoznat s radom va-

še organizacije, ne mogu biti siguran koji su vaši planovi za ovu djevojčicu.

– Nudimo joj riječ Gospodnju i društvo istomišljenika. Bogu puštamo da se pobrine za ostalo.

– Da, vidite, mislim da se Bog u posljednje vrijeme malo izgubio. Tamo odakle ona odlazi, ima još mnogo druge djece.

– Jedna po jedna duša, gospodine Cratchit, jedna po jedna duša.

Ne bih pomislio da se osmijeh može dodatno proširiti, ali se širi, puzi joj gotovo do uha – i nije to toliko osmijeh koliko nezašivena rana. Polaže svoje krupne ruke na Philomelina rame-na.

– Ljepotice moja, bi li pošla sa mnom? Krevet te čeka već nekoliko blokova odavde i pronaći ćeš mnogo prijateljica svojih godina.

Na sekundu ili dvije uvjeren sam da Philomela doista razmišlja o njezinoj ponudi. Ali, ispada da samo odvaguje prikladan odgovor, a to je da skine ruke Miss Binny sa svojih ramena – najprije jednu, pa drugu – prekriži ruke na prsima, dozove najprodorniji od svoje mnogobrojne pratnje mrkih pogleda i objavi:

– Ja, hvala, neću.

Osmijeh skokom silazi s lica Miss Binny. Naglo se okreće prema meni.

– Oh, gospodine, morate je urazumiti. Doista ne bi trebala ovako lutati ulicama!

– Ona ne luta, to vam mogu posvjedočiti. A što se tiče prihvaćanja vaše ljubazne ponude, smatrani daje bila prilično jasna.

Colinu je prepušteno da potcrta poantu. Zakorači između Philomele i misionarke, izbací svoja prsa dječaka-muškarca i neodređeno zamahne prema glavi Miss Binny.

– Odjebi, debela kravetino!

Misionarka uzmiče jedan korak, uputi mi posljednji preklinjući pogled i uvidjevši da tu nema nikakvog popuštanja, smi-

reno skupi svoje halje. Usnama uobliči neki blagoslov za rastanak, ali riječi ne izlaze. Kimne nam, jednom, a zatim odgega niz ulicu.

I još dok zalazi iza ugla razmišljam: Zašto je htjela samo Philomelu? Zašto ne i Colina?

U tom trenutku, s moje desne strane, začuje se neko blago kuckanje, kao gnijezdo mladih cvrčaka. Philomelina zrna na krunici, kotrljaju se i rone po njezinu dlanu, plešu do iznurenosti.

DESETO POGLAVLJE

Sa svim oklijevanjima pred izlozima trgovina, kupova-

njem svečarskih pića i zastajkivanjem po ostrige i morske puževe (obložene pikantnim umakom od octa), gotovo je četiri i trideset kad na posljjetku skrećemo u Jermvn Street. Vjetar je otpuhao maglu i oblake, nebo zacjeljuje ružičastim, a Philomela sad korača ukorak sa mnom; iz nekog razloga Colin je taj koji zaostaje, trom i ravnodušan, i pogiba ramena kao da sa svakim novim korakom na njega sjeda nov teret.

– Konačno kod kuće – kažem.

Ta mi riječ izleti iz usta i prije nego što je uspijem ispitati. Kod kuće. Kod kuće. Philomela pita:

– U kojoj ti?

– Onoj malo niže. Na broju stotinu jedanaest.

– Broju...

– Ne smiješ je suditi po vanjštini, iznutra je mnogo privlačnija. U njoj žive neki prilično ekscentrični ljudi, ali svi posve bezopasni. Ijedan papagaj. Častan tip, sad već gotovo posve ćelav. Vjerujem da vene zbog izgubljene ljubavi, zbog nje svakoga dana iščupa novo pero...

Nedvojbeno bih mogao nastaviti, mogao bih blebetati čitavim putem do ulaznih vrata, ali ona me više ne sluša. Već je odmakla nekoliko metara ispred Colina i mene, i sad je zaposlena promatranjem svojeg novog prebivališta, s takvom pomnošću koja bi me zabavljala da i ja na neki način nisam njime bio obuhvaćen. Pogledajte je sad: testira mirise, proučava nažigača, procjenjuje čvrstoću rešetki na vratima gospode Sharpe, ide čak tako daleko da proučava sadržaj stražnje uličice. Tko bi pretpostavio da su joj nakon prethodnih putovanja ostali tako visoki kriteriji?

– Ne znam zašto toliko njuška – promrmlja Colin. – Stanovat će zabadava, zar ne?

Moj odgovor progutaju zvona crkve Svetog Jamesa, koja odzvanjaju polsat. Din, don, pin, don. Din, don, pin, don.

Bez obzira u koje doba dana ih čujem, uvijek me zaustavi njihova kadenca. Jedan od kompleta ispao je iz svoje prirodne putanje i sad proizvodi neki visoki, metalni zveket koji se provlači kroz gromoglasnu zvonjavu, subverzivno je potkopavajući.

Din, don, pin, don.

Din, don, pin, don.

To je hirovito zvono zadnjih šest mjeseci moj svakodnevni, svakosatni drug. Zastoje onda odabralo upravo ovaj trenutak da u mom uhu stvori tako stranu jeku? Opčinjen njime, osjećam kako mi se ćutila proširuju u svim smjerovima, dok sadržaj ulice ne postane titraj u mojoj koži. Colin se gundajući povlači na kaldrmu sa strane. Mističan sjaj oblijeva glavu nažigača. Čudovišta na cijevima iznad soba na drugom katu kuće gospođe Sharpe bolno se cerekaju.

I još nešto: bljesak crne haljine klizne Regent Streetom i nestane iza ciglenog zdanja kuće na uglu.

Miss Binny, ukoliko uvelike ne griješim. Naša stara prijateljica misionarka, još uvijek odlučna u nebeskim poslovima.

Nekakav zaštitnički instinkt moju pozornost naglo vraća Philomeli. Čvrsto zgrabim kišobran, otvorim usta, na rubu sam da zaviknem – što? upozorenje?, šalu na račun Miss Binny? – ali me u tome zaustavlja sve veća hladnoća koja izbija iz djevojčice. Iz njezinih očiju, trebao bih reći, koje me netremice promatraju pogledom od kojeg bi se smrznula i krv ratnika. Užasnutost i bijes i... i još nešto... pogled koji potvrđuje i nadilazi svako užasno mišljenje koje sam ikad razmatrao o sebi.

Zatim se izraz njezina lica ponovno mijenja i Philomela nestaje.

Podigavši suknju, trči brza kao vjetar, brža nego što sam ju dosad vidio, trčeći trza rukama, kao da joj se netko prikačio oko ramena. Ni trenutak oklijevanja, ni trenutak osvrtnja: zalazi za ugao i juri niz Babmaes, vraćajući se upravo onom putanjom gdje sam je prvi put vidio.

Colin me pogleda u nevjerici.

– Zaboga, što ju je spopalo?

Ne čekajući odgovor, on potrči za njom, dozivajući je u trku:

– Hej! Filly!

Mrlja udova, to je naš Colin, u glavi ti se zavrti promatrajući ga. Trudim se koliko mogu kako bih ga slijedio, ali moj vlastiti trk osujećen je neočekivanim pokretom s moje lijeve strane: vrata gospođe Sharpe žestoko se otvaraju i na njima se pojavljuje dobrotiv Georgeov lik, koji izlazi na odmorište s držanjem radnika na blagdanima. Ovratnik mu je otkopčan, rukavi podvinuti, izgleda kao da se sprema za poslijepodnevenu zabavu. Koja sam, kako se čini.

– Za milost Božju, gospodine Timothy, zar ne znate ni gdje stanujete?

Usporava mi korak, taj njegov lažno dobrodušan ton. Iako sam mu okrenut leđima, vuče me za gležnjeve.

– Zar već ponovno odlazite? Bez ijedne riječi? Ravnodušno mu odmahnem rukom, pognem ramena i žurno krenem naprijed, ali me njegov glas slijedi iza ugla.

– Što da kažem gospodi, gospodine Timothy?

Reci joj što god te je volja. I u trenutku kad mi pobjegne ta misao – trenutku kad ga izgubim iz vida – George prestaje biti aktivna briga, jer dočekuje me nova prepreka: Colinovo ukočeno tijelo. Toliko suprotno njegovom uobičajenom nemiru, da jedva uspijevam izbjeći sudar s njime, a on sam je tako neobično šutljiv da zrači gotovo opipljivom aurom opasnosti. Škiljeći preko ramena, na posljetku razabirem što gaje tako zabezeknulo.

Philomela u naručju nekog muškarca.

Njihova supoloženost isprva mi je previše. U iskušenju sam odvratiti pogled, kao da sam iznenadio dvoje ljubavnika. Ali, Philomela nije raspoložena za ljubav, to se jasno vidi. Šake su joj stisnute, torzo joj se grčevito previja, nogama para zrak.

A njezin udvarač, umjesto da nježno privije njezino tijelo uz svoje, sili je na pokornost, koristeći jednu ruku da joj sputa glavu, a drugu daje odvuče u smjeru kočije koja čeka. Nije mu to nikakav problem. Nizak je, to je istina, ali je snažan kao divlja svinja, i izrazito mišićav, njegov je crni polucilindar poput konačnog napinjanja mišića, i jedino tankočutno u ovom prizoru sama je kočija: šumski zelena zatvorena jednoprežna kočija s filigranom boje lososa, okićena nečijim grbom, zatvorena kao vlastelinski dvor zimi, osim vrata, koja dahću širom otvorena.

Moram otrčati do nje. I na svoje iznenađenje, uviđam da sam to već učinio. Stojim tik iza gospodina Polucilindra... tapšam ga po ramenu... koristim jedinu riječ koja mi se pojavi:

– Ne.

Još me više iznenađuje ton mojega glasa. Čujete li ga? Skrupulozno ljubazan. Slušajte, dobri čovječe, mislite li da biste mogli...

Kad se gospodin Polucilindar okrene prema meni, doima se da mi odgovara istom mjerom. U njegovu je držanju takva smirenost, kao da strpljivo razmatramo svu štetu koju bi mi on mogao nanijeti. Drhtaj osmijeha pojavljuje se na njegovu glatko obrijanom licu, i s Philomelom još uvijek čvrsto stisnutom ispod pazuha, poseže u džep i izvlači nož.

Nož je preotmjena riječ za to stoje izvukao. Nema dršku, samo oštricu: svjetlucavu traku čelika s dvije kose oštrice, izbrušene do kamenog sjaja. Oštrica kakvu bi mogao koristiti kakav drvorezac, i kad je pritisne uz moj vrat, nepristran je kao umjetnik. Gdje da najprije zarezem?

Slijepa ulica je prazna – osim kočijaša, koji sjedi na sjedalu kočije koja čeka i namjerno gleda u drugom smjeru – a sunce zalazi, i sve se svodi na to jednostavno pitanje: Gdje?

I kao da želi otežati to pitanje, gospodin Polucilindar potegne oštricom između mog i Philomelina vrata. Pomiče je naprijed-natrag, viši mu u ruci mlohavo kao slikarska kičica, i metalan zvuk koji proizvede režući zrak dovoljan je da me ukopa na mjestu. Sposoban sam izvesti samo dva zadatka: polako pomicati lijevu ruku prema djevojčici i promatrati blage, lješnjak smeđe oči gospodina Polucilindra, ne bih li u njima opazio što smjera.

Tada, protivno svim vjerojatnostima, te oči sunu uvis u dupljama, šesir kao protuteža potone, i sljedeće čega sam svjestan zveket je oštrice na pločniku. Nakon toga najprije šesir, a zatim i njegov vlasnik padnu na zemlju s blagim odjekom.

A iznad mene stoji Colin, blijed i neprirodno visok.

Nije na štulama, kao što sam isprva pomislio. Popeo se na osovину kotača kočije, a u podignutim rukama čvrsto drži moj kišobran – onaj koji sam u žurbi ostavio – ručka kojega je sad svinuta i polomljena. A Colinovo je lice zaledeno u čudu zbog junaštva koje je upravo izveo.

Polako izvlačim kišobran iz njegove ruke i bacam ga.

– Hvala ti, Coline. Nije bio preskup.

On kimne glavom i spusti pogled, zbunjen.

Ispod nas, pokorno tijelo gospodina Polucilindra se budi i kotrlja na leđa. Blage oči zatrepću prema nebu. Jedna ruka posegne za šeširom.

– Trči! – poviče Colin.

Uхватim Philomelu za ruku, ali ona se ne miče s mjesta. Zuri u grotlo otvorene kočije iz koje se sad pojavljuje glava nekog muškarca. Duguljasto lice, crnomanjast muškarac sa svilenim šeširom, kažiprst s teškim španjolskim prstenom od izrezbarenog crvenog zlata, s velikim, četvrtastim, savršenim smaragdom. Možda i ne bih zamijetio taj prst da sad njime ne prelazi preko ruba svojih punih usana: pokretom skrbnika, kao da nam pokazuje kako da se nasmiješimo.

Šapnem Philomeli u uho:

– Hajdemo.

Udovi joj se uz trzaj vraćaju u život i dok skrećemo iza ugla, trči jednako brzo kao i ja. Colin nas je pretekao nekoliko metara, što nije nikakvo čudo, i izgleda kao da dodatno namjerava povećati svoju prednost, ali onda se naglo zaustavi i okrene prema nama.

– Imam ideju – kaže.

Bez ikakvog uvoda, skida kaput i kapu, baca ih na tlo i zgrabi Philomelin plašt. Ona je, za promjenu, previše uplašena da bi se opirala i već za nekoliko sekundi Colin ornata plašt oko svog sitnijeg tijela. Zatim joj – ponovno – silom oduzima šal.

– Odvlačenje pozornosti, gospodine Timothy, vidite kamo smjeram? Sad vas dvoje krenite prema parku. Ja, ja ću ravno natrag na Piccadilly.

– Coline...

– Kriste, zar doista mislite da možete trčati brže od onih gadova? Krenite, hajde!

Philomela je već zagurala svoju dugu kosu pod Colinovu kapu i sad me gleda pogledom tako punim očekivanja da nemam snage prosvjedovati. Colin navlači kapuljaču njezina plašta preko glave, brzo nas pozdravlja i odjuri u smjeru Regent Streeta. Neki posjednički dio mene želi krenuti za njim, ali tad Philomela hvata moju ruku – začuđujuće nježno, s obzirom na okolnosti – i to je sve stoje potrebno da bismo potrčali niz Jermyn Street. Ili, bolje rečeno, Philomela trči, a ja se trudim činiti približno to isto: zabacujem zdravu nogu najdalje što mogu, a zatim puštam da mi desna noga lagano zapleše pločnikom prije nego što ponovno zabacim lijevu. Takva je prilagodljivost ljudskog tijela, da mi se taj pokret počinje činiti prirodnim, zadobiva čak i neki ugodan ritam, i dok skrećemo u Duke Street, već sam zaboravio zašto trčimo, toliko sam zaokupljen svojim umijećem, a zatim, krajičkom oka, spazim dva dorata koji izranjaju iz Babmaes Streeta i odmah za njima zelenu kočiju, prizor ispred mene se rasplinjuje, i zateknem se ponovno u svom snu, snu o Philomeli u bijegu, samo što nas je sad dvoje progonjenih pandžama, zasjenjenih modrom sjenom.

Noć pada nerazumno brzinom. Zimski suncostaj isisao je svjetlo, a ulice se ispraznile kao da se pripremaju za kugu.

Djevojčica me pogleda preko ramena.

– Samo ti idi, Philomela. Stići ću te.

Njezino znanje engleskog mora da nije dovoljno, jer ona i nadalje usklađuje svoj korak s mojim. Bijesno širi nosnice, a njezina kosa, sad nesputana kapom, struji za njom kao uslužni oblak, i pomislim da je sad u svom elementu, sigurna u svom tijelu i svim njegovim moćima izbjegavanja.

Protrčimo pokraj konjušnice, pokraj zaleđenih domova osvjetljenih treperavim svijećama – svaki od tih domova možda nam je utočište, ali koliko dugo? Koliko dugo prije nego što Polucilindar i njegov gazda otkriju Colinovu smicalicu? I koliko dugo prije nego što pronađu nas, gdje lupamo na nečija vrata i preklinjemo da nas puste unutra?

Ne, nama je potrebna gužva. Neko mjesto koje će progutati naše mirise.

Tad se, kroz odsjaj, pojavi mali, svježe narančan znak: Lavlja šapa. Grabim Philomelu za lakat i guram se kroz teška, žutosmeđa vrata, kratko zateturavši pred zidom dima iz lula koji nas dočekuje: nagomilani izdisaji dvadesetak muškaraca – profesionalaca, većinom pripadnika bankarskog i trgovačkog svijeta, sjedinjenih s nekolicinom neurednih novinara, s brkovima koji venu pod pjenom piva.

Kako mora da izgledamo, Philomela i ja, nasrnuvši kroz ta vrata? Došavši s dva različita mjesta, oboje mokri do kosti, pohlepno gutamo zrak.

Nije važno. To su engleska gospoda. Oni odvrćaju pogled čim nas ugledaju.

– Oprostite, gospodine.

Iza pocinčanog šanka u obliku potkove ćelavi nas krčmar promatra razrokim okom.

– Bojim se da u točionici ne poslužujemo žene, gospodine. Možda biste željeli u separe.

– Recite mi, molim vas, gdje bismo mogli pronaći redarstvenika?

– Samo pričekajte nekoliko minuta. Hughov je običaj svrati ti ovamo kad mu završi smjena.

– Hvala vam.

Ugodno je to mjesto, taj separe. U boljim okolnostima, možda bih bio prijemljiviji na njezin šarm: bačve, okrepljujuće boce i točionici piva. Zupnikov stol na kojem leži primjerak London Illustrated Neivsa, a uz ognjište trodijelni paravan, zaprljan čađom. Stolci u windsorskom stilu su klimavi, ali prikladni, i jedini zvuči u prostoriji su pucketanje vatre i naše disanje.

Ohrabren, srušim se na jedan od stolaca i netremice promatram vatru, i dok mi se disanje polako usporava, u glavi mi odzvanja samo jedno pitanje:

Zašto, Philomela?

Pod pomnijim pregledom to se pitanje pretvara u mnoga druga.

Zašto si uopće pobjegla i prije nego što si ugledala zelenu kočiju? Već si izdržala susret s Miss Binny; to što si je vidjela ponovno, nije te smjelo zbuniti. I, istini za volju, nisi joj uopće obraćala pozornost na nju, gledala si mene. I to s kakvim izrazom lica! Što sam ja učinio da sam to zaslužio, Philomela?

I onaj muškarac u kočiji, i onaj njegov pokret prstom – prisniji od svega na što bi se neznanac odvažio – stoje to na njemu da si zastala? Poznaješ ga, zar ne?

No, možda bih i sebi trebao postaviti to isto pitanje. Jer, najčudnije od svega je ovo: i ja ga poznajem.

Barem to lice, s tamnom kožom i bujnim usnama, to držanje proračunate mladosti. Siguran sam da sam to lice vidio. Samo ne znam gdje.

Deset minuta poslije, momak iz krčme donosi vrući rum za mene i jabukovaču za djevojčicu. Otpuhujemo paru s naših kri-gli od pola pinte i dok se on vraća kroz poluvrata, začujem, iznad buke susjedne prostorije, posve jasno, krčmarov glas:

– Oprostite, gospodine, nisam čuo što ste rekli. A zatim i glas koji mu odgovara, jednako jasan:

– Rekao sam zamjenik inspektora Rollins, Scotland Yard.

U trenu sam već na nogama i virim preko praga. Kroz vitice dima uspijevam razabrati tek svjetlucavu ćelu krčmara koji govori:

– I vi s dužnosti, je li? Zastoje svaki policajac koji uđe u moju krčmu gotov s poslom? Da, bio je tu jedan gospodin i mlada gospođica, baš su maloprije svratili.

Muškarac kojemu se obraća skriven mije od pogleda, budući da mi je jedan tvrdoglavi igrač bilijara zapriječio prizor. Jedino što probija njegov je glas, tih, ugodan i poslovan, s ostacima samoglasnika radničke klase:

– Upravo par koji tražim – kaže muškarac.

I kao na zapovijed, igrač bilijara nagne se nad stol kako bi uputio svoju sljedeću lopticu, i put do šanka sad je čist, i ja vidim, u savršenom profilu, široka ramena, tusti vrat... i crni polucilindar, još sigurnije nabijen na glavu.

I dok odskakujem prema kaminu, čujem kako krčmar zamjećuje:

– Čudno, baš su tražili redarstvenika.

Hvatam Philomelu za ruku i stavljam prst na usta.

– Ne, gospodine, još su ovdje. Rekao sam im da pričekaju dok ne svrati Hugh.

Grabim Illustrated News i spuštam ga u vatru.

– Oh, smjestio sam ih u separe. U točionici ne poslužujemo dame.

Žeravice su slabe. Moram gurnuti papir dublje u vatru, ali svejedno ne hvata plamen.

– Tamo je, ravno pa na... nema veze, ja ću vas odvesti.

Napokon. Najprije trzaj, a zatim i plamen, i novine se pretvaraju u baklju. Ispuštam ih, još uvijek u plamenu, uz štitnik ispred kamina. Posežem za Philomelinom rukom i nas dvoje otplešemo preko praga, priljubivši se uza zid na drugoj strani.

Sekundu poslije, krčmar proviri ćelavom glavom kroz vrata. Nosnice mu se trgnu, a glava naglo okrene prema kaminu u kojem još i sad London Illustrated News šalje rijeke plamena prema stropu.

– Aaj! Bože!

Stenjući, baca se na minijaturnu lomaču i gasi je nogama žestoko kao Rumpelstiltskin. Pepeo mu prekriva čizme i hlače, a plamteći komadići papira lete u lice i kosu; rastjeruje ih prstima, još gundā, još topće nogama. Prava mala predstava, sve u svemu, a mi nismo jedini svjedoci. Gospodin Polucilindar – zamjenik inspektora Polucilindra – također promatra, okrenut nam leđima, glave tako blizu da bih mu jednim udarcem mogao srušiti šešir.

Prolazi jedna sekunda; pa još jedna. Osjećam kako Philomela suspreže dah.

A zatim Polucilindar zakorači prema štitniku ispred kamina. Pa još jednom. I ja shvaćam, uz trzaj olakšanja, da misli da smo s druge strane.

Približava se poput pantere, hodajući jabučicama stopala, i u trenutku kad njegova glava proviri iza paravana zgrabim Philomelu, i oboje protrčimo kroz poluvrata. Polucilindar se naglo okreće, a zatim nas izgubi u moru tijela, jer mi smo već zaronili u samo srce svjetine Lavlje šape, pognutih glava isturili laktove, krčimo si put prema vratima.

Trzaji glavama, glasni prosvjedi. Pokraj uha proleti mi strelica, čaša svijetlog piva slije mi se niz kaput. Provučem se ispod nečije ruke i proguram kroz neku drugu, rušeći njezina vlasnika na šank.

– Hej, polako!

Alija već uklanjam sljedeću prepreku. Nekoga gurnem, nekog zaobiđem, i već smo skoro na vratima, vidim kako Philomela poseže za kvakom... sporo, presporo... potičem je da požuri, urlam joj u uho – Otvori! – i tad se, niotkuda, pojavi nova prepreka: mladić u poderanoj jakni, zamućenog pogleda, ljulja se pred nama i presijeca nam put.

– Kupi nam džin, momče. Ne daju nam više piti. Obujmljuje me nespretnim zagrljajem, stenje mi u uho kao ljubavnica.

– Zločin je kako se ovdje prema nama ponašaju.

Pokušavam ga otresti sa sebe, ali njemu kao da su narasle nove ruke, i svaka se sa sve većom očajničkom snagom čvrsto drži za mene.

– Samo jedno piće. Zatim ću otići kući, kunem se...

Iza mojih leđa začuje se gromoglasan povik, glas birokrati-
zma:

– Zaustavite tog čovjeka! Traži ga policija! Mladić zamućenog pogled,! okreće glavu.

– Ne, ne traži me!

Njegove ruke sačinjavaju Z;ištitički bojni red, iako mu ostatak tijela mlohavi, a kad ga odgurnem s leđa, odleti i dalje nego što sam se usudio nadati, ravno u negodujuće ruke zamjenika inspektora Polucilindra. Obojica se ruše, u razmahanom klupku, i kad na posljetku silom otvorim vrata, vidim kako se taj mladić drži za Polucilidrovu tiogu kao balast.

– Kupi nam džin, druškane.. Šutjet ćemo...

Letimo niz Duke Street brzinom dvaput većom od prirodne. Ne bih mislio daje to moguće, ali sjećanje na onu oštricu, narušenu i izoštreu za vječno zbogom jedini je poticaj koji nam je potreban. Zgrade se odmiču, pločnik proširuje, i više nemam osjećaj da sam u Londonu; kao da ponovno trčimo u onom prijašnjem snu. Ali, tad u udaljenosti ugledam kralja Williama koji je uzjahao svog brončanog konja, zaleđenog u činu spoticanja preko krtičnjaka. I znam gdje smo: na Trgu Svetog Ivana.

Puka suprotnost gužvi. Ovdje su privatne gradske kuće s prozorima sa zabatima i ukrasnim stupovima, svaka smještena iza grudobrana od lijevanog željeza. Grofovi, vojvode i markize žive ovdje. Vojnički i mornarički klub, biskup Winchesterskog doma. Velika reklama za gospodstvo.

A mi smo mu na pogrešnoj strani.

Proganja nas inspektor Scotland Yarda, plemić Kraljevine... Iako je uvidjeti kome će Sveti Ivan pokloniti svoje simpatije. I doista, dok trčimo preko trga, imam osjećaj daje to neprijateljsko područje: svaka kuća, svaka kočija koja prolazi kao da se obrušava na nas. Čak i William III. okreće svoju brončanu glavu kako bi nas pratio svojim okom sokolovim.

Sve je to previše. Hvatam Philomelinu ruku i skrećemo u Charles II. Street, a kad se osvrnem, ugledam Polucilindrov nabit lik nekih pedesetak metara dalje, neumoljiv kao topovska kugla, i upravo kad se spremam ubrzati, nova zapreka izniče nam na putu: ogroman okvir preko kojeg je prebačena zelena čoha, navrh koje je majušni proscenij s natpisom »Lutkarska opera«, i sjedne strane muškarac u modrom kaputu s mnogob-

rojnim ogrtačima i starom, ovješenom šubarom od dabrovine, koji već odmahuje glavom.

– Veoma mi je žao, gospodine. Za danas smo gotovi. Moram kući gospođi.

– Ne, nije... mi smo...

Riječi me izdaju, zar ne? Mlate me.

Podižem zastor lutkarske kutije i pokazujem Philomeli da se sakrije unutra, kao daje to najprirodnija stvar na svijetu. Lutkarova ruka udara me po ramenu.

– Hej! Zar ti ja izgledam kao prokleti hotel?

– Dat ću vam dvadeset šilinga.

– I daje dvadeset funti, nikome ne dopuštam da se igra s mojim sretnostrojem. Što bi Colin učinio?

I već samo postavljanje tog pitanja izaziva preobrazbu. Skidam šešir s glave, namignem muškarcu i svojom najboljom imitacijom cockney naglaska šapnem:

– Panduri su nam za petama!

– Isuse, zašto odmah nisi rekao? Gura me unutra i navlači zastor.

– Pripazi da stanete na stepenicu – kaže. – I noge držite uzduž, inače će vas vidjeti.

Unutra nema dovoljno mjesta za nas oboje, pa ščepam Philomelu oko struka i odignem je od poda. Teško je to učiniti kad hvataš dah. Prsa nam se tako žestoko nadimaju da mi se čini da se čitava kabina trese.

Najprije začujemo korake, koji polako usporavaju, a zatim tiho upitno gundanje.

I glas lutkara koji odgovara:

– Veoma mi je žao, gospodine, za danas smo gotovi.

Polucilindar zvuči tek malčice napet dok govori. Samoglasnici radničke klase ponovno su se ustoličili, a ton njegova glasa prisran je i povjerljiv: i on je prošao vlastitu preobrazbu.

– Da, druškane, žao mi je što te prekidam. Tražim jednog mladog tipa, od neke dvadeset dvije godine. S jednom je djevojčicom. Krenuli su ovim putem.

– Nisam vidio nikog takvog, policajce.

Ponovno stanka. I glas koji je, kad se vrati, malo grublji.

– Gospodin i djevojčica. Morao si ih vidjeti.

– Nismo vidjeli nikoga osim vas, zar ne, gospodine Lutak?

Nakon čega uslijedi kreštavi odgovor:

– Neeee, ne-ne.

Ustupio bih popriličan iznos životnih prihoda samo da sad mogu vidjeti lice zamjenika inspektora, ali njegov glas nimalo se ne pokoleba.

– Slušaj, draškane, čeka te nagrada ako mi pomogneš.

I evo je. Upravo ona jedna riječ koje sam se najviše bojao. Nagrada.

Ruke mi se stežu oko Philomelina struka; želudac mi se stisne u čvor. Za sekundu ili dvije, ovaj će se zastor rastvoriti i to će biti sve, zar ne? Svaka mogućnost bijega bit će nam oduzeta. Sudbina navaljuje...

A zatim čujem kako lutkar govori:

– Nagrada, je li? U tom slučaju, dame i gospodo, otišli su onim putem.

Ne mogu vidjeti, ali po tonu njegova glasa, gotovo sam siguran da pokazuje u suprotnim smjerovima.

Čekamo u mraku, suspregnutog daha, ušiju načuljenih ne bismo li začuli zvuk koraka koji se udaljavaju.

I nedugo zatim taj zvuk doista se čuje, ili barem nešto nalik njemu. A nakon njega i glas lutkara, koji mrmlja u noć:

– Otišao je, ali pričekajte malo.

Zapravo, prođu još dvije ili tri minute prije nego što se zastor ponovno otvori i otkrije našeg dobročinitelja koji pruža ruku Philomeli. Pomaže joj da se vrati na pločnik, a zatim se okreće prema meni.

– Moraš poraditi na naglasku, prijatelju. Pipkam po džepovima i kažem:

– Daj da ti... daj da...

On ispruži ruku kako bi me zaustavio.

– Samo mi reci. Jeste li doista nešto ukrali?

– Nismo.

– Je li on doista pandur?

– Ne znam. Kimne glavom.

– Dobro se čuvajte, mlada gospođice. I sretan vam Božić oboma.

Deset minuta poslije, hitamo Regent Streetom, presretni što osjećamo vrevu tijela, londonsko u crno odjeveno mnoštvo koje nas gura nazad u anonimnost. Ali, bez obzira na sve, nismo toliko anonimni da bismo izbjegli tapšanje po ramenima netom prije Piccadilh/ja.

– Gospodine Timothy!

Philomelin plašt na Colinu sad mlohavo visi, ali šal je još uvijek omotan oko njegova vrata i na licu mu se zamjećuje jedva prikriven trijumf.

– Dobro sam ih prošetao, gospodine Timothy. Kočija me pratila dobra tri bloka, mislio sam da ih imam, a onda je prokleti plašt zapeo za stupić za konje – malo se poderao, oprostite, Fillv– i onaj je frajer s polucilindrom odmah skočio. Odtutnjao je u suprotnom smjeru, pa sam ja potrčao natrag, ali nigdje vam nije bilo ni traga, barem ne dosad, dakle dobro ste ga uzrujali, ha, to je pravi užitak, i niste mu dopustili da vas razreze, pravi ste momak.

– Dobro smo, da. A sad, ako bi mi pomogao otpratiti Philomelu do kuće gospođe Sharpe...

Colin se namršti, zaostane jedan korak.

– Oh, ja se tamo ne bih previše žurio, gospodine Timothy.

– Zašto ne?

– Pa, on je maloprije kucao na vrata gospođe Sharpe, zar ne? – Tko?

– Onaj frajer s polucilindrom, tko drugi? Vjerojatno obilazi čitavo susjedstvo. »Jeste li vidjeli ovog i onog?« »Jeste li vi vidjeli ovog i onog?« Bilo je samo pitanje vremena kad će doći i do vaših vrata.

Naravno: čovjek ne bi očekivao ništa manje od posvećenog izaslanika Scotland Yarda. A od lokalnog pučanstva mogla se očekivati bezgranična suradnja.

– Coline, reci mi. Tko je otvorio vrata?

– Pa, bilo je teško vidjeti, gospodine Timothy, budući da sam se trudio ostati izvan vidika i to sve.

– Muškarac ili žena?

– Muškarac. Toliko sam vidio. Malo ćelav, možda. Oh, i imao je podvinute rukave, onako stvarno ležerno.

George.

Vidim ga sad onako kako sam ga zadnji put vidio, na prednjem trijemu gospode Sharpe, s njegovom ležernošću srednje klase, preplavljenog radošću... i odmah ispod toga bljutavo neprijateljstvo, duboko i neprofinjeno. Tko bi više od njega pomogao policiji u njezinim propitkivanjima? Colin me potapše po ruci.

– Nemojte se mučiti, gospodine Timothy. Tko može reći da će vas uopće prepoznati prema opisu?

– Svejedno, mislim da će ovoj ovdje mladoj dami trebati neko drugo mjesto na kojem će živjeti.

Colin me kažiprstom nježno pogladi po rukavu.

– A jedan će mladi junak željeti povišicu plaće. Onako, retroaktivno.

JEDANAESTO POGLAVLJE

F

lota teglenica za ugljen usidrena je u njezinu podno-

žju, ali ovih dana Craven Street, Strand, pripada zakonu. Vapnenačka pročelja poput rana nose pločice s imenima svojih odvjetnika. Kuće koje su nekoć bile utočište drvorescima, pjesnicima i liječnicima, sad su posvećene raznošenju papira, papira i još papira – zatvor koji olakšava samo povremeni izljev odvjetnika koji svoj teško zarađeni papir nose u nabreklih oktavima⁸ dok hitaju preko Lincoln Inna u potrazi za novim poslom.

Noću, međutim, užurbane tvornice papira utihnjuju, a zgrade se prazne do visokih, imponantnih ljuštura i tim je zanimljivije pronaći, negdje na pola ulice, tu dvokatnu grbavicu koja hvata dah, zakrčljala i stiješnjenja terasastim pročeljima, i koja je zbog svega toga neobično izdržljiva – kao kvrgavi čempres koji pronalazi vlastiti put do svjetla i obećava nadživjeti sve svoje drugove.

Možda se upravo zbog te ustrajnosti Colinov glas natapa poštovanjem kad ugleda to mjesto. – Prava hrpa govana, zar ne?

Teško je biti dosjetljiv ovdje. Zvekir visi s čavla, prozori vise iz okvira, zidovi su konkavni ili konveksni, ovisno o hiru – kao da smo u Drury Laneu. A kad otvorimo ulazna vrata, pet kreštavih mačaka navale na nas, kliznu nam kroz noge i rasprše se ulicom kao udvorice Kaosa. Nasmiješim se pri pomisli da bi sutra ta stvorenja mogla provaliti u ured nekog odvjetnika, prevrtati tintarnice, zaprljati kape dvorskih luda. Ipak, ne mogu se previše veseliti, jer su te iste mačke nevolja postojanja kape-tana Gullyja.

Kuća, vidite, pripada nekoj debeloj usidjelici koja je život posvetila mačjem rodu i čije je dnevno poslanje svojoj zbirci pridodati novog člana. Kao posljedica toga, mačke ne preplav-

---

⁸ Oktav – knjiga s visinom korica 20-25 cm.

ljuju ovo mjesto toliko koliko cure iz svake njegove pore. Provlače se kroz rešetke, roje u odvodima, skaču s nadvratnica, pare se na odmorištima i stubištima – ne postoji nijedan pod, zid ili strop koji na neki način nisu kolonizirale. Toliko su umješne da uspijevaju prodrijeti i u brižno čuvanu utvrdu Gullyjeva stana na gornjem katu.

– Ja to ne razumijem, Time – jednom mi se požalio. – Gully drži vrata zatvorena, začepљуje rupe u podnim daskama, zatvara prozore... ali one svejedno ulaze! Đavolsko je to djelo. I misliš da ne znaju kako Gully uvijek kiše u njihovoj blizini? Kiše tako da mu mozak ispada iz glave! O ne, one se svaki put potrudite proći mu ravno ispred nosa, i čim ga prođe jedan napadaj, one prođu ponovno i započinje drugi. Luciferova oruđa, Time, siguran sam da sigurniji ne mogu biti.

Kaže se da svaki čovjek treba poziv, a ovo je, bojim se, Gullyjev: braniti vlastito biće od svakodnevnog – svakosatnog – napada mačaka. Vidio sam ga kao prosipa barut ispod vrata, izlivena bazene katrana uz prozorsku dasku. Vidio sam ga kako vješa lažne mačiče sa stropa. Ništa ne pali. Mačke uporno dolaze, a Gully se svog poslanja prima s nužnošću koja ponekad graniči s monomanijakalnom.

Večeras, na primjer, na naše kucanje odgovara naglim otvaranjem vrata i rikom u hodnik, sa svih svojih metar i sedamdeset. Razmahanih ruku i iskolačenih očiju, izgleda spreman zgrabiti nas za repove i zavitlati nas na Lambeth Place.

– Tim je, kapetane. Doveo sam dvoje prijatelja. Rukom prijeđe preko očiju.

– Tim. Naravno daje Tim. Uđite, dakle. Brzo, prije nego što zamijete.

Uvodeći nas u stan, još jednom izvidi hodnik, a zatim zalupi vrata iza sebe. I još čitavu minutu nepomično stoji i šuti, ušiju naćuljenih ne bi li čuo i najtiši šum šapice na drvetu.

– Da, otišle su.

Sad pozoran izvršiti svoje domaćinske dužnosti, on sklapa ruke i svima nam se redom nasmiješi širokim osmijehom.

– Dakle, zar nismo silno zadovoljni što u ovo blagoslovljeno blagdansko doba imamo društvo? Oprostite, kuća mi je pomalo kao štala, kao što vidite, i nemamo baš mnogo toga za mlade, ali možemo ti ponuditi malo madeire, Time, ako si suglasan.

Oslobođen na trenutak poslanja, mumlja u bradu djelić neke božićne pjesme dok odvijlač ovija oko čvrsto utisnutog čepa i vadi ga. Čujem kako Colin mrmlja:

– Najjadnija isprika za kuku koju sam ikad vidio. Odjednom pjevušenje postaje glasnije i samopouzdanije, i povremeno izbija u napadima govora: Glasnik... slava... rođen kralj. Gullyjeva se glava njiše naprijed-natrag, nogama prati ritam, odvijlač ga slijedi u tempu.

Milost... grešnici... izviđanje – ... radosno.

A zatim, u eksploziji sagorijevanja, pamučna sjena prostruji pokraj njega, tako zasljepljujuća u svojoj brzini da zavrti Gullyja kao zvrk.

– Aaaahh!

Podiže šaku prema nebu.

– Vidite li? Vidite li? Odakle je, dovraga, došla? Prokletim-tomi, eto što su... eto što su...

Ostatak se izgubi u divovskom kihaju, zvuku toliko silnom da se od njega zatrese čitava kuća, a čini se da je prodrmla i Gullyja jer zaboravlja da je jedna od čaša moja, spremno iskapi jednu, a zatim i onu drugu. Sruši se na stolac i zatvori oči, kao da u sobi nema nikog drugog osim njega.

– Neprijatelji – mrmlja. – Vražja djeca.

– Philomela, dođi se upoznati s kapetanom Gullyjem. Nikakvo čudo da je zabrinuta. Moram je vući dio puta. Ne zna točno bi li se naklonila ili kleknula. Kompromis pronalazi u spuštanju na stegna i kratkom polukimanju glavom svom domaćinu.

– Kapetane – kažem. – Doista bih cijenio ako biste ovu djevojčicu mogli smjestiti kod sebe sljedećih nekoliko dana.

Lice mu se otvara u masku prosvjeda.

– Dana, Time? Dana?

– Ne veoma dugo, obećavam.

– Ali, mi smo – znaš, mi smo već malo stiješnjeni ovako kako jesmo, Tim.

– Shvaćam, kapetane, i bilo bi mi silno drago da može ostati sa mnom, ali bojim se da nas neki muškarci čekaju u zasjedi u blizini Jermvn Streeta.

– Muškarci?

– Prilično zlokobni tipovi, kapetane. Koji dosad vjerojatno točno znaju gdje živim.

Obrve mu se spajaju. Naginje mi se do uha i govori scen-skim šaptom.

– Je li ona neka zločinka, Tim?

– Ne, kapetane. Samo siročče.

– Nije jedna od onih malih Belgijanki, jeF da?

– Zapravo je Talijanka. Što razgovor s njom čini pomalo problematičnim, ali nadam se da ću sutra dovesti prevoditelja.

– I ništa neće ukrasti, jeF da?

– Ako išta bude željela, ponudit će vam sve svoje bakrene čavle u zamjenu.

On kimne glavom i ustane u punoj visini, a zatim upitnim pogledom pogleda Philomelu.

– Slušajte, mlada damo. Jeste li ikad bili na Majorci?

Da li je u nepriliku dovodi samo to ime, ili ton njegovog glasa, ne mogu reći, ali ona neko vrijeme oklijeva prije nego što odmahne glavom. A Gully, daleko od prihvaćanja tog nijekanja, kao da u njemu pronalazi neku pozitivnu tvrdnju najvišeg reda. Jer, on joj namigne, veoma polako kimne glavom i kaže:

– Ahh. Ahh.

A zatim se nađe bačen natrag na stolac kad jedna drečeca prikaza narančaste boje proleti pokraj njegova lica i nestane iza glave.

– Oderat ćemo te od glave do repa! Samo nas iskušaj, ako ne vjeruješ!

Djevojčica je sad na nogama, ali ne u strahu, kako mi se isprva čini, nego samo kako bi promotrila svoju okolinu. Nizozemski sat, majušna posuda za ugljen i kolebavi stupac atlasa. (Kapetan ovih dana putuje uglavnom naslonjačem.) A tamo, iznad vrata, blatno uže kaline – Gullyjeva imitacija imele. Vjerujem da se čak lagano i nasmiješi kad je ugleda. Dodirnem joj rame.

– Misliš li da bi mogla ostati ovdje nekoliko noći? Dok ti ne pronađemo nešto trajnije?

Po drugi put pomno prouči kalinu, razmisli još malo, a zatim kaže:

– Jajednom imala mačku. Na što kapetan Gully promrlja:

– Mačku, malo sutra. Đavolje sjeme, eto što.

– I možda sutra možemo razgovarati o onim muškarcima – kažem. – Onima koji su te proganjali.

Kako mi je to već poznato, to zatvaranje njezina lica, kao banke na blagdan. Dođite ponovno u utorak. Ali, umjesto da me pošalje mojim putem, poželim snažno zalupati po staklu.

– Philomela, moraš nam reći tko su bili ti ljudi. Ništa.

– Rade li za policiju? Što su željeli od tebe?

Još tišine. Dublje tišine. A iza mene Gullyjev glas, raznježen.

– Pusti zbunjenu curicu na miru, Time. Mrtva je umorna, u to smo sigurni. Moja draga...

Prinosi ruku ustima dok njegov već prodoran glas ne počne bombardirati sa zidova. – Jesi li za malo kupanje?

U nedoumici, ona se naglo okreće prema meni.

– Misli na kupanje, Philomela.

Na to pristaje. I već za časak Gully je pristavio vodu da se zagrije, a on i Colin su dovukli kadu i smjestili je iza štitnika ispred kamina (tek nakratko zastavši u poslu zbog gromoglasnog groma). Ošamućenog, fatalističkog izgleda, Philomela nestaje iza paravana. Čujemo kratko brčkanje, a zatim cjelovito uranjanje, praćeno jedva čujnim izdisajima. A zatim dobrih deset minuta ništa osim ruku koje grabe vodu, a potom samo tišinu. A kad na naše dozivanje nema odgovora, Gully proviri iza zašlona i zatekne djevojčicu kako spava u kadi glave prislonjene uz ruku, s kosom koja joj se prelijeva preko ramena.

Kapetan i ja zajedno je uspijevamo podići iz kade, osušiti i omotati je s nekoliko deka, a zatim je, uz Colinovu pomoć, položimo na Gullyjev podignuti okvir kreveta. Jedva da se i promeškolji, otvori oči samo kako bi ih smjesta ponovno zatvorila. I čim se nađe ispružena, otkotrlja se na bok, podigne koljena na prsa i ponovno zaspe.

Colin zazviždi.

– Bila je malo umorna, jeP da?

– Naravno da jest, psiću mali. A sad, Time, nemoj se ti ništa brinuti zbog Gullyja. Stolac je za nas dovoljno dobar krevet. Ionako smo mnoge noći prespavali u njemu. Podsjeća nas na neke naše stare brodske ležaje, o da.

Zaustavlja se u činu prebacivanja još jedne deke preko Philomele.

– Nešto nije u redu, kapetane?

– Ne. Ne, doista, Time. Samo što veoma nalikuje djevojci koju je Gully ostavio na Majorci. Pričali smo ti o njoj, nismo li? Zvala se Drambusca. Nekoliko godina starija od ove, ali građena jednako, u to nema dvojbe.

Gdje je Drambusca sad, pitam se. Čezne li za Gullyjem kao on za njom? Natjerava male Drambuske kroz maslinike? Nije važno, ona zauvijek živi u kapetanovu srcu. Još neoskrvrnuta mladenka vremena, kao što pjesnik kaže.

– Ne boj se, Time. Ako se netko samo pokuša ukrcati na ovaj mali brod, tvoj će ih odani zasuti paljbom, u to budi siguran.

Svoju izjavu naglašava najsilovitijim mrkim pogledom koji se proširuje i uključuje Colina.

– Slušaj, momče, ne želimo da neka paklenska zvijer probudi ovu djevojčicu prije nego što bude spremna, zar ne?

– Valjda ne.

– Što kažeš da Gully i ti odete u ekspediciju na mačke?

– Mogu li jednu zadržati ako je uhvatim?

– Možeš ih sve zadržati, momče, Bog neka te štiti. I ubij ih, kad si već pri tome.

Zatvara vrata iza sebe. Minutu poslije, čujem prigušene vapaje Gullyjeva plijena, struganje kandža i cipela po drvetu, i ostinato⁹ glasa dobrog kapetana, koji priziva kletve dovoljne za čitav život. I možda je instinktivna potreba za kontrapunktom to što izvlači pjesmu iz mojih usta i smještaje u nižu oktavu od one u kojoj sam je običavao čuti. Nešto, nešto u tom novom registru mijenja glazbu, tako da ona u mojim mislima postaje jednako daleka kao i Majorka.

*O, spavaj, moja draga,
tvoj otac je vitez, tvoja majka je dama
lijepa i radosna;
brda i doline, i tornjevi koje vidiš,
sve će to, moja draga, pripadati tebi.¹⁰*

– Nije loše – kaže Colin. – Malo je oštro na zadnjoj noti. – Oh.

Lice mi i nadalje tinja dok se približavam prozoru.

---

⁹ Ostinato – u glazbi, oznaka za stalno vraćanje jedne fraze ili teme

¹⁰ U originalu: O, slumber my darling, thy sire is a knight, Thy mother's a lady so lovely and bright; The hills and the dales, and the tow'rs which you see, They ali shall belong, my dear creature, to thee.

– Nešto stoje običavala pjevati moja majka – kažem. – Prije dosta godina.

– Je li ona živa, tvoja mama?

– Nije.

– A tata?

– I on je umro.

– Ha. Daje barem moj. Uvijek se pojavljuje kad ga najmanje želiš. Gospodin Lošpeni, tako ga zovem.

– Razgovarat ćemo sutra ponovno, Coline.

– Oh, da. O odijelu za onu kurvinjsku feštu na kojoj trebam zablistati...

– Evo ti nešto novca. Pronađi nešto prikladno. – Ako iscijediš još jednu funtu, bit će i prikladnije.

– Laku noć, Coline.

– Laku noć.

Vrata se za njim nježno zatvaraju, a s njim odlazi i većina zvukova. Ništa osim konačnog prosvjeda neke mačke u daljini, i kapetanovo tiho pjevušenje dok si natače novu čašu madeire, i strpljivo disanje nizozemskog sata.

Vrijeme jednako dobro kao i svako drugo, kaže sat.

Najprije deke: brižno ih odmakni s ramena, jednu za drugom. Zatim plahta. Pramenovi kose koji ti priječe pogled, oni moraju nestati. I sad, u kratkoj formaciji, dolazimo do ogoljene kože ramena.

Samo što više nije ogoljena; ima društvo.

Izvanredno stvorenje, samo površno nalik slovu G, svjetluca kroz nju, par prodornih očiju i neporeciva životinjska inteligencija.

Počeci hrkanja uzdižu se kroz Philomelin vrat. A iza mojih leđa, tiho pjevušenje kapetana Gullyja širi se u čvorove jezika: Odmori se... obeshrabreni... spasitelju.¹¹

Već je jedanaest sati kad na posljjetku ulazim u kuću gospođe Sharpe. Vrhunac radnog vremena za osoblje, tako daje po-

---

¹¹ Iz tradicionalne Božićne pjesme God Resi Ye Merry Gentlemen.

malo zbunjujuće kad se brižna madam posvećuje meni, umjesto mušterijama. Sjedi na golom drvenom stolcu u predsoblju, u spavaćici i šalu koji izgleda proračunato neotmjjen, sklopljenih ruku, lica razdijeljenog na mrke poglede.

– Dobra večer, gospođo Sharpe. Mrštenje se urezuje još dublje.

– Nadam se da ste dobro.

Oči su joj tvrde kao koštica trešnje.

– Pa, mislim da ću se povući na počinak, ako nemate ništa protiv.

Uspijevam stići do stepenica, prije nego što me njezin glas zaustavi.

– Čekala sam vas.

Glas je to ražalošćene mlade djevojke, i kad se okrenem vidim daje uz njega i odgovarajući napućila usnice, donjom posve progutavši gornju.

– Ohh. Vaš sat...

– Možda vašim drugim ženama ne smeta da ih varate, gospodine Timothy, ali ja vodim posao. Mnogo ljudi ovisi o meni.

– Molim vas, prihvatite moju...

– Ne mogu potratiti pola dana čekajući da se neki zaposlenik, da se udostoji... ako baš morate znati, ljudi čekaju mene, nikad obrnuto.

– Obećavam da se to neće ponoviti.

Nimalo smekšana, ona se strese i bijesno pogleda na sat. Kaže:

– Gospodin Crusoe je upravo spasio Španjolca da ga ne pojedu.

– Oh! Dakle, vi ste... vi ste nastavili čitati.

– Nije bilo jednako kad sam čitala sama. Nešto je nedostajalo.

– Vjerujem da jest i veoma mi je žao. Čeprka po vezici spavaćice.

– Ja dobro znam kako svijet funkcionira. Od mladića se ne može očekivati da bude na raspolaganju staroj ženi, ne zauvijek.

– Oh, pa to je...

– On mora slijediti svoje srce, ne mora li?

– Srce, da.

Proučava me kao što bi netko proučavao formaciju oblaka.

– Niste svoji, gospodine Timothy. Ovih nekoliko proteklih dana posve sigurno niste bili svoji.

Naslanjam se na rukohvat. Iznenada sam veoma umoran.

– Jedna je moja prijateljica u određenoj nevolji, gospođu Sharpe. To je sve.

– Možda ja mogu nekako pomoći?

– Ne. Mislim da ne možete.

– Ja sam, na posljétku... poznata nekolicini uglednih osoba. Rado ću popričati s njima ako vam...

– To je veoma ljubazno od vas, ali ne još. Hvala vam.

Ako se osjeća odbijenom, to ničim ne pokazuje. Ustaje na noge, namješta šal. Počasti me blagdanskim osmijehom.

– Pa, sljedećih nekoliko dana zacijelo ćemo biti zaposleni kao zlodusi, pa sam mislila da bih vam ovo mogla dati sad odmah.

Čitavo se vrijeme skrivao ispod njezina stolca, taj smotuljčić zamotan u reljefni zeleni papir. U njemu je kovčežić u kojemu se skriva srebrni konjić veličine nokta, toliko malen da gotovo nestaje u naborima mojeg dlana.

– Veoma je lijep. To je...

– Talisman, gospodine Timothy. Za vaš lanac od sata. Sretnan Božić.

Dirnut, podižem pogled prema njoj. – Ja nisam...

– Nema veze, gospodine Timothy.

– Doista sam namjeravao nešto vam kupiti. Ali, u zadnje vrijeme nikako da se nađem s vremenom.

– Nema potrebe, već ste... hoću reći, bilo je krasno, lekcije i... i sve to.

Nemam pojma što bih rekao i gospođa Sharpe se zadovoljava čišćenjem mrvica s mog prsluka.

– Pogledajte se u kakvom ste stanju. Štoje bilo, zar ste spavali u mlinu? I gdje vam je šešir? Sako ćemo dati Mary Catherine da ga uredi, užasan je.

Podsjeća me na majku, neću nijekati. Čitava ova predstava: bezličan inventar, uzrujane ruke, namjerno otresit ton. Jedino što nedostaje je zaključno »Idi sad«.

Uto gospođa Sharpe kaže:

– Idite sad.

Pogled na osmijeh koji mi lebdi licem mora daju je uplašio, jer je ustuknula nekoliko koraka i još čvršće omotala šal oko tijela.

– I nemojte zaboraviti proslavu sutra navečer, gospodine Timothy. Neću dopustiti da me dvaput iznevjerite.

– Sjetit ću se.

– A moja pjesma? Ni nju valjda nećete zaboraviti?

– Naravno da neću.

– Laku noć onda.

– Laku noć.

Na povratku od Gullyja, priznajem, zamišljao sam neprekinutu liniju ravno od vrata do mog kreveta. Ali, kad sam napokon uklonio zapreku koju je predstavljala gospođa Sharpe, dočekala me nova: George. Čeka u hodniku ispred moje sobe u platnenim papučama i čistoj flanelskoj spavaćici, pregledavajući huškačke naslove Svjetskih novosti. Koliko je dugo tamo, ne mogu procijeniti, ali kad me ugleda, uspijeva izgledati preplašen kao da smo se sudarili u kineskoj pagodi.

– Pa to je gospodin Timothy! Malo je kasno za vas da se sad vraćate kući, nije li?

– Blagdani su prilično zaposleno doba godine. Siguran sam da to cijenite.

– Zaposleno, tako je. Stvari su postale tako zaposlene daje svratila čak i policija. Da bi sudjelovala u toj zaposlenosti. Jeste li to znali?

– Ne mogu reći da jesam.

– Čudno, tražili su nekog opasnog zločinca, ali ne znam koliko bi mogao biti opasan, budući da zvuči pomalo kao vi. Hoću reći, prema opisu.

– Ja sam prilično neodređena vrsta, George. Vjerujem da postoji mnogo ljudi koji mi nalikuju.

– Pretpostavljam da je tako. Svejedno, opis o kojemu govorim bio je prilično precizan, sve do... no, dobro, hratnanjeje tako nekršćanska riječ, zar ne?

– Čuo sam i gore.

– Pa, zašto nastaviti dalje? Želim reći, čak i taj tip, taj zločinac... čak i ako on izgleda kao vi... i hramlje kao vi... London vrvi teško opisivim bogaljima, nije li tako? Prevrnite kamen, hoću reći, i već ćete jednog takvog pronaći.

– Posve točno.

– Stoga pretpostavljam da se moramo čuvati tog opasnog zločinca.

– Naravno.

Smiješeći se, George zakorači prema meni. Promigolji prstima niz moj prsluk.

– Vidite, gospodine Timothy, mi smo u veoma dobrim odnosima s policijom, gospođa i ja. I time se ponosimo, ako baš morate znati. I mrzio bih da nam to ugrozi netko tko ne zna... oh, budimo milostivi i jednostavno pretpostavimo da ne zna bolje. I uporno radi stvari koje ne bi smio.

– Možete se pouzdati u mene, George, da nikad neću urušiti moralnu snagu ove kuće.

Prsti mu oklijevaju na dugmetu mog prsluka.

– Samo sam pomislio da biste to trebali imati na pameti. Molim vas, imajte to na pameti, hoćete li, gospodine Timothy?

Kad i on ode toliko sam iscrpljen da jedva imam dovoljno snage za razodijevanje. Ležim u krevetu s očevim starim šalom oko vrata, ali kad zatvorim oči, ono stvorenje i nadalje je prisutno – ono mesožderno G, utisnuto u untrašnjosti mojih kapaka. Protrljam oči, pokušam ga odtreptati, ali se ono samo preobražuje u nešto drugo: muškarca u kočiji, koji prstima iscrtava liniju uz rub usana.

Znam te, kaže.

Ne. Ne, ne znaš.

Neko vrijeme se svađamo, daleko onkraj granica svjesnosti, dok nas lepet krila obojicu ne natjera u trk.

20. prosinca 1860.

Dragi oče,

jesam li vam opisao svoju sobu? Ružna je, ali ima svoje čari. Na primjer, u čitavom prostoru nema nijednog pravog kuta. Zidovi se spajaju u oštrim ili tupim kutovima, a strop se mreška kao voda, pod klizi, tako da, ležeći u krevetu, osjećam jedva zamijetno potezanje sile teže u tabanima. Ima jutara kad je to povlačenje jedino što me izvuče iz kreveta.

Nije to loše mjesto za jednoga samca, ali svejedno, prilično nije drago da je Philomela nije vidjela; možda je ne bi odobrila. Ne znam zašto bih trebao tako ljubomorno čuvati svoj ugled u njezinim očima; ne mogu iskreno reći da ga uopće imam. Svejedno, bolje je da zamišlja nešto malo otmjenije od ovoga.

Zadnji put kad smo razgovarali, govorili smo o pripovjedačima. Ne; ja sam govorio o pripovjedačima.

Dok sam još bio malen, oče, pretpostavljao sam da me vaša priča jedina koja me može obvezati. Ali, to je bilo prije nego što je Ujak N uveo jednu posve novu inačicu, inačicu koja se još uvijek razmotava u smjerovima koje ne uspijevam predvidjeti.

Dakle, kad bih morao usporediti ta dva teksta – Vaš i Ujakov – rekao bih da je Vaš bio isključivo u sadašnjem vremenu, dok je njegov gotovo u cijelosti bio okrenut prema budućnosti. Također, njegov je imao poredbu vodilju – prilično potrošenu, ali što ćeš?

Jeste li spremni za priču, oče?

Mladog dječaka – s rascvjetalim ružama u jamicama obraza – okrutna je Sudbina lišila uporabe jednog uda. Prigrljen je u naručje tople, rastresene obitelji; koja ga obožava, ali ne uspijeva shvatiti njegovu pravu vrijednost. Jer, taj dječak, kako čitatelj ubrzo saznaje, nije ništa drugo doli podmetnuto dijete, kraljević po rođenju, kojemu je naslijeđeno pravo ukradeno još u djetinjstvu (jednako kao što je njegovoj nozi oduzeta moć pokretanja). Ta bi besramnost možda ostala neispravljena da nije bilo intervencije ljubaznog obiteljskog prijatelja koji je u dječaku naslutio nešto neobično, nešto što nitko drugi ne može vidjeti, a ponajmanje sam dječak. Emanaciju otmjenosti od koje svijetli i sam zrak oko njega. I stoga se taj stari ljubazni gospodin odlučuje vratiti zamijenjenog dječaka na njegovo pravo mjesto u kozmičkoj hijerarhiji – uzdignuti ga do života koji mu je izvorno bio suđen.

Tu će želju, naravno, ostvariti pomoću sredstava koja su mu najbliža pri ruci: nemilosrdnog dobročinstva. I stoga angažira liječnike – galopirajuće horde liječnika, iz svih točaka medicinskog spektra, i nekolicinu daleko izvan spektra. Organizira putovanja u Bath i Brighton, nabavlja odgovarajući garderobu, jer ono što u Camden Totvnu prolazi neće uvijek poslužiti i negdje drugdje. Daje mu povremene darove, uspomene, sitnice i usluge, nepovezane s bilo kojim blagdanom ili proslavom.

Dječak je zahvalan na ovim izrazima pažnje i možda nije njima toliko zbunjen koliko bi trebao biti. Pretpostavlja samo da je njegovo zdravstveno stanje potaknulo uspavane kršćanske osjećaje dotičnog gospodina. Ali, kako mjeseci prolaze, a izrazi pažnje se povećavaju, na pamet mu pada i druga mogućnost.

Možda je taj gospodin naslutio nešto u njemu – neki zametak potencijala koji čeka da bude uzgojen.

I tako se dječak polako navikava na vlastiti mit, a s vremenom i ostatak njegove obitelji. S tajanstvenom jednoglasnošću, oni prihvaćaju središnju postavku priče – da se od toga dječaka očekuju velike stvari, i stoga mu se velike stvari i pružaju – i nitko od njih na to ni ne trepne okom, uz moguću iznimku starijeg brata, koji je ostavljen da trune u lokalnoj školi, dok mlado zamijenjeno dijete može birati između Charterhousea, Harroiva i Rugbyja.

Na kraju je, naravno, odlučeno da dječak nije sposoban za sportove na otvorenom, pa se kooptiraju razni privatni učitelji u velikom poslu pretvaranja tog mladića u gospodina. Turobni su bili ti učitelji i nestalni kao putujući trgovci jabukama. Dječak ih mijenja četvoricu ili petoricu godišnje. Je li to njegovom krivnjom, nitko ne može kazati, ali jasno je da mogućnost da provede mjesec u sjevernolondonskoj mansardi utjerujući bogaljeve vokale u red i rešetajući ga gramatiku ne uzbuđuje ambicije prosječnog pedagoga.

Ovdje dolazi stanka u priči: gospodin McReadj.

Oh, sigurno ga se sjećate, oče, bez obzira koliko dugo ste mrtvi. Imao je plamenocrvenu kosu i štap za hodanje sa zlatnim vrhom koji je držao kao rapir, i prevelike crvenosmeđe kravate koje su mu se prelijevale do pola prsa, a svakoga je dana iz njegova suvratka virio novi cvijet – ne samo latice, nego čitava peteljka, koja bi povijala svoj torzo kao izgurana žila. Prvi put kad me je vidio, nakosio je šešir i uskliknuo:

– Ustani i ostavi te knjige jer ćeš se zacijelo duplo udebljati!

U to sam vrijeme imao trinaest godina. Nisam imao pojma da nekoga citira; njegov sam usklik shvatio samo kao poziv na akciju. Tog istog dana izmarširali smo iz mansarde i otišli u nestrpljiv zagrljaj Londona, iz kojeg se nikad nismo doista vratili.

Znali su proći dani, a da nijedan od nas dvojice i ne otvori knjigu; umjesto toga smo obilazili grad (obično u zatvorenoj kočiji s rasklopivim krovom koju je za nas unajmio Ujak N). Ponekad bi gospodin McReadj naredio kočijašu da stane i izvukao me van da pogledam kakav cvjetni aranžman, ili upoznam posebno rječitog čistača cipela ili kladioničarskog savjetnika, ili da potajno proučim profil narednika za novačenje u Westminsteru.

S vremenom smo došli i do knjiga, ali samo do prave vrste knjiga. Gospodin McReady, znate, nije cijenio latinski; za njega je pravi jezik bio grčki, a helenizam njegova najuzvišenija tema. Nadugačko Ugovorio o Platonovu Simpozijumu i ljepoti Lakedemonjana, o Kastom i Poluksu, Damonu i Pitiji, Heraklu i Hili¹². Čak su i odlomci koji nisu bili na grčkom pratili istu liniju. Čitali smo izvratke iz Li Amitiez de Amis et Amile¹³, i prvih stotinjak Shakespearcovih soneta, uvijek iznova, i sva Marloiveva djela, a nijedno Jonsonovo. Povremeno bi gospodin McReadj drage volje napustio svoju ulogu učitelja, doslovce bi se smjestio pod moje noge i zahtijevao da mu kažem svoje mišljenje o određenoj strofi, i ne bi popustio dok ja ne bih nešto rekao, a ispočetka nisam imao što reći, dok na posljertku nisam imao nešto, i dok bih promatrao gospodina McReadjja, koji mi je napeto iščekujući sjedio pod nogama, pomislio sam da sam možda doista drukčiji – drukčiji od vas i majke i od svih ostalih.

Na kraju je gospodin McReady potrajavao tek malo dulje od ostalih, iako bi on drage volje ostao do kraja života. Tako mi se, barem, zaklinje u svom pismu, onome koje je zapečatio u namirisanoj omotnici i gurnuo u džep mojega kaputa. Očaravajući dokument – volio bih da ga još uvijek imam. Nesuvisla autobiografija, najvećim dijelom: mladi dani u Oxfordu i profesor Joivett i profesor Pater i nagrada Neivdigate, a zatim neka

---

¹² Hila – Heraklov mladi pratitelj u pohodu Argonauta.

¹³ Francuska priča iz 13. stoljeća.

mračna elipsa i Eden nestade kao dim. Ništa od toga nije mi imalo mnogo smisla, no završni je govor bio izvanredan. Himna ljubavi Jonathana i Davida. I da, zavjet besmrtnosti. Strašno neugodno jednom trinaestogodišnjaku; činilo se uslugom ne spomenuti ga. Ali, željom sudbine, majka je pronašla to pismo – vjerojatno ga je namirisala tijekom dnevnog obilaska kuće – i požalila se Ujaku N, i s gospodinom McReadyjem je bilo gotovo.

Vi vjerojatno niste zamijetili njegovu odsutnost, oče. Za vas je on bio tek još jedan učitelj.

Vratimo se našoj priči. Uvjerivši se u žalostan napredak profesije poučavanja, ljubazan stari gospodin odlučuje dječakovo obrazovanje uzeti u vlastite ruke. Po prirodi nije sklon pedagogiji, ali što drugo da učini? On je jedini kojemu se taj dragocjeni teret može povjeriti. I stoga dječak i gospodin putuju u Kristalnu palaču (starac čitavo vrijeme gundža zbog njezine raskalašenosti, njezine inozemnosti). Gledaju opere i drame. Dječaka posebice dimu Charles i Ellen Kean u Mnogo vike nizašto u Princess Theatre. Ošamućujuća prisnost njihovih replika – dječak crveni i odvraća pogled, kao da je zabunom upao u nečiji budoar. Negdje usred trećeg čina starac se naginje prema njemu i kaže:

– Taj je momak imao oca, mislim. I on je bio glumac. Ne mogu mu se sjetiti imena, ali bio je prilično dobar u onoj drami, kako se ono zove, onoj s onim Židovom?

Daje sve od sebe, taj stari gospodin. Nije njegova krivnja što nije gospodin McReady.

Mnogo puta nakon toga odlaze vidjeti Keanove, i dječak se u njihovu budoaru počinje osjećati prilično ugodno. Problem je u tome što iz njega uvijek mora otići. Mora se vratiti u Camden Toivn. Ne u onu istu kuću otprije, ne: očeva plaća sad je dovoljna za preseljenje na društvenoj ljestvici – barem nekoliko blokova – i obitelj sad ima sluškinju. (Majka tu jadnicu slijedi po kući i provjerava je li dobro očistila pepeo, i je li prepekla

kruh ili klofala tepihe uz vjetar.) Nije to onaj dvorac u kojem je dječak gotovo posve sigurno došao na svijet, ali je, sve u svemu, pristojno građansko domaćinstvo, sa zatvorenim balkonima i prozorčićima s ogradom i, najčudesnije od svega, posebnom sobom za svako dijete.

No, još uvijek ima mansardu, gotovo neraspoznatljivu od one koju je obitelj ostavila iza sebe. I u njoj se dječak zatiče većinu poslijepodneva i večeri. Čita, samo čita. Nekoć zabranjenog Jonsona i drugu polovicu Shakespearovih soneta, i Keatsa i Sternea, i Hobbesa i Kanta. I Humea, pod čijim činima provodi svaki dan odbijajući vjerovati da će njegova obitelj nužno biti tamo gdje jest i narednog jutra. To je u cijelosti u skladu s mitom kojim je zadojen.

Dječak čita na mansardi zato što je to jedino mjesto na kojem može biti dovoljno sam – i naravno, upravo ono mjesto koje najviše naglašava njegovu osamljenost. Gleda kroz usku rešetku prozorskih stupica i promatra tjelesno zdrave dječake i muškarce koji prolaze, obijesne, likujuće i nabijene životinjskim obećanjem. Koračaju u svoju budućnost. Stvaraju vlastite budoare. A on sjedi i još uvijek sanja, još uvijek čeka Veliki događaj, što je njegov privatni naziv za javno ostvarenje njegove sudbine. Zamišlja ga kao kočiju, sivi zatvoreni jednopreg, koji zastajkuje uz pločnik ispred njegove kuće i otvara svoja vrata.

Kočija ne dolazi. I tad dječak počinje ozdravljati. Zato što može ili ozdraviti, ili ostati na toj mansardi do kraja života. A on vjeruje, još uvijek vjeruje da je predodređen za bolje stvari. Samo ne zna koje. Do današnjeg dana on ustraje, i ne znajući.

DVANAESTO POGLAVLJE

Signor Arpellija upoznao sam prije tri godine. Prodavao

je sladolede za pola penija s kolica u SafFron Hillu, jedan od desetak uglađenih Talijana naguranih u isto uzano dvorište zbog iste neunosne svrhe. Iz razloga koje tek trebam odrediti, signor Arpelli se izdvajao među svojim kolegama. Možda zbog valovitog ruba šešira. Određena kombinacija težine i lakoće – pomislio sam da su se Janusove maske združile u njegovim očima.

U svakom slučaju, kupovao sam sladoled od njega kad god bih onuda prolazio, i jednog sam dana zaustavio dvojicu dječaka koji su bježali s njegovim kolicima, neznatan čin na kojem mi je on bio obilno zahvalan. Tad mi je u kratkim crtama opisao impresivnu silaznu putanju svog života: umjetnički atelijer u Pisi, na propast osuđena ljubavna priča s kćerkom nekog roftća, dvoboj, bijeg u zadnji čas preko Ženevskog jezera, crtanje portreta na Rive Gauche, polusvojevoljno robovanje nekoj mesarici s Montmartra, potpalublje preko Kanala... sladoledi za pola penija.

Otad mu se sreća malo popravila. Neki gaje bankar iz Portland Placea unajmio da nauči talijanski njegove tri gavranske kćerke, ali je to naglo završilo kad je bankar utekao u Honduras s gomilom vrijednosnih papira. Nedavno je Arpelli ušao u posao s nekim Francuzom koji prodaje natpise: njih dvojica zarađuju skroman iznos zamjenjujući oznake i cimere trgovcima tkanina i malih trgovina. Svakog jutra, M. D'Antin pretražuje izloge Regent i Oxford Streeta ne bi li pronašao neki posebno otrcan primjerak, a zatim uleti u uvredljiv lokal lepršajući džepnim rupčićem i jaučući: »Ali, ovo u vašem izlogu! Prestrašno je!« Uhvaćen na djelu, optuženi trgovac okajava svoj estetski zločin narudžbom novog djela.

Arpellijev je posao napraviti naručeno djelo, u malenom potkrovlju u High Holbornu – vrućem, sparnom prostoru, koji

je takav čak i usred zime. A ipak, kad pokucam na njegova vrata, on se pojavljuje odjeven u kostim koji nosi čitave godine: trošnoj vunenoj jakni s podignutim okovratnikom, kao da se želi zaštititi od sjevernjaka. Slikarski kist drži ležerno kao nalivpero i povremeno prekida posao kako bi ružičastom mišu koji mu poslušno sjedi uz lakat ubacio u usta pokoji komadić kruha.

– Dobro jutro, signor.

– Gospodine Cratchit! Kakvo iznenađenje. Kako ljubazno od vas da me posjećujete u mom studiju.

– Posao ide dobro?

– Dobro...

Pokazuje prema četverokutu kartona koji ga je zaokupljao proteklih pola sata.

Isprobajte našu mast za 6 penija po funti

– Majstorska djela moraju pričekati, gospodine Cratchit.

– Nije li uvijek bilo tako?

– Mogu li vas ponuditi kakaom?

– Ne. Hvala vam, ne bih.

Povlači čvor kose sa čela, otreša mrvicu s brka. Smiješi se.

– Nešto mogu učiniti za vas, gospodine Cratchit?

– Veoma mi je žao što vas uznemiravam. Pitam se bih li mogao posuditi sat vašega vremena.

– Sat?

– Prilično mi je potreban prevoditelj.

Da budem iskren, spreman sam s njim iskušati bilo koji od nekoliko postupaka. Laskanje. Patetiku. Zov domovine, duh Djeda Božićnjaka. Spreman sam svađati se, ulagivati mu se, mititi. Pokazuje se, međutim, da ništa od toga nije potrebno. Sve što treba je kratki pregled mojih očiju, i signor Arpelli već širi ruke i govori:

– Ja sam sretan čovjek, gospodine Cratchit. Konačno vam se mogu odužiti. Molim vas pričekajte dok ostavim poruku M. d'Antinu.

Nekoliko minuta poslije, ruku pod ruku šecemo Chancery Laneom, srdačno kao školski prijatelji. Uvijek sam se čudio preobražajnim sposobnostima ljudi – Arpelli je najznamenitiji primjerak koji poznajem. Odjeća mu nije napadno nova, tkani- na njegove košulje predebela je da bi bila otmjena, čizme isu- više četvrtaste da bi bile moderne, zimski kaput previše milo- van rukama prethodnih vlasnika. A ipak, on se drži kao kicoš rođen u vlastelinskom dvoru. Hoda s vanjske strane pločnika, s uvježbanom ležernošću zaobilazi štandove s kavom, dobrohot- no se smiješi uličnim prodavačima novina, zidarima, dimnjača- rima.

Kad opazi da se osvrćem preko ramena, oponaša tu istu kre- tnju, kao daje najzgodnija zabava. I s izrazom krajnje taktič- nosti, prošapće:

– Mislim da nas netko slijedi, gospodine Cratchit.

– Sklon sam suglasiti se s vama, signor.

– I to izrazito neprimjereno, trebao bih dodati. Visoki muš- karac u baršunastoj jakni.

– I modrom kockastom prsluku.

– Upravo taj.

Arpelli izvlači dvije novčarke iz džepa kaputa, jednu zagura u unutarnji džep, i tapšanjem je pošalje natrag na spavanje.

– Taj gospodin je vaš poznanik, gospodine Cratchit? – Nije.

– Možda poznajete njegova poslodavca.

– Na određen način.

– Oprostite mi što vas dvaput pitam, ali kamo mi točno idemo?

– U Craven Street.

– Veoma dobro.

Arpelli podiže rub svog šešira i brzo pogladi brkove.

– S vašim dopuštenjem – kaže.

Jedva zamjetan stisak ruke i krećemo. Ne naprijed, kao prije, nego po tangenti, i namjerno brzo, tako da Strand ubrzo ostaje iza nas, i prije nego što se uspijem snaći, već ulazimo u usku uličicu, pljesnivu i zapuštenu. Sa svih strana se uzdižu stražnje strane zgrada i kakvo god daje svjetlo dan nekoć nudio, sad ga nema, i neka nejasna klaustrofobija izjeda mi želudac kad se okrenem baš na vrijeme kako bih ugledao onog muškarca u baršunastoj jakni kako zastaje na ulazu u uličicu, a zatim nastavlja dalje.

– Vratit će se – kaže Arpelli. – Slažete se?

Neke nas stube odvođe na Strand Line i otuda do stare stražarnice pred čijim nadsvođenim ulazom Arpelli zastaje. Naslanjajući se na zahrđalu željeznu ogradu on napadno na svom kronometru provjerava vrijeme.

– Idealno vrijeme za kupanje, ne biste li rekli daje tako, gospodine Cratchit?

Koliko mi je samo trebalo da shvatim gdje smo: u starom rimskom kupalištu.

Prošlo je dvanaest godina otkad sam zadnji put bio ovdje. Dovukao me jedan od Ujakovih vjerskih entuzijasta koji je bio uvjeren da vode u kupalištu hrani sveti izvor St. Clementa i da imaju ljekovita svojstva. Hladnoća je jedino svojstvo kojega se sad mogu sjetiti: groznica koju sam ovdje zaradio držala me u krevetu tri dana.

To sjećanje sad se u meni uzdiže poput proročanstva, ali umjesto da čeka moj prosvjed, signor Arpelli hitro silazi niz kamene stube u podrum od cigle. I dok ga slijedim imam osjećaj da klizimo ujedno posve drugo vrijeme. Sumporaste vitice zraka, oštar miris truleži, lagano zapljuskivanje vode u bazenu u obliku raspela – sve odiše šarmom davnine.

A i sam poslužitelj je pljunuti Haron¹⁴: ćelav, krezub, gotovo bez čeljusti, briše nas iz sjećanja još dok nam pruža ručnike i kupaći kaput.

---

¹⁴ Haron – u grčkoj mitologiji prevozi mrtve preko rijeke Aheron.

– Bez nepotrebnog prskanja, molim. I glasove spustite do razine ugodnog mrmljanja.

Dok ulazimo u kabinu za presvlačenje, ponovno osjetim Arpellijevu ruku u pregibu svoje; povlači me za sobom u usku nišu. I tamo čekamo, skriveni od pogleda, očiju uprtih u ulaz. Čekamo.

No, ne zadugo. Koraci se najavljuju kao presuda, odjekuju s neprirodnim volumenom pod nadsvodenim stropom. Čovjek o kojemu je riječ dolazi punu minutu nakon toga, češka suvratak svoje baršunaste jakne i nudi Haronu nesiguran osmijeh.

– Oprostite – čujemo ga gdje govori. – Trebao sam se ovdje naći s dvojicom prijatelja.

Sapnem Arpelliju u uho:

– Trebali biste znati, ja nisam najbrži trkač.

– S olakšanjem vas mogu izvijestiti da trčanje neće biti potrebno, gospodine Cratchit, budući da sam i sam prestar za takve igre. Ovuda, molim.

Do svlačionice uopće ne stižemo. Otprilike metar prije ulaza Arpelli me odvlači nalijevo, u područje čistog mraka. Ruka sad napušta moj lakat i Arpelli nestaje bez riječi.

Paraliziran, nemoćan vidjeti više od centimetar-dva ispred sebe, čekam u tami, osluškujući bilo kakav zvuk svog prijatelja: struganje nogu, jedva čujno gundanje. Ali, jedini šumovi dolaze iz područja svjetla. Pljuskanje vode iz Svetog izvora o ciglu. Zamišljeni koraci baršunastog muškarca, približavaju se našem skrovištu.

Prikovan u mraku, zaustavljam dah i snagom volje pokušavam postati nevidljiv. Mišići mi drhte od mješavine poriva da ostanem nepomičan i da poletim u bijeg, i upravo kad pomislim da ću eksplodirati od proturječja, ponovno se pojavi Arpellijeva ruka – kao svjetlo koje postane opipljivo – i povuče me još dublje u mrak.

Kao da mi žele nadomjestiti gubitak vida, moja ostala ćutila izoštre se do potpune zrelosti. U ustima osjetim okus kitove

masti. Nozdrve mi razabiru dašak soli. Dlačice na mojoj koži plešu na glazbu magneta.

A moje uši razabiru glas, glas signora Arpellija, nevjerojatno dalek.

– Zatvorite iza sebe, molim.

Potrebno je malo pipanja naslijepo prije nego što moje ruke pronađu ono na što Arpelli aludira – plosnatu, zguljenu, kamenu površinu koja popušta s iznenađujućom lakoćom. I dok se vraća na mjesto, sa sobom skuplja i zvuk ispred sebe, tako da čak i koraci baršunastog čovjeka ulaze u kraljevstvo sjećanja.

– Uхватite me za ruku, gospodine Cratchit. Ne moramo ići daleko.

Spor je naš korak, ponekad polukorak. Miris soli postaje sve jači kako prolazimo kroz mrak, kao da želi prikriti onaj drugi miris koji se skuplja oko nas, gust i biljni. U jednom trenutku, tražeći sidrište, naslanjam se na masnu spužvu zida, koja brzo popušta pod mojom težinom i guta mi ruku sve do lakta i prije nego stoje uspijem ponovno izvući.

Klaustrofobija polako popušta i nakon nekoliko minuta oči mi počinju razabirati oblike – nejasne i mutno modre – a nitko mutniji od Arpellija koji me vodi naprijed. Koraci su mu tako sigurni i držanje smireno, da sam više nego jednom u iskušenju upitati ga kako tako dobro poznaje ovaj prolaz. Možda postoji neka karta, neki krhki pergament koji se prenosi iz generacije u generaciju talijanskih špiljoljubaca, a datira još iz vremena rimskih centuriona koji su ove prolaze prokopali. Ali, veo tajni kojim je Arpelli obavijen ne dopušta nikakvo objašnjenje i stoga hodamo u tišini.

Sad se tlo veoma postupno penje pod našim nogama – veoma blagom uzbrdicom – i tama se otvara u dimenzije, i ponovno mogu hodati bez pomoći. Ali, Arpelli i ne pomišlja predati me mojoj sudbini, nego još zaštitničkije obavija ruku oko mog lakta, i dok prelazimo i zadnje metre, hvatamo prirodan

nam korak. Ovdje je još jedna, zadnja prepreka – teška hrastova vrata bez kvake – i Arpelli ih tako nemarno udara da bi čovjek pomislio da mu je to najprirodniji obred na svijetu.

– Nakon vas, gospodine Cratchit.

Zadnjih nekoliko stuba kamenih stepenica, i pred nama se uzdiže dan, a njegova bljedoća je kao svjetlo mojim očima sad sviklim na mrak. Nemajući pojma gdje sam, škiljim prema ogromnom dorskom stupu... granitni luk... galebovi i golubovi koji kruže u mahnitim krugovima.

– Most Waterloo – kaže Arpelli. – Samo ne iz uobičajenog kuta.

Provjeravam koordinate. Somerset House na istoku. Zgodni rimski lukovi Adelphi Terracea. Točno ispred nas rijeka, s visokim, rigajućim dimnjacima teglenice u prolazu, i kolonijom galebova koji plove mirno kao patke. I nadolazeća fronta žute magle, koja sve to poništava.

– Zasad ćemo ostati uz rijeku, gospodine Cratchit. I poduzet ćemo mjeru opreza trčanja u nevjerojatnom slučaju da nas još uvijek prate.

Odavde je ležernih petnaest minuta hoda do Craven Streeta, i nakon što smo se dvaput uvjerali da nemamo pratnju, uvukli smo se u naherenu zgradu i uspeli stepenicama. Već podižem ruku kako bih pokucao, kad zamijetim tanku pukotinu svjetla koja dolazi iz prostorije.

Vrata su odškrinuta.

Arpellijev pogled susreće se s mojim. Zastajemo na trenutak kako bismo se sabrali i zatim, nijemo odbrojajući, otvaramo vrata.

Ne mogu reći što je to što očekujem da ću zateći – nikakva mi se posebna noćna mora nije utisnula u mozak – ali ovo nije bilo čak ni u okviru mogućeg. Obiteljska slika, šokantna u svojoj cjelovitosti. Colin pokraj prozora, zvižduće neku mornarsku pjesmicu i lasti cipele. Philomela na otiraču ispred kamina vlažnom pamučnom tkaninom briše kapetanovu figuricu slona bez

glave i zastaje samo jednom kako bi pogladila šareno mače koje joj se sklupčalo oko stopala. I dobrohotni otac obitelji, kapetan Gully, utaboren u svom stolcu, s Timesom koji mu klizi preko krila i izrazom tako iskrene rastresenosti na licu, da se počinje ispričavati čim me ugleda.

– Kriste! Zar smo ponovno zaboravili zaključati? Raspoloženje mu se brzo vraća i on razapinje novine kao jedra.

– Samoubojstvo u Shadwellu, Time. Skočio ravno s doka. Bi li večeras malo jaružao?

– Ne mogu, kapetane.

– Ma hajde! Gullyje mislio da bi mogli napraviti pravu zabavu od toga, mi i dječak i djevojčica. Pravi obiteljski izlazak.

– Bojim se da sam se već obećao na jednoj zabavi. I Colin također. Možda neku drugu večer.

Njegovo raspoloženje predobro je da bi bilo posve ugušeno. Prevrćući očima, priznaje da će uvijek biti ljudi sa silnom željom da se ubiju.

– Posebice oko Božića – dodaje sa znalačkim pogledom.

A zatim složi novine i pridružuje se slici, i ja se osjećam jednako kao što sam se osjećao ušavši u primaću sobu gospođe Sharpe one davne noći. Kao uljez. Kao akord koji se neće rasplinuti.

– Philomela, dopusti da te upoznam sa signor Arpellijem. Haljinu je zamijenila hlačama, bombastičnom pregačom štukatera i lanenom košuljom koja, ukoliko me oči ne varaju, pripada njezinu domaćinu. Ne mogu zaniijekati daje ta oprava komična, ali ona se i nadalje drži dostojanstveno, nijednom se ne spotakne dok prelazi preko prostorije iako su joj se nogavice hlača smotale ispod stopala, i veoma ljupko nagne glavu i pruži ruku Arpelliju, koji je promatra melankoličnim pogledom.

– Buongiorno, signorina. Come sta?

Kako je to, pitam se, čuti materinski jezik ponovno nakon duge odsutnosti? Jedino što sa sigurnošću znam jest da Philomela kratko čeka prije nego što izbací odgovor:

– Bene, grazie.

I to je sve što uspijevam slijediti, jer ubrzo upadnu u intonacije i infleksije koje u mom uhu odzvanjaju jednako neobično kao i klicanje sokola, a nedugo zatim su i njihova tijela već ušla u razgovor – ruke, dlanovi, ramena – svojevrsni ulični teatar, jednako zanimljiv koliko i nerazumljiv.

Tad Arpelli prekida razgovor i širi ruke prema meni.

– Prekrasno. Ova djevojčica i ja smo oboje iz Kalabrije. – Je li to... oh, tako...

– A sad ću vam predložiti nešto tipično nekalabreški, gospodine Cratchit. Zamolit ću vas i vaše prijatelje da izidete u hodnik, ukoliko to nije prevelika drskost. Znaite, mislim da bi mogli biti najbolje da Philomela i ja budemo nakratko sami.

Hodnik je doista dovoljno prostran da smjesti nas trojicu, ali kapetan se čini istinski nevoljnim napustiti vlastiti dom. I dok se vrata iza nas zatvaraju, shvaćam zašto: ubacili smo ga u sam trbuh zvijeri. Kako minute prolaze, nosnice mu se sve više šire, a zrnca znoja skupljaju na vratu, oči lete u svim smjerovima i pretražuju svaku nišu i pukotinu stubišta u potrazi za grabežljivcima.

– To je bilo predenje. Prokletstvo, čuli smo predenje. Colin, kojemu su mačke već dojadile, koristi stanku da ponovi svoj koncertni program.

– Počet ću s Cherry Ripe, to je uvijek dobro za zagrijavanje. Ali, budući da ne znam ekipu ni nikog, možda The Tartar Drum ili The Banks of the Blue Moselle? Nisam siguran. Isle of Beauty ću sačuvati za poslije, pretpostavljam da ljudi za nju moraju biti malo nacvrncani, a onda ću završiti s The Mistletoe Bough – ta mi je svojedobno osigurala mnoge večere. Ne znam samo bih li ubacio i neku karakternu pjesmu – nešto u stilu Sam Halla ili Jacka Shepparda – ili je to previše žestoko za taj skup?

Program je još uvijek u tijeku kad se iz Gullyjeva stana pojavi Arpelli, i iznenada je i sve ostalo u tijeku, jer postoji

nešto u načinu na koji zatvara vrata iza sebe, nešto u njegovu suzdržanom držanju, osmijehu koji se svija u mrštenje... da, ponovno sam u staroj kući, stojim pred majčinom sobom, a onaj liječnik iz Harlev Streeta s čupavim obrvama polaže ruku na očevo rame i govori onim tihim, ravnodušnim tonom usavršenim uz milijune bolesničkih kreveta: »Neće još dugo, Bobe.«

Zanimljivo, ali ne mogu se sjetiti izraza na očevu licu. Jedino što mi se vraća jest srdžba koju sam osjetio kad sam čuo da se ocu obraća krsnim imenom, kao daje konjušar ili sluga.

Signor Arpelli se, međutim, najsmjernije klanja, a zatim zastaje kako bi bio siguran da ima moju pozornost.

– Dobro je daje iz Kalabrije, gospodine Cratchit. U njoj odrastemo veoma izdržljivi. Kao čičak.

– Je li vam išta rekla?

– Ne mnogo više od onoga što je rekla vama. Njezin otac, signor Rotunno, došao je ovamo započeti posao, posao uokvirivanja, sa svojim rođakom. Ali, čini se daje taj rođak otišao u Ameriku, možda da izbjegne hapšenje, nitko ne zna točno zašto. Nedugo nakon što je došao ovamo, signor Rotunno se razbolio – menije to zvučalo kao tifus – i priča tu završava. Veoma tužno, siguran sam.

– Nema drugih rođaka? Odmahuje glavom.

– A stoje s onim muškarcem u kočiji? Zar je niste pitali za njega?

– Naravno.

– Zna li mu ime?

– Ne. Samo daje bio – kako bih...? – netko s položajem i titulom. Neki lord ili vojvoda, tako je ona mislila. Naravno, ne možemo biti sigurni u to.

O, da, možemo: vidio sam kočiju, grb.

– Je li ponudila ijednu drugu informaciju o njemu?

– Ona zna veoma malo, gospodine Cratchit. Predstavio joj se nedugo nakon pogreba njezina oca.

– Kako ju je pronašao?
– Vjeruje da gaje na nju uputila... misionarka, mislim? Je li to moguće?

– Veoma lako moguće.

– Taj joj čovjek nikad nije rekao svoje ime, ali tvrdio je da mu je silno žao nje i upitao je bi li voljela stanovati s njim u veoma lijepoj kući. I biti sluškinja u njegovom kućanstvu. Ona nije... shvaćate, u to vrijeme nije imala nikakav... želim reći, pristala je.

– A onda?

– To je ono u što ne mogu prodrijeti, gospodine Cratchit. Čini se daje taj... neću upotrijebiti riječ gospodin... daje ta osoba imala druge ideje. Čini se da mu se naša mlada djevojka sviđala, i to veoma. I dao joj je do znanja da bi se sviđjela i mnogim njegovim prijateljima.

Na to je Colin, prethodno zaokupljen stvaranjem svog koncerta, po prvi put podigao pogled. Pjena na njegovim usnama postaje odraz uskovitlanih misli u njegovom umu.

– Kriste! Zvuči kao prokleti prsten.

– Prsten?

Arpelli se okreće prema meni po tumačenje.

– Određena vrsta organizirane zajednice, signor. U ovom slučaju, žene se koriste za istu svrhu. Je li ona – bi li rekla da su druge djevojčice bile uključene u to?

– To se podrazumijevalo, da.

– Što se dogodilo tim drugim djevojčicama? Je li vam rekla još što o njima?

Arpelli me kratko promatra bez riječi. Zatim:

– Bojim se, znate, kad sam inzistirao na tome... Odmahuje rukom ispred lica, ali ne mora se truditi oponašati ga: sad već dobro poznajem taj njezin pogled.

– Je li rekla jesu lije na bilo koji način povrijedili?

– Nije ništa rekla.

– Ni da su je, znate, označili nekim žigom ili nešto slično?

– Žigom? Nije ga spomenula.

– Niti je spomenula išta u vezi s policijom? – Ne.

– A ona kretnja, signor – ona o kojoj sam vam pričao, u kočiji?

– Nju mi je spomenula. Čini se da joj je muškarac u kočiji pokazivao da će joj, kaže li ikome ijednu riječ, odrezati jezik.

Tišina koja se spustila na nas kao daje Arpellija dovela u neugodan položaj. Slegne ramenima i kaže:

– To je što znači.

Gullyju je to previše. Zamahne rukom, a zatim svojim odvijanjem tako žestoko kruži da bi čovjek pomislio kako ga samom silom trenja pokušava preobličiti u kuku.

– Neka samo pokušaju! Prije ćemo mi njima izrezati jebena srca!

Arpelli ispruži pomirljivu ruku.

– Sve je to dobro, hrabri moj prijatelju, ali meni se čini da u ovom trenutku imamo važnijih problema. Na primjer, tko će se brinuti za ovu djevojčicu? Poznavajući njezinu priču, ja bih se drage volje ponudio, ali prostor koji imam dijelim s M. d'Antinom. Stoga...

– Znam jednu ženu u Southwarku – kaže Colin.

– A ja imam brata u Oxford Streetu – kažem ja.

– Nema potrebe – upada nam u riječ Gully. – Nema brige. Može se ovdje smjestiti koliko god želi.

I značajno prostrjelivši daske na podu dodaje:

– Nije nas briga tko će oko toga dizati galamu.

Svi mi, svatko na svoj način, izražavamo najdublje poštovanje kapetanu, koji se sa svima nama rukuje prije nego što utihne. Još jednom se obratim Arpelliju.

– Potpuno ste u pravu, signor. Doista moramo pronaći dom za ovu djevojčicu. Ali, ne bih je mogao mirne savjesti nigdje ostaviti dok ne uhitimo muškarce koji su je tako okrutno iskorištili. Čini mi se daje ona, dok god su oni na slobodi, u opasnosti.

– Odličan zaključak, gospodine Cratchit, i želja hvale vrijedna, ali kako očekujete da ćete to ostvariti? Vi ste, moram vas podsjetiti, samo jedan čovjek.

– I to čovjek bez plana, priznajem. Ali, očekujem da ću ubrzo smisliti neki.

– Tad ću vam ostati na usluzi do tog vremena. U međuvremenu, gospodine Cratchit, mogu li smatrati svoj dug namirenim?

– Višestruko.

– Postoji još jedna stvar. Djevojčica je prilično uporno tvrdila jednu stvar.

– Da?

– A to je daje još uvijek nedirnuta. Uporno je to ponavljala: još uvijek može biti nečija žena.

Češkajući svoju veliku, okruglu glavu, Gully promrmlja:

– Pa naravno da može, mlada gospodičnica. U Majorci se udaju sa sedam ili osam godina, i nikad ne razmišljaju o prošlosti, svaka im čast.

Suzivši oči i jasnije govoreći, Arpelli nastavlja:

– Posebice želi da njezin tata to zna. Zamolila me da mu to kažem kad ga vidim.

– Njezina oca?

– Vjeruje da on još uvijek hoda zemljom. Kao prikaza, znate. Duh.

Moram potisnuti svoju prvu reakciju, da se jednostavno nasmijem, a potom i sljedeću, da postavim prilično očito pitanje: Sretne li on ikad Boba Cratchita?

To je barem moguće, nije li? Njih dvojica svakoga dana sjede nad kartama, ili dijele šalicu groga prije spavanja. Hvale se svojom djecom. Sve je to posve zamislivo i izaziva drugo, hitnije pitanje:

Zašto signor Rotunno bolje ne pazi na svoju kćerku?

Zato i primjećujem da su vrata Gullyjeva stana otvorena, tek malčice, a daje djevojčica u sobi, umjesto da priljubi lice uz

otvor koji je stvorila, uzmaknula, tim bolje iskazujući ravnodušnost prema našim postupcima.

Svejedno, tu je, uokvirena pukotinom vrata, promatra nas. Posebice mene. A na njezinu licu je puna paleta tonova, među kojima se pojavljuje nekoliko nijansi: strah, iščekivanje, grižnja savjesti, i (ovdje dublje proučavam platno) neprikrivena srđža.

I još nešto: otvoreni izazov, kao da mi uzvraća na pitanje koje sam upravo postavio zraku.

Tko pazi na tebe?

TRINAESTO POGLAVLJE

Djevojke gospođe Sharpe još uvijek pričaju o noći kad je došao kralj Belgijanaca (iako nijedna od njih tome nije nazočila). Rekle su daje došao u šesteroprežnoj kočiji, s maskom Pierrota na licu i daje mirisao na vrtni sljez i šunku. Njegov gaje sluga predstavio kao gospodina Gluwida iz Walesa, ali nijedan Velšanin nikad nije zvučao kao gospodin Gluwid, niti je imao tako velik pečatnjak na prstu. Zadržao se samo petnaest minuta, dovoljno dugo da zapne o zvonce i umalo se uguši u neopranoj ženskoj košulji gospođe Sharpe. Prije nego što gaje pustila, ispruženog gospodina čulo se kako stenje:

– Neka me nebesa uzmu, jer ova zemlja više nema što ponuditi.

Dobro, to je bilo prije deset godina i pošteno je reći da se klijentela gospođe Sharpe u međuvremenu malo pogoršala. Na večerašnjoj proslavi među zdjelama likera, girlandama kaline i božićnim keksima Tom Smith neće biti belgijskih kraljeva. Neće biti prinčeva ni vojvoda, neće biti ministara Kraljevine,

čak ni običnog torijevca. Prema Mary Catherine, jedini gosti od ikakvog značaja su neki bečki kirurg, svećenik iz Exeter Halla, urednik North London Pressa i umirovljeni pukovnik iz Trinaeste dragunske, za kojega se govorkalo daje bio negdje u blizini Sevastopolja ili nedugo prije ili nedugo nakon čuvene bitke.

No, bez obzira na siromaštvo titula, facijalna dlakavost je u preobilju: raskošni, dekorativno podrezani zalisci, vunasti i barokni, koji se u neprekinutoj liniji protežu od jedne do druge čeljusti. Prigovori gospođe Sharpe ostaju na snazi. Na popisu nećete pronaći nijednog studenta medicine (presiromašni su). Nijednog vojnika ili mornara ispod čina kapetana. Nikog mlađeg od osamnaest godina, i iznad svega, nijednog pravnika, budući da gospođa Sharpe tvrdi da su sudske krčme uništile više djevojaka od svih londonskih bordela zajedno.

Ovim ne želim reći da interesi Zakona nisu zastupljeni. Trojica članova londonske Policije, još uvijek u uniformama, poslagala su se oko divovske zdjele kuhanoga vina. Sudeći po izgledu, već su dulje vrijeme bili van postaje jer su sva trojica mrtvi pijani, a počeli su i koristiti svoje kape umjesto kutlača. Kad god Mary Catherine prođe pokraj njih s pladnjem hrane, napadno zgrabe ostrigu ili ovčju nogu, a zatim jedan u drugoga optužujući upere prst.

– Pozornice. Netko je maznuo mesnu pitu.

– To ste bili vi, pozornice.

– Ne, kunem se. Bio je to drugi pozornik.

Kad samo pomislim da smo sinoć, s Polucilindrom za petama, tražili nekog baš poput njih. Nismo bili svjesni koliko se lako može iznevjeriti povjerenje javnosti. Zdjela kuhanog vina, dobar zalogaj šunke s kosti – i to je već dovoljno da se pogleda na drugu stranu. A, ukoliko ne griješim, nagrade tom društvu tek počinju: kasnije večeras moći će birati među djevojkama gospođe Sharpe.

Cherry ripe, cherry ripe

*Ripe I cry
Full and fair ones
Come and buy...*

Bizarno, nije li, čuti taj čisti sopran kako izvire iz takve atmosfere? Mora se reći da salon gospođe Sharpe, sa svojim neobičnim usporednim nizovima poštovanja i seksa, i nije baš najbolje mjesto za Colinovu nadarenost. Njegov glas preplavljuje bujica razgovora, a oblačići cigaretnog dima uvlače mu se u grlo. Svejedno, on nastavlja kao da ima nepodijeljenu pozornost svih prisutnih – popeo se na klupicu klavira, jednu nogu lagano stavio ispred druge, blistajući opravdanim ponosom u svom odijelu s pumpericama. Kratki kaputić, moderno širokih rukava, pričvršćen je na vratu jednim gumbom, ostatak je raskopčan kako bi se vidio prsluk od sive tkanine, na koji je Colin stavio minijaturni lanac za sat, bez sata. Lice mu je pomno oribano, busen kovrča zalizan i razdijeljen – sve u svemu, izgleda kao pravi mali muškarac. Djevojke gospođe Sharpe obrušile su se na njega kad je tek došao, a Colin je njihovu susretljivost shvatio tako osobno da je čitav koncert pogledom tražio svoje nimfe po prostoriji, upućujući svakoj najopsceniji mig. Nije mi poznato uzvraćaju li mu djevojke namigivanjem, ali Colin kao da iz svakog novog kontakta izvlači novu odvažnost i glas mu buja samopouzdanjem.

*Where my Julia's lips do smile,
There's the land of Cherry Isle...*

– Dražestan je, gospodine Timothy. Ne mogu vam dovoljno zahvaliti.

Prsti gospođe Sharpe dotiču mi zglob. To je pokret koji obično izjednačavam s tjelesnom blizinom, ali kad se okrenem, uviđam da je veoma daleko, povinuta torza i desne ruke ispru-

žene punom dužinom. Ovo je najviše što se večeras ikome može približiti, jer njezina haljina čini svako dodatno približavanje nemogućim. Druge žene njezinih godina možda bi se zadovoljile visokim šeširov i haljinom sa skromnijim volanima. Gospođa Sharpe, doličnosti usprkos, okružila se najširom krinolinom koju možete zamisliti, i vrti se salonom poput minijturnog planeta, otpuhujući druge iz svoje orbite. Više no jednom srušila je keramičke zdjele sa stola, a u jednom posebno opasnom manevru pomela je punu lopatu žeravice na otirač ispred kamina. (Mary Catherine je preko nje morala baciti prekrivač za klavir.) Koliko je samo konja moralo izgubiti grivu, koliko kitova svoje kosti, kako bi gospođa Sharpe mogla zauzeti ovaj kraljevski prostor.

Haljina je nekako u skladu s njezinom ličnošću, jer ona čitavu večer na svoje goste djeluje kao obrnuti magnet. Ni dvadeset minuta prije promatrao sam je kako s velikim uspjehom rastjeruje društvo monarhista.

– Oh, Kraljica! Sirota žalosna sjenica. Zauvijek oplakuje gubitak obraza. Barem se može utješiti s ocem svoje djece. O, ne, ja govorim o kraljevskom liječniku. Molim vas, nemojte izgledati šokirani, sigurno znate, svi znaju! Onaj Švabo za kojeg se udala ne bi mogao oploditi ni mljekaricu. Jedini koji su u opasnosti od njega su sluge. Da dvorski konjušari mogu imati djece, imali bismo čitavu jednu novu kraljevsku lozu s kojom bismo se morali natjecati!

Možda je to utjecaj vina, ali sa mnom takve provokacije zamjenjuje dobrohotnijim vragolijama. Smiješi se i pokazuje prema kutu sobe u kojem dražesna Minnie i njezin dragan, drugi sin biskupa od Exetera, sjede dos-a-dos, i međusobno se hrane koljivom.

– Nisu li apsolutno ljigavi, gospodine Timothy?

– Upravo je to riječ koju sam tražio, gospođo Sharpe.

– Bojim se da ćemo je brzo izgubiti. Barem na nekoliko mjeseci.

– Možda će on ipak od nje učiniti poštenu ženu.

– O, da, pogledajte moju prijateljicu Skittles, veoma sretno udatu za markiza od Hartingtona. Ali, znate, gospodine Timothy, ja mislim da svinje lete samojednom ili dvaput u sto godina. U svakom slučaju, to nema nikakve veze s pravim pitanjem, a ono glasi, zašto se čitavu večer držite po strani i za sebe, dosadni jadnice?

– Slušam glazbu, gospodo Sharpe.

– Ha! Najbolji način da se prepozna dosadnjaković. Reći će ti da sluša glazbu. Dajte. Niste valjda još uvijek zabrinuti za onu svoju prijateljicu?

– U ovom trenutku ne.

Kako bih i mogao biti? Kad sam je ostavio, sjedila je na rukonaslonu Gullyjeva naslonjača i promatrala ga kako razmata blaga iz svoje zbirke sitnica. Svaki je komadić kitove kosti prizivao drugo odredište – Tunis, Lisabon, New Bedford – a svako je to odredište dozivalo novu priču, i nisam bio siguran koliko ga Philomela razumije, ali njezinaje reakcija bila nešto dublje od učivosti. U jednom je trenutku, naslanjajući se da pogleda posebice majušnu figuru, položila ruku na Gullyjevo rame i taje ruka na njemu i ostala, a da se nijedno od njih dvoje time nije zaprepastilo. Napustio sam ih u omaglici iznenađenja. Tko bi pomislio da će Gullyjev kunićnjak tako lako prihvatiti posjetitelja? Ili da će se Philomela tako prirodno uvući u njega? Vidiš kako se brzo može sastaviti obitelj, čak i od najmanje povoljnih sastojaka.

– Ako niste zabrinuti za svoju prijateljicu, gospodine Timothy, možda mi možete reći: Gdje je moja pjesma?

Oh, dragi Bože.

Rukom prekrijem oči. Počeci neke isprike, mnogih isprika, oblikuju mi se u grlu i gase se na jeziku. Jedino što izlazi je malen, bespomoćan uzdah.

– Nema veze, mladiću. Bila sam slobodna pripremiti nešto sama.

I lupnuvši me kineskom lepezom po ruci, ona se okreće i brzo daje znak Georgeu na kraju prostorije. George smjesta, pun puncat nečeg što bi moglo proći kao božično raspoloženje, počinje lupati žličicom o svoju čašu.

– Pažnja, pažnja! – uzvikuje.

Glasovi utihnjuju i lica s bijelim zaliscima okreću se prema sredini prostorije, prema kojoj napreduje i gospođa Sharpe u svom krinolinском oklopu, s jednom rukom pritisnutom o grudi, a drugom ukočenom u gesti kraljevske ličnosti.

– Dragi prijatelji, dobro nam došli svi vi. George i ja, i, naravno, djevojke – ne smijemo zaboraviti djevojke – toliko smo uzbuđeni i sretni što vas vidimo kako žvačete naš skroman božični obrok. Mudrac je napisao Veoma me je iznenadio otisak bosog muškog stopala na obali. Aja mogu dodati da ne samo da nas nisu iznenadila, nego su nam bosa stopala koja smo udomili u ovoj kući bila izvor velikog i malone drskog ponosa. Koliko smo bili oduševljeni što možemo uslužiti toliko mnogo uglednika iz našeg društva. A sad, u ovo sveto vjersko doba, ponizno vam se prostiremo pred nogama u najoskudnijim zahvalama i odanosti. I ponavljamo izreku jednog veoma krasnog divljaka koji je rekao...

Ovdje kradomice pogleda komadić papira koji je sakrila u ruci.

– Ja umrijeti kad ti reći umrijeti.

Tu zadnju rečenicu izgovara tako glasno daje tišina koja uslijedi poput skoka iz oblaka. Prostorija se zamagli od zbnjenosti. Sva lica u gomili gledaju gospodu Sharpe i čekaju mig koji neće dobiti, a ona im uzvraća pogled, potrošivši sve riječi, i čini se da se našla u slijepoj ulici, moguće i zauvijek, sve dok se ne strese i naglo okrene glavu, tražeći moj pogled. Njezine usnice oblikuju nijemu molbu:

Jesam li to točno rekla?

Umjesto odgovora, zaplješćem. George na svojoj strani prostorije shvaća šlagvort i tišina ubrzo popušta pred usklikima,

povicima i raštrkanim zdravicama, a gospoda Sharpe izlazi iz sobe s punim blagoslovom rasterećenog puka. Zastajkujući na vratima, pošalje poljubac okupljenima koji joj još uvijek plješću, zaleprša rukama u pozdrav i uz još jedan pogubni okret krinoline izlazi. Smatram poštenim reći daje pljesak koji je prati u hodnik, u ovom trenutku, gotovo iskren. Moj, u svakom slučaju, jest i možda bih i nastavio pljeskati da se preda mnom nije ukazalo blistavo Squidgyjevo lice, samo nekoliko sati nakon najnovijeg bičevanja, u crnom žaketu nemarno odjevenom kao da je ručnik.

– Slušajte, Timothy. Pitao sam se ne bi li vam bio prevelik problem učiniti mi određenu uslugu.

– Naravno da ne bi.

– Možda bi bilo najbolje da iziđemo u hodnik. Tamo nije takva gužva. Oh, evo i Georgea, mahnite mu. Izgleda kao da ga nešto prilično tišti, zar ne? Morat ću mu to nadoknaditi. Usput rečeno, u zadnje vrijeme čitam jednu doista neobičnu knjigu, ne mogu se sjetiti čiju... sve o vrstama i tkoznačemu, zebama i poprilično o golubovima. Krasni crteži, ali ja je, bojim se, ne mogu uhvatiti ni za glavu ni za rep. Riječ je, vidite, o igri riječima, poigrava se pticama...

Njegov razgovor je skela na kojoj plutamo iz salona i niz hodnik prema stražnjem dijelu kuće, u kojem on zastaje tik pred vratima podruma, naginje se prema meni i promrmlja:

– Veoma neugodno. Čini se da Pamela večeras ima slobodno. Kod kuće je s majkom ili nekim takvim stvorom. Za blagdan.

Zapravo, Pamela će blagdane provesti u bolnici, gdje će joj razrezati par otekline na slabinama, ali to nije za javnost.

– Nemojte me pogrešno shvatiti – dodaje Squidgy. – Ni najmanje se ne ljutim. Djevojka mora ponekad svratiti svojim. Ali, znate, zamjena, Sadie, prekrasna je djevojka, ali nije tako iskusna s bičem. Kao posljedica toga, vjerujem da mi je nešto ostalo u leđima, jer moram vam priznati, užasno me svrbi.

– Žao mi je što to čujem.

– Ako vam to nije prevelika gnjavaža, biste li mi ih, znate, malo pogledali?

Prije nego što uspijem pristati, prije nego što smo se u cijelosti uvjerali da smo sami, Squidgy već skida žaket i naramenice hlača, raskopčava manšete na košulji i svlači se do pasa. Prizor je to koji se nisam nadao da ću ikad ponovno vidjeti: ta gola bijela leđa s topografijom mučenja, ružičaste brazde u mesu koje se kao žice telegrafa protežu uz njegovu kralježnicu.

I Squidgyjev glas, koji zabruji:

– Krasna žena, nije li, gospođa Sharpe? Apsolutno krasna. Porto nikad ne poslužuje ohlađen, gostima uvijek nudi najbolju berbu. Ne znam gdje to sve drži, u podrumu, valjda, ali jedina osoba za koju znam daje bila dolje jest Iris, iako, tko može vjerovati ijednu riječ koju Iris kaže, da se razumijemo, nemam ja ništa protiv nje, samo što nije baš pouzdana. O, da, točno tu, vidite li išta?

– Čini se da imate neku... konjsku dlaku. Još vam je duboko u koži.

– Lako moguće.

– Daje... daje izvučem?

– Molim vas.

Dlaka izlazi tek kad je treći put potegnem i u Squidgyju iza-zove neki oklijevajući drhtaj zbog kojeg se zapitam nisam li mu upravo nesvjesno pružio zadovoljstvo.

– O, moj Bože. O, da. Beskrajno bolje.

– Drago mi je.

– Ostanite trenutak, Timothy. Da vam dam nešto u znak zahvalnosti.

Poseže u džepove hlača i zvecka kovanicama. Osjećajući se upravo poput sluga za kojeg me smatra, kažem mu da to nije potrebno, gospodine. Svatko bi učinio isto, gospodine. Doista, ne mogu prihvatiti.

– Jeste li uistinu sigurni? Onda dobro, primite izraze moje zahvalnosti, Timothy. Uvijek ću se sjećati vaše dobrote. A sad, ispričajte me, potreban mi je kratak san.

Jedino primjereno jest, pretpostavljam, pričekati da se on odjene, ali ispada da Squidgy nema tu namjeru. Još uvijek bez košulje, kratko mi kimne glavom i nasmiješi se, a zatim otetura niz hodnik, vukući za sobom žaket, kravatu i košulju. Što bih dao da sam vidio kako vuče svoje izranjavano tijelo preko salona, kao Banquov duh, plašeći uzvanike kojima punč ispada iz ruku. Ali, moju je pozornost sad privukao vinski stolić na kojem sjedi kućni papagaj. Ostavljen ondje jer je njegovo obespernatljeno tijelo procijenjeno previše uznemirujuće gostima, drhturi u svom pocakljenom kavezu, balansirajući na jednoj nozi i pozdravljajući me blagim, vedrim očima.

Međutim, još me više iznenađuje ono što leži ispod njegova kaveza: velika knjiga uvezana u zelenu kožu, s napuklim uvezom i naslovnicom koja gotovo otpada, tako daje moram otvoriti veoma pomno, milimetar po milimetar. A kad vidim stoje u toj knjizi, čitam s još većom pozornošću. Čitam je od prve do posljednje stranice, stojeći uz podrumska vrata, uz povike gostiju koji odlaze i zadnje zvuke *The Mistletoe Bough* koji klize niz hodnik, u društvu nijemog papagaja.

George ovija ruku oko mojeg lakta dok se uspinjem stepenicama.

– Gospodine Timothy, pa gdje se vi skrivate čitavu večer?

– Samo sam čavrljao s osamljenom pticom, George. Ništa što bi vas se trebalo ticati.

– Oh, dosad biste već trebali znati. Mene se sve tiče.

– Mora da vam je to teška briga.

– Brige i postoje da bi se čovjek pozabavio njima, gospodine Timothy.

Noću se vrata unutarnjih odaja gospode Sharpe čine beskrajno težima i nepopustljivijima na dodir. Ne bih to nikad pomislio, ali nisam ni mogao jer noću ovdje nisam nikad bio.

– Gospođo Sharpe?

Snažnije pokucam na vrata, ali nema odgovora, i upravo se spremam odustati kad začujem nesiguran glas. – Jesi li to ti, mače moje?

Sad izgleda zapanjujuće vitka, bez utvrde od krinoline, sjedeći posve uspravna na kauču. Ne mogu zamisliti da bi itko mogao spavati ijednu minutu u tako uspravnom položaju, ali sa svim tim jastucima, jastučićima, sitnicama i prekrivačima koji je okružuju – i stupcima krpenih lutaka koji se uzdižu s obje strane kreveta – ležanje je možda još teže. A dodatno društvo bilo bi nemoguće.

– Gospodine Timo...

Zadnji slog gubi se u pamučnoj vati koju pritišće uz usta. Kapljica brandyja, pomislim, da ublaži zubobolju. Ali, tad vidim smeđu bocu od pola unce, na kojoj piše OTROV., udahnem sladunjavi miris sredstva protiv bolova... i on me vraća natrag majci, ravno u onih nekoliko posljednjih tjedana kad je laudanum gutala kao đumbirovo pivo. Naravno, ona je tad umirala, nije li, pa nitko nije rekao ni riječ. Gospođa Sharpe, naprotiv, ima dovoljno snage da sve nas nadživi, ali bez obzira na to, vrijeme nakon svog društvenog trijumfa provodi drogirajući se do besvijesti.

– Veoma mi je žao što vas uznemiravam – kažem. – Znam da je kasno.

– Prvorazredna, nije li bila?

– Mislite, zabava.

– Slasna.

– Da, bila je.

– Moje primjedbe. – Da.

– Sljedeći put pjesma, gospodine Timothy.

– Neću iznevjeriti.

– Ne, nećeš. Mače moje. Mače moje lijepo.

Teško je reći koliko je dugo u tome. Otprilike sat vremena, sudeći po tvrdim, bijelim, staklastim površinama koje su joj

zamijenile oči. Otresa nešto s flanelske kućne haljine, raspršuje neku nevidljivu maglicu. Kaže:

– Još uvijek si ovdje.

– Jesam.

– No, dobro, onda u redu.

Toliko je tiho u prostoriji da onaj glas u meni zvuči gotovo poremećen u svojoj silovitosti. Viče mi da prestanem. Prestanem.

Jer, imam i druge brige kojima se moram posvetiti. Imam Philomelu, sakrivenu kod Gullyja – koliko sigurno?, kako dugo? Za petama mi je izaslanik Scotland Yarda. Član britanskog plemstva huška ga na mene. Imam i pratnju duhova koji slijede svaki moj korak.

I ne zaboravi, Time, praznu ploču tvoje vlastite budućnosti, koja te sa svakim novim danom pritišće sve većom snagom.

Oh, već imaš i previše briga. Zašto biti pohlepan?

– Gospođo Sharpe. Ako biste, molim vas, razmislili o početnim uvjetima našega dogovora – mislim, o službenom svojstvu u kojem ste me angažirali, a koje je bilo, možda se sjećate, vašeg knjigovođe.

– Zar sam to učinila?

– Da, jeste. Shvaćam daje to trebalo samo prikriti pravu prirodu našeg dogovora, ali zahvaljujući vašoj ljubaznosti i vašem... zahvaljujući svemu tome, osjećam određenu obvezu zaviriti u vaše, vaše financijske poslove, kad bude prilika.

– Strašno ljubazno od tebe.

– A večeras se ta prilika ukazala.

Lagana napuklina u neprozirnoj površini njezinih očiju. – Da?

Odveže, pa zatim ponovno zaveže vezicu kućnog ogrtača.

– Vijesti vam neće biti dobrodošle, gospođo Sharpe. Možemo popričati o njima večeras, ili sutra ujutro. Ali, više se ne možemo ne obazirati na njih.

– Zašto? Zašto?

– Zato što imam razloga vjerovati da vas je vaš prijatelj George iskoristio, iskoristio vaše manjkavosti u obrazovanju. A sad kad su te manjkavosti prevladane, preklinjem vas da uzmete stvari u vlastite ruke.

Izvlačim zelenu knjigu iza leda i stavljam je na rub njezina kreveta.

– Ako pažljivo pročitate, vidjet ćete daje u proteklih godinu dana bilo nekoliko poslovnih transakcija bez vašega znanja. Točna priroda tih poslova namjerno je ostavljena neodređenom. Ono stoje posve očito jest da se značajni iznosi vašeg novca prebacuju nekom muškarcu po imenu Frig.

– Frig¹⁵.

Tek kad čujem to ime iz vlastitih usta, tek kad vidim zabavljeno izvijanje njezinih usnica, shvaćam šalu. Zamka za neoprezne, možda. Georgeova ideja poteznog upaljača.

Ali, humor brzo nestaje s lica gospode Sharpe. Naginje glavu i netremice promatra knjigu računa kao daje ona ogromni piton koji puže prema njoj.

– Pa, pretpostavljam daje... misliš daje ozbiljno? Pomalo?

– Muškarci su završili u zatvoru za manje od ovog stoje George učinio, gospođu Sharpe. Ali, ovaj posao nije pravovjieran i nije na meni da donesem tu odluku. Prepuštam je vama, samo to.

Nijedno od nas dvoje neko se vrijetne ni ne pomakne. Njezinu nevoljkost mogu i te kako razumjeti, ali moju? Čekam li da me otpusti? Ili tražim nešto drugo? Možda neki zalogajčić zahvalnosti?

Dobro si to učinio, dječaće. Uvijek sam znala da s tobom ne tratim vrijeme.

No, kad naposljetku prekine tišinu, gospođa Sharpe zvuči kao netko tko razgovara sa samim sobom. I govori tuđim glasom. Glasom one starice u Peterovoj fotografskoj radnji.

– Baš sam bila na rubu prekrasnog sna.

---

¹⁵ U vulgarnom slengu – jebač.

Sadie se nasmije.

– Hoćeš reći daje kuhinja tako daleko da se ne čuje. Vidiš, ja sam stajala tik ispred gospođinih vrata koja su, kao što znaš, obično predebela za prislušivanje, ali mogla bih se gotovo zakleti da sam čula riječi prevarant i svinja. Oh, i vaše se ime spomenulo, gospodine Timothy.

Na to Mary Catherine posve odustaje od glumljenja ravnodušnosti.

– Oh, to, to sam čula. Gospodin George je urlikao vaše ime kao daje Sudnji dan. Da sam ja vi, gospodine Timothy, pokupila bih se. Nikad ne znaš što...

Usta joj se zalede. Jednako kao i oči. George stoji na vratima.

U svom uobičajenom kostimu – bijeloj košulji i prsluku, raskopčanog ovratnika, podvinutih rukava – lice mu je iskrivljeno u svećeničkom osmijehu. Zakorači u sobu i uljudno nam kimne glavom.

– Dobro jutro. Biste li mi vas dvije dame učinile uslugu i ostavile gospodina Timothyja i mene nasamo? Na samo nekoliko trenutaka?

Nijedna od njih ni ne promrlja u prosvjed. Mary Catherine se pokunjeno vrati u kuhinju, a Sadie krene ravno prema stepenicama, ukočivši ramena kao školarka koja ide ravnateljici.

George izvlači stolac nasuprot momemu. Briše trunčice čađe sa stola, namješta vazu sa zlatnim krizantemama. Zatim progovori.

– To što sam ostavio knjigu u hodniku, to je bilo nemarno. To što ste vi pročitali knjigu... e, sad, to je gore nego nemarno.

– Pronevjera sredstava, George. Kako biste to nazvali? Pogled u njegovim očima nije nešto što bih očekivao. Od nekoga drugog, možda bih ga nazvao suosjećanjem.

– Oh, moj Bože – blago kaže. – Da u tolikoj mjeri ništa ne znam kao vi, bilo bi mi neugodno.

Podigne se na noge i počne ležerno kružiti oko stola, čitavo

vrijeme proučavajući sat na ruci. Pogled mu se ni trenutka ne odvaja od njega, a moj ne napušta njegov lik – barem dok mogu pomiriti s nizom grubih zglobova koji mi se spuštaju niz trbuh i zastaju tik iznad pojasa mojih hlača, a zatim, nakon kratkog razmišljanja, zaranjaju u moje prepone.

Naglo se odmaknem, ali George se punom težinom naslanja na stolac i pribija me o stol, a njegova ruka se spušta geološkom silinom, steže se i stišće oko izbočine u mojim hlačama, čak i kad mu glas utihne u šapat.

– Ne možeš ga čak ni u ženu staviti. Misliš li da imaš dovoljno za mene?

Neizreciv je ovaj bol. Više nije lokaliziran, nego se širi niz svaki živac. Jedinu moguću odgovor jest da ga zaniječem, ali čak i tada me tijelo izdaje. Ramena se trzaju. Očne jabučice titraju. Niz obraze mi se slijevaju potoci znoja.

A George, vidjevši sve to, progovara srdačnim pjevušenjem.

– Ponovite, molim vas, za mnom. Nitko Georgeu neće uručiti otpusnicu.

Ponovni stisak. Nova infuzija bola, podiže se kroz moja rebra, lupa o stijenke mojih grudi.

Zatvaram oči, ali njegov glas i nadalje prede u moje uho.

– George odlazi kad je on spreman.

Ljubazan, ohrabrujući ton, kao da se obraća djetetu. Zašto sam se onda iznenadio kad sam začuo kako mu dječji glas odgovara?

– Možda bi sam htio udarac u jaja.

Prepoznajem Colinov glas i prije nego što prepoznam Colina. U proteklih dvanaest sati raspetljao se u zgužvanu ovješenu košulju, zamršeni čvor kovrči, oči stisnute od jastuka... mora da je proveo noć na sofi gospođe Sharpe. I još ponešto sna prijanja uz njega i sad kad posrće na vratima, i napreže se kako bi mu se u glasu čula primjerena surovost.

George se opušta, zatim popušta stisak, i uz ljubazan osmijeh okreće se prema Colinu, kreće prema njemu,

procjenjuje ga pogledom, s desnom rukom podignutom kao za udarac. Tek kad ugleda izdajničko žacanje na Colinovu licu, spušta ruku uz tijelo, ali je tad još jednom naglo ispruži kako bi dječaku kratko razbarušio kosu. Reakcija koju taj njegov pokret izaziva toliko je zabavna da je ponavlja. Zatim se, uz širok osmijeh, vraća k meni.

– Najnovija novost među tjelesnim čuvarima, gospodine Timothy.

Ja sad stojim, jednom rukom oslonjen na stol, kako ne bih posrnuo.

– Jeste li vi osobni čuvar gospodina Friga, George? Ili samo njegov mali lopov?

Nekoliko trenutaka me promatra, a zatim ovija ruku oko Colinovih ramena, prigrljujući dječaka kao da mu je nećak. Izvor ljudske ljubaznosti, naš je George.

– Ne bih volio da izgubite ovako krasnog mladog hvalisavca, gospodine Timothy. Ili ikog drugog tko vam pripada.

Još jednom stisne Colinovo rame, a zatim nestane.

Nijedan od nas dvojice ne miče se dobrih pola minute; obojica, vjerujem, pokušavamo uskrsnuti vlastito dostojanstvo. Colinovo se vraća prije mogeg. On odmiče stolac od stola i sjedne s nogama postrance. Odmahne glavom i, na moje iznenađenje, izvuče cigaretu – nedvojbeno ukradenu jednom od sinoćnjih gostiju – i drži je na plamenu svijeće.

– Kriste svemogućí. Mora da ste ga dobro sjebali, gospodine Timothy.

– Da bar jesam. Mislim da sam ga samo probudio.

Colin povuče dug dim poput kakvog profesionalca i ispuhne ga u dva šiljata oblaka. Utrlja dim u kosu i povuče još jedan, još dulji...

– Što gaje tako razbjesnjelo?

– Ne znam.

– Ima li to ikakve veze s onim golim starim čovcem koji je sinoć jurio po stubištu?

Oh. Oh, to sam posve zaboravio.

– Ne, Squidgy je posve bezopasan.

– Sretan sam znati da netko jest.

Sad hodam, i taj osjećaj je toliko dobar da kružim oko stola, baš kao stoje to prije nekoliko minuta činio George, ali nejednako samouvjerenim korakom – nego tek mojim isprekidanim ritmom.

– Coline, slušaj me. Razmišljao sam o našem malom poslovnom odnosu.

– Da?

– Došao sam do zaključka da bi za sve bilo najbolje da ga... da ga okončamo. Na neko vrijeme.

– Zašto?

– Pa, mislim da ćeš se složiti da nam, na određen način, više nije koristan. Za sad. Što ne znači da nisi bio od pomoći – daleko od toga. Bio si, bio si prijeko potreban, i ne znam što bih... doista, ne mogu ti reći koliko si...

– Jel' to zbog Georgea? Jer on se samo pravi važan, samo to. Nije me nimalo uplašio.

– Nije zbog Georgea. Samo što su ulozi postali malo veći nego što je itko od nas očekivao, i pretpostavljam da se osjećam odgovornim na način na koji se nisam prije osjećao. I kao posljedica toga mislim da bi moglo biti vrijeme da potražim institucionalnu pomoć.

– Mislite, policiju?

Njegov je ton jednako preziran kao stoje bio Georgeov.

– Možda policiju. Nisam siguran.

Colin trpa cigaretu u usta i povlači dimove dok mu se cijelo lice ne počne dimiti kao tvornički dimnjak. Zatim si dopušta raskošno mačkoliko protezanje.

– Jebi ga, neka onda bude tako. Dobro smo se proveli, zar ne, gospodine Timothy? Ali, čovjek mora znati kad je njegovo vrijeme iscurjelo, zar ne? Nećete me vidjeti kako cvilim zbog toga– Drago mi je da ti...

– Uostalom, imam dogovor s mamom.

– S majkom?

Ne znam zašto sam tako iznenađen. Već je spomenuo oca, a sva ljudska bića imaju majke, zar ne? Zar sam mislio daje potpuno razvijen iskočio Londonu iz glave?

Pa, da. Na određeni način, jesam. Mora da mi se na licu čita iznenađenje, jer Colin brzo dodaje:

– Oh, još je živa. Negdje. Znete, imamo taj dogovor. Svaki put kad se domognem nekog sitniša, svratim do nje i malo joj dam. Pomalo kao plaćanje poreza, zar ne?

– Ja nisam... no, želim reći, to je veoma lijepo od tebe, Coline. Da misliš na nju.

Odmahuje mi cigaretom da zasutim.

– Nekoliko dana si može priuštiti bolji džin, samo to. I ne primijeti.

Čak je i taj neznatan bljesak otkrića za njega previše. Skače na noge i nakrivi glavu prema vratima.

– Idete do kapetana Gullyja? – upita.

– Na neko vrijeme, da. A zatim ću do ujaka.

– Kojeg ujaka?

Ne odgovaram. Samo ga lagano potapšam po ramenu i pokazem prema vratima.

Na putu iz blagovaonice susrećemo još jednog ranoranioca, i to ne dobrodošlog. Iris stoji uz stup na ogradi, već u jutarnjoj haljini, s rukama prekrizanim na prsima kao haremski eunuh, i licem zaleđenim u izrazu odgođene naslade. Čini se da ne postoji ništa drugo što bih mogao reći osim:

– Dobro jutro, Iris.

Na što ona ima već spreman odgovor, to je jasno, ali se taj odgovor ne uspijeva materijalizirati, jer Colin odabire upravo taj trenutak da je svojski zgrabi za dupe. Da li uspijeva uznemiriti išta više od nekoliko slojeva njezine podsuknje, ne znam, ali Iris je dovoljno razbješnjena da zamahne desnom rukom prema njegovu licu. Predviđajući takvu reakciju, Colin se već

izmaknuo i promigoljio pokraj nje, i kad ga sljedeći put ugledam, on leti prema slobodi, napola puzajući, napola kližući. Vrata se s treskom zatvore iza njega i prije nego što Iris shvati daje otišao.

I s tim treskom nešto me neobično zapeče u želucu. Smiješno. Smiješno je očekivati službeni adieu od Colina Melodioznog. Kad vidi priliku, kreće dalje.

I Iris je krenula dalje. Treba joj nekoliko sekundi da se sabere, ali kad se okrene prema meni, onaj pobjedonosni izraz ponovno joj je na licu, jednako kao i prepreden osmijeh, koji joj se urezao u kutove usana.

Pritišće mi naličje nekog kazališnog programa o dlan.

– Što je ovo?

– Što misliš da jest? Faktura. Ne misliš valjda da možeš maznuti nešto moje, a da ja to ne primijetim?

Ne bih to očekivao od nje, i dovoljno sam pribran da zamijetim da rukopis nije Irisin, kao ni jezik:

Iris Tulliver ovim putem potražuje 2 funte kao naknadu za krađu jedne crvene vrpce iz tužiteljčina ormara Kako sam mogao zaboraviti? Vrpca. Ona koju sam dao Philomeli na groblju. Još je ukrašavala njezinu kosu, zadnji put kad sam provjerio.

– Dvije funte je prilično skupo, Iris. Čak i prema tvojim mjerilima.

– Spomenuti iznos uključuje izgubljene sate sna, da ne spominjemo uznemirivanje zbog šuljanja nepoznatog muškarca, bez obzira koliko bezopasnog.

Presavijem račun i uredno ga stavim u džep prsluka.

– Hvala ti, Iris. Pomno ću razmisliti o tome.

– Bolje će ti biti da učiniš više od toga, ukoliko ne želiš da madam sazna koliko si izopačen.

– Gospoda Sharpe je vidjela i gorih perverzija od krađe vrpce za kosu.

– Oh, vrpca je najmanja od njih, u to sam sigurna.

Ta će me zadnja primjedba proganjati i više nego što je ona mogla pretpostaviti. Napuštam kuću gospođe Sharpe, prolazim kroz Pali Mali, zaobilazim poplavlvenu javnu slavinu za vodu, ubacujem kovanicu u šalicu slijepog violončelista, odzvanja zvonce kolačara – i sve bi to lako moglo biti oslikana pozadina iz Peterova fotografskog salona, ali ja jedva da i primjećujem. Previše sam zaokupljen katalogiziranjem svojih grijeha.

Zlosretan popis, sad kad se sjetim. Ništa ni približno kardinalno. Tek niz pakosti, maštarija i osujećenih želja.

Jednom sam Jemmy uštipnuo za vrat kad se požalila što me mora nositi do stola.

Pronašao sam Samovo tijelo u kanalu, a nikome nisam rekao. Ponekad bih poželio da se gospodin McReady vrati. Rekao sam Marthi da njezin novopečeni suprug izgleda kao čir.

Imao sam snošaj sa ženom s crnim zubima u konjušnici St. Giles.

I mrzio sam roditelje zbog toga što su imali smjelosti biti moji roditelji. I što su me držali u Camden Townu, a mogao sam gledati dječake-faraone, susresti prodavače kladioničkih biljeta i proučavati grčke mitove, čitav je svijet čekao da oko mene omota svoje ruke.

Eto, to je najbolje čega se mogu sjetiti u tako kratkom vremenu. U čitavom tom mnoštvu nema nijednog prijestupa koji bi zaslužio vješanje, nego samo polako i ravnomjerno slabljenje duše.

Dakle, evo me, prerano ostarjelog u osvit dana. Jučerašnji vjetar raspršio se na suncu i neka je smirujuća ruka položena preko uskomešanosti Stranda, što daje predah zglobovima, prstima i ušima. Čak je i magla upola manje gusta nego inače. Stabla, viđena izbliza, otkrivaju svoju punu složenost. Tek s neznatne udaljenosti njihovi obrisi postaju mekši i nejasni, dok i sam pojam obrisa ne izgubi svoje značenje, i čovjek može zamisliti daje čitav svijet na moru i da su stabla jednostavno

jarboli brodova, a šum mrtvog lišća koje čavrlja oko stupova svjetiljaka šuškanje morske pjene.

U magli kao stoje ova oblici se ne pojavljuju; oni kao da nastaju na licu mjesta iz građe tvog uma. Pazite!, piljarev magarac. Hej!, žena sa suncobranom. Plakat kojim se reklamira Fosterov porto. Napušteni žeravnik.

I otac. Ne smijem zaboraviti oca.

Danas se preobrazio u trgovca pomodnom robom, smještenog u blizini Svetog Martina u polju. Prilično otmjena lokacija za tebe, a i roba je procijenjena jednako visoko. Dražesne igle za marame, raskošne vaze i pozlaćeni okviri. Novčarke od kože i perli, posrebreni nakit. Par kopči za rukave, od obojenog stakla i u obliku mastifa.

Otac je opravdano ponosan na svoju robu. Pogledajte blago posjedničku gestu njegovih ruku položenih na kolica. Te bih ruke svuda prepoznao. A i lice, kad smo već kod toga, čak i ako je zakrabiljeno bradom do grudi.

Glas je, međutim, nepoznat. Toliko nepogrešivo nepoznat da me probada.

– Ah, vidim da vam je pogled zapeo za ove naušnice s privjescima. Vjerujte mi na riječ sa njima je ljupka dama još ljupkija.

Na ovaj način otac nestaje jednako naglo kao što se i pojavio. I to baš kad sam bio spreman zasuti ga pitanjima: Kakva je pošta tamo gdje si? I jesi li naletio na Serafina Rotunna? I čega se točno mrtvi boje?

Morat ću ih sljedeći put sva zapisati na komad papira i zavitlati ravno u njegovo ektoplazmično srce.

Zamisli, Time, nikad nismo znali da kod nas ima toliko prljavštine. Čovjek se zgrozi, zar ne?

To govori kapetan Gully, stojeći posve uspravno na svom stolcu dok valovi kućne radinosti oplakuju njegove noge. Philomela, u jučerašnjim hlačama, upravo je pomela ispod stolca, nakon stoje isprašila otirač ispred kamina i počistila pepeo, i

sad, bez trenutka odmora, baca se na sve četiri kako bi ulaštila metalne površine na kaminu. Dok riba otirač, slušam njezine kratke uzdahe; vidim joj zarumenjeno lice i znoj koji joj probija na sljepoočicama. Prionula je poslu svim snagama, naša Filly, ali sad je već dovoljno poznajem da me to ne čudi. Mora nekako zaraditi za smještaj i hranu, zar ne?

Zabavno je to kako je Gully stalno pokazuje – ispruživši čitavu ruku, kao daje ona nekakav komet ili zoološki primjerak.

– Moramo ti reći, Time, još prije zore, prije nego što smo mi jutros uopće ustali iz kreveta, ona je već zagrijala vodu i ribala čađu s naših košulja. Pogledaj ih, Time! Besprijekorne su!

Istina je. Gullyjeve još uvijek vlažne košulje nadimaju se na otvorenom prozoru kao obješena tijela svećenika. Sve u sobi pokrile su vlažnom maglicom: ploče stola, stolce, kugle, školjke, čak i Gullyjevu gornju usnicu.

– Govorimo joj mi, govorimo: »Pusti to, djevojčice, nema potrebe, tako rano ujutro.« A ona nas tako pogleda kao da želi reći, budući da njezin engleski nije kao naš, Što, zar postoji bolje vrijeme? I Gully zna daje pobijeden, zna on to, i zato je pušta s uzde, zar ne? I vrag me odnio ako se ona ne prima posla kao svinja govana.

– Divno je, kapetane, vidjeti da se vas dvoje tako fantastično slažete.

– Oh, mi smo rođeni prijatelji, eto što smo. Nismo li mi rođeni prijatelji, Filly?

Lagano, pomirljivo kimanje glavom djevojčice koja riba. Mora da joj je to pitanje postavljeno mnogo puta u protekla dvadeset četiri sata.

– Sinoć smo malo igrali casino, Time, i trebalo joj je možda tri runde da ga pohvata. Do te mjere da nas je do kraja večeri ubijala! A prije toga smo probali triktrak. Prirodni talent, Time. Nakon samo nekoliko sitnih uputa, gle čuda, preskakivala nas je i prije nego što nam se kosa na glavi uspjela vratiti na mjesto. Jel' bilo tako, Filly? Baš si bila pravo čudo, zar ne?

Ponovno kimanje.

– I ne puštamo je iz vida, Time. Oh, nemoj ni pomisliti. Ako treba donijeti vodu, Gullyje taj koji je donese. Ako treba nabaviti hladnu svinjetinu s grahom ili shenj, Gully je tvoj čovjek. Nikad ne izlazi osim kroz stražnja vrata. Uvijek provjeri u oba smjera prati li ga tko.

Pokazuje mi kako to čini. Okrene se na jednu stranu, pa na drugu.

– I pazi, svaki put kad se vratimo, misliš da ne koristimo tajno kucanje? Tako da ona zna daje to Gully, a ne neki zločinac. Gledaj, pokazat ćemo ti.

Nestaje u vanjskom hodniku. Nakon stanke od pet sekundi, začuje se tiho trubljenje pred vratima, prepoznatljivo (samo po metru) kao uvodni taktovi Pop Goes the Weasel.

A zatim, na šlagvort, Philomelin glas, veoma pomno izgovara:

– Uđite, molim.

Na taj poziv vrata se otvaraju i ukazuje se Gully, koji blista od glave do pete.

– Vidiš, Time? Funkcionira kao čarolija, svaki blaženi put. Sljedećih sat vremena prolazi kao najnenapornija tvornička smjena. Gully pjevuši fragmente božićnih pjesmica i pregledava novine u potrazi za leševima («Oh, vidi ti, ovo izgleda obećavajuće, skakač s Blackfriarsa. Nije mogao daleko otići, zar ne?«), Philomela briše prašinu s kugle, zbirke školjki i hrpe atlasa, i sjedne na pod uz Gullyjev stolac da očisti svoje čizimice. Divizije mačaka prolaze češući se o pokućstvo, skaču s prozorske daske, ili jednostavno zure naokolo u izmaglici – zbunjene, pretpostavljam, mirom koji se poput milosti spustio na njih.

A Timothy? On se naslanja na zid. Pušta mislima da slobodno lutaju.

One se uvijek vraćaju na isto mjesto, onom trgovcu otmjenom robom ispred Svetog Martina. Moj se um rasteže i produ-

ljuje dok se pokušavam sjetiti je li itko drugi bio u toj slici. Itko zbog koga bih trebao biti na oprezu.

– Philomela, kako je izgledao tvoj otac? Podiže pogled s cipela. Riječ joj visi na jeziku.

– Izgledao...

Pokazujem na svoje lice.

– Crte lica. Kako je izgledao?

Sliježe ramenima i kao da ga skicira rukom. Samo to je potrebno. Za nekoliko sekundi Gully je nabavio potrebnu opremu: arak papira, pero, tintarnicu. Philomela sjeda za stol, pažljivo umače pero, napravi nekoliko probnih poteza, a zatim naglo zgužva papir i počne iznova.

Nakon toga slijedi nesmetani slijed kratkih, oštih linija. Povremeno začujemo prigušeni usklik zbog neke pogrešne mrlje, ali uglavnom postojano radi i kako minute prolaze njezini se zglobovi opuštaju i ruke slobodnije prelaze preko papira, i već za čas Serafino Rotunno je ponovno rođen, u svoj svojoj kalabreškoj veličanstvenosti. Doslovce bukti sa stranice, doista: okrugle, široko razmaknute oči, dodatno oprezne zbog proćelavog čela; poluosmijeh, s nepravilnim zubima; rupica na bradi, kao palac lagano pritisnut u treset.

– Moj otac – kaže Philomela.

U njezinu glasu nema posebne modulacije. Ona to jednostavno konstatira zbog svijeta.

Gully se, oduševljen, naginje preko stola, i šapne prema papiru:

– Bože moj. Nadarena je, zar ne?

Nemoguće je to zaniijekati, i nemoguće odrediti. Radeći bez ugljena ili boje svejedno je uspjela stvoriti vlastito osjenčavanje, vlastitu boju. Alkemija tinte. Kako se tajanstveno njezin subjekt pojavljuje iz papira. I kako bi tom subjektu bilo drago napraviti okvir za sebe.

– Reci mi, Philomela, možeš li nacrtati čovjeka koji nas je hvatao? Onog s polucilindrom?

Ona se namršti i primi posla. Ovaj put ima više pogrešnih početaka, više listova papira žrtvovanih njezinu nezadovoljstvu, i čak i kad dovrši crtež mora ga držati na svjetlu svijeće još minutu prije nego stoje spremna odvojiti se od svoje tvorevine.

Pogled na nju zaledi me. Uхватила gaje u trenutku našeg prvog susreta. Okruglasto lice, s uskim smeđim očima i jedva zamjetnom naznakom osmijeha. Tamna glava šešira.

I oštrica drvoresca, svjetlucava i gotovo lebdeća – obelisk od čelika.

– Izvrсна sličnost, Philomela. Smijem li ga zasad zadržati? Ona kimne glavom.

– A sad... onaj muškarac u kočiji?

Oh, trebao sam to očekivati. Dobro poznata gumica briše njezino lice prije nego stoje itko može zaustaviti.

– Muškarac koji te je želio odvesti, Philomela. Moraš mi ga nacrtati.

Ona odmahuje glavom.

– Ne mogu.

– Veoma bi mi pomoglo kad bi to učinila.

– Moja ruka. Neće...

Ali, njezina ruka izgleda prilično odlučna dok se spušta u džep novodobivenih hlača, obuhvaća malen smotak i ponovno izlazi s prstima koji lepršaju.

Njezina krunica.

Začuđujuće je koliko me pogled na nju razbješnjuje. Ne vjerujem samome sebi; moram otići gotovo na drugu stranu sobe.

– U redu je, Philomela. Ne moraš ga nacrtati.

Kad se okrenem, ona je smirenija; litanija je obavila svoje. Doista, išao bih tako daleko i nazvao je posve vedrom u trenutku kad podigne pogled prema meni i kaže:

– Ubijemo ih.

Kontrast između tih riječi i svete relikvije u njezinoj ruci toliko je naglašen da mi od njega odeblja jezik, udovi otupe. Iz usta mi curi glasno negodovanje.

– Pa, ne, mogli bismo... mogli bismo ih pozvati na odgovornost, da, ali ne možemo pretpostaviti da... to je za službenike pravosuđa i... i za Boga...

– Ili oni ubiju nas.

Što se može reći na to? Mnogo toga. Ništa. Potonem na Gullyjev stolac, a on sjeda nasuprot Philomeli, i nas troje uro-nimo u šutnju – koju tek povremeno prekidaju tužaljke mačaka, koje kruže oko pokušva, izvlače niti otirača i otiru se o naše hlače.

A tad, u brzom izljevu empatije, Gully pruža ruku prema Philomelinu ramenu i nježno ga pogladi.

– Hajde, hajde. Neće trebati nikoga ubiti, draga. Ne dok je Gully u izvidnici na jarbolu.

Pogled koji mu ona tad upućuje u mojim mislima proizvodi trenutačan odjek. On je točna replika onog pogleda koji mi je ranije danas uputio George – ono neobično, prolazno sažaljenje, ali ovaj put s jednim novim elementom: utjehom. Siroti čovječe, kao da govori. Nemam ti srca reći.

I stoga se vraća laštenju čizmica.

PETNAESTO POGLAVLJE

Netko je privezao vijenac oko zvekira na Ujakovim vratima, ali to ni na koji način nije ograničilo svemočnost tog gotskog čudovišta. Ako išta, on je samo počast koju podjarmljeni svijet iskazuje svom osvajaču, pa je čak i gospoda Pridgeon, koja sa svojom uobičajenom nezgrapnošću otvara vrata, u tom okruženju samo sluškinja tom strašnom čudovišnom bo-

gu. Na njezinim ovješanim ramenima urezan je životni vijek pokornosti.

– Dobar dan, gospodičiću Cratchit. – Je li moj Ujak kod kuće?

Tek zamijetno slijeganje ramenima, kao da želi reći: kad nije? Meni prepušta da zatvorim vrata i odmah kreće prema stepenicama.

– Jesam lija danas prvi na redu, gospodo Pridgeon?

Nema odgovora. Pogrebni marš je započeo. Dok slijedim svog sunosača lijesa uz stepenice, kradomice pogledam primaću sobu, očekujući da ću je vidjeti praznu, i stoga se utoliko više prenerazim kad ugledam još jednog posjetitelja, koji mi prepušta mjesto. Muškarac od pedesetak godina, sa šesirod u ruci, promatra me s najgorljivijim zanimanjem. Kako mi se poznat čini: to teatralno držanje, otmjene ranjene oči s dubokim namjerama. To je upravo onaj muškarac koji me je onako pomno proučavao kad sam zadnji put bio ovdje. A ni sad nije nimalo skloniji odvojiti oči od mene nego što je bio tad. Čak i kad mi je izišao iz vidokruga osjećam kako me zraka njegova pogleda pogađa između lopatica ramena. Bocka me, taj pogled – oduzima mi hrabrost – i nesumnjivo je olakšanje na posljatku zakoračiti na odmorište na prvom katu, u polumrak, ni sa čim drugim osim vratima spavaće sobe Ujaka N ispred sebe.

– Najprije pokucajte – kaže gospoda Pridgeon.

Vatra još uvijek bjesni u kaminu, ali krevet je prazan, a pokrivači odbačeni kao omot nekog dara, i upravo se počinjem pitati je li to neka blagdanska psina, kad opazim Ujakov lik u kućnom haljetku pokraj preuređenog toaletnog stolića – pognut iznad mikroskopa, posve nesvjestan smetnji iz izvanjskog svijeta.

Tko bi to pomislio? Ujak N se vratio svom skupljanju.

Godinama je, naravno, skupljao samo bogatstvo. Ali, budući da su ga prijatelji davno nagovarali da pronade hobi prikladan svojem položaju i životnoj dobi, on se, nakon primjerenog ra-

zmišljanja, odlučio za onaj koji je, na neki neobičan način, izražavo njegovu unutarnju prirodu. Što će reći, postao je prirodoslovac amater, i specijalizirao u gljivama. Ispočetka je to bila skromna zbirka – uglavnom gljive s lokalne tržnice – koja se s vremenom širila i sad obuhvaća snijeti, hrđe i plijesan. Peter i ja bismo mu povremeno donijeli punu šaku pivskog kvasa ili posebno pljesnivu štrucu kruha od koje su Cratchiti odustali. Čovjek bi pomislio da smo mu donijeli arapski miomiris: pograbio bi svoj plijen u naručje i s rastresenim smiješkom i obećanjem da će se brzo vratiti, bezglavo pojurio prema mikroskopu. Ponekad ga ne bismo vidjeli narednih sat vremena.

Jednom sam skupio hrabrost i upitao ga što to smatra tako privlačnim kod gljiva.

– Oh, pa one su dovitljive, Time, zar ne vidiš? Rastu u zemlji, vodi – gdje god mogu rasti, one rastu. Savršeni mali oportunisti.

Jednako kao što si i ti, Ujače; to je bila nekršćanska pomisao koja me je prva obuzela. S vremenom sam, međutim, počeo cijeniti uzorna svojstva gljiva. Kao dokaz, nudim vam samog Ujaka N, koji je ugrabio prvu priliku da izraste iz kreveta i kolonizira površinu koja mu je prva bila pri ruci. Dovitljiv, na vlastiti način.

– Izgledate mnogo bolje, Ujače – sad mu kažem.

On se odmiče od mikroskopa i protrlja oči. Blijedo se nasmiješi.

– Nalazim se najednom od onih čudnih raskrižja, Time, između bolesti i zdravlja. Zapravo, pokušavam spaziti putokaz.

– Ka zdravlju?

– Ka domu.

I u tom trenutku zrak kao da se rastvara kao zastor: vidim ovu istu kuću kakva će biti ne mnogo godina nakon današnjeg dana. Mikroskop ostavljen u kutu, gljive raznesene vjetrom. Nepoznate ruke pune i čiste svjetiljke. Nepoznate noge odmaraju uz rešetku kamina, nepoznati glasovi komentiraju njegove

staromodne pločice u nizozemskom stilu, biblijski tableaux. »Kakva bi osoba zadržala ovakav kamin?«, upitat će, ali se neće zadržati da daju odgovor.

Ujak N se napreže ustati sa stolca, a zatim na pola puta odu staje od pokušaja. Pretvarajući nuždu u vrlinu, prekriži noge i nasloni se u stavu bulevarske ležernosti.

– Ovo je krasno iznenađenje, Time. Nisam očekivao da ćeš se tako brzo vratiti.

– I ja sam jednako iznenađen kao i vi. Neću vas dugo zadržavati.

– Možeš me zadržati koliko god želiš, nemam ništa protiv. Vrijeme je bizarno nebitno u mojoj dobi. Jednako kao i hobiji.

Zauzeo je jedini stolac u sobi, tako daje moje jedino utočište rub njegova još nepospremljenog kreveta. Pernati madrac lagano propada pod mojom težinom, praktički bešuman u svom prosvjedu.

– Došao sam jer mi je potrebna vaša pomoć, Ujače.

– Dobit ćeš je, ako ti je mogu pružiti.

– Nadam se da možete. Tražim poštenog policajca. Brižno, on briše naočale o rukav kućnog haljetka.

– Pa to ne bi smjelo biti preteško. Zacijelo ih ima na desetke.

– Kako god bilo, imam razloga biti sumnjičav.

Vraća naočale na njihovo izvorno mjesto i pogleda me preko ruba, i u tom trenutku njegovo lice poprima pronicav trgovački izraz o kojem su običavali pričati moji roditelji. On, međutim, nestaje prije nego što ga uspijevam zapamtiti za buduća pokoljenja. Jedino što ostaje je izravan upit:

– Ima li to kakve veze s onim tvojim poslom? Onim koji si natuknuo prošli put kad si bio ovdje?

– Da.

– A je li pošteno reći da si obavljajući taj posao upoznao neke ne baš čestite predstavnike policije?

– Jest.

– I sad tražiš nekoga tko ni na koji način nije obvezan tim prethodnospomenutim osobama?

– Moglo bi se reći.

Jednim dugačkim, kvrgavim prstom tapše hrbat nosa u krutom ritmu njihala. Zausti da nešto kaže, ali se zaustavi, pa počne iznova.

– Znam jednog čovjeka.

I kao da se želi uvjeriti da doista zna jednog takvog čovjeka, nekoliko puta zakima glavom i kaže:

– Zove se Surtees. Detektiv inspektor Graham Surtees. Neobičan tip. Pomogao mi je prije nekoliko godina u jednom prilično zamršenom slučaju pronevjere. Čovjek bi ispočetka pomislio da nije baš pretjerano sposoban, a onda ispadne da je sposobniji mnogo više nego što bi mogao pretpostaviti. Nenapadno ustrajan, bez obzira kako se ponaša kad ga prvi put vidiš. Ako se može vjerovati ijednom od njih, on je čovjek za tebe.

– Zapamtit ću to, Ujače. A sad, biste li mi, molim vas, napisali preporuku?

Tintu i papir je jednostavno nabaviti, i za dvije minute on je svojim gustim, šiljatim rukopisom već napisao:

Ovim vas putem preporučujem svojem de facto nećaku, Timothjju Cratchitu. Biste li bili tako dobri i saslušali ga sa svom dužnom ljubaznošću i promišljenošću? Nešto ga strašno tišti, a znajući ga kao što ga znam, uvjeravam vas da je rijetko uznemiren bez razloga. Molim vas, pomozite mu kao što biste pomogli meni, i imat ćete moju vječnu zahvalnost i uvažavanje,
EBS

Smješkajući se uglavnom sam sebi, presavinem pismo napola, stavim ga u nezapečaćenu omotnicu i gurnem u unutarnji džep kaputića.

– Hvala vam, Ujače. Posjetit ću ga danas poslijepodne, uz vaš blagoslov.

– Imaš ga. Samo ostani još trenutak. – Da?

– Obećao sam, znam, da neću zabadati nos u tvoje poslove, i odlučan sam održati to obećanje. No, nemoj zaboraviti ono što sam ti rekao, Time. Ako u sljedećih nekoliko dana budeš išta trebao, bilo što, moraš mi samo poslati poruku i ja ću ustati iz ovog kreveta i strgnuti grede s krova i... i... oh, onaj stih, Time. Onaj kojemu smo se onako smijali.

– Onaj sa dozivanjem duhova?

– Da, reci mi kako glasi.

– Mogu pozvati duhove iz silnih dubina.

– A onaj drugi tip, podsjeti me, što kaže?

– No, hoće li oni doći kad ih pozoveš?

– Ha! To je to. Sjajno, da, doista krasno.

Gotovo čitavu minutu on ponavlja taj stih četverokutu podne daske između svojih nogu, i nakon svakog ponavljanja se zadovoljno nasmijulji i promrmlja:

– Oh, divno... vraški divno.

Nakon toga, naizgled zadovoljen, ponovno podiže pogled prema meni.

– Time.

Tek trunčica oklijevanja. I u tom kratkom predahu osjećam uznemirenost u njemu i posvuda oko njega, i moram se othrvati porivu da napustim prostoriju bez osvrtnja.

– Samo sam se pitao, Time, vidiš li još uvijek oca.

– Da. Povremeno.

Iz grla mu izlazi dug izdah – više zraka nego što bih zamislio da ta usahla prsa mogu sadržavati. Glavu nagne u stranu, i izgleda kao da bi tako mogla pasti sve do poda, ali tad, poput plosnatog, koščatog jastuka, njegova se ruka podigne kako bi je susrela u drhtavom zastoju, i on me promatra iz gotovo polegnutog kuta i kaže:

– I ja sam viđao duhove, Time. Strašna stvorenja. Kako mi nedostaju.

U dobi od jedanaest godina bio sam uvjeren, nekih desetak minuta, da mi je suđeno postati redarstvenik. Peter je bio taj koji me obavijestio, najnježnije stoje znao, da, čak i ako jednoga dana budem mogao hodati bez štake, najvjerojatnije neću zadovoljavati njihove visoke kriterije. Zapravo, to će se doista pokazati istinitim – prestao sam rasti zamalo dostigavši metar sedamdeset pet. I stoga su se mom adolescentskom umu londonski policajci počeli činiti jednom posve drukčijom rasom: divovi tustih vratova i ukočenih usnica, koji poput kolosa jašu našim uskim uličicama.

Evo me, na posljjetku, u jazbini kolosa, ulazim u tu ozloglašenu gomilu zgrada tik uz Whitehall Palače i u njima ne pronalazim divove, nego košnicu uznemirenih pčela: narednici sa cilindrima, u frakovima, ushodali su se na nekoj nerazlučivoj putanji, preskakujući gomile knjiga, spotičući se o zalutala sedla i deke, lupajući koljenima o ograde. Zrak odzvanja bukom, brzinom i strkom, i pucketanjem moje vlastite zle slutnje.

Ovo je Scotland Yard...

Inspektor Graham Surtees, u čiji sam ured uveden, ostalim policajcima nalikuje kao losos jatu haringi. Nije toliko mnogo viši, koliko je usredotočeniji: visok i izrazito vitak, s očima istodobno strogim i vlažnim, i bradom koja mu se nezamjetno koso spušta do vrata, s dugačkim, koštunjavim prstima koje ispreplete na grudima. Ova mu zadnja gesta daje dojam sirotinjskog dona, no čak i s tim njegovom plemićko držanje čini se prilično pomno smišljeno. Zažmirite dovoljno čvrsto, i čut ćete samoglasnike i suglasnike, sprezanje i manirizam jedan uz drugog, ciglu po ciglu, u skladu s nečijim nacrtom. Naslagano, možda, previsoko. Tamo gdje inspektor Surtees sad živi zrak je rijedak.

Najprije me upita bih li volio slatkiš, a kad ja odbijem, čini se povrijeđen. To nadomješta trpanjem jednog komadića u us-

ta, kojeg zagriže snagom zamke za medvjede. Kroz stisnute zube raspituje se za mojeg Ujaka.

– Kako je gospodin Drood? Još se muči zakonom?

– Bankarstvom, zapravo. A ime mu je...

– A, da, ono računovodstvo. Zarada i trošenje.

– Posao je, takav kakav jest, prepustio nećaku. Hoću reći, nećaku po krvnom srodstvu.

– Krvnom, da.

Zgrabi komad papira koji mu se nalazio desno od lakta, pročit ga naizgled s velikim zanimanjem, a zatim ga zgužva i baci preko ramena, gdje se pridružio velikom humku papirnatih lopatica uz rešetku kamina. Sve očito čekaju da ih proguta vatra, iako niti paučine preko rešetke svjedoče o mjesecima neuporabe.

Bez upozorenja inspektor Surtees tresne šakom o stol.

– Onda, gospodine Cratchit, tvrdite da imate hitan posao. Hoćete li biti tako ljubazni i nastaviti? No, stanite... jeste li posve sigurni da ne želite slatkiš? Ne? Dobro onda, svakako nastavite.

Isprva me gleda ravno u oči, ali, kako se priča razmotava, njegovi kapci otežaju i postaju nemirni, a glava mu polako tone na prsa, i čovjek bi pomislio daje zaspao, da nema te neobične galvanske struje koja se očituje u nespokoju jagodica prstiju i trzajima glave zbog kojih se svaki put osjećam kao provalnik uhvaćen na djelu.

Treba mi više vremena nego što sam očekivao da završim priču i možda iz poštovanja prema mom trudu dobar inspektor dopušta da se oko nas stvori oblak tišine prije nego što mi ponudi svoja razmišljanja.

– Pitam se, gospodine Cratchit. Ponekad se pitam ne kola li mojim venama katolička krv.

– Molim?

– Toliko me silno privlače trojstva. Jednostavno ih obožavam. A sad, kao svojevrсни uranjeni božićni dar, vi ste mi dali

doista izvanredno trojstvo. Tri djevojčice, gospodine Cratchit. U prinudnom trokutu, ali svaka zanimljiva na svoj način. I stoga ćemo ih, bez nekog posebnog razloga, uzeti jednu po jednu. Ona prva... njezino ste tijelo pronašli, gdje?

– U jednoj uličici u blizini Jermyn Streeta.

– Ah, Jermyn. Jeste li znali – ne znam zašto mi to pada na pamet – daje tamo živio Newton?

– Doista?

– Ne mogu se sad sjetiti kućnog broja. Uostalom, nije ni važan, zar ne? A sad ta djevojčica o kojoj smo govorili. Ako se točno sjećam, kad ste je vidjeli, na dužnosti su bili policajci.

– Dvojica njih. Pretpostavljam da stoga postoji neki zapis o tom zločinu.

– Zapis. Hm.

Mahne prstima prema zidu iza svojih leđa. Uočavam poluo-tvorene ormariće s ladicama, iz kojih se izlijevaju papiri – papiri svih boja i debljina, izviruju u svim mogućim kutovima, a iz njih klijaju duge vitice prašine. Na podu pokraj mene još je papira, već požutjelih od starosti, naguranih navrat-nanos u sanduke od keksa i posude za cvijeće.

Inspektor Surtees ponovno mahne prstima.

– Ekonomičnosti radi, prebacimo se brzinom svjetlosti na drugu djevojčicu. Onu koju ste vi i vaš prijatelj pronašli u rijeci. Smijem li vas upitati gdje ste ostavili tijelo?

– U uredu mrtvozornika u Rotherhitheu. – Jeste li prijavili policiji?

– Ne.

– Kako čudno. A zašto niste?

– Ne znam. Moj prijatelj je želio. Ne znam. Oči mu se zamagle.

– Prijatelji, da. Oni... udvostručuju naše radosti, i oni... raspolovljuju naše jade. Nešto u tom smislu. Bacon, mislim. To nema nikakve važnosti, ali recite mi, molim vas, ime tog vašeg mudrog prijatelja.

- Radije ga ne bih rekao.
- Veoma bi nam pomoglo imati potvrdu vaše priče.
- Znam da bi.

Spušta jedno svoje sivo oko i promatra me dobrih pola minute.

– Vaš se prijatelj možda bavi nekim nepravovjernim zanimanjem. Zamijetiti ćete da ne kažem »nezakonitim«, kažem samo »nepravovjernim«.

– On je umirovljeni moreplovac. Kako trenutačno zarađuje za život, ne bih znao reći.

– A kako vi zarađujete za život, gospodine Cratchit? – Ja sam učitelj.

– Što podučavate?

– Čitanje.

– A koga podučavate?

– Nije na meni da vam to kažem.

To iz njega izvlači najsrdačniji osmijeh u našem kratkom poznanstvu.

– Srdi me ovo, gospodine Cratchit. Dolazite k meni po pomoć u progonjenju zločina, a odbijate odgovoriti na sva moja pitanja.

– Zato što se ta pitanja ne odnose na zločin. Ako vas smijem podsjetiti, inspektore, govorimo o tri djevojčice – najmanje tri, a vrlo moguće i mnogo više – koje su sve, po mojem mišljenju, silom odvedene, žigosane na najstrašnji način, gotovo sigurno namamljene u prostituciju i u nekim slučajevima ubijene. Ako mi uputite ijedno pitanje o toj temi, rado ću vam odgovoriti na njega.

Ne znam iz kojeg razloga, ali on upravo u tom trenutku zaroni iza stola. Bijesni zveket, škripa ladice – još slatkiša? – i iz iste blizine inspektorov bestjelesan glas pita:

– Koliko su godina imale te djevojčice, gospodine Cratchit?

– Mogu reći samo za onu koja je živa. Ona ima deset godina.

– Mislite, toliko vam je rekla da ima.

– Mislim, toliko ih ima.

Glava mu se ponovno pojavljuje iznad horizonta radnog stola.

– A starost onih drugih djevojčica? Onih koje ste pronašli?

– Ne mogu znati.

– Onda mi recite svoju pretpostavku. Pokušajte.

– Deset ili jedanaest. Najviše dvanaest. Obrve mu se spoje; usnice napuće.

– Pitam samo – zašto pitam? Oh! Zato što punoljetnost nastupa s trinaest godina.

– Nisam znao da žrtve umorstva moraju dati svoj pristanak.

– Ah, ali mi ne znamo daje riječ o umorstvima, je li tako? Sami ste rekli da nije bilo drugih tragova osim... krvavih ruku, tako ste rekli?

– Da.

– I užasnutog pogleda u njihovim očima? – Da.

– Još nešto?

– Ne. Ne, to je bilo posve dovoljno.

Sad on ustaje i šeće uredom kao da je obični seljak. Njuška zrak, pumpa rukama. Cipelama klizi kroz nanose snježnog papira.

– Spomenuli ste nekog muškarca u kočiji. S prstenjem i tko zna čime. Zadržimo se na trenutak na njemu.

– Inspektore, ja ne znam tko je on.

– Nemate nikakvog pojma?

– Imam... imam neki mučni osjećaj da sam ga negdje već vidio, ali ne mogu se sjetiti gdje.

– Možda se još nečega sjećate. Zalutale nijanse. Obožavam nijanse.

– Sve sam vam rekao. Na kočiji je... na kočiji je imao grb.

– Možete li mi ga opisati, gospodine Cratchit?

– Nisam ga baš dobro pogledao.

– Bilo što.

– Mislim daje na njemu bio neki lav.

– Lav.

– Čini mi se da je bio lav. U svakom slučaju, imao je lavlji rep. Stegna.

– Ah, da, stegna.

Nije važno koliko se često vraćam na taj grb. Uvijek mije u magli. I ta se magla nikad ne raščišćava, iako se ponekad raspline. Doista, postaje izvanredno jasan u mojoj glavi, ali taje jasnoća nekako neodvojiva od magle, kao da ta slika zadobiva, svojim raščlanjivanjem, izvanrednu, natprirodnu moć. Mogu li stvari to učiniti, inspektore?

– Bio je tamo i onaj drugi muškarac, gospodine Cratchit. Onaj koji vas je progonio s oštricom.

– Da.

– Možda biste mi njega mogli opisati.

– Mogu i bolje od toga.

Crtež izgleda prilično malen, raširen na prostranstvu Surteesova stola od trešnjevine. Čini se gotovo kao da se smanjuje pred mojim očima – i čeka sudbinu koja mora zadesiti svaki papir u ovoj sobi.

– Jeste li to sami nacrtali, gospodine Cratchit?

– Moja mlada prijateljica.

– I sličnost je dobra?

– Idealna.

Približava lice desetak centimetara od papira. I nešto je u načinu na koji je zadržao tijelo, nešto u načinu na koji se njegove oči usredotočuju na taj crtež, umjesto da odvrte pogled, nešto zbog čega kažem:

– Prepoznajete ga.

Još malo proučava portret, a zatim podiže glavu.

– Narednik William Rebbeck.

I dok izgovara to ime, pogledom jurne prema vratima, u navali iščekivanja, i ja se naglo okrenem na stolcu, posve očekujući da ću na vratima ugledati gospodina Polucilindra glavom i

bradom, koji će se obrušiti na mene sa svojom oštricom, i već počinjem preklinjati samoga sebe – kako si mogao biti tako lakovjeran! – i prekrižim ruke ispred tijela, spremajući se za udarac, ali one nisu spremne za taj udarac, koji je jednostavno nalet iznenađenja. Jer na vratima nema nikoga, nikoga.

A iza mene začuje se inspektorov umirujući glas.

– Moje isprike, gospodine Cratchit, doveo sam vas u zabludu. Narednik Rebbeck nije u zgradi. Zapravo, više i ne nosi čin narednika, budući da više i nije povezan sa Scotland Yardom.

Netremice ga promatram najboljim upitnim pogledom. – Je li narednik Rebbeck radio za Istražiteljski odjel?

– Kao i većina policajaca, na ovaj je odjel gledao s neumljivim neprijateljstvom. Čime se na neki morbidan način ponosim.

– A kad je napustio policiju?

– U rujnu su prošle tri godine.

– Je li se od njega zahtijevalo da ode?

– To je, bojim se, povjerljivo, gospodine Cratchit. Nije za besposleno razglašavanje, siguran sam da shvaćate.

– Shvatio bih da se on nije odao progonjenju ljudi s drvorezbarskim oštricama.

Blistavih očiju, Surtees ispruži kažiprst u zrak. Nekakva djetinja zluradost razlije mu se licem.

– Primitivni metodist.

– Molim?

– Willyjev pokojni otac. Metodistički svećenik. Ne znam zašto sam se sad toga sjetio.

Doista, zašto? Hvatam se kako čvrsto stišćem rukonaslon stolca, samo kako bih potisnuo gnjev. Ujakove riječi zveckaju mi u ušima:

Čovjek bi ispočetka pomislio da nije baš sposoban...

– Govorite o njemu kao o Willyju, inspektore. Bih li trebao pretpostaviti da ste prijatelji?

– Oh, to je samo komadićak starog nadimka, gospodine Cratchit. Nisam ga sam skovao. Ali, evo vas, i potrebno vam je ohrabrenje. Smijem li vam ga ponuditi? Već danas ću, obećavam, učiniti sve što je u mojoj moći da pronađem gospodina Rebbecka i pozovem ga na ispitivanje.

– Ispitivanje?

– Pa da. Ako je doista na djelu neki veći zločinački pothvat – u što nužno ne vjerujem, ali rasprave radi, recimo daje tako – i ako neki zločinci doista vrebaju mlade djevojčice, onda bismo svakako trebali započeti tako što ćemo ispitati jedinog čovjeka za kojega znamo daje na neki način povezan s njima.

– U nadi da će on na licu mjesta priznati? Je li to vaša pretpostavka?

– Naučio sam da nikad ništa ne pretpostavljam, gospodine Cratchit.

– A dok vi postavljate ljubazna pitanja svom prijatelju Willyju, njegov će poslodavac jednostavno uzeti zamjenu i nemitano nastaviti svoju operaciju.

– Gospodine Cratchit, čim se uvjerim da takva operacija postoji, pojurit ću kao arapski hat daje zaustavim. Nikad nisam vidio arapskog hata, ali zamišljam da se doista brzo kreće.

Ponovno se naslanja u stolcu, a ruke su mu ponovno isprepletene na prsima. Tiho zazviždi.

– Moj Bože, vi još uvijek niste zadovoljni, gospodine Cratchit.

– Nisam.

– Vjerujete... oprostite mi, samo nagađam... vjerujete da bi, čak i ako uhitimo gospodina Rebbecka, vaša prijateljica i nada-lje bila u opasnosti.

– Vjerujem.

– Tad mi svakako dopustite da vas razuvjerim. Samo mi recite gdje je, i ja ću učiniti sve stoje u mojoj moći da se pobrinem za njezinu sigurnost.

Čudno. Kad sam ih jutros napustio, nisam mogao zamisliti da bi ona mogla biti na sigurnijem mjestu. Sjedila je na rukonaslону Gullyjeva stolca i prelistavala njegov atlas. Zamolio ju je da mu pokaže svoj rodni grad, ali sam grad nije bio na karti, samo mrljica topografskog zelenila, ali i to je bilo dovoljno da izvuče imena iz njezinih usta: Rossano... Policastro... Paola... Aciri... Jesu li to bila susjedna sela, ili ljudi koji su ih nastavali, ne bih znao reći. Ali, Gully je slušao u transu poštovanja, onako kao bi čovjek slušao misu na latinskom, razumijevajući je i ne razumijevajući. Bio je ispunjen svetošću svoje obveze. I sad kad razmišljam o tome pitam se: Kako bi pandur ikad mogao osjećati isto?

– Onaj koji oklijeva, gospodin Cratchit.

A ja i nadalje oklijevam nad tom sličicom, i potrebna je oštrina u inspektorovu glasu da bije zauvijek raspršila.

– Nadam se da vaša vjera u Scotland Yard nije neopravdano pomučena vašim iskustvom s gospodinom Rebeckom.

– Vjere općenito ovih dana imam u veoma malim zalihama, inspektore. Postao sam prilično škrt s njom.

– Drugim riječima, želite preuzeti isključivu odgovornost za tu djevojčicu.

– Dok ljudi koji joj ovdje žele nauditi ne završe u Newgateu. Ili ne vise s omče.

– A ako se to ne dogodi?

– Ako se to ne dogodi, morat ću se proglasiti nezavisnim posrednikom. Sa svim dužnim poštovanjem.

Njegove oči kao da se istodobno sužavaju i šire. Pročisti grlo.

– Dakle, u svom službenom svojstvu ne mogu, gospodine Cratchit, odobriti put koji ste odabrali. Ali, kao privatni građanin, moram vam poželjeti sreću.

– Drage bih volje prihvatio i više od dobrih želja.

– Ja se i nadam da ću vam moći ponuditi više. Čim saznam nešto od važnosti, budete sigurni da ću vam se javiti. Smijem li vas zamoliti da i vi meni odgovorite istom ljubaznošću?

– Možete računati na to.

I s tim riječima on skoči na noge – s iskrenim osjećajem olakšanja, mislim, stoje okončao ovaj zamoran posao. Protrlja ruke s nedvojbenim užitkom.

– Dakle, ne preostaje mi ništa drugo, gospodine Cratchit, doli da vam zaželim sretan Božić.

– Mislim da ste sad ironični.

– Ni najmanje.

Hvata me za ruku. I, ako u njegovu stisku i ima neočekivane topline, i ako se u njegovim blagim sivim očima nasluti bljesak zabrinutosti, ti osjećaji nestaju tako brzo da počinjem dvojiti jesu li uopće postojali.

Već sam skoro u hodniku prije nego što pomislim ponovno se okrenuti.

– Kako je glasio ostatak, inspektore?

– Ostatak čega?

– Onog nadimka koji ste spomenuli. Onog skovanog za narednika Rebbecka. Kako je glasio ostatak?

– Oh, bio je to samo jedan od onih podrugljivih epiteta koje domaći daju momku. Ne bih brinuo da sam na vašem mjestu. Sam sam bio poznat kao...

– Svejedno mi udovoljite. Kako mu je glasio puni nadimak?

Sad je red na njemu da oklijeva. I kao da pokušava premostiti početnu nevoljkost, izgovara nadimak glasnije nego što je potrebno, i najodržljivije moguće:

– Willie Rasparač.

Sretan Božić. Doista veoma sretan Božić.

A ipak, mora da postoji određena razina iskrenog blagdan-skog duha koji buja u meni, jer moj prvi poriv nakon izlaska iz Scotland Yarda jest da se vratim u onu trgovinu igračkama po-

kraj koje sam prvi put prošao s Philomelom i Colinom. Zbog neobične svrhe kupovanja dara za Philomelu.

Mogu birati među brojnim predmetima: dječji vrtuljak u izlogu, a u unutrašnjosti trgovine nepregledni nizovi konjića, palica za kriket, zvrkova, bubnjeva, čamčića, lukova i strijela, minijaturnih dječjih kolica. Odlučujem se za nešto skromno i obično: krpenu lutku s nabrekлом pjegastom glavom i nogama koje se spiralno ovijaju jedna oko druge. Kukavno stvorenje, u to nema dvojbe, ali trgovkinja ne može pronaći dovoljno superlativa za nju.

– Apsolutno dražesna. Izvanredna. Vašoj djevojčici će se svidjeti.

Ja nemam djevojčicu.

I sam čin potiskivanja te pomisli natjera me u gnjev koji se ostatak svijeta urotio povećati. Ljepljiva lokva materijalizira mi se ispod lijeve čizme. Desnu mi je čizmu prignječio maleni dječak koji se vrti oko stupa svjetiljke. (Ovo ima neobičan učinak da me ponovno predstavlja mojem koljenu, danas neobično svadljivom.) Čak i privremena skupina pjevača božićnih pjesama, smještena duž Stranda, odlučuje odlutati daleko od svog uobičajenog ključa, a zatim štetu još dodatno pogoršava neusklađenom zvonjavom zvonaca.

Jedino što mogu jest pješačiti dalje, zaobilaznim putem koji nije postao prirodan. Istočno nekoliko blokova, provjeravajući odraze u izlozima trgovina. Sjeverno jedan blok, južno još dva bloka, sjedne strane na drugu, mijenjajući brzinu i kružeći... izbjegavajući svaki privid obrasca.

A zatim, na posljatku, niz rijeku. Tek ovdje, među gundanjem skelara, lepetom krila galebova i laganim ljuljuškanjem dokova, tek ovdje mi se čini da su stvari posve vidljive. Vjetar snažno puše sa zapada, a sol iz rijeke oribala je zrak, i neka se neobična krepkost uvlači u moje udove. Zacanje u koljenu prestaje, ruka me svrbi od nepotrošene snage. Mislim, da želim, da bih krpenu lutku mogao zavitlati do polovice rijeke.

Ali, kad stignem u podnožje Craven Streeta, ta lutka je još jače stisnuta o moj trbuh. Po zadnji put provjeravam periferiju – Gullyjevim patentiranim brzim okretom na obje strane – a zatim jurnem uz uličicu, ravno u vjetar od deset čvorova. Čvorak pokraj mene zaglavinja u smjeru Hungerford doka. S njegova se mjesta uzdiže drukčija vrsta ptice.

– Bok, dragi.

Ona stoji bokova izbačenih u stranu.

– Kakav si ti zgodan muškarac.

Riječi su grube, da, glas nalik kriještanju vlasnika zalagao-nice, ali što objašnjava tu odjeću? Prikladnija je za Grosvenor Place, rekao bih, nego za Limehouse. Gotovo savršen stožac, od visokog zvonolikog pustenog šešira do sive jakne koja bujno pada s ramena i još bujnije suknje od ljubičaste vune, obrubljene gajtanom. Struktura euklidovske čistoće, s tim izvanrednim šeširom koji joj pleše na glavi kao stijeg vrline.

– Hoćeš probati malo slatkiša slatke Sally?

Da ne bih pogrešno shvatio njezinu namjeru, ona otkopčava jaknu, gurne dva prsta u nabor steznika i poteže ga otkrivajući traku bijelog mesa.

U tom mom kratkom vremenu na zemlji, ponudilo mi se već dovoljno lakih žena da se osjećam prilično okorjelim na to. Zastoje baš taj komadić golog ljudskog mesa imao osobinu poziva? Pa, kao prvo, dražesna je. Neopisivo dražesna u svojoj plemenitoj udovičkoj crnini. Bez uobičajene šminke prostitutki njezino je lice pronašlo vlastiti sjaj. Više se ne boji sunčevog svjetla.

Približavam joj se jedan korak, pa jedan uzmičem. Njezino tijelo se migolji u pantomimi požude. Grabi rub steznika i snažno ga poteže dok tkanina na posljetku ne popusti, i ne raspara se otkrivajući prozirnu potkošulju. Ali, jedva da imam vremena uživati u tom prizoru, jer, nakon zadnjeg osmijeha, ona provali u vrisak od kojeg bi se i nebo zatreslo:

– Siledžija! Napasnik! Pomoć!

Nailaze i drugi glasovi. Koraci i povici, tutnjaju niz ulicu, i miješaju se s lupanjem mog srca. Imam neugodan osjećaj da se čitav London slijeva na nas, a žena i nadalje urla, savršenim tonom koburške melodrame.

– Propala sam! Silovanje!

Njezine riječi ustupaju pred jecajima, naglašenim vriskovima. Netko, jedan postariji čovjek, odvlači je podalje, ogrće svojim kaputom, nešto joj mrmljajući u uho. Netko drugi trči po redarstvenika. (Alija sam baš razgovarao sjednim...) I u tom ludilu kretnji postoji jedna neobično nepomična točka: jedna žena stoji ispod poput žalfije zelenog krova s crnim suncobranom i smiješi mi se s dobrohotnošću dovoljnom za čitavu nedjelju.

Odmah je prepoznajem. Misionarka koja je pokušala odvesti Philomelu.

Naša Miss Binny nije, međutim, za zamjerke. Kimne mi glavom na najljubazniji način. Mislim da se ne bi, da kontekst nije tako neobičan, nimalo premišljala da mi kaže koliko joj je drago što me ponovno vidi. Ali, njezin jedini cilj jest da me ponovno vidi. Upravo u tom kontekstu.

– Ovdje je vaš čovjek, pozornice.

Dubok glas, tik iza mene. Zdepasta ruka na mom ramenu.

Tamo u uredu inspektora Surteesa, naravno, nije bio ništa više nego neminovnost. Sad je stvaran kao dah, tvrd kao makadam. I ne drži oštricu koje se sjećam iz našeg prošlog susreta, nego nešto što, na prvi pogled, izgleda manje prijeteće. Malu kožnu mješinu, oblikovanu kao okamenjena suza.

I čini se da se i sam školovao u Coburgu, jer podiže ruku pokretom čiste deklamacije, a njegov glas dopire sve do stražnje galerije.

– Nitkov!

Kožna moždina se obrušila. Moja je desna sljepoočica eksplodirala u plamenu. I zadnje što vidim Philomelina je krpena lutka koja pada na zemlju.

23. prosima 1860.

Dragi oče,

nisam posve siguran koji je datum. U nastambi u kojoj se nalazim nema prozora, i koliko je meni poznato još uvijek je dvadeset drugi. Ali, zrak ima neku ranojutarnju sirovost, i gospoda s kojima dijelim prostor su duboko u alkoholnoj omami, osim jednog, koji kratko i jasno razgovara s nekim nevidljivim sugovornikom. On je jedini kojeg prepoznajem, veoma čudno. Pijani Leo. Nekoć se običavao ubaciti u Serpentinu u Hyde Parku, tako da bi ga prolaznici mogli izvući i odnijeti u Humane Society, gdje bi ga vratili u život samo s obilnim količinama brandyja. Četiri, pet, šest puta dnevno, naš bi Leo bio spašavan, dok ga dobri ljudi u Societyju nisu otkrili. Nakon toga je Leo svoju varku preselio u St. James Park, gdje je svaku noć čekao i po dva sata da ga netko spasi. Znao je reći, odmahujući glavom, da ljudi više nisu onakvi kršćani kakvi su nekoć bili.

Sad drijema, dva metra udaljen od mene. Posve moker, kao što bi se i očekivalo: kameni pod ispod njega postao je prilično mahovinast, a zrak močvarast od njegovih isparavanja. Mrtav ostatku svijeta, ali i više nego sposoban držati se svog kraja razgovora.

– Neobično žedan, gospodine. Neobično žedan. Oh, Bog vas blagoslovio. Gospod neka se smiluje...

Na određeni način, on se bolje zabavlja od mene. Govor mi je sad praktički nemoguć: usta su mi nijema, a svi dostupni osjeti kao da su se usredotočili prema mom desnom oku. Ova moja glava, oče, natekla je kao egzotična tikva. Imam osjećaj da je nakazno velika, veća i od mene samog. A ipak, u razdobljima između pulsiranja pronašao sam mjesta duboko skrivene lucidnosti. S velikim samopouzdanjem razmišljam o činjenicama iz prošlosti i sadašnjosti.

O Gulliju i Philomeli, na primjer. Vjerujem da su sigurni. Jer, vidiš, uvrebali su me prije nego što sam ih mogao odati. A ako se Gully drži svog zavjeta, Philomela neće ni promoliti kroz vrata dok mu ne kažem da može, a kako mu mogu reći, kad sam stanovnik ćelije u redarstvenoj postaji? Stoga zasad vjerujem da su sigurni.

Što još mogu s izvjesnošću reći? Tamničar je debeo. To zaključujem prema zvuku njegovih koraka po kamenom podu, po načinu na koji zveckaju njegovi ključevi, a zatim naglo utihnu, kao da su ugušeni u nekoj velikoj rupi. Čini mi se da se prisjećam i dviju svinjskih ruku koje mi zaranjaju u džepove, ali možda to govorim samo zato što mi je novčarka zaplijenjena. Jedna od mojih novčarki. Usvojio sam praksu signor Arpellija i drugu novčarku držim u unutarnjem džepu. Ha!

Gully i Philomela, sigurni. Tamničar, debeo. Novac, ovdje. Što još?

Pada kiša. U to sam gotovo siguran. Pada prilično jako, suđeci prema slapiću vode koji se slijeva niz zid iza mojih leđa. Također, pod povremeno zadrhti, što navještava grmljavinu. U mojim mislima, oče, riječ je o jednoj od onih divovskih oluja – onih koje rascjepljuju nadgrobne ploče i ruše čitava sela. Čujem je kako lupa o prozorska krila gospođe Sharpe, vidim dugačke vodene prste kako se isprepleću niz grede stropa u mojoj sobi. Kap, kap. Nadam se da će vaš šal ostati suh.

Eto, time smo iscrpili sadašnjost. Što onda povremeno lucidnom umu preostaje? U nedostatku bolje vježbe mora se okrenuti prema prošlosti. Zašto bi se usredotočio na Sama, ne znam. Više gotovo nikad ne mislim o njemu, iako nekih godinu dana ni o čemu drugom nisam ni razmišljao. Ali, tad je još bio svjež ispod zemlje.

Jednu vam stvar, oče, nikad nisam rekao: ja sam ga prvi pronašao. Znaite, želio sam da me povede sa svojim prijateljima, da se utrukujemo do Birminghama, ali je Sam rekao da bih ga jedino osramotio, što je bilo gotovo posve istinito – nikad se

ne bih mogao natjecati s ostalim dječacima – ali, svejedno me je pogodilo tako grubo izrečeno. Stoga sam odlučio slijediti ga, sa sigurne udaljenosti. Baš sam bio pravi detektiv dok sam teturao za njima, sklanjao se u nišama i konjušnicama. Izgubio sam ga negdje oko Railway Armsa i lutao naokolo gotovo pola sata, tražeći ga po gostionicama i teretnim kolodvorima. Nigdje mu nije bilo traga. Tad sam već bio posve iznuren – uto mi je vrijeme pratiti ljude bio iscrpljujući posao – pa sam sjeo na nasip iznad kanala i zatvorio oči, a kad sam ih ponovno otvorio, u rijeci se valjalo nešto izrazito neobično: jedan veliki cvijet, praktički jedan posve novi phylum¹⁶. Smeđi papratni listovi, bijele latice i tući koji su veoma nalikovali čizmama.

Mislim da nisam shvaćao što je to – ne posve – dok nisam otišao u Iskapačevu krčmu i zamolio ih vruću limunadu. A kad je pola sata nakon toga dan znak za uzbunu, nevoljko sam otišao; zapravo, više nikad nisam želio otići.

No, nekako ipak jesam. I sjećam se koliko ste vi, oče, bili iznenađeni što sam tako brzo stigao na mjesto na kojem su ga pronašli. Ili ste samo razmišljali – čak i tad, u tom prvom omamljujućem šoku – o nedokučivim djelima Sudbine. Jer, to nije trebao biti Sam, zar ne? Dijete koje ste prerano izgubili.

Nikad nije ni stigao do vlaka za Birmingham. Najviše stoje itko mogao reći, zapeo je nogom prelazeći most, naglavačke se srušio u kanal i lupio glavom o kamen ispod površine rijeke. U plućima je imao veoma malo vode, rekao je liječnik. Nije imao šanse utopiti se.

I to je za Sama bilo sve, osim sjećanja, a što je ostalo i od sjećanja? Vaša i majčina sahranjena su zajedno s vašim kostima. Moja se temelje na možda šestogodišnjem poznanstvu i iskrivljena su kroz prizmu djetinjstva; jedva im vjerujem. Sad

---

¹⁶ Koljeno (kod životinja) ili odjeljak (kod biljaka), skupina organizama koja se sastoji od nekoliko razreda. Nekoliko koljena ili odjeljaka čini carstvo.

ako uopće i pomislim na Sama, mislim na njega kao na odsutnost... ili neku drugu vrstu nazočnosti. Neku boju glasa koja može biti osvijetljena ili potamnjena prema potrebi, i koja kroz neke od nas govori izravnije nego kroz druge – a ponajviše kroz majku. Nikad je nije u cijelosti napustio. Sjećam se kako mi je pričala, tjedan dana prije nego stoje umrla, da je vidjela Sama kako viri kroz prozor i maše svojom prljavom ručicom. Samo joj je htio dati do znanja daje dobro. – Kako obzirno – rekla je majka.

To je, mislim, bio prvi znak da Ujak N neće učiniti da sve bude dobro. Svi smo bili opčinjeni tom idejom, nismo li? Novac. Novac. On će učiniti da ja ozdravim, on će moju braću i sestre učiniti uspješnima, on će tebe i majku odnijeti u časnu mirovinu, s gomilom razigrane unučadi koju ćete odašiljati s tustih koljena.

A o onom njezinu mužu, pijanom skitnici – nikad nije otišao iz krčme u uspravnom položaju ako ju je mogao napustiti u vodoravnom – a kad bi na posljetku došao kući, još bi gorljivije želio ponovno utvrditi vrhovnu vlast nad kućanstvom koje je vlastitom krivnjom proigrao. Peter mu je jednom nabio dobru masnicu na oko, što je donekle pomoglo, iako nije poboljšalo situaciju.

Martha vam to, oče, nikad nije rekla. Niti vam je rekla da je novac presahnuo pa je morala otrčati Ujaku N preklinjati za vlastiti mjesečni iznos. Dva mjeseca nakon toga vratila se, moleći ga da joj ga uskrati. Zakon, znate, ne štiti ženine prihode od njezina supruga, i Martha je rekla da radije neće imati ni novčića, nego da gleda kako se sav slijeva niz onu ljudsku kanalizaciju od njezina supruga. Tad je već izmišljala izlike da ne dolazi u posjete ili da se nju posjećuje. Prilično neuvjerljive izlike – nenadanu bolest, tajanstvene poslove – pretpostavljam bilo što, samo da ne bi morala podnijeti svjedoke svog jada. Posljednji put sam je vidio, oče, baš na vašem pogrebu. Došla je sama, Peteru i meni iskazala veliku ljubav, i otišla bez ijedne

riječi ikome drugom. Čitavo se vrijeme držala otvoreno prkosno, kao da se želi narugati osudi svijeta. Nikad onu njezinu glavu nisam vidio tako uzdignutu.

Ah, da, ponos. Bojim se da su Martha, Peter i Belinda međusobno podijelili sve što je od njega meni bilo udijeljeno. Od svih potomaka Cratchita, ja sam jedini koji je ostao na Ujakovu platnom spisku. Baš mi je od koristi u ovom trenutku. Da, na primjer, pomaknem ruku samo nekoliko centimetara ulijevo, našla bi se u mokraći pijanog Lea. Izlila se preko vrha njegovih hlača i vršak njegova utopljenog penisa još uvijek visi svima pred očima, naizgled priboden i odrubljen kao glava kakvog mučenika.

Mogao bih se pomaknuti na sigurniju udaljenost, ali sad mi se čini ugodnijim savršeno mirno ležati. U mojem asketizmu ima strategije. Imam osjećaj – nazovite ga nadom – da štedim snagu za važniji pothvat. U svakom slučaju, za nešto. Za nešto. Svjetluca tamo u tami. Ili ste to ponovno vi?

ŠESNAESTO POGLAVLJE

U situaciji kao što je ova poželim da se s Colinom nisam onako naglo rastao. Bio bi mi divljenja vrijedan teklić, jurio preko raskršća, provlačio se između kočija, preskakivao lokve – revan od pridane mu važnosti. Ovako kako jest, moram se zadovoljiti s tamničarovim sinom, kobasičastim dječakom mlohavog tijela, od osam ili osamnaest godina, tupih smeđih očiju koje se pretvaraju u melasu kad mu pred njima zabljesnem kovanicom od pola krune.

– Kako su divne, te kovanice. Mnogo mi se više sviđaju od florina.

Neizbježno je danguba. Prođe gotovo sat i pol vremena prije nego što se vrati sa sljedećom porukom.

– Nigdje ništa.

Potreban mi je sav samonadzor kako ne bih gurnuo ruke kroz rešetke i ščepao ga za njegov kobasičasti nos.

– Kako to misliš? Jesi li otišao do gospođe Sharpe?

– Nije bila kod kuće, gospodine.

– Hoćeš reći, još je bila u postelji. Jesi li objasnio zastoje trebam? Jesi li rekao daje hitno?

– Da, gospodine, to jesam. Nekoj gospođici Iris. Koja je rekla kako je gospođa Sharpe otišla i neće je biti u predvidivoj budućnosti, a tko može reći kad će se vratiti.

Ali, Sudbino, kako me iskorištavaš. Jedina osoba koja se jutros potrudila otvoriti posjetitelju bila je baš Iris.

– Ništa zato, imam za tebe nov poslić. Ovdje je adresa. Reci ovom gospodinu da ga hitno trebam, i dovedi ga ovamo sa sobom. Deset šilinga unaprijed, i još deset ako se vratiš za manje od sat vremena.

Ne može se reći da se kreće hitro, ali motiv zarade njegovoj tromoj prirodi ipak daje blagi poticaj. Barem ga dovodi natrag prije nego što prođe sat vremena, stidljivog od trijumfa, dežmekaste ruke već ispružene po bombon. Odmah iza njega slijedi Peter, koji se osvrće oko sebe s izrazom koji ubrzo prepoznajem kao lažnu zapanjenost.

– Zar je do toga došlo, ha, Time? Kome to imamo zahvaliti? Njemu za petama je Annie, i to ne kao žena koja sitničari s besposlenim zadirkivanjem. Ona skine šešir i rukavice, i nepoznato područje promotri poput zapovjednika pukovnije koji traži točke prodora. Misli joj se, dobro to vidim, roje strategijama i protustrategijama, kao i nepredvidivim okolnostima, i jedino stoje makar na sekundu uspijeva zaustaviti u njezinu ratničkom pohodu pogled je na moje lice.

– Gospode na nebesima, Time, što su ti to učinili?

– Ne, Annie, ne dodiruj!

– To je pravi zločin!

– Nisam htio da ti dođeš.

– Tko bi mi se usudio zabraniti da dođem? Čim sam čula, rekla sam Peteru: »Znaš, Tim bi si prije odsjekao glavu, nego prišao ženi.« Hoću reći, na taj način. I ako im treba neka druga žena da to posvjedoči, evo jedne koja je spremna zakleti se. I to možete reći gospodinu sucu, s izrazima poštovanja.

Pitam ih tko pazi na radnju, ali umjesto odgovora, oni stanu svak sjedne strane rešetkastih vrata i zaspu me ohrabrenjima.

– Ne smiješ ni zbog čega brinuti, Time. Slušaj... – Angažirali smo ti odvjetnika, Time...

– Nije to uobičajena procedura za policijski slučaj, ali čovjek ne može biti previše...

– Ijedan gaje naš prijatelj iskreno preporučio...

– Baš je izlazio iz ureda kad...

– I bio je izuzetno optimističan glede...

– Doći će odmah za nama...

– Za deset minuta, ne više...

– Stoga ne moraš ništa brinuti.

– Doista ne moraš.

Zapravo, prolazi još pola sata prije nego što se Augustus Sheldrake provuče kroz vrata redarstvene postaje. Krupan muškarac kože boje sirutke, proćelavog čela i niskih zalizaka, vojnički rumen na obje bojišnice. Ruka koju mi je ispružio prilično je vlažna, i čitava njegova osoba zrači vlagom: vlažne oči, vlažne usne, vlažni zubi... a iz njegovih pora izbija neko neugodno isparavanje koje, ukoliko me nosnice ne varaju, predstavlja konačno plinovito obnavljanje uvoznog jamajkanskog ruma. Mislim da bih s pijanim Leom prošao bolje.

Nema, međutim, nikakve dvojbe da gospodin Sheldrake luči samopouzdanjem. Pozdravlja nas svakog pojedinačno i podaruje nam toliko mnogo lukavih inačica jednog te istog osmijeha da se čovjek osjeća stalno na rubu da mu zaplješće.

– Ništa se ne bojte, prijatelji dragi. Bitka je započela, a naša pobjeda je neminovna. Izbubat ćemo protivnike od glave do pete. Sredit ćemo ih šakom logike. Ubost ćemo ih laktom istine. Skršit ćemo ih koljenom pravедnosti. Oh, prijatelji moji, odnijet ćemo ovu pobjedu.

Njegova je retorika toliko uvjerljiva, njegovi zubi tako blistavi, da se osjećam prilično neotesano iznoseći alternativni ishod.

– Pretpostavimo, gospodine Sheldrake, da me unatoč svim vašim nastojanjima, ipak proglase krivim. Možete li mi reći kakvu bih presudu mogao očekivati?

– Oh, da, znate, ovaj određeni sudac... pa, znate, on je poznat pomalo kao pobornik... Stari čudak slova zakona, znate na kakve mislim. No, čak i u tom slučaju ne bih očekivao više od... čega?... dva mjeseca teškog rada.

– Dva mjeseca?

– Jedan, možda, bude li velikodušan. Ili jedno dobro bičevanje, i gotovo. Nema veze, gospodine Cratchit, ja sam posve spreman probuditi blagdanski duh. Da ste me bar mogli čuti jučer dok sam obrazlagao slučaj Boba iz bordela. Kristovo milosrđe, blagdanska milostivost... Potpun uspjeh, gospodine Cratchit.

Annie to više ne može podnijeti. Zabila je sitne šake o prsnu kost u nastojanju, kako mi se čini, da spriječi srce da joj ne provali iz grudi.

– Pokazat ću im ja teški rad ako krenu s bičevanjem ili dva mjeseca, i možete to reći gospodinu sucu, s mojim punim blagoslovom.

Gospodin Sheldrake izgleda smeten takvom iskrenošću. Padajući na najbliži stolac, prtlja po džepu kaputića tražeći srebrnu čaturicu – limun i soda, objašnjava nam – i ispija je u pola sekunde. To na njega ima proturječan učinak, jer ga istodobno oživljava i natmuruje, tako da nije jasno koliko su duboko po-jedinosti mojeg slučaja prodrle u njegova štetna isparavanja.

Jedino izvjesno je osmijeh gospodina Sheldrakea, koji tako nemilosrdno zrači da bi i samo sunce mogao poslati u školu.

– Pobjeda je naša, kažem vam. Nas nekolicine, nas sretno nekolicine.

Ni deset minuta poslije uvode nas bez ikakve ceremonije u sučev ured. Zapravo, i nije to pravi ured, nego svojevrsni dnevni boravak, s velikim prozorom i rešetkom kamina, i za stolom za čitanje strahopoštovanja vrijednim samim sućem, koji slaže pasijans. Toliko je zadubljen u svoj posao da se počinjem pitati nismo li nehotice provalili u njegov dom i prekinuli mu najdraži obred nakon obroka. Na njegovu izrazu lica potražim bilo koji znak da je zamijetio našu nazočnost, ali obor u koji su me smjestili onemogućuje mi pogled na sve, osim na mršavu ruku koja zaklanja lijevu stranu njegova lica.

Taj zaslon ostaje na svom mjestu čak i kad sudac, s očitim žaljenjem, podiže glavu kako bi se suočio s prostorijom punom molitelja.

– Dobro vam svima jutro.

Neobično prigušen glas – pokopan pod generacijama nemara – a ipak u meni pobuđuje nešto poznato. Uzalud se trudim pronaći vlastitu povezanost s njim, ali glas uporno klizi iz mog stiska.

– Oh, dobro jutro i vama, gospodine Sheldrake. Tako vas rijetko vidimo u svom okruženju. Iako, rijetko vidimo ikoga od vašeg soja.

Nema nikakve dvojbe da to lišavanje prihvaća sa zahvalnošću. Hoću reći, nema nikakve dvojbe, osim ako niste gospodin Sheldrake, koji ustaje i uz spor naklon objavljuje:

– Časni suće, smatrajte me samo provodnikom nepristrane tekućine zakona. Kao takav, skromno se izlijevam u vašu božansku bočicu. Pijte me kako želite.

– Hvala vam, gospodine Sheldrake, i hoću. A sad, što se tiče posla pri ruci, smijem li upitati tko je priveo osumnjičenika?

– Bio sam to ja, časni suće.

– Zakunite ga, molim vas, Fairweather.

Službenik je smežuran, bijesni čovječuljak, a mrgodnost mu je uklesana čitavim kratkim, pogrbljenim tijelom. Bibliju drži kao bankar i čim je prisega položena, on povlači zajam sa silinom rođenom koliko iz gnušanja, toliko i iz zadovoljstva.

Što se tiče priče tog redarstvenika, spomena vrijedna je samo po kratkoći. Žena u nesvijesti... muškarac u nesvijesti... neodređena i općenita sumnja da nešto nije kako valja... uhićenje. Izgleda kao da mu je iskreno neugodno što može tako malo saopćiti, a sučev glas, iako i nadalje obložen, zvuči prilično utješno tijekom razgovora koji slijedi.

– Odlično učinjeno, pozornice. Doista na čast... a sad mi, molim vas, recite, zastoje optuženi tako jako isprebijan?

– Vjerujem daje to bilo zato da mu se onemogućí bijeg, časni suče. Kako god bilo, osoba koja je to učinila nije bila prisutna kad sam stigao.

– Ispravite me ako sam u krivu, pozornice, ali vi niste doista vidjeli zločin o kojemu je riječ?

– Ne, časni suče, nisam. Što god se dogodilo, dogodilo se, i tome je bio kraj.

– Je li bilo svjedoka?

– Da, časni suče. Jedna je gospođa vidjela sve što se događalo i ljubazno je istupila.

– Ah. Pozovite je, molim vas. I prisegnite je, dobri moj Fairweather.

Uniforma Miss Binny savršeno je na mjestu: običan bijeli šešir, izobličena crna haljina koja joj daje izgled nevjesto zamotanog paketa. Nedirnuto je također i njezino ulagivanje, način na koji čitavo tijelo naginje prema dostojanstveniku o kojemu je riječ. Na ovaj način iskazuje počast čak i Fairweatheru, kojem zadovoljstvo naglo presahne kad ugleda suparničku Bibliju ugušenu u njezinu pazuhu. Bigamija, kao da kaže njegov preneražen pogled. No, Miss Binny sa svoje strane kao da uživa u tom višku, i još čvršće prigrli svoju Bibliju dok miluje onu

gospodina Fairweathera. Projedri kroz prisegu i još doda završni blagoslov.

– Neka nas Božja milost sve vodi.

Tad prelazi na božanski posao ukopa moje osobe. Tužna i žalosna priča koju, u vlastitu korist, ni u jednom trenutku ne izgleda revna ispričati. Doista, pod ljubaznim ispitivanjem suca ona daje dojam nekoga tko je doveden, protivno svim instinktima vlastite prirode, do strašnog i neizbježnog zaključka.

– Ne bih, naravno, mogla reći što se točno događalo, časni suče. Cime želim reći da sam vidjela gospodina o kojemu je riječ kako razdire haljinu one mlade dame, ali ne mogu reći što se nadao da će time postići. Sama sam se nadala da s njezine osobe miče gorući ugarak, ali budući da nigdje u neposrednoj blizini nije bilo vatre... pa, nisam znala što bih mislila.

– I tad ste vrisnuh, Miss Binny?

– Da, časni suče. Stid me je priznati da me u tom trenutku obuzela slabost mojega spola, i budući da se nisam osjećala sposobnom sama donijeti sud, radije sam to prepustila umovima mudrijim od mojega.

Posebice naglašen naklon u smjeru suca, a zatim i završna propovijed:

– Moram reći, časni suče, da je dobri Gospodin više nego jednom našao za shodno iskoristiti me kao svoje oruđe u sprečavanju neizrecivih zločina. Molim se samo da i danas možemo biti oruđe spasenja ovom nesretnom gospodinu koji pred nama stoji optužen.

S time sudac završava ispitivanje, a Miss Binny tone u poput čelika neprobojnu tišinu. To je dovoljno da svlada mog dobrog odvjetnika koji ostaje ukopan na mjestu i teško diše, dok ga Peterov lakat ne ponuka na akciju.

– Da vidimo. Da vidimo, časni suče. Moj ovdje prisutan mladi klijent čini se da vjeruje kako Miss Binny možda i nije osoba najprikkladnija za svjedočenje protiv njega.

– A zastoje to tako, gospodine Sheldrake?

– Zbog činjenice da su on i prethodno spomenuta Miss Binny, izaslanica divljenja vrijedne organizacije, Misije biblijskog cvijeta... zbog činjenice da su se on i Miss Binny na određeni način porječkali.

– Da?

– A ta prepirka bila je zbog dobrobiti jedne mlade djevojke, poznanice gospodina Cratchita.

– Je li to istina, Miss Binny? Misionarkine ruke polete prema grudima.

– Oh, časni suče, mi u svom misionarskom poslu nailazimo na veliko mnoštvo djevojaka. Padaju kao nježna kiša s nebesa. Neka su dvaput blagoslovljene.

– Riječ je o jednoj određenoj djevojčici, časni suče. Po imenu Wilhelmina. Oprostite, Philomela.

– Bojim se, časni suče, da se ne sjećam takve djevojčice. Ni jednog, ni drugog imena. Možda me je ovaj gospodin zamijenio s nekom drugom Božjom sluškinjom.

Sa tim su spone umnih mogućnosti gospodina Sheldrakea nategnute do krajnjih granica. Od njega sad ne dolazi ništa drugo osim slinavi prigovor:

– Da. Dobro. Kako god bilo. Da...

Ali, ima on svoje rezerve, naš gospodin Sheldrake. Dovoljne, u svakom slučaju, za jedan konačni izljev zastupanja.

– Časni suče, molim vas da pretražite najdublje izvore blagdanskog milosrđa i pogledate mog sirotog klijenta. Pogledajte ga u onom bijednom oboru. Pogledajte ga, kao nepokolebljiv kršćanin kakav jeste, i recite mi po istini. On baš i ne izgleda opasno, zar ne?

Na to sudac nema odgovor. On čak i ne spusti ruku koja ga zaklanja od pogleda, niti razgrće šljunak koji mu zamračuje glas. Miss Binny iskorištava taj trenutak da donese vlastitu presudu.

– Možda se dobrom Gospodu učinilo prikladnim ispuniti ovog mladića duhom pročišćenja. U kojem se slučaju nadam,

časni suče, da će mu kazna, koja se vama čini prikladnom da mu je odredite, pomoći na putu do potpunog spasenja.

Sad je gospodin Sheldrake doista poražen. Posve poražen. Iako ga to ne sprečava da još nekoliko sekundi frflja:

– Spasenje, da. Sve je to u redu, ali postoji... postoji... Dugo razdoblje šutnje. I tijekom tog razdoblja svjestan sam dvije stvari: neprikrivenog prezira s kojim svi, a ponajviše sudski službenik, promatraju mog odvjetnika; i ljubaznosti suca kad se na posljepku oglasi.

– Najljepša vam hvala, gospodine Sheldrake. Hvala i vama, Miss Binny. Možete odstupiti.

On pogne glavu i mene ponovno obuzme bojazan da smo u opasnosti da nam ga pasijans ponovno otme. Njegova ruka kradomice polaže jednu kartu na drugu, pa treću povrh... a zatim on podiže pogled, šokiran stoje prostorija i nadalje puna ljudi.

– Da, da. Velika žurba, nastavimo. Molim vas pozovite mladu damu koja podnosi tužbu.

Rijetko je žena kojoj je netko naudivo tako pobjedonosno ušla u prostoriju. Njezina kosa začušljana je u djevičanski šinjon. Glava joj je krijeposno nagnuta. Oči usredotočene u neku točku u gornjim slojevima etera dok napreduje majušnim, odvažnim koracima. Prema mojem mišljenju, jedino što kvari željeni učinak, njezina je odluka da odjene jučerašnju haljinu. Razderotina je napadno zakrpana ružičastom vrpcom i s vremena na vrijeme njezina ruka leti do nje, kao daje svrbljiva rana.

– Vaše ime, molim.

– Miss Sally Grenville.

– Molim vas iznesite svoju tužbu protiv ovog čovjeka.

– Bilo je ovako, vaše gospodstvo. Zamislite, ako želite. Mlada djevojka izišla u šetnju u svježe prosinačko poslijepodne. Hoda glavnom ulicom, udiše svjež zrak, pjevucka si u bradu neku prigodnu blagdansku pjesmicu...

– Evokativno, hvala vam.

– Dakle, da ste vi ona – a vjerujte mi, ja sam bila ona... mislim, zar ne biste bili iznenađeni – hoću reći, istinski osupnuti – da ste vidjeli ovog određenog gospodina kako vam dolazi u susret?

– Zašto ste, zapravo, bili iznenađeni?

– Kao prvo, bio mi je nepoznat, nije li? A kao drugo, vaša milosti, nije to bilo toliko zato što mi je prišao, nego zbog onoga što je rekao nakon što mi je prišao. Ako morate znati, predložio mi je nešto nedolično. Zapravo, šapnuo mi je to u uho usred bijela dana, ako to možete zamisliti.

– A što vam je predložio?

– Oh, ja to ne mogu izgovoriti, vaša milosti. Ne pred svim ovim dobrim ljudima.

– Zašto mi onda ne šapnete u uho?

Uz skrušen osmijeh, ona se polako odgega do sučeva stola, najpristojnije se kratko nakloni, i sklopi ruke oko njegova desnog uha. Kratka stanka, nakon kojeg se začuje sučev jednolični glas:

– Veoma živopisno. Smijete se vratiti na mjesto.

Kako me jedi što ne mogu procijeniti izraz njegova lica! Jedino što uspijevam zamijetiti jest lagano nagibanje glave, ali da li on njime procjenjuje Sallyn učinak, ili je iskušava, ne mogu odrediti.

– A, nakon što vam je taj prijedlog šapnuo na uho, gospođice Grenville?

– Pa, dala sam mu do znanja da ja nisam od one vrste djevojaka koja bi pristala na takav prijedlog. Moja pokojna majka nije odgojila takvu kćerku, to sam mu rekla. I na to me je zgrabio. Zgrabio svom snagom i razderao mi haljinu. Koja je, kako i sami možete vidjeti, vaša milosti, razderana sve do ovdje.

– Da, vidim da jest.

– No, onda sam počela vrištati. I mora da me je obuzeo strašan užas, jer sam se onesvijestila nasred ulice. Što mi nije običaj. A kad sam se osvijestila, rekli su mi daje muškarac koji me

je napao uhićen i, moj Bože, kako sam bila zahvalna na tome! Vrebati bespomoćne žene kao što sam ja, pravo je čudo da itko ovih dana može slobodno šetati ulicama, neka nas sve dragi Bog sačuva!

Do ovog je trenutka Annie s velikom strpljivošću stajala uz stražnji zid, s rukama prekriženim na grudima. Ali, ovaj je pobožni govor bio više nego stoje mogla podnijeti. Ne obazirući se na Peterovu ruku koja ju je nastojala zadržati, istupi dva koraka i najgromoglasnije objavi:

– Časni suče, to je najgora glupost koju sam ikad čula!

– Tišina!

Od same jačine glasa službeniku na ćelavoj glavi iskoče grimizne žile. Annie nastavlja kao da on živi u nekom drugom okrugu.

– Moj šogor je najnježniji muškarac na svijetu, časni suče, i svatko tko kaže suprotno je bezočni lažac.

Službenik je sad posve izvan sebe.

– Izbacite ovu ženu! Ispraznite ured!

– Nećete me izbaciti. Prisegnut ćete me.

Nakon toga situacija poprilično izmiče kontroli, i pravo je čudo da se usred sve te kakofonije nešto tako tiho kao stoje sučevo nakašljavanje uopće zamjećuje. A ipak se zamjećuje, jer napadači smjesta odlažu oružje – i smiruju se do pogleda koji probadaju – dok sudac nastavlja u onom istom stalozenom tonu kao i prije.

– Gospodine Fairweather, uz svo dužno poštovanje, mislim daje odluka da se ured isprazni na meni daje donesem. Dobra gospodo...

– Cratchit.

– Moram vas zamoliti da zasad šutite. Inače ću vas doista morati dati izbaciti, a to će me beskrajno rastužiti. Kako stvari stoje, imam još samo nekoliko pitanja za mladu damu, i dok ne završim, od svih prisutnih molim ljubaznu obzirnost. Najljepša vam hvala. A sad, gospođice Grenville.

– Da, vaše gospodstvo?

– Ukoliko ne griješim, vi i ja smo se već sreli. Zapravo, upravo u ovoj ovdje prostoriji, u najmanje dvije ili tri prethodne prigode.

– Doista? Ja se toga ne sjećam, časni suče.

– I sam se umalo nisam sjetio. Tad ste bili posve drukčije odjeveni.

– Jesam li?

– Sva je sreća što prilično dobro pamtim lica. A kad smo kod toga, i imena. Vaše je, ako se dobro sjećam, bilo Slatka Sally.

Oči se jedva zamijetno iskolačuju. Hihot, udarac rukom.

– Oh, momci su me zvali raznim imenima. Sigurna sam da nisu mislili ništa loše.

– Ne, doista nisu. Iako zadnja dva puta kad ste bili ovdje, vjerujem da ste bili optuženi zbog dodijavanja prolaznicima.

– No, to je u oku promatrača, nije li? Ja sam tvrdila da su oni dodijavali meni.

– Jednako kao što to tvrdite i danas. Da vidimo – prije toga, bili ste optuženi zbog pijanstva na javnom mjestu. A još prije toga, zbog nečudorednosti na javnom mjestu. Što je bilo prije toga, više se ne sjećam. Sumaglica sjećanja i sve to...

Oh, to zacijelo nije učinak koji je željela postići. Ta teška donja usnica, ta ovješena čeljust.

– Naravno, uvijek smo sretni što vas vidimo, gospođice Grenville. Ali, bojim se da vas prijašnje ponašanje nije ostavilo sa sjajnom reputacijom istinoljubive osobe.

Sad već vidno potresena, očima sijejavajući s jedne na drugu stranu, Slatka Sally se naglo okrene, i zadnjim preklinjućim pokretom pokaže prema crno odjevenoj misionarki.

– I ona je vidjela.

– Siguran sam da jest, gospođice Grenville. Božje sluškinje uvijek nešto vide, nije li tako?

Sad je red na Miss Binny da izrazi čuđenje: teturav pokret koji u meni priziva (sad drago) sjećanje na Colinovo hinjenje udarca u njezinu glavu. Sudac zastaje, pitajući se možda priliči li u ovakvoj situaciji voda ili mirisna sol, a zatim nastavlja:

– Slučajno i sam otprije poznajem optuženog i o njegovu karakteru mogu posvjedočiti jednako dobro kao i njegova hvalevrijedna šogorica. Stoga ove optužbe proglašavam neutemeljenima i odrješujem ga.

To je prva pukotina koju vidim u pročelju kolosalne Binny: lice joj se ovjesi, kao u voštane lutke koja je predugo ostala na suncu. Dovoljno je, međutim, prisebna da odlučno odmahne glavom Slatkoj Sally koja, tako kažnjena, zabija čitavu šaku u usta kako bi ugušila svoj bijes.

Nitko, međutim, nije toliko bijesan kao sudski službenik, gospodin Fairweather, koji, pozelenjevši od vrha čele do ovratnika, započne skakutati kao žučljiv patuljak.

– Časni suče! Ovo je neobično, ovo je hirovito...

– Ispraznite ured, Fairweather. Budite dobar momak. Samo me jedno sprečava da velikom brzinom ne napustim prostoriju: želja da upoznam svog spasitelja. No, put do njega je i nadalje prepriječen, i kad pokušam izviti glavu, dočekuje me nadolazeća bujica mog odvjetnika, koji mi već snažno tresu ruku.

– Sheldrake je došao, gospodine Cratchit. Sheldrake je vidio. Sheldrake je pobijedio.

Mora da moje mrmljanje shvaća kao znak suglasnosti, jer mu se prsa nadimaju dok kaže:

– Ništa od toga, gospodine Cratchit, pravda je moja nagrada. Gospa Pravda u čijem sam hramu tek ponizan hijerofant¹⁷. A sad, kome da pošaljem račun?

---

¹⁷ Hijerofant – tumač znakova i učitelj bogoslovlja u antičkoj grčkoj.

Upravo mu se spremam predložiti prikladnu posudu, kad me prekida sučev glas.

– Oh, gospodine Cratchit! Samo malo, molim vas.

Ali, ruka i nadalje odbija pomaknuti se s mjesta. I dok prilazim stolu, napola očekujem da će sa svih strana iskočiti dodatni zasloni, ruka za rukom, čitava palisada prstiju. No, nakon nekoliko koraka pogled je čist, i preda mnom se ukazuje jedan postariji muškarac krupnih ušiju i kiselog osmijeha koji mi ki-ma uvježbanom ljubaznošću.

Squidgy.

Squidgyjevo lice, u svakom slučaju, i njegov glas, koji sad odbacuje krinku i ponovno mi se obraća kao klupskom drugu.

– Oprostite mi što vas nisam pozdravio *ex officio*¹⁸, Timothy. Čovjek se mora pridržavati tih mučnih protokola.

Stojim pred njim i pokušavam smisliti riječi koje bih mu rekao, a jedini kandidati koji se pojavljuju su:

– Jesu li vam leđa bolje?

– Oh, da, jesu.

– Više vas... ne svrbe vas, ni ništa?

– Jedva da i zamjećujem. Nego slušajte, Timothy, doista se morate kloniti Slatkih Sally ovoga svijeta. Djevojke gospode Sharpe višeg su reda, ako je to ono što tražite. I kad smo već kod toga, klonite se i svih Sheldrakea ovoga svijeta.

– U to možete biti sigurni.

– I neka vam netko pogleda to oko, doista izgleda strašno.

– Da, hvala vam. Hvala vam, gospodine...

Squidgy. Očajnički ga želim tako osloviti: gospodin Squidgy. Ali, ako i ima alternativno ime, gospodin o kojemu je riječ ga ne izgovori. Pogrbi ramena iznad svojeg pasijansa; ponudi mi polupozdrav.

– A sad idite. Žurno, pokret.

---

¹⁸ *Ex officio* – lat. službeno.

Peter i Annie bi radije da idem kući s njima, ali ja imam druge poslove kojima se moram posvetiti i tako je, osim mojih obilnih izraza zahvalnosti, jedina nagrada koju dobivaju za svoj trud ovoga jutra mogućnost da ću se vratiti. A svejedno me slijede, u mojim mislima: dvoje nevidljivih koritelja, svak sjedne strane, koji se, ulicu po ulicu, pretvaraju u nešto malo toplije.

Treba mi toplina. U svoj zbunjenosti čini se da sam svoj zimski kaput ostavio u redarstvenoj postaji. Prekasno je sad vratiti se po njega – pijani Leo gaje već zacijelo prisvojio – a previše je hladno da budem posve bez njega. Stoga zastajem u trgovini starom odjećom i, budući da se ne nudi ništa bolje, zgrabim pohabani zeleni šal, od kojega je trgovac voljan rastati se za nekoliko šilinga. I dok ga omotanog oko vrata i ramena nosim niz ulicu njegova težina postaje nerazlučiva od težine sjećanja. Jer, ovako je nekoć putovao otac, nije li? Svakog radnog dana, od Kraljevske burze sve do kuće u Bavham Streetu, svoj je moljcima izjeden šal držao čvrsto omotan oko tijela kao hermelin.

Zacijelo je sad, u ovom trenutku neočekivano iste uloge, zacijelo je sad vrijeme da se on ponovno pojavi. On je, međutim, skrupulozno odsutan dok se ja vraćam u Craven Street. Ili sam ja manje sposoban vidjeti ga. Desno oko mi se gotovo potpuno zatvorilo, ne ostavljajući ništa osim proreza debljine kovanice, a moje lijevo oko, kako bi mi to nadoknadilo, poteže previše nalijevo, i odvlači me s kursa, i dok teturam pločnikom, slijedeći svoj uobičajeni zaobilazni put, obeshrabruje me pomisao da sam postao neobičan prizor, nešto što prolaznici moraju objasniti. Dok se uspinjem stepenicama do Gullyjevih odaja, u mom grlu se uobličuje isprika:

Znaš, postoji razlog. Bilo je ovako...

I u silnoj želji da se opravdam umalo sve izblebećem jednoj prugastoj mački koja se smjestila uz Gullyjeva vrata. Debeloj, otromboljenoj mački, čak i prema kriterijima ovoga kućanstva,

koja uživa u tom novom pomilovanju i licka lokvu mlijeka koje je netko – nedvojbeno Philomela – izlio po podu. Liže ga tako žestoko da je mlijeko postalo posve crveno.

SEDAMNAESTO POGLAVLJE

Vrata se uz guranje širom otvaraju, a trag mlijeka boje

hrđe pruža se tik ispred mene prije nego što se zgruša oko ispruženog tijela kapetana Gullyja.

Lijeva ruka slomljeno mu leži ispod tijela, a zdepasta desna ispružena je kao da zaustavlja kočiju, oči su mu uperene ravno u mene, izazivaju me da trepnem.

Nepomičan je, nepomičan kao pali snijeg. I krv mu se pres-tala burkati i jedino je zagasito tamnocrven pokrov ostao preko razjapljenog zaklopca njegova vrata, kojeg mačka nekoliko puta neutješno poliče prije nego što krene dalje.

Sve druge mačke su nestale. Sam život napustio je ovo mjesto i za sobom ostavio samo prazne ljsuske. Dvije nepokretne ruke. Jedri torzo. Dva razrogačena oka.

Sad sam na koljenima, bez sjećanja da sam kleknuo. Na koljenima sam i iz mojih zatvorenih usta izlazi jedan dug, tugaljiv jecaj, onakav kakav proizvodi vjetar kad tumara oko vrhova dimnjaka. Taj se zvuk uzdiže i spušta, i moje se tijelo podiže i spušta s njim, dok mi se ruka, u potrazi za osloncem, ne ovije oko nečeg tvrdog i drvenog: niz zrnaca, podijeljenih u odjeljke, boja s kojih se gotovo oljuštila od silnih dodira. Zdravo, Marijo... Zdravo, Marijo...

Ne, Philomela je ta koja zna riječi, a nje ovdje nema. Moja jedina litanija rečenica je koja u beskrajnim omčama leti oko mojeg mozga, izmičući neizbježnom.

Oprosti mi. Oprosti mi.

Svejedno osjetim užas. Užas onog malog jasnog reza preko karotide. Čiste plosnate oštre oštrice koja gaje nanijela. Poznajem tu oštricu. Vidio sam je, vidio sam muškarca koji njome rukuje. Ništa ih ne može izuzeti.

Prolaze minute... prolaze godine... a istina postaje tek malo manje prihvatljiva. Pogibam glavu prema Gullyjevoj, polažem čelo na njegovo. Hladnoća je gotovo dovoljna da se odmaknem, ali mora daje ostalo i nešto rezidualne topline, jer uviđam da se mogu zadržati, barem dok mu ne pogledam u oči, koje su jedna posve drukčija priča – hladnije od ostatka njegova tijela i udaljenije. Oči su te koje šalju žalosne vijesti. Gully je mrtav.

Najbolji, najnježniji od svih ljudi: mrtav.

Sad se u meni skuplja bijes, skuplja i raste, sikće kroz moju kožu i moja se usta otvaraju u očekivanju vriska koji će nadoći, ali ponovno je riječ o onoj istoj staroj litaniji koju sam promrmljao u Gullyjevo hladno uho.

Oprosti mi. Oprosti mi.

Šteta: Gullyjeva moć oprosta nestala je zajedno s njim. Riječi se odbijaju o njega kao savijene strijele.

A ipak, dok klečim tamo na podu, počinjem osjećati, usprkos svim vjerojatnostima, određeni blagoslov, koji na sobu baca jedno novo, koso svjetlo i osvjetljava žalobnu procesiju Gullyjeve imovine. Jedan po jedan, oni odaju počast: nizozemski sat, majušna posuda za ugljen, vijenac kaline iznad vrata.

I tamo, na podu pokraj Gullyjeva stolca, jedan od njegovih atlasa s magarećim ušima, još uvijek otvoren.

Zašto sam se trudio podignuti ga, doista ne mogu reći. Već sam znao na kojoj je stranici otvoren. Čujem i dobrog kapetana kako se prisjeća maslinika, kamenih zvonika i žena s kožom boje kave... kao da ih šapuće u moje uho. Jednako kao što ih je, vjerojatno, šaptao u njezino uho kad su došli po njega.

Majorka. Vidjet ćeš. Promijeni čovjeka zauvijek.

Stranica se jednostavno trga, a još lakše svija, u smotak veličine frule. Sad je još samo potrebno okrenuti Gullyja na leđa

– zasad izbjegavajući lice, izbjegavajući košulju od batista, s njezinom neobičnom dijagonalnom ešarpom crvenila, izbjegavajući sve osim tupog odvijača koji viri iz šupljine njegove lijeve ruke.

U cijev tog odvijača umećem smotak mape. Kleknem i promrljam u Gullyjevo uho.

– Sad možeš ići kamo god želiš, kapetane. Čitav svijet je tvoj.

Ali, kao i obično, kasnim sa svojim vijestima. Jer, Gully je napustio ovaj svijet, i to sa svakom novom minutom postaje sve konačnije. Gully je odletio na sljedeće mjesto, i svoju ljsku ostavio da trune ovdje na podu.

No ipak, ponešto od njega ostaje. Neobično je utješno pogledati moje ruke i zateći ih zamrljane ljepljivim talogom Gullyjeve krvi. Čak ni šal neće ih posve očistiti. Na ovaj način, na ovaj način, ponijet ću Gullyja sa sobom. I što dulje klečim pokraj njega, s krvavom rukom na njegovu čelu, to više vjerujem da putujem s njim, da ga pratim u sljedeći svijet.

Drage će ga volje primiti, znam, ali što je sa mnom? Što će misliti o meni? Neće im preostati ništa drugo doli da me pošalju natrag, do samog temelja mojih grijeha.

I već čujem kako me stari svijet doziva. Nekim mijaukavim zvukom koji pripisujem Gullyjevim mačkama dok ne zadobije ljudskiju dimenziju, žaloban prizvuk.

Ustajući na noge, pratim taj zvuk – kružeći, jer on kao da dolazi iz svih kvadranata. A zatim, kako se izoštre moja čula, tako se izoštri i taj glas. Smješta se u udaljeni kut Gullyjeve sobe i dok mu se približavam, skuplja se u oblik: maleni, šćućureni, drhtavi lik, s glavom između koljena.

Colin nemelodiozni.

Pravom kršćaninu to bi, svjestan sam, bila prilika za utjehu. Zašto me onda pogled na njega razjaruje najčišćim bijesom? Zašto ga, umjesto da mu nježno položim ruku na rame, podižem u zrak i zabijam o zid?

Nasreću, predaleko je otišao da bi bio šokiran. Oči je od straha čvrsto zatvorio, a glava mu pada ulijevo, pa čak ni moje urlikanje ne može doprijeti do njega.

– Koliko si dugo ovdje?

Tresem ga, žestoko ga tresem, dok ne iskašlje riječi.

– Ne znam.

– Jesi li vidio kad se to dogodilo?

– Nisam.

Grabim ga za bradu i silom mu podižem glavu. Bijesno zurim u njegovo otečeno lice.

– Lažeš.

– Svratio sam, to je svejednako kao i vi.

– Lažeš.

– Časna riječ, gospodine Timothy, samo sam...

– Što? Što?

– Htio sam im donijeti darove.

I tad, iz njegove mlohave ruke, dva smotuljka padnu na pod. Bijeli rupčić, obrubljen ljubičastom čipkom, i minijaturni globus, promjera pet centimetara – zemlja u malom.

– Bili su, ono, kao za Božić.

Glas mu postaje sve tiši i mislim da bi me bilo koji drugi dan takvo njegovo stanje – takva cjelovita ogoljenost od uobičajenog oklopa – otopilo. Danas, međutim, ne. Danas sam stup leda.

– Jesi li ih ukrao, Coline?

To je, stoje veoma neobično, upravo ono što mu naglo vraća blagolagoljivost.

– Novac je bio moj, kunem se. Jučer mi se posrećilo, kladio sam se na pobjedničkog pijetla s novcem koji ste mi dali, i namjeravao sam se malo provešeliti, ne dobijem često dvije funte...

Takav je stupanj njegove histerije da sam siguran da bi nastavio govoriti čitavu noć i sve do Nove godine, da nije bilo spoznaje koja mu je usred rečenice zaledila usta.

– Nisam trebao ići na tu borbu pijetlova, gospodine Timothy. Umjesto toga, trebao sam doći ovamo. Trebao sam biti ovdje...

Pada ponovno na pod, dubeći suze iz očiju.

– Neka mi Bog pomogne, trebao sam biti ovdje.

– Zašto? Tako da i tebe ubiju? Kako bi to pomoglo Gullyju? Samo spominjanje njegova imena privlači nam pogled natrag na lik na podu – još sitniji u smrti, čini mi se, nego stoje bio u životu.

Pognem glavu. Kažem:

– On je meni na savjesti, Coline. Ne tebi.

Zauvijek meni na savjesti, trebao bih dodati. Ali, to se ne čini potrebnim. Ponovno kleknem pokraj zdepastog lika. Iza mene čuje se nesigurno šuškanje Colinovih stopala, tiho štucaanje njegovih grudi.

– Bio je od dobre vrste, kapetan.

– Da. Najbolje.

Zastane na nekoliko sekundi, a zatim upita:

– Što su učinili s Filly?

– Ne znam, Coline.

– Vjerojatno su je ubili.

Sa sirovim čuđenjem raširim prste lijeve ruke. Krunica miruje na mom dlanu, kao ukradena ogrlica ugledne udovice.

Mora da su bili veoma brzi. Za tom bi krunicom posegnula prije nego išta drugo.

Ali, ako su je doista ubili, zašto njezino tijelo nisu ostavili s Gullyjevim? Vući leš do pristaništa ničemu ne bi služilo. Ako je sve što su željeli bila njezina tišina, zacijelo bi bilo jednostavnije ostaviti je ovdje.

Ne, nisu je ubili.

– Živa je.

Kažem to ispod glasa, ali Colin me zacijelo čuje, jer se još malo približi i sitnim glasom upita:

– Što onda hoće od nje?

– Ne znam.

Ustajući na noge, još jednom prometnem kroz prste Philomelinu kronicu, a zatim je ubacim u džep hlača.

– Pronaći ćemo je, Coline. Ti i ja. A zatim ćemo ih ubiti.

No, to baš i ne treba izgovoriti, nije li tako? Na posljetku, ona nas je sama zamolila da to učinimo: Ubijemo ih.

A ti, preuljudena budalo, ti sije izgrdio zbog njezine pretpostavke. Potratio vrijeme na Scotland Yard i slatkiše, na Sheldrakea i Squidgyja, umjesto da si čitavo vrijeme slijedio taj jednostavan nalog.

Ubij ih. Ili će oni ubiti nas.

Kako dolazak do takve odlučnosti promijeni čovjeka? Ne osjećam se nimalo drukčije. Ni prostorija se nije promijenila. A ipak, zrak je nepomičniji, a Colin posve zamjetno preza od mene.

– Jeste li sigurni da vam je dobro, gospodine Timothy? Jer, kako stvari izgledaju, dobro su vas izbubali, a znate kakav čovjek može postati kad ga izlemaju na mrtvo ime...

Pokazujem mu da mi se približi. I u narednim sekundama svaka zla slutnja koju je Colin ikad gajio kao da se kotrlja preko njegova lica, i vjerojatno iz poštovanja prema Gullyju ipak na posljetku dolazi i zauzme stav pokornosti, toliko suprotan njegovoj prirodi.

– Slušaj me, Coline. Potreban si mi da nešto učiniš. Možeš li?

Kratko kimne glavom.

– Trebaš otići u Scotland Yard. Razumiješ li? Ponovno kimne glavom.

– Tražit ćeš inspektora Surteesa. Nitko drugi ne može ga zamijeniti – ili Surtees, ili nitko. A, ako nije u uredu, moraš ga pričekati. Koliko god treba. Možeš li to učiniti?

– Mogu.

– Ispričat ćeš mu sve što se dogodilo otkad smo se zadnji put vidjeli. To je sve što trebaš, s ostalim je upoznat.

– Učinit ću tako.

– I prenesi mu nešto od mene, Coline. Reci mu daje najnovije umjetničko djelo narednika Rebbecka izloženo javnosti ovdje u Craven Streetu. Besplatno.

Colin napravi grimasu i počne se češati po glavi.

– Ali, gospodine Timothy, htjet će razgovarati s vama, neće li?

– Prekasno je za razgovor. Bude li mi potreban, dat ću mu to do znanja.

– Ali, ne možete samo... hoću reći, tu je istražni postupak, gospodine Timothy, tu su troškovi pogreba i ispraćaja...

– Sve u svoje vrijeme, Coline.

Ne dobivši moje razumijevanje, on uzmiče jedan korak i opominje strop.

– I onda što? Mislim, dobar dan, inspektore, bla, bla, i onda što? Znate, to je, to je...

Sad se zbunjeno vrtu i riječi se zapleću zajedno s njim, i najbolje što uspijevam razabrati, on me pokušava nešto upitati, ali ne može. A tad mi pada na pamet daje već to samo po sebi oblik pitanja, pa mu se obratim najnježnijim glasom koji uspijevam pronaći.

– Želiš li ostati sa mnom, Coline? Za sad?

Oči mu polete natrag prema podu. Maska klizne natrag na mjesto.

– Dakle, to je zanimljiva ponuda, gospodine Timothy, tipu koji luta ovako slobodno kao ja. Naravno, ako vama nedostaje društvo, budući da ste kapetan i vi bili prijatelji i to, no, to bi bilo, to bi bilo nešto posve drugo...

To je najviše što će mi izići ususret. Dovoljno je. Kažem:

– Kad završiš, naći ćemo se kod gospode Sharpe.

Slegne ramenima i kimne glavom, a zatim nizom međusobno poništavajućih uzburkanih pokreta poželi mi zbogom i klizne kroz vrata. Zaustavlja se kako bi posljednji put pogledao Gullyja, i kao da ga pogled na njegovo tijelo iznova ohrabruje,

jer tad poskoči niz stepenice, preskačući po dvije odjednom, i projuri kroz ulazna vrata kao krupna sačma. I tek kad provirim kroz prozor i ugledam njegov majušni lik kako hita niz ulicu, shvaćam da nije tražio novac od mene.

Vjerojatno je bacio pogled na moju neurednu odjeću i zaključio da sam privremeno osiromašen. Ali, novčarka s kovanicama zapravo je još uvijek ovdje, u najskrovitijim dubinama mojeg prsluka. Kleknuvši i posljednji put uz Gullyjevo nepokretno tijelo, spustim kapke njegovih očiju i podarim ih bakrenim penijima. Njegovo se lice istog trenutka naoblačuje, zadbivajući onu istu kratkovidnost koju pamtim da sam vidio na očevu licu. Sjećam se kako sam pomislio daje to oblik milosti.

Govoreći dovoljno glasno da me Gully može čuti, kažem:

– Srest ćemo se ponovno, kapetane. Možda već uskoro. I stostruko ću ti otplatiti dug.

Za razliku od Colina, ja ga ne pogledam posljednji put. Jednostavno zatvorim vrata za sobom. I dok se spuštam niz stepenice, razmišljam: I oni su prošli ovuda, Rebbeck i njegovi slugi. S Gullyjevom krvlju na rukama.

Ali, kako su ušli? To je pitanje koje će me proganjati do groba. Kako su ušli?

Jesu li sirotom, lakovjernom Gullyju odigrali neku varku s povjerljivim priopćenjem? Je li to bilo to? Rebbeck se zacijelo ne bi libio iskoristiti svoju staru policijsku uniformu. Jednostavno je mogao izmisliti neku priču, nešto s naznakom vjerodostojnosti – možda o jadnom Timu koji trune u zatvorskoj ćeliji.

Ne, dobiti Gullyja da otvori vrata vjerojatno je bilo jednostavno, ali pronaći kuću – kako im je to uspjelo? Uza sve Gullyjeve mjere predostrožnosti, uza sav moj oprez dok sam dolazio ovamo, kruženje i vraćanje, poprečne poglede i neobične putanje... a ipak su me čekali kad sam došao do Craven Streeta. Već pripremajući udarac, u to nimalo ne dvojim, samo s potrebom da me zadrže podalje kako bi im put bio čist.

No, taj dio je sad povijest, i brzo uzmiče, a Craven Street je ponovno igralište za odvjetnike. Još su samo dva dana do Božića, a oni su i nadalje zaključani u svojim mravinjacima: zuje i bruje, pjevuše i čavrljaju, odlepršaju do Lincoln Inna i trkom se vraćaju. Vjerojatno ih je barem dvadesetak hvatalo posao kad je Rebbeck pokucao na Gullyjeva vrata. Dvadesetak odvjetnika prošlo je pokraj kuće kad su Gullyjeve ruke pribijene na leda. Dvadesetak odvjetnika čvrsto je držalo svoje pergamentske svežnjeve dok se Rebbeck, s ljubaznim osmijehom, približavao sa svojom oštricom drvoresca. Dvadesetak odvjetnika začepilo je uši pred ljudskim grlenim vriskom, na grmljavinu tijela koje se ruši na pod.

Oh, Gully.

Moja odlučnost popušta. Potonem na rubnik – lokvu blata. Ovijem glavu rukama. I sad je, na posljertku, plima osjećaja spremna zapjeniti se. Hući mi uz grlo, silom otvara usta, baca se u prosinački zrak, nepokolebljiva linija zavijanja.

– Aaaaaaaaaaaaaaaaaaaaaaa!

Nitko se ne zaustavlja. Jedini odgovor koji uspijevam izmamiti komadić je posjetnice sa zlatnim obrubom koji ugledam u krilu kad ponovno otvorim oči.

Bracebridge Youngblood, Esq
Odvjetnik
Razumni uvjeti. Brzo rješavanje.

Gospodin Youngblood davno je nestao, kao i svaki drugi stanovnik ove ulice. Svi osim mene i minijaturnog siročeta napuštenog nekoliko metara niz cestu. Prekriveno je blatom i stisnuto uz rubnik, gotovo izgubljeno u gomili kora od naranči i ljuski od kikirikija, i jedino mi jasan oblik vadičepa ukazuje na to o čemu je riječ. Philomelina lutka. Zgnječena i spljoštena, posve mokra, ali neobično izdržljiva istodobno. Nadživjela bi i London, da može.

– Gospođa Sharpe je rekla...

Neobično je imati samo jedno dostupno oko: ljudi koji prođu tvojim vidnim poljem istodobno izgledaju bliži i nemoguće daleki. Mary Catherine, na primjer. Mogao bih je promatrati s pogrešnog kraja teleskopa, a ipak bi mi njezino lice bilo prisno otkriveno kao lice neke od Ujakovih gljiva. Vidim kako se nabire i lagano razmotava ugledavši moj krvlju zamrljani šal, i vidim kako joj usne hvataju nit poruke s kalema njezina mozga

– Gospoda Sharpe je rekla (Gospodin na nebesima, gospodine Timothy!) da joj morate pokucati na vrata čim (da vam done-sem oblog?) čim dođete. I daje od Iris saznala što se dogodilo (oh, to vaše oko!), i daje to prava sprdačina, kaže ona, i sveto-grđe također (jeste li sigurni da ne želite?), i štoviše...

Ispružim ruku.

– Reci gospođi Sharpe daje danas neću moći posjetiti.

No, gospodarica kuće svejedno pokuca na vrata desetak minuta poslije. Sitno kuckanje na vrata moje sobe.

– Gospodine Timothy? Nije vam dobro?

Dubok, jednoličan glas, mnogo privlačniji od svoje javne inačice. I dio mene, moram to priznati, ne bi volio ništa više nego otvoriti vrata. Možda i najveći dio mene, ali ne usuđujem se vjerovati mu. I stoga dopuštam da mi riječi zamru na usnama i ostavljam samo hladnu, duboku tišinu.

– Dobro, odmorite se onda. Dobar dječak.

S njezinim glasom odlazi moja zadnja veza sa svijetom živih. Rušim se na krevet, zakapam u vuneni puding: očev je šal ispod mene, krvavi šal na meni, a ja sam negdje u sredini. Otvor kamina je prazan, ali previše sam slab da bih ustao i pobrinuo se za vatru, stoga samo ležim i drhtim kao pijani Leo. Ruke mi se tresu, zubi cvokoću... svaki djelić mojega tijela drhti. I kako poslijepodne odmiče, to drhtanje postaje gotovo utješno, svojevrzni ostinato ispod bujnih melodija moga mozga. Toliko je mnogo motiva. Gully na podu, zaustavlja svoju kočiju. Philomela nestaje u odvodu. Djevojčica u uličici i

djevojčica u rijeci. Gospoda u kočiji. Diskretne slike isprva, a zatim, nezamjetno, stapaju se. Gullyjeve kovanicama prekrivene oči zure s lica djevojčice iz rijeke, udovička crnina Miss Binny ovija se oko Philomeline lutke, narednik Rebbeck vrišti dok mu žig pali meso.

A iznad svega, mrk pogled lepršavog G, s očima sokola i stegnima lava, zastire nas sjenom. Čujem lepet krila... kreštav, prigušen povik... i sad se sjena razdvaja i kroz taj procijep pojavljuje se glava, i ja trčim, ruke su mi se savile u pandže, ali to se stvorenje ne može prevariti, još mi se više približava, osjećam njegov vrela dah na vratu, golicanje njegovih pera. Sad je već dovoljno blizu da me oslovi imenom, podrugljivim scen-skim šaptom...

– Gospodine Timothy. Gospodine Timothy.

Blag glas, a ipak tako uporan da me izvlači iz mrtvila i vraća natrag u krevet. Preostali sati poslijepodneva cure kroz prozore moje sobe. Napuklina u stropu smiješi se svojim bezubim cerekom, a drhtanje mog tijela preselilo se na ostatak sobe, jer čak se i vrata tresu.

– Gospodine Timothy.

Netko kuca, veoma lagano, kao da ne želi probuditi mrtve.

– Gospodine Timothy.

Nisam siguran odakle izvlačim snage da ustanem iz kreveta, odem do vrata i pomaknem zasun. Mislim da se još uvijek vozim na kotačima sna.

I gle! To je Colin. S rukom podignutom da ponovno pokuca.

– Isuse Kriste, gospodine Timothy!

Bespomoćan, uzmičem pred njim. S nemilosrdnim instinktom bolničarke, on stavlja ruku na moje čelo.

– Pa vi gorite.

Da. Da, to znam. Kako glupo od mene da to nisam spomenuo.

– Drhtite kao Sveti Vito. Što kažete da vas ponovno pognemo, ha? Tako, to je dobar momak.

Ponovno me ornata pudingom od šalova, a zatim stavi ugljen u kamin. Za nekoliko minuta bukne snažna vatra. Okrećem se prema njoj s divljenjem – pohlepan za novim osjećajem. Promatram kako Colin razgorijeva vatru, kuha vrč kave, briše maglicu pare s prozora i svjestan sam, čak i usred svog drhtanja, preokreta u našim položajima. U normalnom slijedu stvari zacijelo bih ja trebao tješiti njega? To je moja sveta dužnost, nije li? Kao starijeg...

– Pa, bilo je to... bilo je to šokantno, Coline. Znaš, ako bi želio...

Što mu točno nudim? Što god da mu nudim, on to ne kupuje. Glas mu je ugoden na domaćinsko pjevušenje i ako povremeno podrhtavanje i zaljulja ravnotežu, nikad ne traje dovoljno dugo da bi ga potpuno odalo.

– Siguran sam, gospodine Timothy, da vas ovo neće nimalo iznenaditi. Colin Melodiozni ponovno je obavio posao. Mislite da se nije otputio i otišao u Scotland Yard, bez ikakvog glupiranja? Mislite da nije onim pandurima rekao »Dajte mi Surteesa, ili mi nikoga nemojte dati«? I mislite da ga nisu odmah doveli? Gospode, taj je Surtees neobična ptičica! Nije se htio držati teme, nego me je stalno ispitivao želim li slatkiš. Više je govorio o slatkijima nego o ičem drugom. Mislite li daje to neka šifra, gospodine Timothy?

Postupno, veoma postupno toplina vatre preuzima moje tijelo i drhtanje iščezava, ostavljajući za sobom samo kušnje boli, tupo bockanje raštrkano po mojem tijelu. Kao da je ona stara bol u mojoj nozi izrodila djecu, desetak generacija, koja se spuštaju niz ograde mojih kostiju i zakapaju svoje pete u moje tetive.

Podignem se u sjedeći položaj. Rukom prođem kroz kosu.

– Tako, to je pravi duh, gospodine Timothy. Sad izgledate malo ljudskije, zar ne? Da pošaljem po momka? Malo piva da pišalina ponovno prokola.

– To bi bilo divno. Ali, najprije...

– Što?

– Bi li mi, molim te, spustio ono zrcalo sa zida? Želio bih se vidjeti.

– Jeste li sigurni u to, gospodine Timothy? Jer, niste baš u svom najboljem izdanju, ako vam smijem...

– Svejedno.

Ispada daje to upravo onakvo lice kakvo zaslužujem. I posve sam zadovoljan njime. Ljudi provedu brojne mjesece u zatvoru Marshalsea nastojeći dobiti upravo ovu vrst bljedila. No, oko je, naravno, primarna atrakcija: nabujalo i tamnoljubičasto, bilo bi savršeno da nema onog ruba zatvorenog kapka ispod njega. Bocnem prstom natečeno meso: jedva da išta promrsi.

– Coline, hoćeš li mi dodati onu iglu?

Potreban je samo brzi zamah. Krv se izljujeva u tankom mlažu, kapa mi niz obraz, klizi niz čeljust. Kapci, olakšani, počinju se lagano rastvarati, i kroz sve veći procijep moje se oko vraća natrag u život. More crvenila, u kojem Colinovo lice pliva kao iverak.

– Kriste, gospodine Timothy! Barem obrišite lice, hoćete li?

Momak iz krčme donosi dvije pinte i Colin i ja se smještamo uz kamin, on na podu, ja na stolcu, omotan dekom. Zadubljeni u paralelne boli, zurimo u vatru. Nema bijega osim u udaljen kut prostorije, a nisam siguran da i tako malenu udaljenost mogu prijeći bez pratnje.

Zrak nam postaje hladan na leđima; sunce nestaje iz okvira prozora; prišuljava se sumrak. I možda čar mraka razvezuje Colinov jezik, ili je to samo laskanje piva i vatre, ali ne prođe dugo i on se raspituje o Gullyju. Cime se bavio, odakle je bio, gdje sam ga prvi put upoznao. Kazujem mu sve što znam, i kazivajući shvaćam koliko je to malo. Nema obitelji o kojoj bih mogao posvjedočiti. Samo jedan prijatelj kojega sam ikad upoznao: postariji brodski opskrbljivač u Radcliffeu. Koliko sam neprikladan prenijeti sjećanje o njemu na sljedeću generaciju.

Colin podiže svoju kriglu.

– Za kapetana.

– Za kapetana.

Prebrzo je, međutim, za elegiju. Prebrzo, jer Gullyjevo tijelo još nije zakopano – ispruženo je u policijskim kolima, koliko je meni poznato, ili leži u mrtvačnici. Prebrzo, s onim sramnim napadom koji mi se još uvijek odigrava u glavi, sve nasilniji sa svakim novim ponavljanjem.

I stoga se, kako se spušta noć, tuga neminovno pretvara u bijes. Bijes je ona toplina koja struji ispod drugih toplina. Ugljen u kaminu, on će se smrviti; vrućica će sutra možda nestati; ali ta se toplina svojom dugovječnošću može nadmetati sa suncem. Gorjet će dok joj ne bude odgovoreno, dok Gullyjeva proživljena krv ne bude osvećena.

Neobično da moj bijes za svoj glavni objekt nije uzeo Rebecka, ne muškarca koji mu je pomagao, nego muškarca koji ih je poslao. Onog šutljivog muškarca u kočiji, s opscenim pokretima i opscenim nakitom. Muškarca koji djevojčice šalje u smrt, koji to isto namjerava s Philomelom, ako već nije učinio. To, to je muškarac kojega treba ukloniti iz zemaljske doline, prije nego što bilo što drugo bude moglo biti ispravljeno.

I ponovno imam onaj osjećaj da sam ga već prije vidio – da negdje u posjedu imam ključ koji će riješiti tu tajnu – kao električna kopriva na mojoj koži. Hvatam se kako želim posegnuti u vlastiti mozak, oguliti njegovu sliku od svakog drugog vanjskog ovoja, odgovoriti na pitanje koje me tako okrutno muči.

Gdje? Gdje sam ga vidio?

U mislima se vraćam svojom putanjom u proteklih nekoliko tjedana, bez ikakve svrhe. Promatram ulice kojima sam prošao, sobe i hodnike u kojima sam bio, slučajne susrete na nasumičnim uličnim uglovima... no to mi lice svejedno bježi.

Evo me, sjedim spreman – oh, spreman – osvetiti se, a moj neprijatelj mi poput živog srebra klizi kroz prste. Jedna od tvojih boljih šala, Bože. Oh, da, odlična šala na moj račun. Da me samo...

Što?

Da me samo nisi natjerao da odaberem Gullyjev stan.

Da si me samo pritjerao da poslušam Philomelu.

Oh, zašto stati na tome? Zašto zamjerke ne bismo proširili na kraljevstvo mašte? Da si mi barem dao jednu od onih Peterovih tronogih kamera, da me je slijedila ulicama kao lovački pas, urezala mi u koru mozga svako lice na koje naiđem, točne okolnosti svakog od tih susreta.

Jedna od Peterovih kamera. Jedan od...

Teturajući, trepereći u svim udovima, ustajem. Krigla u mojoj ruci naginje se u stranu i ostatak piva izlijeva se u glatkom, ravnomjernom mlazu.

– Prokletstvo! – kaže Colin i skoči na noge.

– Dođi sa mnom.

– Kamo idemo?

– Dođi.

Noć je brzo pala na Oxford Street, ali izlozi od debelog stakla i nadalje isijavaju svjetlo svijeća. Čak i ova radnja, sa svojom tendom boje timijana i zlatnim natpisom, čak i Cratchitov Salon photographique jarko je osvijetljen. A u prednjem izlogu očevo lice stoji ponosno osvijetljeno; njegovo uplašeno žmirkanje nikad nije više nalikovalo blaženstvu.

Dok podižem ruku kako bih pokucao, Colin me hvata za ruku.

– Zatvoreni su, gosodine Timothy. Siguran sam u to.

– Kod kuće su.

Potrebno je samo zalupati na vrata, pa lupati još žešće, i prije nego što prođe još jedna minuta, Peter već hita prema vratima, spuštajući rukave, a Annie je korak iza njega, brzo popravlja frizuru, ali svako dotjerivanje prestaje kad vidi tko je.

Peter otvara vrata. Usnicama oblikuje moje ime, ali Annie je jedina koja govori.

– Izgledaš kao smrt, Time.

I osjećam se pomalo kao smrt. Nemilosrdan i nezaustavljiv. Čak je i Annie previše uplašena da bi mi prepriječila put. Ulaзим u radnju i marširam pokraj ormara sa suvenirima i morskim školjkama, uz ulaz u atelijer, uz oslikane kulise Mont Blanca i Partenona, tek napola slušajući Colinovo blejanje koje se vuče za mnom.

– Rekao sam mu da nije dovoljno dobro... glava kao peć... nije vrijeme za boravak vani...

Ja svejedno idem dalje, dok ne dođem do vinskog stolića u zapadnom dijelu radnje. Stolić sa svojim otiscima veličine džepa na tankom kartonu – cartes de visite koje su postale posljednji krik mode.

I tamo, uzdižući se iz vrtloga slika, nalazi se uspravan, crnomanjast muškarac, u poodmaklim četrdesetima, ali odjeven kao moderni dvadesetpetogodišnjak, u žaketu sa širokim rukavima, s ukrštenom kravatom i visokim ovratnikom. A na kažiprstu ima težak španjolski prsten od izrezbarenog crvenog zlata, s draguljom, krupnim, četvrtastim i savršenim.

Grabim karticu sa stola. Mašem njome pred Peterovim zapanjenim licem.

– Tko je ovo?

– Štoje s tobom, Time? To je jedna od naših mušterija.

U tom trenutku počinjem urlati. Ne bih pomislio da imam snage za to, ali imam je, nedvojbeno je imam.

– Reci mi njegovo ime! Reci mi njegovo prokleta ime!

OSAMNAESTO POGLAVLJE

Annie progovara prva. – O čemu ti to lupetaš, Time?

To je lord Frederick Griffyn. Naginje lice prema meni, čeka, zahtijeva objašnjenje, ali morat će pričekati, jer tek sad su mi

stvari jasne. Objašnjene ne riječima, nego vrtlogom asocijacija: urezano G s očima grabežljivice... zvuk lepeta krila... lavlja stegna na grbu... sve se na posljetku sjedinjuje u jedan suvisli lik. Jedno ime. Grifon¹⁹.

Slika koja mije toliko dugo izmicala, slika koja se razbija svaki put kad razmišljam o njoj, sad se slobodno sastavlja u mojim mislima. Kao daje gospodin McReadv skinuo naslovnu stranicu s jednog od svojih mitoloških kompendija i zamahao njome pred mojim očima. Vidim orlovsku glavu i krila koja se skupljaju i gotovo nezamjetno spajaju s tijelom, stražnjim nogama i nehajnim lavljim repom. Vidim sve to tako jasno da ga gotovo mogu omirisati.

Grifon, Time. Uobičajeni dekorativni motiv u drevnim azijskim i mediteranskim grobnicama i svetištima. Mitološka funkcija nije posve jasna. Možda je nije ni imao; možda je od promatrača tražio samo da ga gleda. Što traži od tebe?

Valić užasa sve je čega se sjećam. Lavlja snaga, nezamislivo pojačana dodatkom krila. Zacijelo ništa ne može zaustaviti takvo stvorenje. Čitav svijet morat će mu se pokoriti.

– Da popijemo čaj? – upita Peter.

Isprva mi se to njegovo pitanje učini nepristojnim prijedlogom, dapače osupnjuje me. Dobar čovjek je brutalno umoren, mlada djevojčica lako bi mogla dočekati istu sudbinu ukoliko nešto ne bude učinjeno odmah, nema vremena. Nema vremena za prokleti čaj!

To je, u svakom slučaju, prigovor koji sam spreman uputiti, ali tad vidim kako mi Annie prilazi, s teškim zelenim sveskom pritisnutim uz ovratnik. Knjigom velikom kao bankovna knjiga i otvaranom jednako često kao kakav almanah, sudeći po lakoći s kojom se rastvaraju stranice s magarećim ušima.

– Annie?

---

¹⁹ Igra riječima – grifon je riječ za mitološko biće s orlovskom glavom i lavljim tijelom, a u engleskom se čita jednako kao i Griffyn, stoje lordovo prezime.

Ispušta knjigu na najbliži stol, teško izdahuje.

– Debrettova genealogija visokog plemstva i baroneta. Želiš saznati o lordu Griffynu? Moraš početi odavde.

I dok Peter poslužuje čaj, ona se naginje nad svezak s pozlaćenim slovima. Pet minuta poslije, glava joj je i nadalje pognuta, a iz grla joj se uzdiže tiho mrmljanje.

– Uf! Nigdje ga ne mogu pronaći. Llewelyn od Llanishena, Williamsi od Llangeinora – mora da su izmislili ta imena. Jedino... no, kako vam se čini ovo? Obitelj se vratila u Denbighshire tisuću osamsto trideset druge i nedugo zatim lord Thomas Griffjn – to će biti Freddijev djed – prodao je imanje Llanbradach; zašto, nitko ne zna. Imanje je bilo u posjedu obitelji skoro šest stotina godina, i lord Combermere mi je rekao na temelju izjave samoga lorda Griffyna da se nijedan Velšanin nikad nije više dičio svojim podrijetlom.

Pogledom prelijeće preko narednog ulomka.

– Ne vidim... ne, nema traga da su nabavili drugi posjed u Walesu. Jedino što se može pretpostaviti jest da su došetali ravno u London.

– Kako tužno – kaže Peter. – Zemljoposjedničko plemstvo bez zemlje. Da ti srce pukne.

– A nisu baš ni s novcem jaki, sjećaš se, dragi? Nije mogao platiti posjetnice. Zato i jesu još uvijek ovdje.

Peter podiže pogled sa svoje šalice.

– Sjećam se! Većina naših mušterija radije bi umrla nego priznala da imaju novčanih problema, ali on je bio neobično iskren. Zapravo, posve me razoružao.

– Siguran sam da jest.

– Naravno, rekao sam mu da ih slobodno može uzeti na kredit, ali on mi je odgovorio da ne brinem, ionako mu još nisu potrebne.

Peterova šalica zastaje u zraku.

– I rekao je još nešto. – Što?

– Rekao je da će mu do Božića stići dodatni prihod.

– Do Božića?

S tim se sva hitnost, sav onaj užas koji se uz čaj otopio, stotruko vratio.

Jer do Božića je manje od trideset sati. Lord Frederick Griffyn ima manje od trideset sati da dode do novca.

Tamo, uz Peterov lakat, leži posjetnica. Tamo leži krivac za Gullyjevu smrt, sa svojim emajliranim licem, vjeveričjim gnijezdom laganih uvojaka. A na poledini njegov otmjen natpis:

Lord Frederick Griffyn s poštovanjem

Neka mu bude. Gospodin Timothy Cratchit samo što mu nije uzvratio svojim izrazima poštovanja.

Ustajem od stola i posežem za kaputom, pokazujući Colinu koji već ustaje kako bi krenuo za mnom. Nismo, međutim, računali na višu silu: gospodaricu Annie, vrhovnu vladaricu Cratchitova Salon photographiaue. Čitavu glavu niža od mene, no bez obzira na to neosvojiva kao Tower.

– Nikud ti nećeš, Time, čuješ li me? Ne dok nam ne kažeš po istini. Je li lord Griffyn učinio nešto strašno?

– Jest.

– Što je učinio?

– Ne mogu vam reći.

– Zašto ne?

Zato što ljudi kojima to kažem budu ubijeni zbog svojih nastojanja da pomognu.

Ne mogu se natjerati da to izgovorim, no možda Annie to svejedno pogada, jer doličnom brzinom prelazi na sljedeće pitanje.

– Zar policija ništa neće učiniti?

– Sumnjam da hoće.

– I ti želiš reći da si ti jedini čovjek na svijetu koji može popraviti taj... taj zločin?

– Očito.

– I nikome drugom nećeš dopustiti da ti pomogne? – Ne.

Na mrtvoj točki, na poslijetku, Annie odlazi do udaljenog kraja sobe. Peter pak nijednom ne napušta svoje sjedalo, nego samo odlaže svoju šalicu čaja na stol.

– Što točno kaniš učiniti, Time?

Moja je dužnost, znam, odgovoriti na njegovo pitanje. I namjeravam to čitavim bićem. Činim sve što je u mojoj moći kako bih prizvao potrebne riječi, ali one ne dolaze dok ih doziavam, i stoga se tišina produljuje, i nakon nekog vremena Peter okreće glavu.

– Majka mi to nikad ne bi oprostila. To znaš, zar ne?

– Znam.

– Ni otac. Proganjao bi me do posljednjeg daha. Tad se umalo nasmijem.

– Obećavam ti, Peter. Neće proganjati tebe.

I budući da izgleda tako duboko sumnjičav, dodajem:.

– Čim budem mogao, javit ću ti se.

– Drugim riječima, za šest mjeseci.

– Ne, javit ću ti se prije. Mnogo prije. Obećavam.

On me još ne želi pogledati, ni za što. Annie je prepušteno da završi. Prilazi mi svojim uobičajenim žustrim korakom, stavlja mi komad papira na dlan i savija prste oko njega.

– Štoje to?

– Adresa, Time. Lorda Griffyna ćeš pronaći u Portland Placeu. I ako ti to imalo može pomoći, uvijek možeš reći da obavljaš dostavu za nas.

– Hvala ti, Annie.

Moja zahvalnost nimalo je se ne dojmi. Obrgli se rukama i zamišljeno stane grickati donju usnicu, a zatim se ponovno okreće od mene. Peter, polako ustajući od stola, svoju pozornost prebacuje ravno na Colina.

– Slušaj me sad, mladiću. Moraš paziti na mojega brata, razumiješ li? Nikom drugom to ne želi dopustiti, dakle, morat ćeš to biti ti.

– Da, gospodine.

– I reci mu, za ime Božje, da se bolje obuče. I reci mu da ću ga potražiti za Božić. Kod Ujaka N. Reci mu da ga očekujem.

S tim riječima i Peter se okrene, tako da je moj pogled na Cratchitove na odlasku pogled na dvojica rječito ovješena leda. Dovoljno rječita da zastanem na pragu, otvorim usta kako bih izgovorio konačne riječi oprostaja. Ali, ovih mi dana nedostaje riječi. Najbolje da ih čuvam.

Uostalom, što bih mogao reći što bi poboljšalo situaciju? Ne, neka započnu neophodan posao brisanja mogeg postojanja. Baš kao stoje izbrisan Sam, s vremenom. Belinda i Jemmy... Majka... svi oni su sa svakim satom sve manje jasni. I otac također, jednoga dana. Možda.

Vrata se za nama tiho zatvaraju. Iznad nas mjesec svojim srpom probija teške oblake. Ispod nas, koprene maglice cvjetaju s pločnika, migolje kroz žutosmeđu noćnu maglu, i učvršćuju je. Svijet se raspada. Stopala su mi nestala iz vida, luđački šal koji nosim omotan oko tijela više se ne može razlikovati od zraka koji ga okružuje, a moj sudrug, ni pola metra udaljen od mene, nestaje u paleti sive, smeđe i žutosmeđe boje.

– Coline? – Hm?

– Zao mi je stoje moj brat onako razgovarao s tobom.

– Oh, baš je bio ljubazan, gospodine Timothy...

– Ne, riječ je o tome da ti nisi zadužen za mene ili odgovoran za mene, ili... ili bilo što, a budući da ja ne mogu odgovarati za ono što će se od ovog trenutka nadalje događati, ne mogu... pretpostavljam da ti pokušavam reći da te, znaš, ne mogu te čiste savjesti izložiti opasnostima.

– Naravno da možete.

– Ne, Coline. Već smo se jednom rastali kao prijatelji. Možemo to učiniti opet.

Kroz izmaglicu uspijevam naslutiti tek naznaku iskrivljenog osmijeha.

– Da, da, mogli bismo se lako rastati, gospodine Timothy, da je riječ samo o nama dvojici. Ali, moramo misliti i na Filly, zar ne? I na kapetana, da ne bismo zaboravili. Mislim, ako baš morate znati, to je želio da učinim.

Zaškiljim prema njemu.

– Oh, teško je to izreći riječima, gospodine Timothy. Jedino što vam mogu reći je da kad sam ostavio kapetana – tamo na onom tvrdom, hladnom podu – ne znam, kao da mi se obratio. Kunem se Bogom, gospodine Timothy, obratio mi se jasno i glasno. »Ništa se ti ne brini za mene«, rekao je. »Jer ja sam otišao na bolje mjesto. Ali ti, mladiću, pred tobom je velik posao. I pobrini se da ga obaviš prije nego što se latiš ičeg drugog.« Eto, gospodine Timothy, tako stoje stvari.

Upravo u tom trenutku Colin skrene i nestane u magli, i na nekoliko sekundi posve ga izgubim iz vida – a zatim busen njegove kovrčave crne kose ponovno dopliva u moj vidokrug. Drsko lice s ugljenocrnim očima penje se prema momemu.

– Gledajte na to ovako, gospodine Timothy. Ako vam smijem reći, trčanje vam ne vrijedi ni pišljiva bobica. Trebat će vam par zdravih nogu, i te kako hoće. A momak kao ja ne dobiva često priliku za pravu pravcatu pustolovinu, je li tako? Ne ovakvu. Stoga, izdajte zapovijed, gospodine Timothy! To je sve što vam imam reći. Izdajte zapovijed!

Kimnem glavom, veoma polako.

– Maca vam je popapala jezik, gospodine Timothy?

– Ne. Samo sam se pitao znaju li tvoji roditelji za tebe.

– Naravno da znaju.

– Mislim, poznaju li te? Ovako kao ja?

– Oh, Bože, ne. Bolje je tako, nije li?

Colin nabavlja odjeću: peljarske hlače, kape od nauljenog platna i dvije crne vunene jakne, sve kupljeno od mušterija neke gostionice u Coventry Streetu. (Colinu je jakna dvostruko prevelika; rukave mora podvinuti gotovo do lakta.) Ja sam za-

dužen za opremu: ljestve od konopa i mesarsku kuku, sakrivena u kariranoj naprtnjači.

I mesarski nož, ukraden iz ostave Mary Catherine.

Dvokolicu uzimamo sa stajališta u Piccadilly Circusu. Pomalo je otrcana, kakve kočije za dvoje na dva kotača obično i jesu, s vratima koja vise i škripe, pohabanim zastorima na bočnim prozorima, no čak i takva, apsolutno je živahna u usporedbi s kočijašem. On je najturobniji, najblatniji, najtužniji gospodin koji je ikad sjedio na kočijaševu mjestu, i umjesto da našu mornarsku odjeću promotri sumnjičavim pogledom kakav ona i zaslužuje, on iz nje kao da izvlači nov dokaz o podmuklosti svijeta. Oh, kao da govori iz svakog procjepa svoga bića. Dotle je došlo, je li?

– Kočijašu, kako se zoveš?

Uz dug, rastegnut uzdah, on priznaje.

– Adolphus.

– Veoma dobro, Adolphuse. Želio bih angažirati tvoje usluge do kraja večeri. Je li ti to prihvatljivo?

Posao, na svojim najnižim granama, nikad nije primao stvari tako teško kao Adolphus. Stisnuo je ruke i podigao ih visoko prema nebu, kao da se zauzima za svoj slučaj kod Velikog nebeskog posrednika.

– »Prihvatljivo!« On pita je li to prihvatljivo! Kao da čovjek ima ikakvog izbora u noći kao stoje ova, sa ženom i troje djece kod kuće u krevetu, i tko zna gdje ću biti kad se oni probude? »Prihvatljivo?«, pita on!

– Izdašno ćeš biti plaćen za svoje vrijeme. I diskreciju.

– Oh, diskreciju! Gospodin želi diskreciju]

To izaziva još jedan govor o apsurdnosti slobodne volje (barem onakve kakvu je prakticira određeni Adolphus kočijaš), raspravu koja se nastavlja i nakon što Colin i ja zauzmemo svoja mjesta u kočiji i zatvorimo za sobom vrata. Buka grada se stiša, no tužaljki slične kadence Adolphusova glasa nastavljaju obasipati krov kao grude blata. Brus gospođe

Sreće... obiteljske obveze omotane oko čovjekove noge kao sidro... iznajmljivati kočiju i konja nije ništa bolje od crnčenja na plantaži šećera, i to je činjenica. Naš je kočijaš, po svemu sudeći, bard očajnika, i povremeno, kad se vozilo zaustavi i vjetar utiša, njegove lirske ode zazvone u ledenohladnom noćnom zraku.

– A on želi da ja budem diskretan, ma nemoj? Zašto me ne zatraži da budem i bogat? To bi bio vrhunac. Adolphus s para-ma u džepu! Tad bih mogao biti diskretan, zar ne?

Što ga dulje slušam, to mi je zvuk njegova glasa ugodniji – stalan i reiterativan kao uspavanka. Adolphusova djeca, mislim, svake noći tonu u san uz taj mrmor. Čak i sad, mogu zamisliti kako to mrmljanje vijuga kući do njih, kroz zagušujući pokrov magle koja se stere svuda oko nas. Iako bi bilo teško zamisliti da ga išta može raspršiti, jer sad smo u čvrstom stisku pravog Londona: cijele zgrade ne toliko skrivene koliko izrezane, spomenici obezglavljeni, svjetla u cijelosti progutana. Magla se ne kotrlja; ona se gura naprijed s hidrauličnom snagom. Kipi kao more, gori nam u nosnicama i proždire kožu.

I pod njezinim utjecajem vraća mi se napad drhtavice, kao stara obitelj. Sjedim u kutu kočije, u mraku, s očevim šalom omotanim oko tijela, i prstom koji sam gurnuo među zube kako ne bi cvokotali. Bez obzira na to, moje tijelo drhti svom snagom, i kad god svjetlo ulične svjetiljke uspije prosipiti kroz pokrivač magle, osvjetljava pogled zaprepaštenja u Colinovim očima.

Opasnost je jedno, govore njegove oči. Drug nesposoban susresti se s opasnošću... to je nešto posve drugo.

Crkvena zvona odzvanjaju devet sati, a magla se i dalje diže, prigušuje čak i jezičce zvona, i dok nastavljamo prema sjeveru, sam grad kao da uzmiče pred zidom žučkastosive boje. No, ovdje nije magla ta koja je odgurnula zgrade, jer ovo je Portland Place, najšira i najveličanstvenija od svih londonskih avenija.

Barem po čuvenju. Večeras se ovdje ne može vidjeti mnogo

toga veličanstvenog, odnosno, ako ga i ima, magla ga je posve zastrla. Vlada grobni mir koji pravilno lupanje kopita i škripa kočije ne raspršuje, koliko pojačava, čak i dok polako jenjava.

– Kočijašu! Stani, molim te, ovdje!

Kočija se naglo zaustavlja. Iznad glave, dopire žaloban Adolphusov glas:

– O čemu on to? Još nismo stigli do adrese.

– Radije bismo prošetali ostatak puta, ako nemaš ništa protiv.

– Oh, ako ja nemam ništa protiv.

Spušta uzde i s višesložnim uzdahom, Adolphus se spušta na zemlju, uz trzaj otvara vrata kočije i mirno stoji, bijesno gledajući u naše noge.

– Nedvojbeno ćete očekivati da vas pričekam.

– Da, ako bi bio tako dobar.

– Kao da to ovisi o meni. Kao da mene itko išta pita.

Ni kovanica koju mu stavljam u ruku neće popraviti njegovo raspoloženje; ona je tek još jedna karika u lancu koji ga privezuje uza zemlju. Uz pokret mučeničkog prepuštanja sudbini, stavlja bakreni novčić u džep i penje se natrag na svoje sjedalo.

– Oh, kočijašu, još samo nešto. Na povratku ćemo možda imati dodatnog putnika.

– Dodatnog? Ali, u ovoj kočiji ima mjesta samo za dvije osobe.

– I možda ćemo biti u žurbi.

– »Žurbi«, kaže on. Dodatni teret, kaže. Njemu je to sve isto, siguran sam. Ništa se on ne zabrinjava zbog Adolphusa koji se trese kao prut na svom sjedalu, u ovoj najhladnijoj ovogodišnjoj noći...

Ostavljamo ga da žestoko grdi svoju sudbinu. I da li prestaje zbog manjka publike, ili njegovo mrmljanje odlazi tamo gdje odlaze svi zvukovi, ali njegov glas nakon nekoliko koraka doista nestaje. Kako mi samo nedostaje! Sad kad ne čujem ništa drugo doli odjek naših čizama koje stružu o pločnik i, povre-

meno, kotrljanje neke nevidljive kočije, postaje utoliko teže riješiti se osjećaja... osjećaja čega? Osamljenosti, valjda. Neopozive osamljenosti.

Jer takvi smo, Colin i ja, u našim iznošenim krinkama, s nprtnjačom prepunom alata, s našim jedva prikrivenim slabostima. Prema vlastitom planu otputili smo se u grifonov brlog sami. Neka nas Gospod ponovno izvede iz njega.

Ah, da. Ono razmetanje hrabrošću otprije dva sata sad je iscurjelo i za sobom ostavilo samo labave prste raznih mogućnosti, koje se odgonetavaju preda mnom dok još razmišljam o njima. Možda, pomislim, možda bi doista bilo bolje osloniti se na golemu institucionalnu nazočnost Scotland Yarda. No, čak i u ovom trenutku najdublje sumnje svoju svetu zadaću ne mogu povjeriti ljudima kao što je inspektor Surtees. Jer, inspektor Surtees nije poznavao Gullyja. Nikad ne bi upoznao ovaj bijes, ovu vrelinu... koja mi uvijek iznova struji kroz čitavo tijelo.

O, Gully. Kad bi barem mogao ispružiti ruku iz te nastambe koju sad nastanjuješ, razdvojiti maglu pred mojim očima i pokazati mi sve što čeznem saznati. Koliko njih te je napalo? Jesi li imao vremena kriknuti? I je li on bio ondje? Lord Griffyn? Je li pokazao svoje zlatne oćnjake? Je li ti ponudio svoju posjetnicu?

I stoje bilo s Philomelom, Gully? Reci mi zašto su nju pošle – djeli. Reci mi kakvu su svrhu njoj namijenili. Reci mi.

– Gospodine Timothy?

Colinova ruka je na mojoj. Gleda me u lice i čeka da mi nešto svane. – Štoje?

– Možete se zaustaviti. Stigli smo, zar ne? Stigli smo.

Griffyn Hali se pred mojim ošamućenim očima ukazuje samo kao odsutnost. Tek nakon što neko vrijeme stojim pred ulaznim vratima, tek kad dopustim da mi se oči opuste u magli, shvaćam daje ta odsutnost zapravo namjera Griffyn Halla. Od samog njegova postanka, vjerojatno, još prije nego što su došli Griffyni, kuća se okrenula prema samoj sebi, s obje strane izni-

kla arkadu bukvi i osamila se iza kratkog travnjaka. Oblikovala se u majušnu tvrđavu tajni.

– Vas dvojica! Nema zadržavanja!

Pred ulaznim vratima, kao par Mirmidonaca koji snažnim mišicama rastjeruju maglu, stoje dvojica predstavnika londonske policije. Ne u redovnom obilasku, to je posve jasno. Angažirani su s posebnim ciljem: da čuvaju tvrđavu tijekom noći.

Veoma vjerojatno stari Rebbeckovi prijatelji po piću. Ili, jednako tako moguće, dva nasumična primjerka korupcije, pobrani s ceste. Zapanjujuće je sad pomisliti da sam u svojoj slabosti, u svom strahu, razmišljao o tome da pozovem Scotland Yard. A oni su već pozvani.

– Štoje, gluhonijemi ste? Rekao sam, nema zadržavanja! Idemo, brzo!

Jedan od Mirmidonaca zakorači prema nama i probode zrak pendrekom. Colin dotakne vrh kape i uhvati me za ruku.

– Baš smo na odlasku, pozornice.

Izlazeći im iz vidokruga promrmljam molitvu zahvale što sam Rebbeck nije čuvao ulazna vrata. Bog nam je, čini se, podario jednu uslugu. Ijednu drugu uslugu, također, u magli, koja brižno skriva istočnu stranu Portland Placea od zapadne. Treba samo napraviti deset koraka i prijeći cestu, i Colin i ja se možemo vratiti odakle smo i došli, a da nas redarstvo ne vidi. I dok se šuljamo prema točki s koje smo krenuli pada mi na pamet da je nazočnost Mirmidonaca najbolji mogući znak. Ona znači – zar ne? – da se u Griffyn Hallu večeras nešto događa. Nešto što ostatak svijeta ne smije vidjeti. I, ukoliko me intuicija ne vara, Philomela se nalazi u samom središtu tog zbivanja.

DEVETNAESTO POGLAVLJE

Vračajući se, mnogo smo oprezniji. Umjesto da pridemo

Griffyn Hallu sprijeda, približili smo mu se postrance, kroz susjedno imanje. Isprva je to bilo jednostavno, samo brzi preskok preko niske ograde od lijevanog željeza i zaron u visoku živicu tise... a zatim nam se ispriječila nova prepreka: sama živica, pregusta da bismo se probili. Opipavamo put uz granje, očajnički tražimo otvore, čak i najmanje procjepe, ali premalo ih je i premaleni su. U panici, Colin zgrabi onaj mesarski nož iz naprtnjače i započne krčiti vlastiti put. Granje nam se, međutim, odupire na svakom koraku, hvata nas i grebe, i povlači se samo kako bi iznova nagrnulo. Treba nam još deset minuta da izdubimo otvor – kad smo već kod toga, iluzoran, jer iako nam obećava da ćemo se uspjati provući, mijenja mišljenje čim uđemo, i tek pomoću puzanja i struganja na posljertku uspijevamo izroniti na drugoj strani, negdje na pola travnjaka Griffyn Halla.

Čučimo u travi, razderanih hlačama, i zurimo u kuću koja nam ne izgleda ništa bliže nego kad smo krenuli. Doista, s ove promatračnice čini se daljom, predmet u obiteljskoj baštini iz Paladijeva doba. Kroz izmaglicu ugledamo, na nekih tridesetak metara udaljenosti, visoko ravno pročelje čisto kao litica od krede, na vrhu kojega je kupola dvadeset puta manja od kupole na Panteonu, no ipak smišljena dovoljno velika da čitavom zdanju podari kolosalni dojam.

Na žalost, moram izvijestiti: Griffyn Halli izbliza nije nimalo manje utvrđen nego što se to učinilo s ulice. Jedini pristup kući koji uspijevam uočiti jest niz stuba koje se protežu paralelno s kućom i uspinju prema nečemu što izgleda kao trijem grčkog hrama sa zabatom. Prije nego što se uspijemo posvetiti tim stubama, moramo se najprije pomiriti s patrolom Griffyn Halla koja nam dolazi ususret: nizom kipova koji se protežu okomito od kuće prema ulici. Grčke nimfe, svaka savršena kopija

prethodne, sve u lepršavim haljama, s očima koje probijaju maglu... i zure ravno u nas.

Srećom po nas, njihova im je mramorna čarolija uskratila glas, tako da i ne pisnu dok pužemo preko trave do njih, a kad stignemo do djeve u samoj sredini, ona nam čak pruža svoju kamenu petu kao određenu amajliju (Colin je toliko slobodan da je protrlja) i njezina se kamena tunika poput lepeze širi oko nas, skrivajući nas i od Mirmidonaca na ulici i od same kuće, od koje smo sad udaljeni nekih četiri-pet metara.

– Sretna slučajnost – šapne Colin. – Uvijek bih prije odabrao kipove pred psima.

I upravo tad magleni zastor se rastvara i otkriva ne psa, nego nešto mnogo fantastičnije: indijskog pauna u punoj svečanoj odori, koji vuče svoj dugi rep od tirkiznih i brončanih pera, a na vrhu svakog pera nalazi se oko koje se prelijeva duginim bojama, i svako nas to oko promatra sa zlokobnim zanimanjem.

Njegova nesklapnost gotovo nam je previše. Trebao bi biti zatvoren u ovo doba godine, zar ne? Ne bi smio imati tako bujno perje, ne kad je sezona parenja davno prošla. Samo smo mi te sreće: ptica iz staklenika, slijedi svoju vlastitu sezonu. Perje mu se razlijeva prema nama, podrhtava i svjetluca, i šalje mreškave valiče svjetlosti u okolno sivilo.

– Što on to radi, gospodine Timothy?

– On... mislim da nam udvara.

Upravo u tom trenutku, magla popušta pred još jednim paunom – neodoljivo privučenim zbrkom, koji nas istražuje s istim stupnjem prijapskog zanimanja kao i njegov sudrug. A odmah iza njega još jedan paun, pa još jedan, i još jedan. Neka tuđinska rasa, neumoljivo nadiru, bez ijedne ženke na vidiku, i ničim drugim pred očima osim nas.

Ili bolje rečeno, ničim drugim pred očima osim mojeg mladog prijatelja. Colin je taj kojeg ptice okružuju i procjenjuju.

Colin je taj zbog kojega lepršaju i blistaju, i kojem upućuju svoje usrdne molbe nesretno zaljubljenih.

Sapnem:

– Učini nešto.

No, njihovi šumni pokreti sad su već tako glasni da su dječakove molbe jedva čujne, čak i meni.

– Slušajte, stekli ste pogrešan dojam – ja sam momak, govorim vam... istina Božja, muškarac sam...

No, ptice mu se i nadalje približavaju, izvijaju vratove, izbacuju prsa, mašu perjem sve jače i jače, i sad Colin crpi iz novog izvora drskosti. Odskoči unatrag, otvori preklop hlača i s rukom koja naširoko pipka u otvoru, izvuče najbliži dostupan dokaz svojega spola. Drži ga u ruci kao ukiseljenu jegulju, netom zamotanu.

Okružujući objekt svoje ljubavi, paunovi naizmjenice pregledavaju ponudu, i dok je promatraju, ponovno se povlače, u sve širem i širem luku, i prije nego što prođe još jedna minuta, prvi je paun već nestao na vlastitoj putanji, u potrazi za objektima ljubavi koji više obećavaju, a nakon još jedne minute i ostali slijede njegov primjer, pognu glave, sklope repove i nestanu u magli.

Colin je posljednji koji to spoznaje. Oči su mu čvrsto zatvorene, a ruke mu se tresu ispod blijedog tereta.

– U redu je, Coline. Možeš ga spremiti.

– Oh. Hvala.

I tako smo ponovno sami. Sami u pokrovu noći, u strahu disati, čulimo uši ne bi li začuli i najtiše zvuke koji će nam ukazati da smo otkriveni. Tišina, međutim, samo postaje gušća i dublja oko nas, dok se noć sve više skuplja, i ta tišina mom uhu postaje strasnija od svega drugog. Šćućuren uz živicu, uviđam da čeznem za struganjem pete ili škripom vrata.

I na poslijetku, nakon čekanja koje mi se čini višednevnim, pogađa me brz nalet osjeta: snažno svjetlo na trijemu.

To je bivši narednik William Rebbeck, koji približava šibicu cigareti. Dugo nakon što zapali cigaretu, škilji kroz taj vjenčić svjetla dok se plamen spušta do njegova palca i gnijezdi uz njegovu kožu, a zatim, iscrpljen, gasi.

Samo petnaest sekundi svjetla, dvadeset najviše, ali dovoljno da utvrdim da je čuveni polucilindar nestao, i da ga je zamijenio cilindar srednje vrsnoće, nadopunjen žaketom, baršunastim ovratnikom, širokom mašnom i rukavicama najpahuljastije bjeline. Willie Rasparač večeras se zabavlja s otmjenom gospodom.

Pravo čudo, ali tu je još i veće čudo: osim Rebbecka i dvojice policajaca pred vratima, nitko drugi nije u pokretu, niti na prozoru, ni ispred vrata. Gdje je glavni sluga? Gdje su lakaji u odorama? Konjušari i momci? Je li moguće da se štednja lorda Griffyna proširila u tolikoj mjeri daje svoje kućanstvo lišio posluge?

Ili su sluge Griffyn Halla jednostavno dobile slobodnu večer?

Nimalo ne dvojim da su bili oduševljeni stoje dobivaju. Taj su neočekivani dar objeručke prihvatili i nijednom se, iz poštovanja prema svom poslodavcu, nisu zapitali što će se u njihovoj odsutnosti dogoditi.

Prema mojem satu tek je nekoliko minuta do deset. Griffyn i njegovi ljudi imat će još mnogo sati zaštitničkog pokrova. Još je mnogo sati prije nego što zora razgrne noć, a još i više prije nego što se magla dignu.

Jedno se, međutim, o magli mora reći: isuviše je prevrtljiva da bi se dala ujarmiti jednom gospodaru. I dok štiti Griffyn Halli od pogleda ostatka svijeta, štiti i nas od Griffyn Halla. Moramo se samo utaboriti iza jedne od mramornih djeva kako bi se uspješno sakrili od pogleda, a u ovom položaju možemo, bude li potrebno, ostati i čitavu noć.

Nadajmo se da neće biti potrebno. Zrak nam ledi kosti, a moj šalje ostao u kočiji, od naporna sjedenja na stegnima moje

kronično bolesno koljeno glasno prosvjeduje. Jedini udoban položaj, nakon nekog vremena, jest sjesti ravno na dupe u vlažnu, blatnjavu travu i osjetiti kako se hladnoća kradomice uspinje mojim tijelom.

Baš kao u onom starom snu. Paraliza, kako je liječnik predvidio, uspinje se, kroz bedro i kuk, kroz donji dio kralježnice, prsnu kost i pluća... sve do srca koje uzalud prosvjeduje...

Colin me gurka laktom, prinosi čuturicu mojim usnama. Težak je to posao, rastvoriti te usnice, ali ubrzo sam nagrađen infuzijom vreline, pod utjecajem koje iskusim i posljednji napadaj drhtavice prije nego što paraliza nestane. Jedino što ostaje jest pulsirajuća ljubičasta bol, ne doslovce utješna, ali pomalo očekivana, neodređeno podložena nadom – jedinim što mi je potrebno, očito, da prebrodim tvrdokorno protjecanje sati. To i nijemi svjedok Colin, koji je, iako napola u mraku, svejedno dovoljno blizu da nam se dahovi spoje.

Deset minutaje do ponoći kad do nas dopru zvukovi. Kočija. Isprva nimalo drukčiji od uobičajenog topota kopita, osim po laganom usporavanju kotača o glatki makadam.

Otresajući mlitavost Colin i ja se podižemo na koljena. Čujemo povik kočijaša, glasne uzvike odgovora Mirmidonaca. Vrata kočije se otvaraju... dvije noge koje silaze...

A zatim, kao ruka koja rastire maglu, glas Williija Rasparača.

– Dobra večer, vaša milosti. Colin me zgrabi za rukav. On?

Odmahujem glavom. Ne on. Samo se vojvodama obraća s »vaša milosti«.

– Večer, Rebbeck. Prima li Freddie već?

– Čeka u knjižnici, vaša milosti.

Ulazna vrata se otvaraju; iz njih izjuri pucnjava stopala. Griffyn Hali ipak nije napuštena košnica kakvom se proglasio. Pčelice su samo čekale povoljnu priliku, i evo ih sad, horda trutova, s odgovarajuće jednoličnim glasovima – beživotnim, poluuljudnim službeničkim monotonima.

– Ovamo, molim vas. Tako je. Bernard će uzeti vaš kaput, vaša milosti. Put do knjižnice, pretpostavljam, znate?

Četvorica, petorica muškaraca – teško je razmrsiti njihove glasove, i nedugo zatim novi se zvukovi pridodaju tom kaosu. Još kočija, jedna za drugom, sve odaju poštovanje Mirmidoncima, svaka izbljuje novog gospodina. A svaki od te gospode iz Rebbeckovih usta prima doličan naslov.

– Dobra večer, sir Reginald... Doktore Earnshaw! Kako lijepo od vas da ste došli...

Lord Northdown, baron Keble, sir Leicester – Rebbeckovi stari kolege bi se zapanjili da ga čuju tako ležernog među svim tim plemstvom.

Crkvena zvona odzvanjaju ponoć – simfonija zvonjave – a kočije još uvijek pristižu. Sad ih čujem, zaustavljaju se već negdje na pola četvrti, konji su mirni u svojim ormama, kočijaši nestrpljivo kuckaju vrhovima bičeva. Zastoj je dovoljan da natjera neku od gospode na krivovjerje izlaska iz kočija. Skupljajući se pred ulaznim vratima, oni zajedno šetaju prilazom kući, ispunjavajući zrak svojim banalnostima.

– Zvjerski posao!

– Nije noć za izbjivanje iz kuće.

– Ono pseto od kočijaša umalo je udarilo omnibus.

– Moj će dobiti otkaz prije nego što ova godina završi. Ne može to tako dalje...

Umjesto da ostanu i slušaju kako ih gospoda kleveću, kočijaši, čim istovare svoj teret, kreću niz ulicu, raščišćavajući zastoj jednako brzo kao stoje i nastao. Ulica se ponovno prazni, za pet minuta i travnjak je prazan.

Griffyn Hali je, međutim, živnuo. S prozora na pročelju gore svijeeće, preko zastora lete sjene, a kroz drevne zidove sipe zvukovi blagdanske proslave: pozdravi prepoznavanja, prigušeni povici, zveckanje stakla.

Zaštićeni mramornim djevama, Colin i ja se prikradamo kući, napipavajući put kroz maglu dok ne stignemo do stepenica.

Tamo čučnemo ispod ogromne kugle u podnožju i provirimo uz kamene stube. No, magla je podigla tako gust zid da bi se na trijemu mogla skrivati čitava konjica, a mi ne bismo bili ništa pametniji. Stoga oklijevamo u podnožju stepenica, zaleđeni neodlučnošću ili, točnije rečeno, izvjesnošću. Jer ja znam, sigurno kao dah na mojim rukama, da je Rebbeck negdje vani. I da čeka.

Zapali još jednu cigaretu, proklet bio!

I u izravan odgovor na moju molitvu šibica se ponovno pali i osvijetli Rebbeckov tup, tvrdokoran profil – nelagodno bliži nego prošli put – i čvrste obrise još dvojice muškaraca, kao i on odjevenih iznad njihova statusa, i postavljenih sa svake strane trijema.

Nema govora da bismo se pokušali provući pokraj njih. Što nam, onda, preostaje?

Ništa, objavljuju namršteni, neumoljivi zidovi Griffyn Halla. Ali, dok pogledavam u tamu, po prvi put razabirem mogućnost: vijenac zida ili izbočinu, otprilike tri metra iznad naših glava, koji se proteže uzduž pročelja zgrade.

Nije to mnogo, ali nešto jest. Čini mi se da bismo se, ukoliko uspijemo dostići primjerenu visinu, mogli izdići izvan Rebbeckova vidokruga i, što je bitnije, dobiti pristup jednom od prozora – i ako Bog tako odluči, potajno baciti pogled na Philomelu.

No, taje izbočina visoko, i bit će potrebna prilična dovitljivost da je dosegnemo. Čini mi se da je najbolje što možemo učiniti popeti se na zidić u podnožju stepenica i baciti se ravno prema njoj.

Mimikom Colinu izlažem svoj plan najbolje što mogu, a zatim se podignem na glatku kamenu kuglu. Nije to lagan zadatak, uhvatiti ravnotežu s naprtnjačom koja mi se omotala oko tijela, ali kad se podignem na prste, uviđam da sam uspio oviti ruke oko izbočine i, nakon nekoliko pokušaja, uspijem i nogom zamahnuti na nju. Nekoliko pokušaja poslije, već sam podigao

tijelo na izbočinu, a ubrzo nakon toga moji prsti pronalaze maleno nazupčenje na zidu, koje mi dopušta da se uspravim.

Visoko na izbočini osjetim valić ponosa. Samo naprijed, mali bogalju. Sve one godine muka sa štakom ipak nisu bile uzaludne.

Colin je jedva vidljiv u podnožju stepenica, smješten na kamenu zidić, maše rukama kao orguljašev majmun. Očito, jaz između stubišta i izbočine za njega je prevelik: razliku će morati nadomjestiti skakanjem.

I on doista skače – zavitla se na kameno pročelje. Prsti mu slijeću lijevo od moje čizme; tijelo mu lupi o zgradu. Iz njega se oslobađa bolni jauk dok jednom rukom čvrsto pritišće natučeno lice, a drugom oklijeva na rubu izbočine. Četiri sitna prstića, stisnuta najjače što mogu, ali već im slabi stisak na hladnom kamenu, već s bolnom sporošću klize prema rubu.

U trenutku kad se moji prsti oviju oko njih, već su posve popustili. Njegova težina napinje mi ruku, umalo me poteže s mog položaja. Dvapat zateturam ogrcbavši se prije nego što uspijem vratiti ravnotežu, ali Colin nema ravnotežu koju može povratiti. On sad visi, dvanaest stopa od zemlje. Sila teža poteže ga za čizme; krv mu prlja bradu. A njegova slobodna ruka – imam tek dovoljno prisutnosti duha da to primijetim – zagurana mu je u usta da priguši bol.

U napetoj tišini začuje se zvuk koraka koji prolazi trijemom i približava nam se niz stepenice. A put pokazuje ona sićušna korona plamena šibice, ugniježdjena uz odebljalu kožu bivšeg narednika Williama Rebbecka.

Magla se ovila oko nas, ali nadolazeće svjetlo ostavlja malo mjesta sumnji: Colinov obješeni lik bit će jasno vidljiv kad dođu do nas. Zatvorim oči i izgovorim nijemu molitvu, udahnem tri puta... a zatim potegnem svom snagom. Ramena mi drhte od tereta; prsa mi se nadimaju od izdahnutog zraka; ali, Colin se počinje uspinjati – u grčevitim trzajima, kao komad trošne scenografije – i moj napor je olakšan pogledom na njegovo krvavo

lice koje mi se diže ususret, dok njegova krvlju umrljana ruka obnovljenom snagom čvrsto hvata izbočinu.

Još jedan hidraulični val lijevom rukom i Colinova stopala napokon pronalaze oslonac. Tresući se, on ispušta svoju ruku i baca se o kamenu zid kao da su to grudi koje ga doje.

Ispod nas plamen šibice odleprša iz vidokruga, a zatim se vrati natrag u život – sad treperi točno ispod nas. Prigušujemo dahtanje, pritišćemo se uza zid... i čekamo u agoniji neizvjesnosti.

Prođe čitava minuta prije nego što začujemo Rebbeckov jednoličan, grub glas, koji kazuje: – Donesi mi fenjer.

Što znači da nismo umakli; samo smo kupili vrijeme. U svakom slučaju dovoljno vremena da proučimo svoje opcije, koje se, pod pomnijim razmatranjem, svode na jednu. Moramo slijediti izbočinu podalje od ulaza na trijem... zaroniti u maglu nadajući se da možemo otići izvan dosega Rebbeckove potjere.

Iz smjera trijema dolazi sljedeći val svjetla, veći, sigurniji i brži nego onaj prethodni. Podstrek našim stopalima, koja počinju grabiti dužim, brzim koracima kako bi nas relativno lako odnijela uz kamenu izbočinu, još dok se svjetlo spušta na nas.

Ne znam točno kako se ravnoteža mijenja, ali u nekom neodredivom trenutku spuštamo pogled i shvaćamo, s ljekovitim šokom, da svjetlo zaostaje iza nas, da se sve više spušta dok potjera silazi stepenicama prema travnjaku.

Nedugo zatim svjetlo se posve smiruje, i sad je moguć samo jedan zaključak: došli su do podnožja stepenica. Prođe još pet minuta prije nego što svjetlo odstruji natrag uz kamene stube do ulaza u trijem na kojem Rebbeck i njegova dva pomoćnika, prema svemu sudeći, nastavljaju staru stražu.

Oslobođeni na trenutak, otvaramo tijela i polaganijim se ritmom krećemo uz pročelje zgrade dok ne postignemo nešto nalik opuštenosti. Malo preslično opuštenosti, kako otkrivam kad moje stopalo, očekujući daljnju izbočinu, ne pronalazi ništa

osim teturavog zraka, a moj se torzo, pretegnut naprtnjačom, sprema krenuti za njim. Sad je red na Colinu da zgrabi mene.

– Prokleti kutovi – šapne. – Prevare čovjeka svaki put.

Srećom, i izbočina, kao i čitava zgrada, skreće u kutu od devedeset stupnjeva prema zapadu, i mi je slijedimo, nastavljajući jedan iza drugog svoje hodočašće. Nekoliko metara nakon skretanja usporava nas nešto drugo: jantarni otvor u magli, koji se najprije raspršuje a zatim posve nestaje, samo kako bi se ponovno pojavio kao običan prostor koji tinja razlomljenim svjetlom.

Ovdje, prije nego što smo očekivali, pruža nam se povoljan položaj s kojeg možemo promatrati unutrašnjost kuće, no ako se u meni i rodi tračak uzbuđenja, odmah ga uguši instinkt za oprezom. Pokazujući Colinu da pričekaj, prebacim se do prozora i gurnem glavu uz rub okvira.

Prostorija u unutrašnjosti mračna je i nenastanjena, zapečaćena kutija, osim vrata koja su otvorena kako bi primila svjetlo iz veće prostorije. Moje se oči neizbježno okreću ka tom daljem kutku. Konveksni zidovi okićeni zrcalima, svjetiljkama i portretima predaka u raznim veličinama, turobnima od čađe. Ukoliko me moj unutarnji kompas ne vara, to je prednja dvorana lorda Griffyna.

Malo je vremena za potvrdu, jer čak i sad večerašnji gosti šeću preko šarenog mramora. Pogled na njih, ni šest metara dalje – koji u svojoj prozračnosti predstavljaju takvo proturječje tami u kojoj čučim – natjera me da se naglo odmaknem od prozora.

No, svejedno ih nastavljam promatrati, dok šeću naprijed-natrag preko mog otvora svjetla, ekstravagantno bradati muškarci četrdesetih i pedesetih godina, s onim istim bolnim ponavljanjem pokreta koje čovjek povezuje s dvorskim predstavljanjima. No, oni nisu odjeveni za dvor, nimalo više nego što su odjeveni za večer: crne hlače ustupile su pred bijelim i blijedosivim; kravate su tirkizne i grimizne. Samo jedan modni doda-

tak spaja svu tu gospodu u njihovu pojedinačnom nemiru: crveni geranij, provučen s obeshrabrujućom urednošću kroz zapačak svakog prsluka. I također ovo: usred njihova koračanja i okretanja, svi svjedoče o nekoj većoj svrsi, većoj od svih njih, koja samo što se nije objelodanila.

Dahtaj u moje uho, dodir mog lakta. Colin mi se prikrao iza leđa.

Vidiš lije?, bezglasno me upita. Ne. Ne još.

Upravo u tom trenutku gospoda, kao da djeluju po nekoj zapovijedi koju nismo čuli, počinju se u iskrivljenoj liniji redati uza zid, i stoje ukočenih ramena i spuštenog pogleda, kao školarci koje će postrojiti pred ravnateljem škole. Zapravo, nijedan ravnatelj u čitavoj državi ne bi se mogao mjeriti s osobom koja se sljedeća pojavljuje: Miss Charlotte Binny, koja je misionarsku odjeću zamijenila čipkanim šeširom i crnom čipkastom maramom, a pobožno držanje mnogo strasnijim izrazom lica. Mršteći se, ona pljesne rukama i pozove preko ramena, i iako ih ne mogu čuti, njezine skraćene riječi kao da su mi brzoglavljene ravno u uho.

– Hajdemo sad. Nemojte otezati. Ti tamo! Ne vuci noge. Dajte Miss Binny regimentu i ona će za dva sata odjurišati na neprijateljski garnizon. Večeras se, međutim, od nje zahtijevaju manja čuda. Društvo kojim ona predsjedava četa je stidljivih djevojčica – sve u dobi između osam i dvanaest godina, pretpostavljam, natjerane u strogu formaciju, gledaju ravno ispred sebe s ukočenošću koja bi posramila i dragune, u uniformama koje se nijedan konjanički časnik ne bi odvažio odjenuti.

Vjenčanicama. Sve su, do posljednje djevojčice, obavijene vjenčanicama.

U svakom slučaju, minijaturnim replikama najneobičnije vrste: bijeli saten, čipka i svila s odgovarajućim cipelama i dugačkim, prozirnim velovima. Girlande bijelih narcisa u kosi i buketi bijelih maćuhica i zijevalica u rukama prekrivenim ru-

kavicama. Sve toliko blještavo u svojoj svježini da napola očekujem da ću ugledati švelje i njihove naučnice još uvijek pri poslu, njihove pogrbljene likove koji hitaju među mladenkama i namještaju steznike, ureduju velove i pričvršćuju zalutale porube.

No, osim Miss Binny, djevojčice stoje za sebe i ničim ne odaju neobičnost svog položaja – ili čak nepravilnost večernjeg vjenčanja. Doista, izgledaju kao da im je sva odlučnost batinama istjerana. Ruke im se ljuljaju bez ikakvog cilja, glave im se tako napadno naginju da se Miss Binny mora povremeno umiješati i ispraviti ih, kao što bi netko iznova namjestio set čunjeva.

Kako opisati učinak te maskerade? Kako prikazati kontrast između muškaraca, u njihovim nervoznim formacijama nalik djevojkama koje čekaju da ih netko pozove na ples, i djevojčica, upola manjih od uobičajenih mladenki, no sa životnim vijekom pokornosti koji im je već usađen u svaku žilicu? Čovjek bi ih mogao gotovo zamijeniti s pravim ženama da nema povremenih izdajničkih gesti: prekrivenih gležnjeva, nekog necenzuriranog vrpoljenja – slučajnih nesocijaliziranih pokreta. Na primjer, ona mala djevojčica na pola vrste. Pogledajte kako su joj ruke nemirne u bijelim rukavicama, kako se uporno grče u oblik koji posve dobro prepoznajem: oblik ptičjih kandži.

Da li Miss Binny sad govori? Je li odjeknula trublja? Nešto jest što naglo tjera gospodu u stav mirno i okuplja ih, prema prethodno dogovorenom redu, u vrstu paralelnu s onom djevojčica-mladenki. Uz dugi, žabolik osmijeh Miss Binny pruža prst i poziva prvog gospodina, sjedokosog muškarca s podvoljkom, koji se razmetno igra s kukicom za kopčanje dugmadi.

Kako je samo sretan upoznati prvu djevojčicu! Kako se samo duboko klanja pred njom i pritišće njezinu ruku o svoje usne. Kako drhti od značaja vlastitog čina dok gura prste ispod djevojčina vela pa ga podiže i odmiče od njezina lica. Uslijedi

trenutak zaustavljene procjene. A zatim, ohrabren onim što pronalazi, gospodin se ozari poluosmijehom i s olakšanjem se ogleda po prostoriji.

Njegova reakcija, međutim, nije ništa u usporedbi s grubim, zaleđenim izrazom na licu djevojčice. Ona je, mislim, tako intenzivno očekivala taj trenutak daje njegovo istinsko proživljavanje zapravo suvišno. Unaprijed se oboruzala protiv njega, bespomoćna je pred njim. Stoga, kad joj gospodin pruži ruku, ona je prihvaća s rastresenošću žene koja poseže za lepezom, a kad je povede, ona ispušta svoj buket ne osvrnuvši se i ne zadržavši od žaljenja.

Izraz tog lica praktički se duplicira na licu sljedeće djevojčice, i one nakon nje. Toliko su slične, kad im se podignu velovi, da uviđam kako činim sve stoje u mojoj moći da crte njihova lica pohranim u sjećanje, da bih mogao pronaći neku razliku među njima. Tamna lica, visoka, koštunjava čela: hvatam sve što bi im moglo biti svojstveno, ali svaka svojstvenost nestaje u ništavilu tog skupnog pogleda.

One odlaze, te djevojčice, bez ijedne misli ili tjeskobe, bez nade u pomilovanje. Samo jedna od njih, crvenokosa djevojčica mjesecolikog lica s madežom na bradi, jedino ona oklijeva prije nego što prihvati ruku svog mladoženje, oklijeva tek dje-lić sekunde. A zatim Miss Binny krene prema njoj i svo njezino oklijevanje nestane.

Brz je to posao, kao što možete zamisliti. Deset djevojčica spareno je u napola toliko minuta. Preostaje samo jedna – ve-lom pokriveni bijeli otok usred parketom prekrivenog poda, čeka da dođu po nju. No, nitko ne istupa. Gospoda koja su stajala uza zid odmarširala su sa svojim nagradama, i kako sekunde prolaze, počinjem se pitati nije li se strašna Miss Binny pre-računala ijednu od mladenki ostavila bez mladoženje.

No tada, kao da želi ugušiti moje sumnje na samom njihovu početku, Miss Binny pristupa djevojčici i uzima sebi povlasticu

koja je prije zapala mladoženje. Podiže mladenkin veo. Podiže ga i otkriva Philomeline kamenohladne crte lica.

Nije to nikakvo iznenađenje. U određenoj mjeri, to je sve što sam očekivao. A ipak, pogled na nju, ostavljen u nasred onog kariranog poda, sličan je čeličnoj zruci u mojem želucu. Zavaravam se, možda, misleći daje neka njezina čestica preživjela muke prethodna dvadeset četiri sata. No, tko može znati?

Prema mojem satu, točno su četrdeset dvije minute nakon ponoći kad okvir vrata iznenađeno ispuni visok muškarac kovrčave kose u modrom žaketu i svijetloljubičastom prsluku. Nakloni se Philomeli i ispruži lijevu ruku glatkim, širokim pokretom, neužurbanom velikodušnošću koja je lordu Fredericku Griffynu prirodna.

Druge bi djevojčice možda bile oduševljene takvom gestom, ali ona je nepokretna kao i trijem Griffyn Halla, i čak i kad joj dobri lord ponudi desnu ruku, ona odbija priznati njezino postojanje. Ta otmjeno odjevena ruka jednostavno lebdi u zraku dok mojim očima ne postane nepobitan dokaz upravo onoga što sam tražio: Philomeline volje, koja snažno kuca u njoj.

Krajnje nevoljko njezina ruka na posljetku razbija ravan svoje osamljenosti. S neskrivenim gađenjem njezini se maleni prsti spuste na Griffynovu ruku.

Nijedan od tih sitnih znakova pobune, međutim, ni najmanje ne uznemiri hladnokrvnost njezina domaćina. Uz gospodsko kimanje glavom on čvrsto svojom rukom prekriva njezinu i vodi je dugačkim, snolikim koracima niz karirani pod. I dok nestaju s vidika, zagonetka koju sam postavio Gullyjevu otišlom duhu rješava se preda mnom i na posljetku shvaćam, shvaćam zašto je Philomela pošteđena. Večeras, ona je predviđena mladenka lorda Fredericka Griffyna.

DVADESETO POGLAVLJE

Nemamo vremena. Sad više nema smisla šaptati; govorim jednoličnim, deklarativnim tonom za koji mi se čini da ga situacija zahtijeva. Colin, međutim, uporno odgovara šaptom.

– Kamo su je odveli?

Vodi me jedino intuicija – to, i niz razbacanih slika. Izrazi na licima mladenki. Način na koji su se mladoženje vrpoljili uza zid, kao dječaci na balu, prikupljajući hrabrost. I iznad svega drugog, odbljesak Griffynova lica, onaj izraz virtualne konzumacije: obred je završen. Bračna noć je započela.

– U spavaćoj je sobi lorda Griffyna.

Slijedeći zajednički poriv, Colin i ja spuštamo glave i promatramo pročelje zgrade. Ako Griffyn Hali slijedi uobičajeni nacrt, gospodarova spavaonica gotovo je sigurno smještena na gornjem katu. A, ako je tako, to znači da nas očekuje hitna promjena visine.

Tu će, to već vidim, biti teže osvojiti od one prethodne. Arhitektura se, poput magle, okrenula protiv nas. Nema nijednog gotskog čudovišta, nijednog potpornja, nijednog prozora, nijedne jedine gotičke izbočine za koju bismo se mogli uhvatiti. Samo od godina izbljედjeli paladijski zidovi koji se uzdižu u prazninu.

A zatim Colin prošapće:

– Prozor.

Čudno, ali moje oči se već zaustavljaju na istoj točki: izbočenom kamenom rubu, nekih metar i pol iznad naših glava. Što bi drugo moglo biti osim praga prozora na gornjem katu?

Bez ijedne dodatne riječi, Colin iz naprtnjače izvlači ljestve od konopa i pričvršćuje ih uz mesarsku kuku takvom spretnošću da sam se zapitao nije li dangubljenje uz Hungerfordske stube ipak obrazovnije iskustvo nego što sam ja smatrao.

Skupivši ljestve u ruke Colin vitla kukom prema prozorskom pragu. Potrebno je nekoliko pokušaja prije nego što se kuka zakači, i još nekoliko prije nego što se čvrsto uhvati. Nekoliko trenutaka poslije, tri puta snažno potegne ljestve i proglaših ih spremnima za penjanje. I doista jesu: do gornjeg se prozora uspinjemo gotovo magičnom brzinom, kao da nas neki divovski prsti potežu svojom kukom.

Ovdje, međutim, nailazimo na novu prepreku. Na gornjem katu nema nijedne izbočine koja će nas voditi oko zgrade, tako da smo prisiljeni pričvrstiti ljestve oko balustrade iznad nas i krenuti ravno na krov. Nebo juri prema nama i na nekoliko trenutaka posve gubim Colina u sloju magle koja se ovija oko njega. Zatim, kroz procijep u tami, njegova se ruka materijalizira, već me povlačeći za sobom. Zagrebem goljenicama o kamen i već stojim na vrhu Griffyn Halla.

Nije tako neosvojiv kao što se prije nekog vremena činio, ali još nije spreman odati sve svoje tajne. Pred nama se ne otvaraju čarobna vrata, i koliko uspijevam vidjeti, preostaje nam samo jedan put do prozora na katu: moramo se spuštati od jednog do drugog, i svaki put iznova namješati ljestve, dok ne pronađemo Philomeninu odaju. Mučan posao, svakako, i zacijelo će nam uzeti više vremena nego što imamo.

– Colin. – Da?

– Molim te, reci mi ako se očajnički bojiš visine.

Tek nakon što me nekoliko puta uvjeri u suprotno, kažem mu što mi je na umu.

– Za noge, gospodine Timothy? – Da.

– I što onda?

– Pa, onda ću te spustiti do svakog prozora. Provirit ćeš unutra, dati mi neki znak – da ili ne – i ponovno ću te podići. A zatim ćemo se prebaciti na sljedeći prozor. Dok... dok je ne pronađemo.

Colinove se oči i nadalje razrogačuju uvažavajući sve implikacije plana.

– I to je... želite reći da visim, kao, naglavačke?

– Ako si sposoban za to.

On proviri preko balustrade – mjeri dubinu sivog mora u koje će biti uronjen. Zatim se nakašlja i triput brzo lupne po grudima.

– Colin je vaš čovjek.

– Ne moraš se bojati, neću te pustiti.

– Ne bojim se.

Svjedno, dok se smještamo iznad prvog prozora obuhvati nas neka neobična dokonost. Ona na posljetku prestaje kad Colin pljesne rukama i nasadi se na rub balustrade.

– Spremni i silazimo.

– Ne moramo, Coline, ako si ti...

– Ne, ja sam za. Časna riječ.

Jednom kad rukama obuhvatim njegove gležnjeve prilično je jednostavno pustiti da ga sila teže privuče ka zemlji. I dok se on spušta uz pročelje zgrade, pronalazi način kako da se usidri – u majušnim nišama koje mu daju barem privid nadzora. No, kako sablastan prizor mora da predstavljamo! Malen, crnim kaputićem obavijen šišmiš, naslijepo puže niz ciglu izblijedjelu od sunca i kiše, odmara ticala na kamenom lintelu i zatim, sa zadihanim zanosom, spušta glavu u okvir prozora. Trenutak nijemog pregleda, pomak njegova malenog šišmišolikog palca, i ponovno se uzdiže.

– Zao mi je, gospodine Timothy. Ništa osim mraka. Sljedeće spuštanje jednako tako završava razočaranjem i dok zaokrećemo prema stražnjem dijelu kuće moje misli vrve dvojbama. Jesu li otišli u neku drugu odaju? Izišli kroz stražnji ulaz? No, sljedeći pohod daje ohrabrujuće rezultate.

– Živi, gospodine Timothy. Vidio sam ih, nekoliko majmuna pokraj vrata, gledaju u hodnik.

– Misliš da su stražari?

– Ne znam. Ali, mora postojati razlog za njih, zar ne? Nisu tek obični besposličari, jel' tako? Ne večeras.

I tako sljedeći silazak obavljamo s obnovljenim osjećajem svrhovitosti, a Colin plovi uz pročelje zgrade kao da mu je to posve prirodno. Još je stoga čudnije vidjeti ga kako zastajkuje upravo u trenutku kad mu se glava spušta ispod gornjeg okvira prozora. Čekam znak, ali ruka kojom mi signalizira ostaje pritisnuta o zgradu, a zatim, nakon čitave minute, mahne preko glave.

Povlačeći svom snagom, dovučem ga natrag na krov, gdje ga položim na leđa i ovijem ruke oko njegove glave, spreman pljuskama ga dozvati k svijesti, udahnuti život natrag u njega.

No, njegove oči još uvijek treću, i jedina promjena na njegovu licu je nedostatak boje.

– Philomela? – pitam.

On odmahuje glavom, prekriva oči.

– Netko drugi, Coline?

Duga stanka, a zatim jedva zamjetno kimanje glavom. – Jedna od djevojčica?

– On je... bio je na njoj, gospodine Timothy. A rukuje... ruku joj je zagurao... u usta. Tako da ne može... da ne može...

Colin me pogleda, upitno.

– I bilo je krvi. Vidio sam je. Ona se nije mogla pomaknuti, ni mrvice, a krvarila je. Po plahtama.

Naravno, pomislim. Mora biti krvi. Mušterije lorda Griffyna moraju biti sigurne u kvalitetu – čistoću – svoje robe.

– Oprosti, Coline. Trebao sam te upozoriti.

– Da barem... – Da?

– Da ih barem možemo sve povesti sa sobom. Da nas je barem više, sve bismo ih mogli povesti.

– Da. Da, i ja bih volio daje tako.

Ne može se reći da ovo razdoblje tugovanja doista prolazi, nego se rastače dovoljno da, prije nego što prođe još jedna minuta, Colin ponovno ustane i, ako išta, revniji je nego ikad ponovno se spustiti. Jedina razlika koju ovaj put primjećujem lagani je trzaj njegove glave dok ulazi u okvir prozora – pokret

koji zamjenjuje, za pola minute, snažno trzanje palcem nagore. Kad ga izvučem ponovno na krov pršti od novosti.

– To je njegova soba za presvlačenje!

– Lorda Griffyna?

– Njegova.

– Kako znaš?

– Ne znam. Hoću reći, znam. Mislim, u njoj su poslagane čizme i četke i, kako vi to zovete? Pomade. Sve razbacane naokolo, je li? Žlice za obuvanje i izuvači za čizme, onda one, kako ih vi zovete, burmutice, sve razbacane. Mora biti on, zar ne? Gost ne bi tako razbacao svoje stvari, ne bi imao vremena.

– Soba za presvlačenje...

Nije potrebno dovršiti tu misao. Obojica znamo.

Sljedeći prozor. Sljedeći prozor će nas gotovo sigurno odvesti u Griffynovu spavaću sobu.

Pretpostavljam da bi nam ta spoznaja trebala ubrzati korak, ali iz razloga koje ne mogu odrediti oprezniji smo no ikad pripremajući se za sljedeće spuštanje, a Colin je vidno nevoljak dok ponovno puže niz pročelje zgrade, polaže ruke na lintel, gura drhtavu glavu u prostor koji ga čeka. Njegova glava, izvijajući se kako bi bolje vidio, leti sjedne na drugu stranu – da li da bolje vidi, ili da izbjegne otkriće, ne mogu biti siguran – i njegovo se tijelo doslovce ljulja u mojim rukama, kao njihalo kuhinjskog sata, prije nego što se ponovno umiri. A zatim se izvija tako žestokim pokretom da nemam nikakvog izbora doli odmah ga izvući.

– Ona je, gospodine Timothy! – Jesi li siguran?

– Naravno da sam prokleta siguran! Zastori su bili razgrnuti i bila je... jebi ga, zar ne mislite da prepoznajem Filly kad je vidim?

– I jesu li...? – Što? – Jesu li...?

Ne mogu to izgovoriti.

– Bila je samo ona, gospodine Timothy. Sjedila je na rubu kreveta.

Philomela. Točno ispod nas. Tri metra od izbavljenja.

– Coline, pričekaj ovdje.

– Možemo sići obojica, gospodine Timothy, ondje je balkon, zar ne?

To nisam očekivao: neurešeni komad zidarstva, duljine i širine lijesa, koji se pruža po jedan metar sa svake strane prozora i hvata nas u svoj zagrljaj kao mekana kamena rukavica. Sretni slučaj njegova postojanja umalo je više nego što mogu podnijeti. Evo nas, stojimo, odozdo zaštićeni maglom, odozgo nebom, Philomela je tek nekoliko udisaja dalje, a naša kočija (dao Bog) malo dalje uz cestu.

Kao stoje Colin izvijestio, ona sjedi na rubu kreveta s četiri nogara i baldahinom, glava joj je gola, ali ostatak njezina svadbenog ruha je nedirnut. Lice joj je tek lagano okrenuto – mogli bismo jednostavno pokucati na prozor i uvjeriti je da ga otvori – ali sad je tu jedna druga, veća prepreka kojom se moramo pozabaviti.

Lord Frederick Griffyn. Stoji metar-dva od nje.

Skinuo je žaket. Olabavio ovratnik. Izvukao crveni geranij iz zapučka i nježno ga položio na niski ormarić. I upravo u tom trenutku, krajnje brižno, lord Griffyn skida prsluk.

U njegovu je ponašanju tako malo od prve bračne noći. On odbacuje vanjske slojeve odjeće i poteže nabore košulje banalnim, ritualnim pokretima čovjeka koji je oženjen već četrdeset godina. A Philomela ga gotovo i ne zamjećuje, tako da bi čovjek mogao pomisliti da njih dvoje nastanjuju dva paralelna sna najavi – dok lord Griffyn ne izvuče skakavac i priđe joj.

Colinova ruka skoči do prozora; moja vlastita ruka ovija se oko noža za rezanje mesa u naprtnjači; ali to su samo znakovi naše nemoći, jer nismo ništa bolje opremljeni pomoći Philomele nego što smo bili prije sat vremena, ili jučer. Možemo samo promatrati, s osjećajem skrnavljenja koji je zacijelo gotovo jednak njezinu, kako joj Griffyn skida cipele, miluje stopala, i nožem razrezuje svilenu čarapu s noge.

No, kad ugledam trzaj Philomeline glave, kad se osvjedočim u mirijadu sićušnih načina na koji se u njoj bore ponos, bijes i strah, tad spoznam da to sknavljenje mora podnijeti samo ona. Mi ga ne možemo podijeliti s njom.

Postoji, međutim, mogućnost pomilovanja. Griffyn se naglo otisnuo od kreveta, krenuo prema komodi i nešto uzeo... ne razabirem točno što... ružičastozlatno po boji, veličine i oblika debele naranče, s izdancima tvrdih zelenih listova na vrhu. Odvaguje tu stvar u ruci kao da se sprema zavitlati je, ali ono što sljedeće čini doslovce mi oduzima dah. Sporom, kirurškom preciznošću, zabija nož ravno u srce te stvari – razreze je točno napola i otkrije prekrasnu ornamentiku bež i sjajnocrvenog.

Mogranj.

Kao pravi dobar domaćin, ponudi polovicu Philomeli i ne čini se ni najmanje uvrijeđen kad je ona odbije. Uz nježni osmijeh uzima svoju polovicu vočke i nožem izdubi jedno zrno iz njegove čahure, a zatim ga trlja o djevojčino nago stopalo dok ne štrcne crveni sok. Zatim to oguljeno zrno ubaci u usta pa taj postupak ponavlja, zrno po zrno, dok čitavo njezino stopalo nije obojeno istom rubinskocrvenom bojom kao i vočkinu meso. Mrlja nalik krvi, naizgled neizbrisiva, dok je Griffyn ne počne lagano lizati – njegov jezik izvodi pomne potrebe, oči mu trepere, čitavo mu se lice opušta u izgled dubokog i beskrajnog užitka.

Ne mogu odvratiti pogled, nimalo više nego što se mogu umiješati. Moguća je samo molitva, ali mi riječi presušuju na usnama.

No, možda je dovoljna sama nakana molitve, jer Griffyn, kad završi svoje okultne tajne radnje, zasad odustaje slijediti ih dalje, i vraća se do komode kako bi ugasio svijeću koja tamo još uvijek gori. Jednako učini i sa svijećom na pladnju s intarzijama, i sad se nad sobu nadvija sumrak u kojem se svi predmeti rasplinjuju i zrak zadobiva neku novu čvrstoću.

To ujedno odvaži Colina i mene da pritisnemo lica o prozor. I nekim čudom istodobnosti nagna Philomelu da naglo ustane iz kreveta. Zaštitnički instinkt njezina bića, sam po sebi slab, ali s dodatnim učinkom: privlači je bliže prozoru, dok je jedino njezina vlastita zabrinutost ne sprječujući da vidi ono tako opipljivo, ni metar i pol od nje.

Mahnito, mašemo rukama u sumanutim orbitama, skakućemo gore-dolje svaki u svojoj trapesnoj točki, ali njezine su oči i nadalje uporno okrenute ka unutrašnjosti... sve dok Colin, beznadan da će išta drugo pomoći, ne primijeni najjednostavniji mogući pokret i ne položi ruke ravno uz prozor kao morska zvijezda pritisnuta o zid akvarija.

Upravo ono što je potrebno. Philomeline oči se uvlače, glava joj se trgne. Usnama oblikuje neku riječ ili ime, ili možda samo mjehurić zaprepaštenja.

Jedva je dovoljno vremena i za to: Griffyn ju je sad obgrlio rukom oko struka i vodi je natrag unutar granica kreveta. Da pogleda kroz prozor – ili da samo jednom pogleda njezino lice – shvatio bi da nešto nije kako valja, ali on je mnogo zaokupljeniji polaganjem njezina tijela među besprijekorno bijele plahte. Potrebno je mnogo truda da je namjesti kako treba, da uredi uvojke njezine kose na jastuku, da joj raširi ruke, izdigne bok prema stropu, razdvoji noge. A zatim, poput umjetnika perverzno usredotočenog na omatanje svog djela, on počinje zatvarati zastore od organdija na krevetu.

Teška grimizna tkanina vuče se po svojoj nezgrapnoj stazi, prigušuje svjetlo, pretvara krevet u proplanak. Proguta Philomelinu glavu, zatim torzo, i na kraju stopala.

I jedino što me ohrabruje jest da ona zna, ona zna da kad se ti zastori spuste, nas dvojica smo izgubljeni.

Ne mogu doista biti siguran koje riječi ili intonaciju glasa koristi. Jedino što mogu sa sigurnošću reći jest da, sa još samo nekoliko stopa zastora koje treba navući, Griffyn zastajkuje u svom poslu i naginje glavu prema svojoj mladenki.

Deset sekundi... dvadeset sekundi... srce mi snažno otkucava razmake, Colinovo srce glasno tuče s njim... i na posljetku Griffyn spušta ruku uz bok. Prilazi prozoru.

Colin i ja zateturamo svaki u svoj kut, i priljubimo se uz balkon. Čujemo kako se prozor protiv svoje volje otvara. Drevne rolete, naglo povučene. A zatim i glas, mekan i zrnat istodobno, zabavljen.

– Evo ga, petitegamine. Svježeg zraka koliko god želiš.

Zatvaram oči. Zadržavam dah i istodobno hvatam Griffynove riječi:

– Sjećaš li sejeunefille? Sjećaš se?

Kad ponovno otvorim oči, prozor je otvoren, a rolete posve podignute, Griffyn nam je okrenuo leđa i, upravo u tvom trenutku, prilazi krevetu.

– Sjećaš se što se događa zločestim djevojčicama koje proizvode zločeste zvukove?

Možda je to zbog prozora, tako šokantno otvorenog. Možda je to zbog pogleda na taj dugački prst kojim prijeti. Što god to bilo, za Colina je previše. Ne zastajkujući kako bi pričekao znak, on svoje sitno tijelo provlači kroz otvor i, prije nego što uopće uspijem krenuti za njim, već se baci na otmjena leđa lorda Griffyna.

Dobri se lord ruši u fazama. Najprije na koljena, u položaju hinjene pobožnosti. Zatim, kad ga Colin pogodi svom težinom, ruši se trbuhom na indijski prostirač.

Kakavje to antiklimaks! Muškarac kojeg lovimo čitav dan ne pruža nimalo otpora kad ga okrenem na leđa... jedva da i trepne kad mu prislonim mesarski nož uz smeđu kožu vrata – čak ni kad majušna latica krvi procvjeta iz nje.

– Ni riječi, lorde Griffyne. Ni riječi, ili ću vas rasporeti od uha do uha.

Ukoliko je zapanjen, ničim to ne pokazuje. Svaka moguća reakcija tako je brzo progutana da se čini kao da nas je dugo očekivao.

– Coline, zaveži mu ruke.

Naše ljestve od konopa su već zauzete, tako da Colinu mora poslužiti svileni gajtan Griffinova kućnog haljetka, koji je prebačen preko kvake vrata susjedne prostorije. Gajtan divno služi svojoj novoj svrsi i vjerujem da Colin posebno uživa prisiljavajući lorda Griffyna da sjedne, stežući spone što čvršće može oko njegovih zglobova.

Ništa, međutim, ni najmanje ne uznemiruje stalozhenost na licu našega domaćina. On samo nagne glavu i lagano trepnuvši kaže:

– Drage bih vas volje dodao na popis uzvanika, gospodine Cratchit.

Moje ime. Moje ime izlazi iz njegovih usana.

– Iako, nisam siguran da bi vam djevojke bile po ukusu. Nož se odmiče od njegova vrata.

– No, zašto se izmotavati kad ste sa sobom doveli tako dražesnog dječaćića? Dobra večer, dragi! Da ti pokažem prizemlje? Znam neke užasno bogate muškarce, prebogate. Mogao bih te upoznati sa svima njima.

– Mogao bih i ja tebe upoznati. S tipovima koji bi ti ogulili kožu s kostiju, centimetar po centimetar.

– Ooh, divno.

Čovjek ne može uvijek biti siguran, s fino odgojenim ljudima, da li doista ozbiljno razmišljaju o nekoj mogućnosti, ili su samo ljubazni. Ali, u osmijehu njegova lordstva postoji neki podudarni akord – neka pretpostavka naklonosti – koja me više od ičeg drugog stoje mogao učiniti vraća mojem bijesu. Sad je sve gorivo za njega: Griffinvovo dugačko, neobično oblikovano tijelo, bujno na bokovima; Colinovo natučeno lice; ružičasti ostatak na Philomelinom golom stopalu, bjelokosna opscenost njezina kostima.

Podižem nož. Sve više. I više.

A zatim, poput spona, Colinovi se mršavi prsti ovijaju oko mojeg opasača.

- Ne, gospodine Timothy. Maknite se.
- Philomela nam je rekla da to učinimo.
- Nije.
- Da ih ubijemo prije nego što oni ubiju nas. A ja nisam slušao i sad je Gul...

Strašno neugodno: ne mogu čak ni izgovoriti taj posljednji slog. I možda iz dobrote Colin preuzima ulogu govornika, podiže se na vrhove prstiju i šapne mi u uho:

– Vi niste taj koji će to učiniti, gospodine Timothy. To vam nije u prirodi, zar ne?

No, možda i te kako jest u Philomelinoj prirodi, jer dok seja odmičem, ona se silovito približava, i prije nego stoje itko uspije zaustaviti, već je zgrabila nož iz moje ruke i zamahnula njime u ravnoj, sigurnoj liniji prema licu lorda Griffyna. Nož se zaustavlja jedva koji centimetar od njegova lica, a zatim počne opisivati spori krug oko njegovih okruglih usana. Bizarna, gotovo vjerska gesta – ne pronalazim joj nikakvog smisla dok se ne sjetim, u bljesku vidovitosti, prizora u kočiji lorda Griffyna. Upravo taj znak je on njoj pokazao: Pisni nekome samo jednu riječ, govorio je, i izgubit ćeš jezik.

Nož uporno kruži oko usta, para sumrak, ali čelik te oštrice ni približno nije tvrd kao Philomeline oči. Njezine smeđe šarenice stisnule su se u nešto crno i neprobojno – nesposobno primiti svjetlo – a iz nosnica joj u silovitim zapusima izlazi dah, dok joj se prsti čvrsto stežu oko drške noža.

A zatim, postupno, njezini se prsti ponovno opuštaju i disanje smiruje. Odmakne se korak. Spusti nož uz bok. Tiho kaže:

– Ništa.

Štoje izvanrednije? To daje došla do tog zaključka, ili da sam i ja došao do njega negdje u isto vrijeme? Hoću reći, do zaključka da bi umorstvo lorda Griffyna bilo čin najobičnije beskorisnosti – čak i gluposti. Možeš zarinuti bodež u njega, protjerati ga na drugu stranu... no nećeš pronaći ništa što bi ubio.

Philomela mi pruža nož. Obriše ruke o bokove. Zatim, pogledavši ponovno lorda Griffyna, promrmlja:

– Još.

– Što još, Philomela?

– Još.

Sad bespomoćno zgrabi punu šaku nevjestinske haljine i zamahne njome prema meni.

– Hoćeš reći, još djevojčica? Duga, mučna tišina.

– Philomela, gdje su one?

Sad dolazi ona maska, bolno poznata, koja joj se spušta niz lice i zastire ga od pogleda, neprobojna kao magla koja oklijeva s druge strane prozora. I ponovno osjetim snažan poriv daje probijeni – da sve do i najmanje sitnice iznesem na svjetlo – ali osjetim Colinovu obuzdavajuću ruku na rukavu.

– Vrijeme je da odemo, gospodine Timothy.

I u pravu je – naravno daje u pravu – no, koliko je teže pustiti je da nam ovaj put klizne. Sad je okrenula lice prema zidu, u djevojačkom stavu koji me podsjeća na uvjeravanja izrečena signoru Arpelliju: Cista sam... još uvijek mogu biti nečija žena. Kakva je to težnja. Nakon večeras, zašto bi željela biti ičija žena?

Dodirnem je, lagano, po zatiljku.

– Reci zbogom, Philomela. Zauvijek zbogom.

Na te riječi lord Griffyn, toliko dugo zadubljen u tajanstvenu šutnju, ponovno progovara. Njegov glas buja retoričkom gorljivošću.

– Odgađaš me, djevojčice moja. Odgađaš me, a znaš da me to samo još čvršće veže uz tebe.

Okrećemo mu leda, ali se njegov glas penje do novih visina deklamacije:

– Imaj milosti prema svom sirotom vitezu! *Bellefille sans merci*, oslobodi me!

Na posljertku je Colinova odluka – ili točnije, njegovo nada-hnuće – da uzme nepojedenu polovicu onog mogranja s

Griffynove komode i ugura je ravno u usta dobrog lorda, dok mu ne postane nemoguće reći ijednu riječ više.

– Da Bog dao da se zaguši njime – promrmlja Colin.

– Amen – kaže Philomela.

DVADESET PRVO POGLAVLJE

To je naš oproštajni dar lordu Griffynu: jedan od stupova njegova kreveta koristimo kao sidro. Krevet na četiri stupa čvrsto se drži dok se spuštam niz zapadno pročelje zgrade do vijenca u prizemlju. Philomela se spušta tik iza mene, i kreće se iznenađujuće spretno, usprkos smetnjama koje joj predstavlja vjenčana halja. Nije to, možda, najbolji kostim za bijeg, ali u svakom slučaju daje određenu komičnost čitavom tom događaju. Još je komičniji Colin koji skakuće niz zid kuće kao neki alpski Eros.

Naše ljestve od konopa, ubrzo to saznajemo, neće nas odvesti sve do zemlje. I stoga ih moramo ostaviti da vise i vratiti se putem kojim smo Colin i ja prije došli, jedno iza drugog, uz kamenu izbočinu. Magla je još uvijek gusta kao kaša, tako da svakih metar-dva zastajkujem kako bih se uvjerio da su moji prijatelji još uvijek iza mene. Dok mi svjetlucavi ovali njihovih lica uzvraćaju škiljenjem, u iskušenju sam priznati im surovu istinu.

Nemam pojma kako ćemo sići.

Ne možemo samo skočiti jednako kao što smo se popeli: kameni zidić koji nam je poslužio kao uzletište preuzak je za slijetanje. Naša je jedina nada da ćemo pronaći neki drugi put kojim ćemo sići, put koji nas neće odvesti ravno Rebbecku i njegovim ljudima.

To je zagonetka o kojoj razmišljam kad kroz maglu naleti grana jasena i opali me po licu. Daleko od toga da sam uvrijeđen, ja grabim granu s blago ljubavničkom nakanom. Prislانjam grudi uz nju, a zatim na nju stavim ijednu nogu. Grana popušta, ali samo nekoliko centimetara.

Sad mi ne preostaje ništa drugo doli da na njoj povjerim čitavu težinu. Čujem oštar Philomelin udah dok napuštam udobnost izbočine i umatam se u zagrljaj stabla. Neko se vrijeme njišem prije nego što pronađem ravnotežu, ali ispod mene se ništa ne slama i ne pucketa, tako da čim to ljljanje prestane, pokazujem Philomeli da krene za mnom. Nakon određenog promišljanja i prikladnog namještanja haljine ona to i učini.

Nova težina počinje opterećivati kapacitet stabla. Grana se ovaj put snažnije zanjiše i zamjetno potone na mjestu gdje ju je Philomela objahala. Jasno je da ćemo morati pronaći drugi položaj ili riskirati da grana posve popusti pod Colinovom težinom.

Srećom, moje noge, naslijepo tapkajući u mraku, nailaze na drugu debelu, kvrgavu granu metar ispod ove na kojoj sjedim, i dok prebacujem težinu na nižu granu, moja čizma okrzne još jednu, još metar ispod. Za kratko vrijeme poprilično sam se već spustio, ali tad moje noge, tražeći sljedeću prečku na silasku, pronalaze samo zrak.

Ništa drugo osim njega. Protivno svim pravilima našeg pojedinačnog odgoja, moramo skočiti prije nego što kažemo hop.

To je, u svakom slučaju, namjera koja me spušta s najniže grane i drži obješenog iznad sive praznine. No, ta namjera brzo nestaje... i iza sebe ne ostavlja ništa osim hladne, tvrde panike.

Iznad mene: Philomelin sablasni lik, oslobađa haljinu od kore o koju je zapela. Tik iznad nje: obrisi Colinovih stopala koja se spuštaju.

A ispod mene: sloboda. Ili ništa.

Ne mogu reći koliko dugo tako visim. U svakom slučaju, dovoljno dugo da počnem osjećati određeno bujanje stida, koji

se neobično pogoršava dolaskom jednog od paunova lorda Griffyna.

Ptica, uznemirena na počinku, sišla je niz granu i čučnula uz moju desnu ruku, iz kojeg me položaja bijesno promatra s pogubnim gnjevom i kljuca u ljutitom krugu oko mojih zglobova. Perje je za noć pospremljeno; sva boja i snaga te ptice sad curi iz njezinih svjetlucavih očiju koje, čak i kroz maglu, odjekuju razumljivim pjevom Griffyn Halla: Ništa. Ništa.

Mora da zbog puke želje da pobjegnem tom glasu na posljedku širim prste. Padam. Padam bez ijedne misli, brige ili nade, bez ikakvog zvuka, i zemlja zbunjeno hita prihvatiti me, i sve je gotovo i prije nego što sam mogao zamisliti, već sam na trbuhu, lice mi je prekriveno injem i trulim lišćem, ruke mi se trzaju uz tijelo. Sve, sve još uvijek funkcionalno.

Philomela je znanto otmjenija u svom silasku. Samo zbog široke haljine ne uspijeva ostati uspravna, i čak i kad sleti na stražnjicu, u tome postoji neki gotovo glazbeni element iznenađenja.

Oboje skočimo na noge i gledamo u baldahin magle, čekajući Colina. Prolazi pola minute, još pola... Colina nema.

A zatim, iz nekog područja visoko iznad naših glava, začuje se njegov prigušeni uzvik i nedugo zatim njegovo tijelo koje se stropoštava prema zemlji. Promijenjeno tijelo: ruke lamataju, nakostriješena kosa s perjem.

Paun lorda Griffyna, uvrijeđen našom nazočnošću, osvetio se tako da se pričvrstio za Colinovu kosu. Ovo više nije ljubavna predigra nego grabežljivi napad školskog nasilnika, i dok se dječak trudi osloboditi, ptica uperi kljun prema nebu i ispusti pobjedonosni krik. Poziv na zbor, kako ispada, jer za nekoliko sekundi stiže i ostatak voda, zrak eksplodira modrom, ljubičastom i zelenom bojom, a naše uši odjekuju vriskovima i lepetom krila i sve to raste do bezbožnog krešenda, pa se i trijem uskomešao svojim zvukovima – ljudskim glasovima – i nema vremena za razmišljanje, ne preostaje mi ništa drugo

osim da otrgnem pauna s Colinove glave... vidim kako pramenovi njegove kose slobodno lete... i zavitlam to stvorenje na ostatak njegove kolonije kao topovsko tane koje će hordu nevjernika nagnati u bijeg.

Grabim Colina i Philomelu za ruke i hitam prema živici ti-sovine. Ptice bijesno urlajući trče za nama, a s prednje strane kuće dolazi nepogrešiv povik:

– Fenjer!

Ovaj put nema nade da ćemo im se sakriti. Moramo jednostavno trčati brže od njih. Provući se kroz živicu i vratiti u sigurnost kočije prije nego što mobiliziraju svoje snage.

Ali, u našoj kratkoj odsutnosti, živica je postala neizrecivo nepoznata. Tek nakon beskrajno duge potrage Colin uspijeva pronaći naš izvorni put, još teže prohodan nego prije. Grane sad osvetnički pružaju svoje kandže prema nama, a bujica neotesanih talijanskih kletvi izljuje se iz Philomelinih usta dok povlači haljinu kroz trnjake. Kad stignemo na drugu stranu, haljina joj je već skoro razderana u dronjke – ispod struka nema ništa osim podsuknje i krpa obješene svile – i dok zastaje kako bi promotrila tu olupinu, iz nje izbija neko gotovo opipljivo olakšanje. Odbacila je svoju začaranu kožu.

Kroz rešetku živice dolazi sad već poznat nimbus fenjera, koji postaje sve veći i veći, a zajedno s tim svjetlom i glas – Rebbeckov glas – koji izvikuje:

– Dovedite kočiju!

Ne trebamo čuti ništa više. Trčimo: Colin na čelu; Philomela, bosonoga, odmah iza njega; a ja, kao i obično, zaostajem metar ili dva. Popnemo se na ogradu od lijevanog željeza i jur-nemo niz cestu, rastjerujući maglu ispred sebe. Dok naše noge odjekuju na kamenu pločnika, nova litanija odjekuje u mojoj glavi:

Daj da Adolphus bude tamo. Daj da Adolphus bude tamo.

Ispočetka, on nije ništa osim isparavanja u magli. Tek kad mu se približimo, oblik fenjera izdvaja se iz sumaglice... zatim

ruka... i na poslijetku zlosretne crte lice samog našeg kočijaša, koji nas promatra kao potvrdu svih mračnih predviđanja koja je ikad gajio.

Doviknem mu:

– Ugasi fenjer!

– O čemu on to trabunja?

– Fenjer! Gasi fenjer!

Govorim to onoliko glasno koliko se usudim, ali čim se nas troje uspnemo u kočiju i zatvorimo vrata za sobom, Adolphus nam udovoljava bez okolišanja gaseći svjetlo.

Pokucam na vrata kočije i viknem mu:

– A sad bez ijedne riječi.

Malo refleksivnog mrmljanja, zacijelo, ali na kraju Adolphus doista drži jezik za zubima i ostavlja nas da čučimo u mraku kočije, u kaosu ruku, koljena i ustreptalih srca.

Ne moramo dugo čekati. Najprije se začuje kočija – šumski zelene zatvorene jednoprežne kočije s filigranom boje lososa, ako se dobro sjećam – koja projuri u tami, a bljesak njezina fenjera zanjiše se s jedne na drugu stranu. Nakon nje slijedi hodočašće prolaznih svjetala koja jure udaljenom stranom Portland Placea: fenjeri i svijeće poskakuju u dimu magle. Struganje čizama, mrmljanje muškaraca, i iznad svega toga, u hrapavom diskantu, glas Miss Binny:

– Nisu mogli daleko odmaći. Ne po ovakvom vremenu. Iza mene Philomela se ukoči, i dio mene se također sledi na zvuk misionarkina glasa. Točnije rečeno, podstiče me na točno razumijevanje našeg položaja. U žurbi da izbjegnemo progoniteljima, dopustili smo da nas okruže. Na sjeveru se nalazi neprolazna tvrđava Griffyn Halla. Na jugu potjera, koja užurbano pregledava aveniju, nedvojbeno vrebajući svako vozilo i pješaka. Koliko će trebati da se njihova omča ovije oko nas?

Imamo, koliko ja vidim, samo jedno oružje: iznenađenje. I imamo samo jednu mogućnost, a to je da učinimo upravo ono što oni od nas najmanje očekuju.

Otvarajući vrata, provirim prema stražnjoj strani kočije i nagmem glavu prema kočijaševu sjedalu.

– Adolphuse, čuješ me?

– Kao da imam izbora.

– Želim da ponovno upališ fenjer.

– Oh, evo njega opet s fenjerom, je li? A onda da ga opet ugasim. Nema tu dosljednosti, nema tu principa...

– Adolphus, daj na trenutak zašuti. Povjerit ću ti jedan zadatak, i ukoliko opravdaš moje povjerenje, u tvoj ću dlan staviti dovoljno novaca da kupiš vlastitog konja, čuješ me?

Adolphus ne odgovara. Prepušta konju da kimne u znak pristanka rzajem pare.

– Sad ćemo se odvojiti od tebe.

– Pa, to je...

– Ali, samo na kratko. U međuvremenu, želim da se odvežeš ulicom. Prema sjeveru.

– Sjeveru.

– Nakon stotinjak metara, proći ćeš pokraj mjesta koje se zove Griffyn Hali.

– Griff...

– Prepoznat ćeš ga po gomili muškaraca ispred vrata. Među tim ljudima bit će dvojica policajaca.

– Kriste! Oh, Kriste!

– Ne trebaš brinuti, Adolphuse, budeš li točno slijedio moje upute. Kad budeš prolazio, gotovo sigurno će te zaustaviti. Pitat će te jesi li ikoga vidio. Preciznije, troje ljudi koji odgovaraju našem općenitom opisu.

– Nastavite.

– Reći ćeš im da nikoga takvog nisi vidio. Reći ćeš im, posve istinito, da zadnja dva sata nisi na dužnosti i da si se sad uputio kući. Shvaćaš li?

- Hmff.
- Ponovi, onda, za mnom.
- Nisam na dužnosti. Na putu kući.
- Veoma dobro. E sad, oni će možda zahtijevati da pogledaju u kočiju. To im svakako dopusti. Jedan bi pogled trebao biti dovoljan da ih uvjeri da govoriš istinu, a u tom slučaju, neće imati drugog izbora, nego da ti dopuste da prođete.
- Neće imati izbora.
- Kad to postigneš, kreni ravno prema sljedećem križanju, je li to jasno? Tamo ćemo te mi čekati.
- Čekati.
- Ne trebaš se bojati, Adolphuse. Ako sačuvaš hladnokrvnost, za deset minuta bit ćeš bogatiji čovjek, a za sat vremena svi ćemo biti u svojim krevetima. Samo nam daj jedan trenutak da uzmemo svoje stvari, a zatim kreni.

Philomela je stanku iskoristila da se omota šalom koji sam ponio sa sobom – očevim šalom. Nije previše različit od pokrivača pod kojim sam je prvi put vidio, dok se šuljala dvorištem. No večeras... zbog nedavno počesljane kose i umivenog lica... načina na koji sluša, bez uzmaka i trzaja, dok ja izlažem plan... večeras ima držanje nečeg drevnog i nestalog.

Lagano se spotiče o dronjke svoje haljine dok silazi iz kočije, ali odbija naše ponuđene ruke, ovija šal čvršće oko vrata i čeka da Colin uzme naprtnjaču.

Upravo se spremamo krenuti kad mi na pamet pada nova misao. Otrčim do stražnjeg dijela kočije. Potapšam kočijaša po čizmama i šapnem u zrak.

– Padne li ti na pamet da nas prijaviš policiji, Adolphuse, bojim se da ću te morati imenovati kao našeg suučesnika. Bilo bi to žaljenja vrijedno, doista neugodno, ali ne bi mi ostavio izbor.

Sjene kaznionice okupljaju se oko njegova već zavijenog lica. Grubo kimne glavom i uz razdražljiv trzaj zapali svijeću da upali fenjer. Obavivši taj zadatak, hvata uzde i progunđa:

– Idemo.

Teško je reći tko brže ide, kočija ili nas troje, dok jurimo niz Portland Place. Uz nas, konjska kopita zvuče neobično prigušeno udarajući o pločnik, a oko nas, magla postaje sve gušća od našeg daha. Kao da svi dišemo iz istog plućnog krila, a to krilo podrhtava sve brže i brže kako kočija sporo napreduje cestom ispred nas... još više se ubrzava kad kočija počne usporavati... a zatim naglo prestane kad Adolphusov glas, napet do neprirodno krepke visine, odzvoni kroz noćni zrak.

– Zao mi je, pozornice. Nisam na dužnosti. Odgovara mu grub glas.

– Čekaj malo. Jesi li nedavno primio kojeg putnika?

– Ne u zadnjih dva sata.

– Ovo je službeni posao.

– Naravno da jest.

– Tražimo tri osobe: muškarca, dječaka i djevojčicu. Djevojčica bi bila u bijeloj haljini.

– Nisam ih vidio, pozornice.

Ta zadnja tvrdnja zvuči, mojim ušima, pomalo ishitrena, previše pripremljena, i tišina koja uslijedi kao da pucketa od sumnjičavosti. Stojimo tako, progonjena skupina – zaleđeni na suprotnoj strani ulice, možda desetak metara od naših progonitelja – i jedino što još uvijek pulsira je naša koža: naše ispucale ruke, smežurana mogranjska površina Philomelina bosog stopala, sve to bridi užasom.

Policajac se nakašlje, dugim, hrapavim kašljem.

– Dobro, nastavite onda.

To je dovoljno Adolphusovim ušima.

– Laka noć svima.

Čujemo njegovo snažno »điha!«, čujemo kako se kotači kočije okreću pola okreta... a zatim začujemo glas drugog muškarca.

– Stani gdje jesi.

Mučno poznat glas. Oko njega se proteže tišina, i u tom trenutku iščekivanja i najmanji iskazi ističu se jasno kao najkićeniji govori: Colinovi zubi škripe u ritmu; Philomeline ruke traže odsutnu kronicu...

I sad, iznenada, čini se nepodnošljivim, i gore nego nepodnošljivim ostati ovdje još ijednu sekundu. Moramo potrčati. Moramo potrčati i nastaviti trčati dok i posljednji gram kisika ne iscuri iz naše krvi.

Teško je, međutim, uvjeriti drugo dvoje. Bez pomoći riječi, mogu ih jedino potegnuti za rukave – isprva s nježnim uvjerenjem, a zatim sirovom snagom kad na prvo ne dobijem odgovor. Čak i kad na posljetku tapkaju uza me, njihove se glave stalno okreću prema Adolphusu, kao da bi ga pomoću svoje usredotočenosti mogli spasiti nevolje.

Uskoro stižemo do obećanog križanja. Pravo raskrižje, ako je ikad takvo postojalo: Colin i Philomela, i nadalje se osvrću; ja, moje su oči uperene naprijed; sve ostalo iščezava.

I zatim, poput krika gavrana koji slijeće, stiže Adolphusov visok, od nervoze prigušen uzvik:

– Hvala vam, pozornice. Laka noć, siguran sam, pozornice.

Olakšanje je gotovo nepodnošljivo. Colinove usnice se uz trzaj podižu, Philomelina ramena opuštaju, pa čak i sama kočija, dok nam se približava, kao da se kreće lakšim, ležernijim hodom, njezini čelični kotači klize po vlažnom kamenu, fenjer joj skakuće od radosti.

Samo se Adolphus ne priključuje općem veselju. Glava mu je mrzovoljno pognuta nad uzdama i mrmlja strašne stvari svojim koljenima, a kad ga upitam hoće li nas povesti natrag na Piccadilly, osornim zamahom ruke pokaže nam da uđemo.

– Grr, blff, mmrr.

Eto na što smo ga sveli. Bez prigovora, bez prodike – samo suglasnici. Bit će doista potreban pošten iznos da povrati njegove solilokvije jada.

Ali to je, na poslijetku, najmanja od naših briga. Ponovno smo u kočiji, s Philomelom prilično neobično posjednutom na našim koljenima, i svaki nas topot kopita odnosi sve dalje od Griffyn Halla i sve bliže našoj budućnosti. I kad Adolphus skrene desno, pa ponovno desno, natrag prema središtu grada, čini se kao da nam čitav London krči put.

I jedva daje sad važno što me sjedalo žulja, što me Philomela laktom gura u rebra, što me Colin lupa koljenom. Obuzela me neka tajnovita vedrina, kao da smo posve izišli iz grada i prešli u neku maglovitu ravan koja se, što više razmišljamo o njoj, sve više proširuje.

I u tom novom okruženju čitava budućnost gubi svoj zloko-ban izgled i počinje zadobivati posve nove oblike, oblike koji još nisu posve raspoznatljivi, ali su svejedno uzbudljivi. Ovoliko je jasno: na neki način, i napola protiv naše volje, Philomela, Colin i ja podijelili smo svoje sudbine. I ukoliko je današnja noć ikakav znak, moćniji smo združeni, nego pojedinačno, i ukoliko je tako, zašto bismo se ikad više razdvojili? Bolje je, naravno, udružiti snage protiv svih prepreka, odgurnuti ispruženu ruku Društva, i osloniti se isključivo na našu urođenu vještinu i snagu.

A, ako je ta mogućnost samo san, zašto, molim vas, odjekuje snažnije od fantomskih prepreka podignutih protiv nas?

Prihod. Pogledajte, imam dvije snažne ruke. I moj drug, također. Zajedno zacijelo možemo nagrabiti dovoljno za život u suvremenom gospodarstvu. Možda bismo čak mogli biti i pokretač njegove preobrazbe.

Hrana. Svaki ugao u Londonu vrvi mesom, ribama i proizvodima. Što ne možemo nabaviti novcem, nabavit ćemo na drugi način. Ono što ne možemo nabaviti, bez toga ćemo živjeti.

Sklonište. No, to se od svega da najjednostavnije urediti: kod gospode Sharpe. A ukoliko njezina kuća ne zadovolji naše potrebe, preseliti ćemo se drugamo, čak i ako to znači prebiva-

nje na zelenoj Gospodnjoj travi. Zvijezde će biti naš fenjer, sunce naš sat, trava naš jastuk. Budit ćemo se s rosom na trepavicama i dahom vjetra u nosnicama, i zahvaljivat ćemo za svaki novi dan koji nam padne u krilo i za snagu da ga prigrlimo u svoj njegovoj punoći.

U svoj našoj punoći. To je tema koja najjasnije odzvanja u mojim mislima. Nitko drugi nam ne treba. Nema potrebe! Utvrdit ćemo se. Ostatak svijeta zadržat ćemo podalje, do kraja naših dana, bude li potrebno. Dobrodošli u obitelj Cratchit, sadašnju i buduću.

Ali, lijepa je, nije li? Moja mala proročka vizija – najljepša i najkrhkija također! Pogledajte kako brzo isparava pod prvim dodirrom stvarnosti: Colinovom glavom koja lupa o naslon sjedala, Philomelinom neprirodno krutom licu, njezinim suhim, budnim očima.

I ovim, također. Ovim četverokutom indijske čipke koji proviruje iz gumenog prostirača pod našim nogama.

Nepogrešiv u svom podrijetlu: komadić Philomeline haljine, otrgnut dok je izlazila iz kočije. Bili smo u prevelikoj žurbi da to zamijetimo, naravno, ali zacijelo nikom drugom – nikom tko je makar letimice pogledao kočiju – nije mogao promaknuti. Niti je mogao ne pogoditi njegovo podrijetlo.

I upravo u tom trenutku Colinov se glas probije u moje uho.

– Gospodine Timothy? – Da?

– Zar se nismo vratili u Portland Place?

Neobično je pomisliti da smo u ovom trenutku igdje. Magla je pročelja svih kuća preobrazila u blijede freske. A ipak, nešto je strahovito poznato u ovom prostoru – ovom osjećaju razmetljive tišine na sve strane. Ili smo posve otišli iz Londona, ili smo ponovno na najširoj londonskoj ulici.

I taj tričavi komadić sivila – malo naprijed, s lijeve strane – ili je prazna parcela ili dominantni prednji travnjak Griffyn Halla.

Ne znam zašto svaki osjećaj uzbune treba biti ugušen već u nastajanju. Mislim da se sve to vraća na Adolphusa. Na spoznanju da Adolphus može okrenuti kočiju i čitavim putem nas vratiti natrag na polaznu točku, a da mi to uopće ne zamijetimo: to je poprilično iznad njegovih mogućnosti, nije li? A koji ćeš bolji dokaz? Prvi lik koji je izronio iz magle Adolphus je glavom i bradom – pognut na pločniku, bez ogrtača, šešira i biča, s licem podignutim prema zvuku nadolazećih kotača, i nekom neobičnom lakoćom koja mu obasjava crte lica: nije to olakšanje, nego nekakva paklenska potvrda. Sve čega se najviše bojao, na posljertku se obistinjuje s osvetom. Ne bi mogao biti sretniji.

Naglo se uspravim na sjedalu, skočim na njega, podignem se pomoću mjedene vodilice za uzde i provirim glavom iznad krova odjeljka. A tamo, u svjetlu i sjeni magle i svjetla, sjedi naš kočijaš – glava mu više nije pognuta, oči su mu uperene u neku točku s moje desne strane, glas mu odzvanja onim glasnim, neizrecivo poznatim tonom:

– Vidi, vidi!

Sa svih strana prema nama se roje razmahani crni oblici, ali u tom zaleđenom intervalu oni su samo sjene, i samo me se dvije stvari dojme s čvrstoćom istine: strašno, uspravno tijelo Willieja Rasparača na našoj kočiji i leteće, poput živog srebra pokretno tijelo mladog Colina, koji je, razumjevši bolje od mene okolnosti u kojima se nalazimo, već napustio udobnost svojeg sjedala i bacio se ravno na konjska leđa.

U najnepromišljenijem od svih mogućih činova – tako mahnitom, tako vratolomnom da se sjene koje se približavaju zaustavljaju u svojevrsnom zapanjenom divljenju, pa čak i Rebbeck popušta stisak oko uzdi.

– Ći-haa! – uzvikuje Colin. – Ći-haa!

Hvatajući konja za ormu, on ga snažno udara po slabinama, lupa ga po stražnjici, i obasipa ga kletvama u uho... dok se konj ne probije na drugu stranu zbunjenosti... zanjžišti, zatopće

nogama i napola se propne, a zatim jurne naprijed u bujici bijesa.

Ubrzanje je tako naglo da me zavitlalo natrag u unutrašnjost kočije, i dok se s mukom podižem na noge, na rubu vidokruga vidim kako crni obrisi dovikuju i zaostaju – svi osim jednog, niskog muškarca gole glave, koji muževno zamahuje rukama i drži korak s nama dobrih deset ili petnaest metara dok se konj, tjeran preko granica izdržljivosti svojim ljudskim obadom, ne oslobodi i s novim naletom brzine ne ostavi našeg progonitelja klečati na cesti.

Letimo mimo Griffyn Halla, letimo mimo svih susjednih kuća, mimo svakog križanja, jednog za drugim... naš se konj više ne drži nijedne određene rute, nego juri najbrže što mu okolnosti dopuštaju, a Colin, priljubljen uz njega kao džokej, pogrđama tjera životinju dalje u nemilosrdnom ritmu – njih dvojica sad su jedinstven organizam, koji se u jednakoj mjeri kažnjava i odgovara na tu kaznu – a kočija iza njih štropoće po kaldrmi kao klimavi zub, bacajući i udarajući svoje putnike tako snažno da se uobičajeni zakoni fizike čine posve nevažecima.

Kotači skakuću i udaraju o kamenje, napinju se o osovine. I u nekom ograničenom kraljevstvu mojega uma upitam samoga sebe je li ikad prije takva kočija jurila takvom brzinom i ako jest, koliko dugo.

Zatim začujem pucketanje biča, i provirim baš na vrijeme da bih vidio kako se Colin hvata za stražnji dio noge: jednostavan čin koji ga košta nesigurne ravnoteže. Stenjući, klizne sa svog mjesta – naginje se već dopola – i da se u posljednjoj minuti nije uplela orma, možda bi se i posve prevrnuo, no čak i ovako, leži uhvaćen na boku konja, jedva metar od pločnika, s kopitima koja mu tutnjaju u uho.

Iznad glave spušta se novi udarac bičem, i iako se Colin izmiče, konj nije te sreće: bič uz čujan udarac slijeće na njegovu stražnjicu, i životinja, ubodena do živca, oslobađa još jednu

eksploziju brzine, vukući kočiju za sobom, i Colin ne može učiniti ništa drugo doli čvrsto priljubljen ležati uz bok konja, dok mu se kosa pjeni na vjetru, ruku i nogu privučenih na prsa, i čekati, s bolnom rezignacijom, sljedeće što mu se može dogoditi.

Upravo u tom trenutku na pamet mi pada rješenje Colinovih jada: moramo vozaču dati svježu divljač. A tko je bolji za tu ulogu od mene?

Jednostavno učinjeno, kako ispada. Dovoljno je da samo gurnem glavu između uzdi i da se nađem u Rebbeckovu vidokrug.

Prvi mi udarac biča izbija kapu s glave. Drugi me hvata po ramenu, i dok pružam ruku u prosvjed, treći mi raspolovljuje dlan.

Bol je nerazlučiv od osjećaja vlažnosti: sporo curenje krvi, koja polako teče niz zglob i gori u prolazu, tako da sam savršeno zapanjen što mogu podići ruku i što mi je dlan još uvijek pripojen uz nju.

Taj će osjećaj olakšanja biti kratkotrajan, to znam. Rebbeck je ponovno podigao bič i njegovo je lice poprimilo krutost kumira, a ruka mu zastajkuje u najvišoj točki, kao da skuplja svu snagu za jedan završni, apokaliptični udarac. Zatvaram oči pred usudom, ali zvuk na koji ih ponovno otvaram nešto je posve drugo: prasak na krovu kočije u trenutku kad se vratašca – koja do tog trenutka nisam ni zamijetio – naglo otvore i otkriju Philomelu koja prkosno stavlja glavu između mene i Rebbeckova biča.

– Vaffanculo! – poviče ona.

Pravi gnjev, doista, ali ono što me se najviše dojmilo jest hladnokrvnost s kojom je proračunala svoj rizik. Dobro ona shvaća, zar ne, dilemu koju je stvorila našem jadnom Rebbecku. Colina i mene može tući koliko god želi, dok nam ne preostane ni mrvica mesa, ali Philomelu? Samo neka ošteti tu glavicu i odgovarat će svojem poslodavcu.

I tako, dok sekunde prolaze, u njemu se bore nagoni bijesa i samoočuvanja, koji u svojem nadmetanju proizvode samo metež – zaranjanje naglavačke s kočijaševa sjedala koje uspijeva nagnati Philomelu da se vrati u kočiju i za sobom zalupi vratašca.

Međutim, taj trenutak rastresenosti dovoljan mi je da se uspnem na krov kočije i bacim na Rebbeckov nagnut lik, i dok se on ljulja natraške prema meni, podižem lakat – jedini dio moje desne ruke koji me još ne boli – i snažno ga udaram u glavu.

Bič izleti iz njegove ruke... uzde se oslobode... i sad su nesetale sve spone pod kojima je naš konj funkcionirao, i životinja hita nespustana niz ulicu, trči kao da joj o tome život ovisi, bez ijedne brige... dok se magla ne razdvoji i ne otkrije nam kočiju koja nam dolazi ususret.

Uz užasnuti vrisak konj naglo skoči ulijevo, i čitava se kočija nagne s njim – uključujući i mene i Rebbecka. Bez uporišta, bez osovine, bez ičega osim razmahanih ruku i nogu koje će nam pomoći, obojica neumoljivo klizimo prema rubu krova.

I kad se na posljertku odvojimo jedan od drugog, nalazimo se u neobično paralelnim situacijama, jer obojica visimo s vodilica uzdi i luđački mlataramo nogama kako ne bismo zapeli o kotač. Kako je neobično oslobađajući osjećaj izbaciti za sad Rebbecka iz misli i posvetiti se samo vlastitom preživljavanju.

Mišići u gornjem dijelu mojih leđa skupljaju snagu, ramena prihvaćaju zadatak, ruke im odgovaraju... i čitavo moje zupčasto, opremljeno tijelo podiže se nazad na krov.

Taj napor dovoljan je da ostanem ležati potrbuške i hvatati zrak. I tu moja maštarija završava. Jer u četverokutu prostora tik pred mojim očima nalazi se hladni, crni rt Rebbeckove čizme.

Samo iz instinkta, čistog instinkta, povlačim glavu, ne dovoljno brzo, jer me čizma, promašivši bradu, okrzne o lijevu sljepoočicu, a silina tog udarca obara me ravno na leđa i prebacuje mi glavu preko ruba krova kočije, i iznenada, čitav je svi-

jet okrenut naopačke – naš konj galopira kroz oblake – a zujanje u mojoj glavi tako je duboko da Rebbecku postaje posve jednostavno stisnuti mi ruke o krov kočije i veoma polagano posegnuti u džep žaketa.

Evo ga izlazi. Svjetlucava pruga čelika s dva koso izbrušena ruba. Tako živopisno urezana u moje misli da svaki novi susret s njom ima osobinu sjećanja.

I na određeni način ja se doista sjećam. Vidim Gullyjeve posljednje trenutke – kroz Rebbeckove blage oči boje lješnjaka.

I u srcu govorim:

Nećeš. Nećeš me ubiti kao što si njega ubio.

A tada sa svoje promatračnice naglavačke ugledam Colina. Više nije sputan na boku, nego se nekako uspio uspeti natrag na konja, i što je još izvanrednije, uhvatio je zabludjele uzde i čvrsto ih drži uz grudi s pričesnom brigom... i dok Rebbeck spušta oštricu prema mojem vratu u nekom blagom, nježnom nagibu, ja uzviknem:

– Povuci, Coline! Povuci!

Dječaku ne treba nikakvo dodatno nukanje. Čvrsto se hvatajući za ormu, naginge se svom snagom, i dok se glava konja naglo trza a kotači škripe o pločnik, svijet je ponovno strovaljen na bok. Colin je odbačen o rame konja, a Philomela udara o zid, dok Rebbeck, i nadalje držeći nož u ruci, leti točno iznad moje glave i uz snažan tresak slijeće na papuču kočije.

Jedino ja ostajem gdje sam bio – ničice na krovu kočije – ali, koliko dugo? Našem konju ne pada na pamet zaustaviti se, nego je jednostavno preusmjerio kretanje novom putanjom. I iako Colin još uvijek svom snagom poteže uzde, konj se na to sad nimalo ne obazire. Krivuda amo-tamo, zauzima svaki i posljednji kvadratni centimetar ceste, iscertava oštre uglove, polukrugove i parabole u napadu poludjele geometrije.

Sad se nitko ne miče, a ponajmanje Rebbeck. Svi smo, mislim, spremni za katastrofu, ali predstoji nam još najmanje jedna minuta luđačkih naginganja prije nego što se kočija, iznenada

skrećući kako bi izbjegla uličnu svjetiljku, nagne na kotač i zatim, nakon neizvjesnog hijata, posve prevrne.

Nakon tog trenutka sve je u mraku. Svjestan sam samo da me požuruju kroz gornje slojeve zraka – hitro, blago. Tijelo mi se opusti od iščekivanja i svaki živac u meni prestane titrati... a zatim, nakon kratkog razdoblja ti se isti živce izoštre i zadrhte deseterostruko jače kad mi nogu preplavi osjećaj nalik tisućama udaraca bičem.

Potrebno mi je neko vrijeme da pomnim istraživanjem otkrijem izvor nove boli. Odbačen sam u živicu šimširovine – rub nečijeg travnjaka. I evo me – usred te šimširovine – stojim posve uspravan, kao limeni vojnik pažljivo vraćen na policu.

I dok vijest o mom opstanku polako curi kroz mene, abrazije tih grana postaju izvor neopisive radosti i uz određeno žaljenje napuštam njihov zagrljaj i zakoračim natrag na cestu.

Adolphusova kočija se u skoro vrijeme neće vratiti u službu. Leži prevrnuta na bok, u bolesnom položaju završnog stadija, na krevetu od razmrskanog stakla i raskoljenog drveta. Jedan od njezinih kotača, koji je otpao u sudaru, otkotrljao se niz brežuljak u transu užasa, a na nekih tri metra od kočije stoji naš, sad smiren konj, izliječen od svojeg ludila, i za sobom vuče potrganu ormu, promatrajući olupinu sa svojevršnim profesionalnim ponosom.

A kad tamo, poput pijavice čvrsto priljubljen uz konjski vrat, leži Colin, i jedva se i pomakne kad ga potapšam po ramenu. – Siđi, Coline. Gotovo je.

Ne zadržavam se pomoći mu, jer već sam uočio, uz polomljenu kočiju, dva druga ispružena lika, neodvojiva u magli. Tek pri pomnijem pregledu otkrivaju svoj identitet. Najprije Rebbeck, ispružen na truhu, leđa mu se nadimaju. A zatim, odmah uz njega, čuči Philomela, istrgnutog šala, nevjestinske oprave u dronjcima, ruku zaposlenih sitnim, marljivim pokretima.

Upravo sam na rubu da je dozovem kad se Rebbeckove oči naglo otvore kao da su potaknute nekim električnim valom, i

prije nego što se uspijem i pomaknuti, već je skočio na noge i isturio oštricu – pomalo iskrivljenu oštricu, ukoliko me oči ne varaju, na samom vrhu zamrljanu krvlju.

Mojom krvlju, pretpostavljam. Ali, ruka koju sam položio na vrat pronalazi samo nedirnutu kožu i nakon što brzo provjerim svoje prijatelje, pogled mi se konačno vraća na Rebbeckovu nogu, na rasjekotinu na njegovim hlačama i ljepljiv potočić krvi koja se zgrušava iznad njegova koljena. Njiše se, nastojeći me utvrditi u svom vidokrugu, a rana koju sije sam nanio ni izbliza ga ne sputava, nego kao da ga potiče. Kolebljivog pogleda, nesigurne glave, on ispruži nož kao sablju i dolazi po mene.

I, istini za volju, on predstavlja tako hipnotizirajući prizor da mi ni ne pada na pamet potrčati; dio mene želi biti ovdje kad on stigne. Philomela je ta koja odabire taj trenutak za djelovanje. Potrči prema konju, lupi ga po stegnu i glasom beskompromisne snage, poviče: – Su! Come andiamo!

Zapanjen, iznuren, konj se svejedno prene u onom što mu je od orme ostalo i, u nedostatku jasnog smjera, odgalopira smjedom iz kojeg je upravo došao. I ne primjećujući svog posljednjeg putnika: određenog Willieja Rasparača koji je, na svoje veliko iznenađenje, zaustavljen u napadu na mene, srušen na koljena, a zatim, uz očajan urlik, odvučen preko kaldrme.

Ovdje se na poslijetku otkriva Philomelino lukavstvo: pričvrstila je uzde oko Rebbeckova gležnja.

A konj se sad kreće prehitro da bi se njezin posao mogao razvezati. Svaki put kad se Rebbeck uspije uspraviti, uzde se ponovno čvrsto nategnu i povuku ga nadalje, i dok ga jadni konj s naočnjacima vuče uz brežuljak, natrag prema Griffyn Hallu, jedini način na koji može ostati uspravan je naizmjeničnim trčanjem i skakanjem – skakanjem unatraske, na jednoj nozi, poput senilnog zeca.

Čudno je da u takvoj situaciji čovjek najprije pomisli na svoje dostojanstvo, ali upravo je to slučaj s narednikom Reb-

beckom. Njegovo se lice može smatrati modelom pribranosti usred poniženja i bilo koje druge noći, u bilo kojim drugim okolnostima, dihotomija te svečane maske i tog smiješnog hop-sanja mogla bi izazvati grohotan smijeh. No, dok Rebeck nestaje iza ugla, jedino što prema njemu možemo osjećati jest određena suha ravnodušnost i malen stupanj veselja.

Sve ostalo preplavljeno je umorom. Colin nepomično sjedi na stražnjici nasred ceste. Philomela se naslanja o prevrnutu kočiju i briše čelo. A, ja... pa, jedino za što sam ja sad sposoban jest kleknuti na stegna i zavezati rupčić oko raskrvavljene ruke.

Svuda oko nas magla se počinje tanjiti, kao tkanje nekog starog ručnika. Posegnem u unutrašnji džep svog kaputića. Izvučem Philomelinu krunicu i krpenu lutku. Položim ih u njezine pokorne ruke.

Kratko ih proučava, mene proučava malo dulje.

– Znam, Philomela. Malo je prerano za darove.

Upravo u tom trenutku Colin podiže pogled. Tek sad primjećujem pun razmjer ozlijeđenosti njegova lica: trag sasušene krvi preko čela, drugi na bradi; modricu na oku, gotovo jednako upadljivu kao i moja; i njegov nosić koji je sad lagano nagnut u stranu, kao da se malo nakosio u sušari.

Podiže jedan kut natučenih usana i prigušenim glasom kaže:

– Nije rano, gospodine Timothy. Badnjak je. Već gotovo tri sata.

24. prosinca 1860.

Dragi oče,

jeste li nedavno bili u Regent's Parku?

Kako kažu, nije kakav je nekoć bio. Hrastovi, platane i javori prilično su zakržljali, a prostrana aleja Broad Rooda prepuna je brazdi i kamenja, pa čak i breze izgledaju kao da plaču neumjerenije nego inače. Vjerujem da je samo pitanje dana prije nego što dovedu nove vrtlare koji će dotjerati to mjesto, ali

meni se prilično sviđa njegovo trenutačno stanje: prigušeno i čeznutljivo.

Nisam posve siguran kako smo završili ovdje. Naša je kočija toliko mnogo puta skrenula da ne bih bio iznenađen ni da nas je zaustavio gradonačelnik Liverpoola. Ali, zapravo, kad se prašina slegla, zatekli smo se tek otprilike milju sjeverno od Griffyn Halla, s Regent's Parkom malo dalje uz ulicu. Ne bi se baš moglo reći da nas je pozivao, ali nije bio ni posve protivan pomisli na nas – voljan nas isprobati na nekoliko sati. U okolnostima u kojima smo se nalazili, to nam se činilo sigurnom okladom.

Pronašli smo uzdignuti proplanak pokraj jarka prepunog labudova, s kojeg se pružao nesmetan pogled na istočni kraj parka. I čim smo se uvjerali da smo doista sami, počeli smo prikupljati suhog lišća koliko smo mogli pronaći – što nije bio nimalo lagan zadatak, s obzirom na općenitu vlagu. Zamotani u lišće, smjesta smo zaspali, ne zadržavajući se ni toliko da svoja tijela dovedemo u odgovarajuće položaje. Sad možete vidjeti rezultate. Colin je pogrbljen uz jedan panj. Philomela se nije čak uspjela ni podići s koljena, nego je samo smotala vaš stari šal, oče, u jastuk i srušila se. A ja sam, probudivši se, shvatio da sam čitavu noć proveo s lijevom rukom ispod prsne kosti. Tek sad je počinjem iznova osjećati.

Mirno je ovdje. Jedini zvuk koji dopire kroz stabla stropot je neke kočije, predalek da bi bio izvor zabrinutosti. Zvuči kao moja kočija, ako bas morate znati. Ona koja me je trebala odvesti u Camden Town. Nikakvo iznenađenje: došla je prekasno.

Ono što me, sad kad o tome razmišljam, zađučujejest koliko sam je dugo čekao. Iz dana u dan, u onoj vlažnoj i hladnoj tavanjskoj sobici, s mirisom skorene prašine posvuda, i onim dijamantima neprirodnog svjetla... iz dana u dan, čekao sam s nepopustljivom postojanošću, onako kako žena čeka svog suprugda da se vrati s plovidbe.

A kočija nije dolazila. Nikakav sivi kupe nije se zaustavio ispred naše kuće. Nikakva me vrata nisu primila u moju budućnost.

A onda jednoga dana, nekoliko tjedana nakon mojeg sedamnaestog rođendana, Ujak N pozvao me na večeru u svojoj kući. I tim je jednim potezom čekanje okončalo. Zlatna dunja mogućnosti visjela je s grane. Znao sam, sigurno kao što sam znao svoje ime, da ću jednom kad sjednem za Ujakov stol zasjati kao netom iskovano sunce, da ću bezbrižno širiti svoj sjaj, rasipno, u svim smjerovima, i da društvu neće preostati ništa drugo doli da me dograbi. Divit će mi se sve dame po čitavom West Endu, zavidjeti neženje, priželjkivati nasljednice. Zdravica sezone, mladost i duhovitost.

I sve je to trebalo započeti s Ujakovom svečanom večerom.

Mislim da sam pola dana proveo u pripremama, oče. Raščesljavao medvjedu mast kroz kosu, četkao kaput, pahuljasti šešir. Stavio vašu cijenjenu dugmad od emajla u podvinute manšete. Nategnuo lanac sada vodoravno, onako kako sam vidio da čini princ Albert. I kroz sve to, vježbao nepregledni niz konverzacijskih gambita, pobranih iz Timesa, Morning Chroniclea i Puncha.

Jesam li se ikad zaustavio da se oprostim s vama i majkom? Vidite, nije bilo vremena. Moja mije sudbina jurila ususret. Nisam smio zakasniti.

Kočijaš kojega je Ujak N angažirao obraćao mi se brzim provalama mađarskog; bio je to zvuk odobravanja. Brijestovi i ljiljani pognuli su grane dok sam prolazio. Čak je i zvekir Ujaka N ublažio svoju uobičajenu grimasu iz poštovanja prema budućnosti koja me očekuje.

Znam što mislite, oče. Trebao sam pretpostaviti. Trebao sam pretpostaviti da nitko doista ugledan tamo neće biti. Drugorazredni i trećerazredni bankari, uglavnom – Ujakovi kolege ili prolazni poznanici – i uobičajeni moljcima izjeden dodatak poslanika milosrdnih udruženja. Svi su se besciljno vrzmali i go-

vorili zabrinjavajuće sporo, kao stanovnici nekog privatnog akvarija, i davali takvu težinu proceduri da nije bilo moguće ostati na površini.

Jedino odstupanje s popisa uzvanika bila je krupna, znojna žena s užasno izravnim ponašanjem... osnivačica Društva čiste književnosti... koja me je potapšala po obrazu i povikala mojem Ujaku:

– On je najslade stvorenjce na koje sam ikad spustila pogled! Povest ću ga sa sobom kući i odjenuti kao drezdensku lutku.

Da me nazvala kukavičkim lupežom, ošamarila lepezom i okupala mi lice pljuvačkom ne bi me mogla gore uvrijediti. No, jedino što sam čuo s druge strane stola bio je Ujakov kolebljiv, nesiguran odgovor:

– Da, sjajan momčić, Doista, znate, da.

Nakon toga, onaj moj sjaj – barem ono malo što sam imao – izišao je iz mene. Zašto ga više trošiti, ovdje ili igdje drugdje? Još uvijek sam bio protagonist Ujakove priče, i nisam se mogao osloboditi.

Ne moram vam reći kako se večer odšuljala u kut i završila, iako je vrijedno napomenuti da je vožnja kući, ako išta, bila malo gora. Ujak Nje, znate, angažirao za mene sivi kupe... i taj se kupe doista zaustavio ispred naše kuće, ali samo kako bi me izbacio u prošlost.

U ovome je moja nevolja, oče: više nisam imao pripovjedača. Ujak N odustao je od te uloge. A vi... vi ste bili voljni, da, ali vaša je priča završila. Sad mi je bilo dobro, nije li? Više nisam morao biti Dobar. Za vas ili ikoga drugog. I to mi je dalo slobodu da budem drukčiji.

O, da, spustio bih se na doručak i večeru u isto doba svaki dan. Odgovarao sam kad bi mi se netko obratio; moj glas nikad nije skrenuo s tona blagog pomirenja. Ali, u mojim najskrovitijim dubinama, oče, gorio sam od istinske, čiste mržnje.

Zašto je njezin najveći dio bio upravljen prema vama, ne mogu reći. Znam samo da mi je postab razbibrigom nabrajati vaše mane. Vaše prljave rukavice, vaše prljave rupčiče. Način na koji biste cmoknuli usnicama na pekmez ili umakali tost u čaj, ili povikali »Huz-zah!« svaki put kad bi netko izvukao špil karata. Svaki put kad ne biste mogli pronaći pravi šal i kad vam je morao poslužiti onaj prokleti stari šal, koji biste omotali oko sebe i odlunjali niz Crowndale Road kao da ste Beau Nash²⁰.

Sve to bili su zločini. Zločini protiv mene. A nije bilo suda pred kojim bih izložio svoj slučaj. Postojali ste samo vi, s vašim blagim, popustljivim, zabrinutim licem – spremnim da ugodi, savršeno nesposobnim da ugodi.

Sjećam se posebice jedne noći, nekoliko mjeseci nakon što je umrla majka. Nabrajali ste sve različite puteve kojima ste dolazili kući iz ureda. Sad kad razmišljam o tome, vidim da ste i tad, na neki neodređeni način, griješili. Ujak N je tad već poduzeo neuobičajen korak i angažirao dodatnog službenika, i iako nije bilo govora da će vas otpustiti, za vas je bilo sve manje i manje posla, tako da ste svu preostalu mentalnu energiju usmjerili u zadatak pronalaženja optimalne rute bijega.

– Ključ, Time, apsolutni ključ svega ovoga jest otići iz ureda kroz Cornhill. Nemoj ni pomišljati na Lombard Street, jer svi iz Burze u to doba dana putuju Lombardom. Cornhill je ono što tebi treba. I tako ćeš uhvatiti omnibus Kentish Toivna prije nego što se tamo skupi gomila ljudi, i gotovo uvijek ćeš naći sjedalo dolje, što po hladnoći... no, znaš, ima tu jedna kvaka. Postoji kvaka. Moraš sići u Bloomsbutjju, a zatim moraš hodati dva bloka, tako da možeš uhvatiti omnibus u Hampsteadsu. Zašto, pitat ćeš. Zato što Kentish Town, ovisno o vozaču, ponekad zaobilazi niz Paddington, oko Ettston Sauarea, Clarendon Squarea. Ali, Hampsteads, e on vozi ravno do Tottenham Court Rooda, ijednom kad se ukrcaš u njega, jedino čega se

---

²⁰ Beau Nash – Richard Nash, slavni kicoš iz 18. st.

trebaš sjetiti, Time, jest da siđeš na predzadnjoj stanici, ne na zadnjoj, inače ćeš morati duže pješački kući kroz Plender...

Trebalo je to vidjeti. Očito ste proveli mjesec odlučujući o toj konfiguraciji – mozgajući nad kartama, savjetujući se s vozačima omnibusa, mjereći svaku dionicu svakodnevnog putovanja. Da sam bio stariji, shvatio bih: preda mnom je čovjek koji želi doći kući. Ali, jedino što sam tada osjećao bio je plitki odjek... jer, oče, više mi niste imali što reći. Niti ja vama. I to je bio trenutak u kojem ste me počeli gubiti, ili bolje rečeno, u kojem sam ja počeo biti izgubljen.

Mislio sam da je tako najbolje. Ostavio sam vas iza sebe, nisam li? I stoga sam, umjesto da razmišljam o našoj različitosti, zaključio kako je najbolje da je izbrišem.

Možda ste vi i shvatili što se dogodilo, ne znam. I nadalje smo bili zajedno u istoj, praznoj kući, i ja sam se trudio sačuvati privid: svake večeri sam pospremao sobu, povremeno bih skuhao večeru, a kad je došao vaš rođendan, otrčao sam do Hobhillove pekarnice kupiti kolač – neku slasticu od njemačke čokolade, mislim, za koju se sjećam da ste je u sumraku salona jeli u savršenoj tišini.

I bio sam u vašoj spavaćoj sobi kad ste se na posljetku oslobodili. Sjećate se, oče? To sam bio ja, na vratima, s Ujakom N.

Neobična je to ironija, oče, i ne posve nedobrodošla ironija, da ste me činom umiranja ponovno prisilili da budem Dobar Sin. Zaboravio sam koliko su strogi bili zahtjevi. Ja sam, na primjer, bio taj koji je bio zadužen da prenese vijesti Peteru i Marthi; ostaloj vašoj djeci nije se moglo javiti. Ja sam bio taj koji je primio prijatelje, razdijelio potrebne kršćanske utjehe, pobrinuo se za svu logistiku žalovanja. Nikad mi nije palo na pamet požaliti se. Ako morate znati, bilo mi je to neobično olakšanje, taj kovitlac zbivanja, jer ispod njega bila je samo dodatna praznina – onakva kakva nastaje nakon propuštene prilike, prirodu koje čovjek ne može utvrditi. Što je to bilo, ta izgubljena prilika? Je li izgubljena zauvijek?

Jedan od nosača lijesova nikad se nije pojavio, oče. (Bio je to gospodin Dyer iza ugla – trijeznio se nakon prilično duge pijanke, poslije sam saznao.) Nije bilo druge doli ponuditi se na njegovo mjesto. Smjerno sam zauzeo mjesto ispod lijesa i dao znak ostalim nosačima, i vi ste podignuti, a mi krenuli – sporom strminom prema groblju.

Čak i za lipanj, bilo je vlažno; kiša je stalno prijetila, ali nije probila. A uza sve smetnje i težinu lijesa i grebanje žalobne marame, za minutu sam se oznojio. Kakav ste vi, oče, bili teret! Tko bi pomislio da će jedan tako mršav tip kao vi dostići takvu masu! I dok smo stenjali pod vašim lijesom, dok smo se mučno uspinjali uz brdo, činilo mi se da su mi se mišići nakostriješili od neke nove, ljudske svijesti, kao da su bacali sjećanja, još uvijek goruća, u ugljen mojega mozga.

I već za tren, ponovno sam imao šest godina, i ponovno sam bio na vašim ramenima, nošen kroz ulice sjevernog Londona. Kilometre i kilometre ulica, po svakojakim pločnicima, po svakom vremenu, a ja sam čitavim putem stršao kao pijetao na vjetrokazu. A vi biste povremeno zastali i spustili me s ramena jer ste, rekli ste, morali počešati leđa. Ali, samo ste protrljali bolni vrat i ramena, i zatim me ponovno podigli kao da se ništa nije dogodilo. To je bilo najbliže što ste se ikad približili prosvjedu. I stoga nikad nisam posumnjao koliko vas opterećujem – vi ste teškom mukom hodali dalje i pravili se da je to zabava.

Kako je dakle prikladno, kako je prikladno da sam, noseći vas na ramenima, spoznao koliko ste bili veći od mene.

Oh, da, oče. Dovoljno veliki da sa mnom na leđima obiđete čitav London ne mareći za svoju udobnost. Dovoljno veliki da ostanete gladni kako ostatak vaše obitelji to ne bi bio. Dovoljno veliki da sačuvate dobro raspoloženje kad više nije bilo ničega zbog čega bi čovjek bio dobro raspoložen. Dovoljno veliki da provedete čitav život ispisujući sitne brojke u malenom, propuhu izloženom uredu, u službi nestalnog i svevladajućeg muš-

karca, tako da bi vaša djeca – vaša djeca, oče – mogla težiti nečem boljem.

No, postojala je jedna stvar na koju niste računali: nikad nismo mogli biti bolji od toga. Bili smo previše osramoćeni – previše pokvareni, previše sebični – da bismo se mjerili s vama gestu za gestu. A evo i konačan dokaz naše bezvrijednosti: mislili smo da nas vi vučete natrag. A zapravo, ostavljali ste nas iza sebe.

I stoga, ako se ponovno sretnemo, morate stati i dopustiti mi da vas sustignem. I da vam sve kažem. Jer, u menije tako mnogo ljubavi, oče. Ljubavi prema vama, odgođene na najstrašnji način, a koja sad nema puta. Ništa osim ovih riječi – nedovoljnih – najjadnijih, najmršavijih od svih zaloga – ja nemam. Prihvatite ih i znajte da vas vaš sin još uvijek voli. I oprostite, tako da bi i on jednoga dana mogao proširiti isti blagoslov i na sebe.

Eto, oče, ja sam vas uvjeravao da smo pronašli najosamljenije mjesto u čitavom Londonu, a sad sam otkrio uvjerljiv dokaz noćnog posjetitelja. Flotica kiše, preblaga da bi nas probudila, ali dovoljna da ostavi tragove mraza na deblima stabala i crni led na šetalištima. Magla, koja je sinoć imala osobinu nečeg trajnog, povukla se u dugačkoj liniji preko tratine. Iznad sjevernog horizonta visi brazgotina sinoćnjeg mjeseca. Četa pataka raštrkala se preko jezera, a nečiji pas, ili ničiji pas, hrve se kao lud u vlažnoj travi. Na nogama sam već skoro sat vremena, još se budim.

DVADESET DRUGO POGLAVLJE

V eć je poprilično iza dva sata poslijepodne kad se Philomela prene iz sna. Naglo otvori oči, pohlepno udahne zrak i odmahne glavom s jedne na drugu stranu... tražeći, pretpostavljam, stvorenje koje ju je istjeralo iz sna.

S udaljenosti od nekoliko metara doviknem joj:

– Sve je u redu. U redu je.

Teško je reći vjeruje li mi. Lice joj se ne razbistri toliko koliko se usredotoči. Skoči na noge i otrese prljavštinu s očeva šala. Namršti se i promrmlja:

– Hrana.

– Da, dakle, Colin je otrčao nešto nam donijeti. Ne bi ga se baš moglo nazvati lovцем, ali prilično je snalažljiv.

Umjesto da odgovori, ona se trgne. Nije važno; nimalo mi se ne žuri govoriti. Da budem iskren, razgovaram čitavo jutro. Ni pola sata prije, izuzetno sam pomno razgovarao s jatom golubova. Čovjek ih smatra nomadima, ali zapravo su u cijelosti mnogo dražesniji u svojim rijetkim provalama leta – s tijelima koja se odapinju u savršenoj istodobnosti i krilima koja lepeću u sjeni i iz nje. Međusobno se nabacuju svjetlom kao lopticom za ragbi. Nisam gubio vrijeme da im to kažem.

– Philomela, je li ti hladno? Odmahne glavom.

– Mislio sam da bismo možda mogli zapaliti vatru. Slegne ramenima. I budući da ne pokazuje nikakvu daljnu volju za razgovorom, ja nastavljam nijemi razgovor sa zrakom, dok odluka koja se u meni skuplja čitavo jutro na posljétku bučno ne provali.

Pritisnem zavijenu ruku o trbuh. Pročistim grlo.

– Vidi, Philomela. Palo mijе na pamet... s obzirom na bliskost koju smo postigli... koju ćemo tek postići... čini mi se prikladnim da znaš neke stvari o meni kako bi mogla, kanio sam reći shvatiti me malo bolje, i budući da ja znam nešto, nešto veoma malo, o tvojoj prošlosti, zbog čega bih ja tebi uskratio istu ljubaznost?

Ukoliko me sluša, ničim to ne pokazuje. Okrenuta mi je leđima; rukama zaposleno utrljava toplinu natrag u tijelo. Ne daje mi nijedan jedini izvanjski znak ohrabrenja, no bez obzira na to, ja se ne dam zastrašiti. Govorim prvo što mi pada na pamet, odnosno, o prvom čega se sjećam. Odnosno, o Božiću.

I dok govorim, shvaćam da više nema dovoljno riječi da sve ispričam. Kestenje bačeno u vatru. Guska, svježe ispečena u lokalnoj pekarnici, s punjenjem od kadulje i luka, i Peter koji gnječi krumpire, i očev vreli džin s limunom, para iz bakrenih lončića, i svi lupamo po stolu, i Sam gasi svijeće. I puding, da. Oblikovan na lomači od brandyja.

I jednako važna kao i sam puding: obdukcija pudinga koju je kao i uvijek obavila majka.

– Previše brašna, ako mene pitate.

– Ali, draga, apsolutno je veličanstven.

– Kako god bilo, brašna je zericu previše, a šećernog soka kapljicu premalo. I da me odvučete pred sud, morala bih priznati da krumpiri nisu bili dovoljno papreni.

Majka je ta koja, više od ikog drugog, vlada tim sjećanjima. Ona je njihov središnji dio, i kad bih morao prizvati jedan prizor koji bi evocirao blagdane davnih dana, tada bi to bio pogled na majčinu prostranu stražnjicu nagnutu iznad pleha s krumpirima ili zdjele jabučnog umaka.

Možda je to previše intimno sjećanje da bih ga podijelio s nekim koga tako kratko poznajem? Philomela ničim ne ukazuje ni da jest, ni da nije tako. Samo sjedi uspravljena uz stablo vrbe i isparava velik oblak umora.

– Smiješno je kod majke bilo to stoje uvijek vjerovala u

dostojanstvo dodatnih slogova. Moj otac, na primjer, za čitav svijet bio je Bob, ali je za nju uvijek bio Robert. A mene je od moje desete godine uvijek zvala Timothy. Moj brat je običavao govoriti da bi se svi, kad bi bilo po majčinom, zvali Cratchitovopotomstvokakoćemoihnazvati. Ali, znaš, za njezinog se pradjeda s majčine strane pričalo da je nezakonit sin nekog staffordshirskog baroneta, i ona je uvijek željela da loza Cratchitovih iznjedri nešto više od nekolicine siromašnih, poštenih trgovaca i vječnih kapelana. Siguran sam da bi radije prihvatila i gusara, pod uvjetom da ima lijepu kuću na selu...

Oh, mogao bih tako danima, zar ne? Postao sam prilično razuzdan u sjećanjima. Gledajte me kako ih trošim.

No, trezor prisjećanja naglo se zatvara na grubo zujanje koje dopire iz smjera Philomelina grla.

Hrče i desetak minuta poslije kad se Colin vrati, obraza rumenih od jutarnjeg zraka, teško natovarenih ruku. On se čudnovato brzo oporavlja. Pogledajte mene, još uvijek pokušavam ustati i otresti razne modrice i posjekotine, a Colin je skočio na noge čim se probudio, otišao u lov za hranom marljivo kao majka medvjedica i pobjedonosno se vratio sa... sa...

– Coline, stoje to?

– Mrvice kruha. Neka ženska je njima hranila patke. I nijednu mi nije htjela dati dok joj nisam obećao da ću ih dati pticama. I tako ja njoj kažem: »Časna riječ, gospođo. Imam dvije grlice tamo na brdu, ništa im nije draže od kruha.« I onda mi ih je dala. Ova još uvijek spava, je li?

Stopalom dodirne Philomenin bok.

– Zapravo, bila je budna, ali sam je ugnjavio tako da se ponovno onesvijestila.

– Najbolje što ste mogli učiniti. Pretpostavljam daje bila mrtva umorna.

– A stoje s tobom?

– Što, ja da spavam? Dok velika jebena pustolovina i nadalje traje? Odjebi.

Kruh je, po svemu sudeći, upravo kakav treba za patke – ne može se reći da ima ikakav okus, ali mu je tekstura sasvim ugodna, pomalo kao suhi prepečenac predugo ostavljen na polici za podgrijavanje hrane. Stegne se istog trenutka kad ga moji zubi dotaknu, a zatim se rastapa i klizne mi niz grlo tako brzo da ga odmah posve zaboravim.

Colin svoj dio žvače sporo i promišljeno, kao da svakoj mrvici može posvetiti dane i dane.

– Gospodine Timothy? – Da?

– Što mislite da će se dogoditi? Jednom kad sve ovo bude gotovo?

– Kako to misliš?

– Pa, na primjer, Filly? Što će biti s njom?

– To je dobro... da, to je dobro...

– Mislim, ne želim reći daje to važno, ali mrzim pomisliti da bi...

– Što?

– Da bi bila u nekoj ubožnici. Ako mene pitate, to nije nikakav život.

– Ne, nije.

– E sad, nitko mene ne bi nazvao stručnjakom, gospodine Timothy. Sačuvaj Bože, nisam ja nikakav stručnjak. Ali, meni se čini da bi njoj bilo bolje – pod uvjetom daje voljna i to sve – ostati s nekim koga doista zanima njezina, ono, dobrobit. Ne kim zabadalom koji bi se petljao u njezine poslove i ne pitajući je za dopuštenje. To je pravi tip za nju. Ali, naravno, što ja znam?

Ispruži noge i obriše mrvice sa usana.

– A što ako je taj netko, Coline, jedva dovoljno odrastao da brine sam o sebi? I, ako ima, da tako kažemo, izrazito melankoličnu narav. I upitne poznanike. I nijedan novčić koji može nazvati svojim.

– No, dobro, pa nije to kao državna služba, zar ne? Tipu ne trebaju nikakve kvalifikacije. Mislite daje moj tata imao kvalifikacije? Imao je samo kurac, eto stoje imao.

Već se neko vrijeme nisam smijao. Kako je to neobičan osjećaj.

– A što s tobom, Coline?

– Sa mnom?

– Što će biti s tobom?

– Ništa, eto što. Vratit ću se onome što sam radio. I mislim vam reći, gospodine Timothy, nakon onog mog blistavog trijumfa u kupleraju, nebo je prokleta granica. Hoću reći, karijera Colina Melodioznog tek je počela, gospodine Timothy.

– Zar ti ponekad ne... – Što?

– Ništa.

– Što?

– Nema veze.

Jato galebova, uzemljenih, koloniziralo je najbližu zaravan. Dva labuda s crnim ogrlicama plove niz jarak, a tamo, na brežuljku iznad nas, spušta se patka premda s nekim potištenim, ozlojeđenim izrazom – ljuta, najvjerojatnije, što joj je ukraden doručak. Njezin neumoljivo revan hod podsjeća me na sinoćnje krvožedno kočoperenje pauna i instinktivno zadrhtim zbog Colina, no on posve smireno promatra Philomelino naslonjeno tijelo.

– Gospodine Timothy? – Da?

– Kako to daje onako otrčala?

– Kako? Kad?

– Kad ste je neki dan vodili kući. Bila je tamo, promatrala kuću kao daje prokleta kraljica. A već sljedećeg trenutka, naišao je neki duh i kao daju je uštipnuo pa je pobjegla kao luda.

– Da, znam.

– I kako vas je samo pogledala, gospodine Timothy! Najgadnijim pogledom koji sam ikad vidio.

– Ne znam... ne mogu ništa od toga objasniti.

Zacnem se od srama priznajući, jer imao sam tri dana za razmišljanje o tome, a nisam nimalo bliže odgovoru. Zašto, Philomela? Zašto si pobjegla?

Miss Binnv bila je tamo, to da, ali već si se sukobila s Miss Binny. Griffyn i Rebbeck su čekali iza ugla, ali ti to nisi znala, inače ne bi otrčala ravno u njihove raširene ruke.

Bio je to netko drugi – nešto drugo – što te je natjeralo istom putanjom bijega na kojoj sam te prvi put uočio. Možda je to bilo samo sjećanje, ali kako može sjećanje izazvati takav užas ako nije povezano s nekim događajem? Ili, osobom?

Ovdje me ponovno obuzima onaj osjećaj koji me muči proteklih dvanaest sati. Osjećaj – previše je slab da bih ga nazvao intuicijom – da između nas i lorda Griffyna postoji neka ljudska veza.

Najprije sam to osjetio, stoje veoma neobično, u prisutnosti samoga Griffyna. Čitavo vrijeme našeg kratkog razgovora mučio me dojam daje netko učinio nešto više doli upozorio ga na mene. Netko mu je doslovce šapnuo u uho.

Zbog čega inače ono apsurdno bockanje. Nisam siguran da su vam djevojke baš po ukusu. Neutemeljena i istodobno jezovito poznata uvreda.

– Coline?

– Mm.

Ispočetka ne znam kako da uobličim pitanje. Čuješ, sjećaš li se da je itko u posljednje vrijeme pobijao tvoju muževnost? No, tad mi se odgovor nameće čak i bez potrebe da formuliram pitanje. Dolazi ne kao riječ ili ime, nego kao par spojenih osjetilnih sjećanja.

Bolan stisak, nalik škripcu, mog međunožja. Dahtaj u uho. Ne možeš ga čak ni u ženu staviti. Misliš li da imaš dovoljno za mene?

I sad ponovno vidim Georgea, ne onakvog kakav je bio toga dana, neko onakvog kakav je izgledao danima prije toga, na prednjem trijemu zdanja gospođe Sharpe. U onom zaleđenom

kasnopolijepodnevnom trenutku kad nam je Philomela pobjegla, i kad je Colin nestao za njom, a ja pojurio za njima, a tamo, izlazeći kroz ulazna vrata, bio je George, s raskopčanim okovratnikom, podvinutim rukavima i onim svojim držanjem pripadnika srednjega sloja. Muškarac na izletu.

A evo i zanimljivog dijela. To je sjećanje na njega u mojim mislima postalo neodvojivo od zvona crkve Sv. Jamesa, koja su tad odzvanjala onaj polusat, i koja i sad, danima poslije, još uvijek odzvanjaju u zvoniku mojih sjećanja.

Din, don, pin, don. Din, don, pin, don...

To je, na posljetku, presudilo: zvonjava. Tad sam spoznao. Spoznao zastoje otrčala. Sve znam.

A sad sam ja taj koji trči. Ravno do Philomele. Sčepam je za ramena, protresem natrag u svjesno stanje.

I dok se ona trudi usredotočiti pogled, spuštam lice do njezina i kažem:

– Zvona.

Uznemireno mi odmahne glavom.

– Crkvena zvona, Philomela.

Sad se uspravlja i dok značenje mojih riječi polako prodire kroz njezino tijelo, polako započne kliziti. Slijedim je, nesmiljen kao inkvizitor.

– Kako glupo od mene što to nisam shvatio. Ti si kod gospode Sharpe bila samo noću, zar ne? Kad sam te ja tamo doveo, još je bio dan, i nisi mogla biti sigurna, ne posve sigurna. Zato si tako pomno proučavala kuću. Vrata, ulicu... čak i nažigača... mislio sam da si razmažena, ali zapravo, ti si bila na rubu prepoznavanja tog mjesta, zar ne? A onda si čula zvona. I bila si sigurna.

Din, don, pin, don. Din, don, pin, don...

– Kako prepoznatljiva zvonjava, nije li, Philomela? Nikad je ne bih zamijenio s nekom drugom. Čim sije čula, točno si znala gdje si. Upravo na onom mjestu iz kojeg si čitavo vrijeme pokušavala pobjeći.

Sad se prestane micati, sagne glavu iznad lišća. Tako je poražena, tako nepomična: promatrajući je, čujem svoj glas koji tone u suho, lisnato šuštanje.

– A ja sam bio taj koji je tamo doveo. Isporučio im te, nisam li? Lordu Griffynu i svima ostalima. Ne bih mogao bolje ni da sam bio u savezu s njima. I naravno, zato si me pogledala onako kako si me pogledala. Vjerovala si da jesam u savezu s njima.

Oči joj pojure prema mojima, a zatim ona odvrti pogled. To je jedina potvrda koja mi je bila potrebna. A s njom ostatak slagalice klizne brzo, uredno, nepovratno na mjesto, kao babuške jedna u drugu.

Najprije George. Zatim njegova knjiga računa. Zatim u njoj upisano ime.

Gospodin Frig.

Oh, Gospode, smiluj nam se.

Preokreni prva slova Griffynova prezimena... zamijeni i i r... i upoznaj tajanstvenog primatelja zarade gospode Sharpe.

Negdje u neposrednom vidokrugu, imam nejasan osjećaj da Colin kruži oko nas, diskretno dotičući nogama vrhove lišća. Taktičnost hvale vrijedna. Čestitao bih mu, da sve svoje preostale snage nisam usmjerio na djevojčicu. Na ovaj trenutak.

– Philomela, što se dogodilo u toj kući? Još tišine.

– Zašto mi ne možeš reći?

Nijednom nije podigla pogled sa zemlje, a ipak nešto se u njoj potakne, neka sve veća hitnost. Obuzima me do te mjere da se zateknem kako zurim kroz nju... kroz vrijeme... ravno u moj prvi pogled na nju, koja je plutala kroz dvorište ispod bijele cerade...

Kroz dvorište.

I sad više moju pozornost ne zahtijeva nijedna slika, nego lanac zvukova, radosna bujica riječi glavnog suca Squidgyja.

Gostima uvijek nudi najbolju berbu. Ne znam gdje ih sve drži, u podrumu, valjda...

Prijeđem rukom preko lica.

– Riječ je o podrumu, zar ne?

Možda joj ta riječ nije poznata. Možda se njezino vlastito sjećanje na nju već raspršuje. Ali kad naposljetku podigne glavu, kazuje mi samo novu tajnu. Crte lica joj se namreškaju, usnice rastvore i ponovno zatvore. Izgleda kao da prevodi, trzajevima i grčevima, s jezika nekog drugog planeta.

– Philomela.

Odmahne glavom, četiri puta brzo zaredom. Zatim na posljeticu progovori: – Još.

Onu istu riječ koju je izgovorila i u sobi lorda Griffyna. Jezovitu u svojoj kratkoći.

– Misliš, još djevojčica? Brzo kimne glavom.

– U opasnosti, Philomela? – Ja nisam... može biti. Da.

– Gdje su one? U onoj kući? Kući u koju sam te vodio? Ponovno kimne glavom.

– Onda... onda se moramo tamo vratiti, zar ne, Philomela?

I po prvi put otkad sam je probudio ona doista susreće moj pogled i ne uzmiče. Kaže:

– Da. Ići.

Kako sam i očekivao, Colinu predstavlja bolno razočaranje to što ne ide sa nama. Ali, kao što mu objašnjavam, netko mora otići u Scotland Yard, a tko je pogodniji za to od njega? Tko iskusniji? Tko spretniji?

Nikakvo laskanje ne može ga pridobiti.

– To nije u redu, gospodine Timothy. Vi idete u dodatnu pustolovinu, i ona će dobiti moj dio.

– Ako sve prođe dobro, neće biti nikakve pustolovine.

– Zašto svi ne odemo po policiju?

– Coline, ako su ostale djevojčice u opasnosti, ne smijemo više potratiti ni sekunde.

– Jebi ga, zašto onda nije rekla prije?

– Ne znam. Valjda... valjda nije mogla reći prije. S usana mu bježi ogorčeni smijeh.

- Dakle, ona si naglo pronade savjest, a vi odete u smrt.
- Coline, ako itko u tom bijednom mjestu može ostati siguran, onda sam to ja. Sjećaš se, ja ondje živim.

Ali, Colin se ne da uvjeriti. Ni smekšati.

– Što ako taj pandur Surtees nije u svom uredu?

– Onda ga pričekaj.

– Badnjak je! Što ako je na praznicima?

– Onda se odmah vrati k nama. Znaš put.

I dakle, ovo je rezultat: zaustavljamo dvije kočije južno od New Roada, u Baker Streetu. I ne osvrnuvši se, Colin uskače u prvu kočiju i zalupi vrata za sobom. Ponudim mu kovanicu za vožnju, ali on prekriži ruke i nehajno mi nestane s vida u unutrašnjosti kočije.

– Zadrži svoj prokleti novac.

Druga kočija je prilično otmjeno opremljena: rasni konj s ulaštenim mjedenim armaturama na ormi; kicoški kočijaš, plamti od crvene kravate; u unutrašnjosti kočije dva malena zrcala, plitica za pepeo cigare, i kutija šibica koje se pale trenjem. A u zavjesi na bočnom prozoru svileni narcis, savršena replika cvijeta upletenog u konjsku grivu. Ne mogu ne pomisliti na Adolphusovu žalosnu kočijicu, prevrnutu na bok... I samog Adolphusa, izbačenog na pločnik, lišenog mogućnosti da dođe kući...

Pobrinut ću se za njega. Kad sve ovo prođe, pobrinut ću se za njega.

Na uglu Jermyna i Regenta maleni, otrcani limeni orkestar svira Tlie Coventry Carol, nadglasavajući vergl slijepog uličnog svirača. Neki starac prodaje božićni punč za dva penija po pinti, a zrak odiše juhom od graška, klinčićima, masnim umakom i spaljenom balegom, a žena s djetetom lica zamrljanog od izmeta poteže rub svojih hlača. No, ja pozornost obraćam samo Philomelinu liku, još uvijek umotan u očev šal, koji juri niz Jermyn Street jednako brzo kao stoje nekoć ovuda trčala. Dio mene, priznajem, očekuje da će nastaviti trčati, ali kad dođe do

kuće o kojoj je riječ – kuće koja ju je prognala u tišinu – zastaje pokraj vrata i čeka me s loše prikrivenim nestrpljenjem. Što je, možda, njezin način priznavanja da više ne može trčati.

– Spremna, Philomela?

– Spremna sam.

Prošlo je manje od dvadeset četiri sata otkad sam zadnji put prešao prag gospode Sharpe; kao da su prošle tri godine, tako mi strano sad izgleda to mjesto. Natrpano predvorje, majušno zrcalo i niski vinski stolić s napuklim porculanskim vrčem. Sve ukrašeno lišćem paprati.

I najneobičnije od svega: Mary Catherine, uhvaćena u činu izvlačenja saga van. Prislonila je ruku uz ključnu kost kao daje upravo otkrila da joj nedostaje medaljon.

– Gospodine Timothy! Gospode Bože, svaki put kad vas vidim izgledate sve strasnije!

Ne znajući što bih joj rekao, zaronim u naprtnjaču i izvučem mesarski nož.

– Tvoj. Oprosti. Morao sam...

Naravno, dao bih sve od sebe da joj ponudim objašnjenje, ali me ovom prilikom zaustavlja u pola rečenice blagi jedva zamjetan trag krvi na vrhu oštrice. S vrata lorda Griffyna. Sjetivši se toga, još sam nevoljkiji odvojiti se od njega. Neki kura-torski instinkt u meni želi ga pospremiti za buduća pokoljenja znanstvenika.

Mary Catherine, međutim, nježno izvlači nož iz moje ruke.

– Dajte da ja to uzmem, gospodine Timothy. Da spremim u ostavu, može?

– Gospoda Sharpe...

– Ona je u svom uredu s gospodinom Georgeom. Da odem po nju?

– U redu je.

Pogled joj bježi ka Philomeli – koja i nadalje oko tijela ima ovijen prokleti šal, a podsuknja joj je u krpama.

– Baš joj je neobičan taj kostim.

– Ne obaziri se na njega.
– Malo je premlada da bi ovdje radila, nije li?
– Ona se time ne bavi, Mary Catherine. Molim te, ne zaboravi.

– Oh, mene se to ne tiče, sigurna sam.
Uz naglašeno slijeganje ramena podiže sag i okreće se kako bi otišla.

– Nemoj! Molim te, Mary Catherine. Bojim se da nam je potrebna usluga.

– Veoma sam zaposlena, kao što možete...

– Da, znam. Trebam te da mi nabaviš neke ključeve.

– Ključeve?

– Od podruma.

– Oh, ali ja ih nemam.

– Ali, znaš gdje ih drže, zar ne?

Sirotica. Ne bi se mogla pretvarati ni da joj o tome život ovisi. Usnice joj se iskrive, oči trepnu: igra je završena.

– Rečeno mi je da nikad ne idem u podrum, gospodine Timothy. Pod prijetnjom ne znam čega, u to sam sigurna.

– Nećeš ni morati.

– U njemu su najbolje berbe vina gospode Sharpe! Dašak zraka s kata mogao bi ih uništiti, tako su mi rekli.

– Ja ću snositi sve posljedice, obećavam.

– Ali, ako vas otkriju, znat će da sam vam ja dala ključeve. Znat će, gospodine Timothy!

– Reći ću da sam ih ukrao. Neće me valjda zbog toga objesiti?

– Ali, gospodin George...

– Gospodin George neće ni znati za to. Zar nisi rekla da je zaokupljen s gospodom Sharpe?

Ona još uvijek oklijeva. Došlo je vrijeme da upotrijebim novi ton, viši ton. Što nije jednostavan zadatak, s obzirom na moje pretučeno lice, razderane hlače, no dajem sve od sebe. Glasno hrrmf. Pritisak na suvratke.

– Slušaj, Mary Catherine. Želio sam te poštediti, ali čini se da ne mogu. Ova kuća... ovaj lokal... upetljan je ujedan izuzetno ozbiljan posao. Zločinački posao. Policija je već na putu i ubrzo će stići ovamo. Dakle, namjeravam zaštititi tebe i gospodu Sharpe i sve ostale najbolje što mogu. Stoga, ako tamo dolje postoji išta, bilo što, najbolje je da to prvi pronađem ja. To shvaćaš, zar ne?

Shvaća li ili ne, nije jasno. No nešto je, čini mi se, nabujalo u njoj – klica straha, neka pogođena sumnja – i polako nadjačavalo svaki drugi skrupul. Namrštila se. Pustila sag iz ruku.

– Čekajte ovdje. I nemojte da vas itko vidi.

Čime želi reći: sakrijte se. Ali, Philomeli i meni mora da je svega toga dosta, jer se ne pomaknemo ni u jednom smjeru. No, jedini uljez je sama Mary Catherine, koja se ushodala s prokrijumčarenim ključevima koji zveckaju u džepu njezine pregače.

– Ovuda.

Brzo prolazimo hodnikom, a zatim zastajemo pred vratima podruma dok Mary Catherine petlja tražeći pravi ključ. Ima ih dobrih dvadesetak među kojima mora birati – pravi uzničarski svežanj – i čini se da je čvrsto odlučila isprobati ih sve, i dok njezine krupne, nespretne ruke guraju svaki novi ključ u bravu, Philomela se trza... pa ponovno... a onda gotovo izdahne kad se okrene i desno od vrata ugleda očerupanog papagaja gospođe Sharpe, koji se tresе jednako nekontrolirano kao pijani Leo.

Doista je uznemirujući prizor, čak i nama koji smo svjedočili njegovoj depilaciji, u svim fazama. No, jedino što on čini u odgovor na naša razjapljena usta, jest da isturi svoj crni jezik, pogne glavu pokretom refleksne pristojnosti i poviče:

– Kroo-sol! Kroo-sol!

Odmah nakon toga uslijedi zvuk otvaranja zasuna. Vrata se zatresu, ali odbijaju popustiti, bez obzira koliko ih snažno Mary Catherine poteže. Odolijevaju čak i kad i sam na njih

primijenim snagu... a zatim, posve iznenada, napuštaju otpor i širom se otvaraju.

Preplavi nas hladno, zagasito svjetlo. Bujica prašine i plijesni zapljusne nam lica i zatreperi plamenom svijeće Mary Catherine.

Uzimajući svijeću od nje, uvodim Philomelu u podrum i krenem zatvoriti vrata iza nas. Ali, Mary Catherine ispruži ruku i šapne:

– Nemojte ih zatvarati. Zaključat će vam se.

I s tim riječima nestane – zveckanje ključeva i koraci koji se gube niz hodnik – i sve je tiho dok Philomela i ja stojimo na vrhu stepenica i promatramo zid hladne, prašnjave, provjetrene tame. Spustim se jednu stepenicu; čekam da ona pođe za mnom.

– Philomela, moramo požuriti.

Tama joj je već toliko prekrila lice da mu više ne vidim izraz. Mogu ga samo osjetiti: sablasno, paralitično bljedilo, voštano i lagano žučljivo.

– Onda da idem sam? – Ne.

Jedan slog, samo to, ali u njemu je neka nova nota. Zabrinutost koja se proteže mimo nje same, možda čak i mimo mene.

Ponovno je hvatam za ruku. Ona ne prosvjeduje, niti kad je privučem u istu razinu sa sobom. Odatle prelazimo na sljedeću stepenicu, pa na sljedeću, krećući se nekim promišljenim, snolikim ritmom. Nakon još nekoliko koraka gubim svaki osjećaj silaska, odnosno smjera. Tama nas obavija, a svijeća Mary Catherine, koju držim u ispruženoj ruci, ne rastjeruje tamu toliko koliko je utvrđuje.

– Još samo nekoliko koraka, rekao bih.

No, zašto to pretpostaviti? Bez ijedne koordinate, možda se spuštamo u zemljani pokrov. Neki vlažan, truli miris napada nam nosnice. Negdje ispod nas odjekuje lagano kapanje. Ne vidim dalje od duljine ruke, a ipak mogu jasno zamisliti, svuda oko nas, vlažne i hladne zelene zidove – čvrste na površini, ali

nagrizene i prošupljene iznutra od stalnog kapanja viskozne tekućine. Čitav jedan svijet, u opasnosti da se sruši.

A ipak, stepenice posve ugodno drže naše noge, nijednom ne zaškripavši. A kad dođu do kraja, čeka nas dobar, čvrst kameni pod. I još nešto: jedan novi miris, ili sveprisutni osjećaj. Izmet i znoj, mišići i koža koja pulsira. Prisutnost i odsutnost, združene.

To je, naravno, čista intuicija, jer tama oko nas je apsolutna. Zakoraknemo ovamo, pa onamo, i to ne iz nade da ćemo igdje stići, nego od instinktivne averzije od ostanka na mjestu. Ostanemo li na mjestu, bit ćemo progutani. I stoga nastavljamo dalje, u beskrajnom kružnom ritmu noćne more iz koje nema buđenja.

Dok me nešto ne lupi o goljenicu. Nagla navala osjećaja... svaka nit u mojemu tijelu eksplodira, a svijeća mi iskoči iz ruke, i ja promatram, u turbnoj napetosti, kako jedri kroz zrak. I u paraboli svjetla vidim, po prvi put, berbe koje se čuvaju u podrumu gospođe Sharpe.

Ne vina nego lijesova. Prostoriju punu lijesova.

DVADESET TREĆE POGLAVLJE

Svijeća je ugašena na podu. Moja kutija sa šibicama je na katu, u ruksaku, pokraj kretke s papagajem. I budući da nikakvo drugo svjetlo ne probija kroz stigijski mrak, lijesovi se, jednako brzo kao što su se pojavili, vraćaju u sjećanje: munjom osvijetljen prizor kutija od brestovine na crnim nogarima.

Samo me pulsiranje u koži zadržava u području zbiljskoga, i ta bol postaje moja kućna luka dok se otiskujem u tamu.

Za nekoliko sekundi ruke su mi već sletjele na izblanjanu drvenu površinu. Kako joj se približavam, njezine mi osobine izranjaju pred očima: podignut poklopac, kosi rub i, najpotresnije od svega, niz glavica čavala, neprirodno ulaštenih, koje snažno sjaje.

I još: neizreciv miris koji mi se uzdiže ususret dok sagibam lice prema otvoru. Težak, opor i zasićen, organski miris, koji odiše pražnjenjem, tako snažan i tjelesan da ne mogu zamisliti da u toj kutiji ima prostora za išta drugo. I to me nekako oslobađa da gurnem ruku ravno u otvor, da potražim po bočnim stranama i pročešljam svaki kutak i šupljinu u potrazi za... čime?

Malo je važno. Jer tamo nema ničega. Prazna kutija. I dok se odmičem od nje, glava mi se ljulja od jalovosti pokušaja.

Prazni lijesovi. Zašto bi netko ispunio prostoriju praznim lijesovima?

Zatim, poput nekog privremenog odgovora, u prazninu skoči sitan krik. Ispočetka gotovo nezamjetljiv – jednako promjenjiv kao škripa neke šarke ili zveket prozora – dok se ne ponovi, malo glasnije. A zatim još glasnije.

Philomela.

Naglo se okrenem ne bih lije pronašao, no ona je točno tamo gdje sam je ostavio – točno iza mojeg lijevog ramena – i maska njezina lica se u posljednju minutu tek neznatno promijenila. Nema šanse daje takav zvuk izišao iz nje.

Odakle onda?

Zatvaram oči, kako bih bolje čuo, ali si onaj zvuk odbija odrediti mjesto. Gonim ga onako kako se gone sobne muhe, šeprtljavo i kradomice, nastojeći je satjerati u kut, samo kako bije začuo gdje zuji s udaljenog zida. I stoga sam na posljatku sveden na tapkanje između lijesova, opipavanje njihovih podignutih poklopaca i čekanje da zvuk dođe do mene.

Ali, još mi izmiče, naizmjenice se izoštravajući i utihnjujući u mojem uhu, dok se ne čini da se uspinje kroz moje prste rav-

no u otvore mojega tijela. Tad shvaćam da jedan lijes – pokraj kojeg sad stojim – posjeduje značajku koja ga razlikuje od ostalih u prostoriji: zatvoren je.

Odnosno, zatvoren onoliko koliko može biti, budući da mu je poklopac prošaran nizom izdubljenih rupa, od kojih je svaka dovoljno velika da u nju stane prst.

Kleknem pokraj lijesa. Približim uho jednoj od rupa. Lagano pokucam, tri puta.

Iz unutrašnjosti dolazi zvuk kakav nikad prije nisam čuo. Nije to produžetak onog prijašnjeg krika, nego nešto mnogo veće: agoniji! duše. A ispod toga struganje, struganje noktima po drvetu.

– Philomela! Netko je ovdje unutra. //Kako glupo od mene, očekivati da će biti šokirana. Čim joj ugledam lice, shvaćam: upravo zato i jesmo ovdje.

I sad je pokraj mene, s turobnom svrhovitošću poseže pod poklopac, nekoliko sekundi pipka, a zatim oštirim, silovitim pokretom, podiže poklopac.

Zasun. Lijes ima zasun.

Philomela gura... i gura... dok poklopac ne bude okomit u odnosu na strop. Zatim, nakon svečane stanke, pogleda u lijes, i ja odmah za njom, savijajući vrat preko njegova ruba.

Iz lijesa nas promatraju dva oka. Oka kakva bi čovjek mogao vidjeti na utopljeniku: modrikasto bijela, s mrežom žilica koje su se rasprsnule. Oči natečene daleko preko uobičajene veličine i toliko usredotočene i nepopustljive, da se čini da snagom svrdla slijeću na nas.

Oči smrti, baš se spremam reći. Samo što te oči trepnu. Iz dubina svoje pogrebne odaje, one trepnu.

Jedan dio mene zacijelo zamjećuje bijelu koricu lica, nosnice koje se šire, uvučene usnice. No ja sam izgubljen, utopljen sam u tim očima. One zure negdje mimo mene, s izrazom takovog prezira da nemam hrabrosti odvratiti pogled.

I stoga, ne znajući što bih drugo, kažem:

– Ne moraš se bojati. Mi smo ovdje.

I prije nego što uspijevam dovršiti, djevojčica progovori.

– Ja dobra. Vi rekla. Ja dobra. Ne opirati se. Vi rekla njima ja dobra.

Srednjoeuropska modulacija glasa, ali taj užas... taj užas nadilazi jezik. On izvire iz kostiju. – Ja dobra. Ne opirati se. Ja dobra.

Zvuk koji proizvodi oslobađa me, na određen način. Sad sam slobodan zamijetiti ostatak njezine osobe. Bucmasto bijelo lice. U perspektivi skraćeno tijelo. Crne cipele, čarape i ostaci bijele marame, razderane gotovo napola i pokrivene nečim nalik nevenima.

I ponajviše, ruke: u obliku kandži, s krvavim zglobovima. To su ruke koje me slijede iz dana u dan, iz ulice u ulicu, u snu i najavi.

– Ja dobra. Ja dobra.

Najviše joj je deset godina, ali u ovom kontekstu, beskrajno je ostarjela. I istini za volju, podići je iz lijesa nalik je podizanju dugogodišnjeg invalida iz kreveta. U njezinim kostima nema elastičnosti, samo težina. Philomela je hvata za noge, a ja za ramena, i podižemo je svom snagom, i zakleo bih se da podižemo diva iz unutrašnjosti bezdana. Dahćući, Philomela spušta djevojčine noge na pod, ali djevojčica ne može zadržati ravnotežu ništa bolje od novorođenčeta. Klone mi na rukama i na trenutak ili dva mi plešemo po kamenom podu, među ljesovima – neobično prislan razgovor koji završava tako da oboje padnemo na pod, priljubljeni kao veslači. Sad smo toliko blizu da mi se čini da doista mogu omirisati njezin strah, koji se miže sa snažnijim smradom izmeta, mokraće i znoja.

– Dobra. Jako dobra. Vi rekla.

Djevojčica ne pokazuje nikakvu namjeru da se pomakne, i pada mi na pamet da bismo mogli korisno provesti veće vremensko razdoblje u ovom položaju – planirajući budućnost – ali to nam nije suđeno. Iznad naših glava dopre oštar val svjetla

i ja podignem pogled i ugledam Iris, odjevenu za posao u uski korzet i dugu, široku suknju, stoji na pola stubišta i drži fenjer visoko u zraku. Njezino lice je u sjeni, ali ja nimalo ne dvojim u to kakav je na njemu izraz. No bez obzira na to, dovoljno sam očajan da potrčim prema njoj, mašući rukama.

– Iris! Čekaj!

Prekasno. Podigla je suknju i odjurila prema svjetlu, i kad sam došao do najniže stepenice, već je za sobom zalupila vrata.

Grozan zvuk – smrtonosan po svojoj silini. A ipak, u mojem je umu otvorio nova vrata: ljudsku vezu koju, dosad, nisam uspio dešifrirati.

Iris.

To je prokletstvo muškog sebičnjaka: pretpostavka da mu se žena suprotstavlja iz ženskog gnjeva. A ona čitavo vrijeme samo slijedi naredbe.

To je upravo ono što je Iris učinila, od prve do zadnje. Iris me ostavila da trunem u zatvoru skrivajući vijesti o mojem uhićenju od gospođe Sharpe. Iris je bila ta koju smo Colin i ja susreli jutro nakon božićne proslave, kako nas čeka u hodniku. Kako me je jednostavno mogla čuti gdje spominjem Gullyjevo ime. Kako je lagano to ime mogla proslijediti Georgeu i pustiti lovačke pse.

I kako joj je sad jednostavno prehodati onih nekoliko koraka do ureda gospođe Sharpe, pozvati Georgea s njegova privatnog razgovora i reći mu o troje ljudi koje je upravo zatočila u podrumu.

Ta je mogućnost previše razbjesnjujuća da bih je i trenutak dulje razmatrao.

– Philomela! Postoji li stražnji ulaz?

Trgne glavom s jedne na drugu stranu, kao da prvi put vidi ovu prostoriju. Promrmlja:

– Stražnji...

A zatim krene, tapkajući kroz mrak. Vidim bljesak ruke, odsjaj nagog lista. Krenem i ja za njom, ali djevojčica iz lijesa me uhvati rukom oko lista.

– Ja dobra. Vi vidjela. Sve dobra.

Nema koristi nastojati je otresti – moram joj silom odvajati prste, jedan po jedan, od moje noge. Da li joj to izaziva bol, ne mogu reći, jer čim se oslobodim, ona pada ravno na leđa, zauzimajući upravo onaj položaj u kojem smo je zatekli: zuri ravno u strop.

Čujem Philomelin dubok, potvrđan glas:

– Vrata.

No mogla bi se smatrati i zidom. Visoka preko dva i pol metra i gotovo jednako toliko široka, gromada od teškog hrasta kakvu biste pronašli u nekom francuskom dvorcu, opasana zacrnenim željezom, trula i ovješena na šarkama, no bez obzira na to, monolitična i neprobijna. Čovjek bi mogao vrištati do posljednjeg daha u ovoj prostoriji i nitko ga ne bi čuo.

– Philomela, kako si ih ti otvorila?

Nigdje na vidiku nema kvake. Samo majušna rupa na mjestu gdje je nekoć bila kvaka, a kroz tu rupu provučen je lanac, pričvršćen lokotom.

Philomela mi šaptom odgovori:

– Čizma.

To je jedino što kaže, stoga me košta nekoliko sekundi – dragocjenih sekundi – da shvatim stoje to što ona želi. I još mnogo sekundi prije nego je mokra čizma s mukom skinuta s moje noge.

Od tog trenutka ona, međutim, više ne gubi vrijeme – zagura vrh čizme između vrata i okvira i, namještajući petu uz dovratnik, počinje pomicati čizmu kao polugu. Čim shvatim što ona pokušava učiniti, pohitam joj u pomoć, i nas dvoje zajedno primjenjujemo dovoljno snage da odškrinemo vrata desetak centimetara. Kroz taj otvor proguram prste i povlačim svom snagom; ispod mene Philomela nastavlja svojim smirenim

ritmom; i pod našim zajedničkim napadom velika hrastova gromada polako popušta – još jedan centimetar, pa još jedan, pa još jedan.

A zatim više nimalo. Uz vremešan uzdah lanac se napne i vrata se uz škripu zaustave. Sad ih ništa neće pomaknuti ni mrvicu više.

Nalet vjetra oboji mi lice dok provirujem kroz naš maleni otvor – jedva dvadesetak centimetara širok, čak nedovoljno velik da kroz njega proguram glavu. Philomela, međutim, ne gubi vrijeme i odmah se zavuču u otvor. Isprva ne mogu zamisliti da će dospjeti imalo dalje od mene, ali ona sa spretnošću čovjeka od gume izbacila stopala, ispravi kralježnicu i okrene glavu prema meni, a zatim, suprotno svim zakonima fizike koje poznajem, provlači se kroz procijep, bolno sporo, u slobodu.

Pa ipak, taj otvor je izuzetno uzak, i u narednoj minuti postoje trenuci kad se pitam neće li ovdje ostati zatočena zauvijek. Ali, njezino tijelo nastavlja naprijed, i taj mehanički moment sile u njoj oslobađa osjećaje koje bi inače proglasila stranima. Oni sad dolaze u bujici: bijes, naravno, i strah, i olakšanje, također, ogromno olakšanje, sve to valja se njezinim licem.

I također, čini mi se, žaljenje. Odrasliji osjećaj od onih na koje je naviknuta – on na njezinu licu ostavlja nabor zbnjenosti iako nas on podiže na jednu novu razinu izvjesnosti. Jer i ona i ja znamo da ja ne mogu za njom.

I to razumijevanje mora dajati ono stoje nagoni da zastane s druge strane vrata, na samom rubu slobode. Zaškilji prema meni. Usnice joj se rastvore.

Kažem:

– Idi sad.

Međutim, ona neće. Neće.

– Moram se pobrinuti za onu drugu djevojčicu, Philomela. Ona će se uspjati provući, znam da hoće.

Grlo joj zatitra. Kroz lice joj prođe val zraka. A na tom valu jaše jedna jedina riječ:

– Ti...

Ukoliko nakon nje i slijedi predikat, njega briše dotok Georgeovog glasa, dugačkog i visokog i iznenađujuće učtivog.

– Odmaknite se od vrata, gospodine Timothy. Posljednji put šapnem:

– Idi!

Ovaj put ona me poslušala. Nestane u oblaku čipke, ostavljajući za sobom samo pohabani čuperak očeva šala, zaglavljen u do vratku.

O, da, nestala mi je iz vida, ali ako dovoljno čvrsto zatvorim oči, vidim je, čini upravo ono što je činila kad sam je prvi put ugledao: trči. Njezin prirodni način izražavanja. I dok u mislima pratim njezino napredovanje, osjetim izvanredan nalet ponosa, kao da je moje noge odnose iz dvorišta i niz ulicu, kao da moja pluća kroz nju guraju zrak, moje srce otkucava vrijeme.

– Odmaknite se od vrata, gospodine Timothy. Ili ćemo se gostiti vašim mozgom. Za doručak i večeru.

George stoji sam, na najdonjoj stepenici. Fenjer se objesno njiše uz njegov bok, ali sve ostalo je u mraku – njegovo lice, njegovo tijelo, njegove noge. Jedino što zahtijeva svjetlo koje mu i pripada jest njegova lijeva ruka... i revolver u njoj, koji mi se obraća svojom začuđenom cijevi.

Moj prvi revolver. Svojevrсна prekretnica.

Puštajući da mu pištolj visi u ruci, George prilazi djevojčici iz lijesa, koja još uvijek leži na kamenom podu. Stavljajući nogu na njezin trbuh, poput istraživača koji osvaja novo područje. Blago se nasmiješi kad ona promrmlja:

– Ja dobra. Ja dobra. Vi vidjela.

– Više ni riječ, Inge. Tako, to je dobra cura.

Tajanstveno smirena, ona se uspravlja u sjedeći položaj i rukama obrli goljenice. Čeka.

I George čeka. U njemu nema nikakvog bijesa, nikakve osorne hitnosti. Čini se kao da tetura kroz mrak po nekom pri-

vatnom poslu. Da nije oružja u njegovoj ruci, čovjek bi pomislio daje svratio na čašicu serija.

– Vraški je pametno, George, to vam moram priznati. Mislim, ti lijesovi.

Trudim se pronaći pravu visinu, je li to jasno? Isprobavam ton koji je suh i razgovorni, a pritom nije provokativno prepređen. A ispod mojeg prenemaganja samo je jedan imperativ: dobiti na vremenu. Dovoljno vremena da gospođa Sharpe sazna što se dogodilo. Dovoljno vremena da Colin dovede policiju. Dovoljno vremena...

– Recite mi, George, šalju li se sve djevojčice ovdje dolje? Ili samo one koje se opiru? Siguran sam da, u svakom slučaju, nakon nekoliko sati sve postanu mnogo popustljivije. Pod pretpostavkom da ne umru, naravno. Od gušenja ili... ili, valjda, užasa. Nekim ljudima je prilično teško u zatvorenim prostorima.

Onoj prvoj djevojčici, vjerojatno... onoj u uličici. Mora daju je savladao strah. Kad čovjek pomisli da je odnesena upravo odavde i ostavljena kao slomljena komoda tri ulična bloka dalje. Bez ijednog traga na tijelu, osim ruku, kojima je još uvijek grebala.

– I koristiti uglavnom djevojčice rođene u inozemstvu, George, veoma je razumno. Manja je šansa da će ikome reći, zar ne? Manja je šansa da će im itko povjerovati.

Čitavo to vrijeme George se kreće u mekim, neodređenim krugovima, očito se ne obazirući na mene ništa više nego što bi se obazirao na mačku. Sad, međutim, stane, polako se okrene prema meni i tonom ozbiljne ljubaznosti kaže:

– Zakoračite na svjetlo, molim vas.

Istupam nekoliko koraka, dok moje noge ne zakorače u parabolu koju baca fenjer.

– Oh, gospodine Timothy, baš ste mi bili dobra lekcija. To vam moram priznati, dobra lekcija.

Podižući fenjer do uha, George odmahuje glavom.

– Svaki put kad vas pogledam, kažem sam sebi: »George, čovjek uvijek mora slušati svoje instinkte. Kad čovjek vidi ljude koji izgledaju kao da ne pripadaju, taj si čovjek duguje shvatiti da ne pripadaju. Bez obzira tko kaže suprotno.«

Uzdah, šarmantno produljen.

– Ali, znate kakve mogu biti žene kao Ophelia, gospodine Timothy. Uvijek mora biti po njihovu, zar ne? Oh, i nemojte misliti da ih možete zakinuti, ne. Dajte im samo malo vlasti, i željet će je sve više i više. I sad, evo nas ovdje. Pogledajte nas!

Sila sudbine kao da ga pogađa na nekoj duboko intelektualnoj razini. Namršti čelo i zuri nekud neodređeno, ali ako ikakva mudrost probija kroz modra jezera njegovih očiju, ne može je artikulirati. Može mi samo jedva zamjetno slegnuti ramenima i reći:

– Nije to ničija krivnja, zapravo. Govori. Govori.

– Baš suprotno, George, kriv sam isključivo ja. Moja je... nesreća, zapravo, što uvijek malo kaskam iza činjenica. Mislim da sam sad po prvi put ukorak s njima. Smijem li na vama iskušati nekoliko tvrdnji?

Ne daje mi nikakav znak ni pristanka, ni nepristanka.

– Imate dugogodišnji dogovor s lordom Griffynom – možda već doista dugo. Priznajem da me je vaša knjiga računa zavela s traga. Pretpostavljam da ste je uredili tako da izgleda da novac istječe. A istina je da vi vjerojatno od Griffyna primate redovit iznos u zamjenu za mušterije. Mušterije koje su izrazile sklonost određenoj vrsti ljubavnih objekata. Uz to, Griffyn vam kompenzira smještaj djevojaka iz njegove ergele – onih koje su malo previše nepokorne i koje treba dovesti u red. Jesam li dosad u pravu?

Ni jedne jedine riječi od njega.

– Moram reći, imao sam bolje mišljenje o vama, George. Uvijek sam vas smatrao pronicavim tipom, ali čini mi se... ne znam... ugroziti ugledan posao... strašno nepromišljeno, ne mislite li?

Uputi mi najljubazniji osmijeh dosad.

– Gospodine Timothy, morate uzeti u obzir i određene gospodarske postavke. Dopustite mi da vam ih izložim, teorijski gledano. S jedne strane, imate posao koji malo-pomalo opada već dulje vrijeme. S druge strane, imate potražnju koja nadmašuje ponudu. Pod takvim uvjetima, što će mudar poduzetnik učiniti? Mora prekrojiti posao prema potražnji. Jednostavno, doista. Oh, naravno, možemo mi odjenuti Sadie u pregačice i kečkice, i to je na svoj način dovoljno dobro, ali doista... doista profinjen gospodin, no, takav muškarac želi autentičan proizvod, zar ne? Želi kvalitetnu ponudu.

George zamahne fenjerom kako bih se vratio natrag na svjetlo. I u tom valu osvjetljenosti moja brižno konstruirana ravnodušnost umalo posustaje.

– Ponudu, George. Pitam se jeste li doista vidjeli tu ponudu. Djevojčice jedva dovoljno stare da si zavežu cipele, jeste li ih vidjeli?

– Ma slušaj ti njega! Kao daje to tako loše. Za neke od njih to je najbolje što im se može dogoditi. Privući pozornost pravog gospodina jest kao dobiti na lutriji. Zbrine te za čitav život.

Lice mu se razvedri na neku neočekivanu pomisao.

– Pogledajte Iris! Nije joj loše, zar ne? Moglo joj je biti i te kako gore, vjerujte mi.

Ne mogu reći što me više osupne: činjenica da ću Iris sad morati promatrati u mnogo kompleksnijem svjetlu – baš kad je moja mržnja prema njoj dosegala stanje užarenosti – ili činjenica da Griffynov posao traje već toliko dugo. Deset, dvanaest, možda petnaest godina. Petnaest godina djevojčica naglavački bacanih u mrak. Djevojčica kao Inge, sklupčanih i skutrenih na hladnom kamenom podu.

Za deset godina od današnjeg dana, da dijelimo Georgeov optimizam, ta ista Inge obavljala bi svoj posao u lokalu nalik ovome. Ugađala genitalijama velikih vojvoda. Koketirala sa

sinovima biskupa. I svaki Božić išla na rezanje otekline na slabinama.

Za deset godina od današnjeg dana, možda, postojat će netko – netko baš kao ja – tko će promeketati novi prosvjed.

– Znaš, George, to neće potrajati. Policija je na putu ovamo.

– Oh, policija.

– A gospoda Sharpe će, siguran sam, biti presretna da im kaže sve što zna.

– Ha! O, da! To će doista biti mnogo.

Počеше glavu s cijevi revolvera. Cvokne jezikom.

– Kakvu vi dirljivu vjeru u ljude imate, gospodine Timothy. Nedostajat će mi, doista hoće.

Pokazuje prema netom ispražnjenom lijesu.

– A sad, hoćete li biti tako ljubazni i smjestiti se u onaj tamo krevet? Malo je tijesan, znam, ali mislim da će vam odgovarati.

Kad oklijevam, čini se prilično srdit.

– Gospodine Timothy, nismo mi barbari. Ima ventilaciju, bez obzira što tko... Oh, shvaćam, to je zbog nje, je li?

Gurne djevojčicu vrhom čizme.

– No, ovo ovdje je vlasništvo, tako da, naravno, ostaje sa svojim zakonitim vlasnikom. A ona druga – dakle, i ona je vlasništvo, i treba je vratiti. E sad, između vas i mene, zašto se njegova preuzvišenost toliko trudi vratiti jedan jedini artikl s popisa, to ne znam. Ali, o ukusima se ne raspravlja.

Kratko me promatra, a zatim pozornost ponovno obrati Ingi. Drškom revolvera pogladi je niz kralježnicu, opiše krug oko njezina izloženog koljena, pogrebe po čarapi na njezinu bedru. Glas mu je, kad nastavi govoriti, tako baršunast da pretpostavim kako se obraća njoj.

– Možda biste voljeli da joj najprije raznesem čašicu koljena. Njegovom gospodstvu to neće smetati. Što su mirnije, to su mu draže.

Nemoguće je procijeniti njegovu iskrenost sad kad mu je lice okrenuto od mogega. Jedini dokaz koji imam je taj smiren glas:

– I dvije čašice bi jednako dobro poslužile. Dodajte odmah i dva oka, kad smo već kod toga. Da vidimo, ostala su mi dva metka. Što ćemo učiniti s njima, gospodine Timothy?

Sad povlači revolver po čitavom njezinu tijelu sa svojevrsnim senzualnim prepuštanjem. Djevojčica tiho zastenje, zgrči se i posve ukoči.

– Što ako učinim ono što tražite, George? Hoćete li vi učiniti ono što ja tražim?

– Odnosno...

– Pustiti je.

– Dajte, nemojte me vrijeđati, to ne dolazi u obzir. Alija nisam okrutan čovjek, tako da... recimo daje njezino vrijeme u kutiji završeno? Kako vam se to čini? Naučila je lekciju, usuđujem se reći.

Smiješi se dok podiže pogled prema meni, ali nije osmijeh to što me zaustavlja. To je onaj neobjašnjiv pogled u njegovim očima. Svemoguće sažaljenje, sa mnom kao njegovim objektom. Vidio sam, osjetio sam taj pogled već prije. U primaćoj sobi Ujaka N. Onaj nepoznati gospodin s tužnim i sveobuhvatnim očima fiksirao me osjećajem moje vlastite obveze. To je pogled koji me i sad dovodi u nepraviliku, koji me svodi, ili možda uzdiže, do statusa lica.

– Ulazite, gospodine Timothy.

I upravo u tom trenutku čini se posve mogućim da nitko neće doći i spasiti me. Nitko, osim bespomoćne nekolicine, neće čak ni znati da sam stupio u ovaj podrum. I stoga moram računati s pitanjem koje me mučilo bez mogega znanja. Postoji li još nešto? Nešto što me je dovelo ovamo, ni mojom voljom, ni protiv nje, do konačnog razrješenja?

George stoji tridesetak centimetara od mene. Njegov revolver pritisnut je o moj solarni pleksus. Osjećam kako se njegov dah kondenzira na mom vratu.

– Uđite sad, gospodine Timothy. Nećete zadugo.

I mislim: Vrijeme. Ako ništa drugo, dobit ćeš na vremenu.

Čitavo vrijeme ne skidam pogled s njega. Iz nekog razloga želim da me se sjeća ovakvog kakav sam sad, na vrhuncu nezgrapnosti, dok stavljam ruke iza leđa, povlačim noge preko ruba i uvlačim se u taj malen, vrući prostor. Mora da mi izgledam neopisivo nespretan. Osjećam se neopisivo nespretan.

Uz to, lijes je barem tridesetak centimetara prekratak za mene – moram privući koljena na prsa kako bih stao u njega. Na svaki drugi način, međutim, prikladan je za svoj zadatak. U njemu su sve ljudske izlučevine – tvrdoglavi tragovi izmeta, mokraćne, znoja i slina – i svaka djevojčica koja je ovdje boravila, boravi i dalje, kao ostavština užasa koji mi odjekuje u ušima, tako da moj vlastiti krik, sad suvišan, umire u nastajanju.

– To je dobar dečko.

George me još jednom pogleda – sad bez sažaljenja, samo s vedrom odlučnošću. Laganim, ležernim pogledom povuče poklopac iz osovine i spušta ga prema meni.

Upravo onaj trenutak koji sam očekivao, a ipak, koliko je neprimjereno očekivanje u odnosu na drhtavu stvarnost. Ne mogu se pomiriti. Glava mi se tržne. Ruka poleti prema poklopcu lijesa, gura ga. Usnice mi se rastvore u prosvjedu...

– Ne.

Težina drveta i težina Georgeova tijela gurnu poklopac. – Ne!

I u trenutku kad se poklopac smjesti u svoj utor – u trenutku kad zasun škljocne – sve se mijenja. Zvuk utihne, zrak se namreška u nepomičnost, a crnilo podruma mijenja se u neku gušču, topliju, sušu crnoću... i brzo me hvata, kao ljubavnica.

Ne. Ne.

Prsti mi lete prema rupama u poklopcu, ali to mi samo zapriječilo dostupno svjetlo, a svjetlo mi je potrebno, zar ne? Kako bih proučio osobine svojega stanja.

Sad vidim da je jedna čitava povijest napisana u ovoj malenoj kutiji. Mahnito izgreban furnir s donje strane poklopca. Mrlje, i točkice, i buseni. Vrtlozi sasušene krvi. Tamo, točno iznad mojeg lijevog oka, otkinuti nokat i – ovo je prizor od kojeg se zaledim – komadić nečijeg očnjaka, zabijen duboko u drvu.

Pokušala je progristi poklopac.

Mora daj je bila nezamislivo očajna, tko god je bila. Dok moj očaj tek počinje. Oh, da, pluća su mi se već počela stezati, i treptanjem otresam znoj, srce mi luđački udara o rebra... no, bez obzira na to, preda mnom je još mnogo sati prije nego što dosegnem takvo stanje histerije. Mnogo sati ležanja u tom vrućem, crnom, zagušljivom zraku, s ostacima ljudskih tijela koji kapaju po meni... mojim dahom koji mi zamagljuje lice... svakim drhtajem mojeg tijela koji izaziva odgovarajuće podrhtavanje u zidovima oko mene... oh, mogu ja ovdje ostati mnoge sate, ako moram.

Ali, malo-pomalo, moje stanje počinje se mijenjati.

Najprije nestaje svjetlo – prigušeno, pa izbrisano. Dahćući, ponovno pokušam provući prste kroz rupe na poklopcu, ali ovaj put mi to sprečava nategnuta mreža obične pamučne tkanine.

Plahta? Cerada? Nema vremena za razmišljanje, jer sad odlazi i zrak.

Kako brzo nestaje! Moja pluća, stisnuta u strahu, spuste se kao mijeh. Pogubne vitice isparina penju mi se uz grlo – dugačka, spora povorka, oplakuje u prolazu. To su zvukovi koji obeshrabruju ljudsku dušu: nesvjesni proizvodi obrana našeg vlastitog tijela.

– George! George!

Kako bi me on mogao čuti kad je toliko zaposlen stvaranjem vlastitih zvukova?

Klokot. Zapljuskivanje. Ravnomjerno kapanje razrjeđivača... o, da, osjećam mu miris... nafta ili kerozin... klizi niz glatko drvo lijesa i skuplja se u lokvici na podu.

I na posljetku: šibica, struže o kremen.

I samo tako, lijes se ispunjava oker svjetlom. Bizarno dobrodošlim, jer je prožeto inteligencijom – gotovo bih mogao reći, nalik mojoj. Ali, prije nego što uspijem odrediti taj osjećaj, prije nego što ga uspijem definirati, spljošti me val vreline, koja prodire kroz drvo, savija mi tijelo i prži svaki moj dah.

Pali mi stopala, grebe prsa, prži nosnice i usne. Duboko je osobna, čitavog me prožme, iščeprka moju moždinu i ovije se oko mojeg tkiva i mišića, oblije me znojem – pranje tako potpuno da imam osjećaj kako klizim iz samoga sebe niz rastaljenobijeli hodnik koji se stišće kako bi me smjestio.

Ja ne klizim doista, je li to jasno? Apsolutno sam nepomičan, položen kao Didona na posmrtnu postelju. I po prvi put shvaćam prirodu melodrame.

Što znači da su najiskreniji, najdublji porivi ljudskog organizma podignuti na izvanrednu visinu. Nikad se nisam osjećao tako živim. Svaki živac u mom tijelu vrišti. Svaki mišić se neobuzdano steže. Sad razumijem, na biološkoj razini, poriv zbog kojeg soprani vrište. Razumijem zašto djevojčice pokušavaju progristi poklopce lijesova. Sve je moguće... najveće ludosti... ovdje, na rubu negacije.

Vani, vatra osvetnički pucketa. Unutra je samo vreline i svjetlo, i vreline sve više raste, a svjetlo postaje bjelje i čišće, dok mi se ne učini da mijе i koža u plamenu, toliko snažno sjaji.

A u glavi – izvanredno, zar ne? – čujem glazbu. Pjesme koje odavno nisam pjevao. Bučne erupcije... fagote na vrhu registra... violine koje stružu do plamena. Cimbala s ljudskim jezicama, jadikuju bezumno glasno, a zatim eksplodiraju u atome govora koji jure nebom, prateći novosti prema svjetlu zvijezda...

Gorim.

– Upomoć!

Zidovi lijesa odjekuju od mojih krikova, ali vrelina me obaviija svojom vunastom tišinom, i ta tišina nije ništa drugo doli konačan izraz moje bespomoćnosti. Rastvara me na sastavne dijelove i kroz mene rezbari duboke kanale, a niz te kanale prolaze užareni plameni jezičci, i sa svakom novom sekundom osvajaju nova područja, zaprećući sve reflekse mojega tijela...

Gorim. Gorim.

– Pomozite mi!

I sad... zamišljam lija to?... novi zvukovi, jedva raspoznatljivi kroz opnu vreline. Ruženje i struganje. Vrpoljenje i šuškanje. Neobično grgljanje.

I upravo kad se čini da su i posljednji grami zraka ispumpani iz mojih prsa, osjetim novu težinu na poklopcu lijesa, mnogo veću od ičega dosad slavljenog na njega. Prenem se od te težine, napola očekujući da će se lijes rasprsnuti na dva dijela, ali drveni okvir ne popušta, a svjetlo oko mene postaje blaže i tamnije, iako vrućina raste do nove grozničave visine.

Izvana se čuje nespretno pipkanje... škripa zasuna. Sad shvaćam da netko pokušava podići poklopac. Shvaćam i da se poklopac ne može podići – ne s onom meteorskom težinom na njemu. Maknuti tu prepreku bio bi posao za tisuću muškaraca i naporan rad od tisuću dana.

Kako je onda zapanjujuće čuti kako tako lako popušta – jedva dvije ili tri sekunde, samo toliko, i već klizi prema podu. Nemani vremena spoznati čudo toga što se dogodilo, jer čim ona težina lupi o pod, poklopac se podiže i kroz njega zabljesne svjetlo gotovo božanske jakosti.

Zaklanjajući oči rukom mlatim po svjetlu, tjerajući ga pred sobom. Tama dojuri natrag i dok se moje oči privikavaju na nove oblike i zvukove, prvo uz što prionu je Georgeovo tijelo.

Iako kašljem, iako sam mokar od glave do pete, dovoljno sam pribran da vidim kako George leži na truhuu, da su mu

leđa neko neobično stjечиšte krutog i tekućeg, i da mu revolver leži pola metra od nepokretne ruke.

Ali, u trenutku izbavljenja upirem pogled u poznate objekte. Philomela, koja se tajanstveno vratila, još uvijek u onoj razderanoj nevjestinskoj opravi. A na podu, šal mojega oca, spaljen i u dimu.

I mesarski nož Mary Catherine, obojan od vrha do drške, počiva poput kiparskog dlijeta u rukavicom obloženoj ruci gospođe Ophelije Sharpe.

DVADESET ČETVRTO POGLAVLJE

Usmrti, George nevjerojatno nalikuje Gullyju: ispružena ruka, slijepo, pred sebe upereno oko. Onaj osjećaj daje prekinut u nekom poslu. Čovjek gotovo čezne dovršiti ga umjesto njega.

Impulsivno, umočim prst u pliticu krvi koja se formirala uzduž njegova tijela. Još je topla, to je prvi šok. Na njoj se uhvatila kožica, kao na zdjelici mlijeka maknutog s vatre.

– Doista sam prilično snažna – kaže gospoda Sharpe. – Za nekoga mojih godina.

Tek sad, možda, počinjem u cijelosti spoznavati stoje učinila. Ona ne dahće; ne klone. Samo popušta stisak oko noža, koji padne na pod s nekim jezovito skraćenim zveketom.

Lijes je praktički neprepoznatljiv – mastan, pougljenjen i ovijen dimom, a otvoren poklopac pridržava Philomela, koja tužno promatra prazan prostor. Tko je to, pitam se, koga je upravo izručila zagrobnom životu?

Gospođa Sharpe mi se približi jedan korak.

– George nije...? – Što?

– Nije te povrijedio, zar ne?

– Ne, sasvim sam dobro. Hvala na pitanju, gospođo Sharpe. Tad prasnem u smijeh. I to ne u lagodan, kotrljajući smijeh koji razgaljuje srce slušatelja, nego u niz grubih erupcija iz utrobe, sa silaznom kadencom. Da samo trunku promijenim njihovu modulaciju, pretvorili bi se u jecaje.

Osjećam se nesigurno na nogama i sjednem na jedan od nogara, tražeći pogledom gospođu Sharpe, koja se sad kreće u zamišljenim trokutima – marljivo, kao životinja u čoporu – trljajući rukama o bokove i brbljajući napola samoj sebi.

Sa svoje promatračnice na nogaru, doviknem joj:

– Znali ste, gospođo Sharpe.

Naglo se okrene prema meni. Sjena iznad njezinih crta lica rasprši se. Novi odnos utisnut je na njima.

– Oh, Time.

Briše lice i okreće glavu.

– Neke od njih su u ovim kutijama umrle. Jeste li to znali, gospođo Sharpe?

– Nisam.

– Grebući po poklopcima.

– Nisam.

– Imale su žigove. Na nadlakticama.

Vidim kako se lagano žaca, vidim kako usnama oblikuje riječi. A zatim se okreće i zaleprša rukama prema stropu.

– Stvari se događaju, Time. Nesreće... nezgode... Nisu to njezine riječi. To zacijelo nisu njezine riječi.

– Znate stoje smiješno, gospođo Sharpe? Jesam li vam rekao stoje smiješno? Kad sam sišao ovamo dolje, mislio sam da pomažem vama. Samom sebi sam rekao – to je doista smiješno – rekao sam si da vas spašavam. A čitavo vrijeme ja sam bio taj koji je trebao biti spašen. Od vas.

Možda je doista moja namjera daje izazovem. Možda doista želim da se ona poput vrtloga okrene naglim zamahom rebraste svile i poviče:

– Spašen od mene?

I sad, ako u njoj i čuči još poneki nagon za oprezom i samo-očuvanjem, njega odgurava bujica gnjeva.

– Misliš da bi ti uopće hodao da nije bilo mene? Misliš – oh, ti prokleta budalo, ti misliš da bi se oni onako gnjavili, pozvali onu fificu i podigli one optužbe i... i strpali te u zatvor, da seja nisam umiješala? Bilo bi mnogo jednostavnije prerezati ti grkljan, ako baš moraš znati. Svi ostali su to željeli, samo sam ja bila ta koja je rekla suprotno. Meni duguješ jebeni život, Time, i to dvaput. Nemoj to zaboraviti.

Njezina strast u ovom trenutku ima meteorološku snagu. Otpuhuje me jedan korak, pogiba mi glavu.

– Onda dobro, gospodo Sharpe. Dugujem vam život. Možda ćete mi reći zašto ste ga poštedjeli.

Od svega o čemu bi se moglo zatražiti objašnjenje, ovo je zacijelo bilo zadnje na njezinu popisu. Lice joj se ruši u masku zbunjenosti. Promrlja:

– Ne znam... Ne znam...

A tad se vrata ustave širom otvaraju i nekoliko sljedećih sekunda, ne postoji ništa drugo osim bujice negodovanja, grčevitih komadića istrgnutih iz njezinih najintimnijih dubina.

– Oh, Gospode! Time! Riječ je... toliko si mnogo učinio... doista, to je... više nego stoje itko ikad učinio... tako mnogo...

Očito toliko mnogo da ona to jedva uspijeva artikulirati. Lice joj je izjedeno od stida, a i ja osjećam da me prožima stid jer sam ga izazvao.

– Mislite... ne govorite o našim satovima poduke, gospodo Sharpe?

– Nego o čemu drugom?

– Ali, vi ste... dovoljno ste mi ih nadoknadili. Smještaj i hrana...

– Oh, smještaj i hrana! Štoje odmah iza riječi? Jedan čitav jezik, Time. Jedan svijet. Kako bih ti se ikad odužila za to? Osim krvlju.

Približava mi se, hvata me rukom za bradu i iako uzmičem od njezina dodira, njezino lice – nametljivo, uzdrhtalo – još mi se približava.

– Time, moj dječače, slušaj me. Nije prekasno. Još možemo ovo spasiti, zar ne? George... nitko ne mora znati za ovo. Iris neće reći, pametnija je ona od toga.

I sad po prvi put ona zamjećuje nazočnost i drugih. Razrogači oči kako bi obuhvatila Philomelu, smještenu uz lijes... i Inge, koja lupa glavom o kamenu pod.

– No, to je... to je u redu, Time. Ni one neće reći. Kako mogu, ako ih nitko ne pita?

Oh, mogao bih je žaliti.

– Riješit ćemo se tijela, Time, to je jednostavno! Ljudi u Londonu nestaju svaki dan i nitko nikad ništa ne otkrije. Isuse, ne misliš valjda da će itko ovdje plakati zbog toga, zar ne?

Baci pogled na Georgeovo tijelo, kao da očekuje da će on ustati i potvrditi njezin navod.

– I doista, ovako kako je ispalo... nisi li uvijek govorio da želiš voditi račune? Dakle, sad nema nikoga tko bi te spriječio. I možemo nastaviti s čitanjem, Time. Samo nas dvoje, svaki dan u tri i trideset. A kad pročitaomo Crusoea, pronaći ćemo još knjiga. Načinila sam čitav popis, znaš, spremna sam sve pročitati.

Blistave oči, vlažne usnice – osjećam se prilično neotesano prigovarajući.

– A lord Griffyn? Ona me pogleda.

– Oh, Kriste, Tim. Ne misliš valjda da ga ti možeš srediti? Ni ti ni ja nismo dovoljno veliki za taj posao.

– Ja u svakom slučaju namjeravam pokušati.

I s tom jednostavnom izjavom ostavljam je, po prvi put tijekom našeg poznanstva, bez riječi. Iskrivi usnice, a ruke joj pa-

dnu uz bokove dok je zaobilazim i krećem ravno prema djevojčici na podu.

– Inge. Tako se zoveš?

Na njezinu licu, koje se uzdiže prema mojemu, nema nijednog osjećaja ni misli. Upravo onaj izraz koji mi je Philomela mnogo puta pokazala. On sad za mene gotovo da ima neku draž.

– Inge, hoćeš li poći sa mnom?

Posve sam spreman uvjeravati je, ali lijes je već odradio svoju tamnu magiju. Ona skoči na noge i pogleda me, povodljiva i pokorna.

– Naći ćemo ti lijep krevet, može? Bi li to voljela?

Uzimam je za jednu ruku i pokazujem Philomeli daje uhvati za drugu. Zajedno odvodimo djevojčicu prema stepenicama. I budući da joj se osjećaj u nogama još uvijek nije vratio, na posljertku je moramo nositi od jedne do druge stepenice i tako se sporo i zastajkujući uspinjemo.

– Nasmijavaš me, znaš?

To je gospoda Sharpe, dovikuje iz podnožja. Glas joj je sad viši – hrapavo graktanje – i još je lakše ne obazirati se na njega.

Naša leđa postaju svojevrсна utvrda protiv njega, a pogled na nas mora daje izaziva i više nego što možemo zamisliti, jer poviče, iz sveg glasa:

– Nečeš ga uhvatiti, znaš!

Ne okrećem se. Ne podižem glas. Moj jedini ustupak jest da je, najblažim mogućim tonom, upitam:

– A zašto ne, gospođo Sharpe?

– Zato što on odlazi iz zemlje, eto zašto!

Nepogrešiva nota trijumfa, ali glasu nedostaje temelja, i već sljedeće sekunde sruši se u tih, lagani jecaj. I kad se na posljertku doista okrenem, vidim da se gospođa Sharpe i sama srušila u velikoj blistavoj hrpi na kameni pod – krinolina se nadima oko nje i gotovo je cijelu guta. Samo se glava jasno izdiže.

– Dao Bog da više nikad ne vidim njegovo bijedno lice!
Spustim se dvije stepenice. Doviknem joj, nježno:

– Recite mi što znate, gospodo Sharpe.

Čitavo njezino tijelo obuzme ukočenost. Sve titra, sve do najniže podsuknje. Tresu se i same niti tkanine.

– Molim vas. Molim vas, recite mi. Rukom prolazi preko lica. Kaže:

– Riječ je o pošiljci.

– Želite reći, još djevojčica?

– Riječ je o pošiljci. Antičkih postolja. Iz Ostenda. Glava joj se naginje unatrag do ne gleda u strop.

– Znaš, uvijek voli biti prisutan. Da provjeri robu. Samo ovaj put...

Iz grudi joj se otme zadnji jecaj. Glas nastavlja, ravnodušan.

– Ovaj put misli to sve ostaviti onom kako se zove...

– Rebbeck.

– Ostaviti i kliznuti niz rijeku. Dok sve ne prođe. Spušta glavu dok me ponovno ne gleda u oči.

– To će proći, Time. Žao mi je, ali proći će.

Sad uopće ne kriješti. Govori tužnim, tugaljivim tonom.

– Gdje pristaje pošiljka, gospodo Sharpe?

Ona ne odgovara, pa ja ponavljam pitanje, s osornošću koja me iznenađuje.

– Gdje pristaje?

– U Bermondseyu. Kod Doka Svetog Spasitelja.

Koliko su je truda koštale te riječi! Glava joj tone i nestaje iz vida, i sad se čini da ju je krinolina doista usisala u svoj želudac, ne izmamljujući iz nje ni najtiši mrmor žaljenja.

– Hvala vam, gospodo Sharpe. Nekoliko sekundi poslije, dovikne mi:

– Time? – Da?

– Što će se dogoditi gospodinu Crusoeu?

Na svjetlu našega fenjera, koje sve više uzmiče, svaka poruga njezinoj osobi istaknuta je da je svi vide. Kanirana vlasulja,

lagano naherena na glavi. Mrlja rumenila za usne između usta i nosa. I krv, naravno, koja joj je uprskala rukavicu i stvorila čokoladnu koricu na njezinu muselinskom donjem rukavu.

– Bojim se da ćete to morati sami pročitati do kraja, gospođo Sharpe.

Sad smo već stigli do vrha stuba i Philomela se gura kroz otvorena vrata, nas troje projurimo pokraj goluždravog papagaja, škiljeći u sivom, sumračnom hodniku, udišući s posebnom raskoši težak zadimljen miris s kata.

– Što se, zaboga, dogodilo?

Na kraju hodnika stoji Mary Catherine i cijedi život iz pokrovca za čajnik. Ovo je zacijelo zadnje što je očekivala: gospodin Timothy silazi s jednom djevojčicom, a vraća se s dvije... Georgea i gospođe Sharpe nigdje nema. Kakvo smo mi samo čudo. Osjećam kako se strahopoštovanje Mary Catherine ovija oko mene i prožima me novim autoritetom. Gospodar kuće.

– Mary Catherine, ovo je Inge. Bojim se daje prošla pravi pakao i trebat će joj nova odjeća, postelja i najvjerojatnije obrok. Misliš li da možeš sve to urediti?

– Naravno...

– Rado bih ti pomogao, ali zove me važan posao.

– Kakav...

– Prije nego što odem, moram ostaviti poruku policiji. U sve manje vjerojatnom slučaju da ikad dođu ovamo. Mogu li ti je povjeriti?

– Naravno! Ali, ima li...

– To je sve za što sad imam vremena. Hoćeš li se, molim te, pobrinuti za Inge? Velika ti hvala.

U radnoj sobi gospođe Sharpe pronalazim pero – blistavi čelični romb – zajedno s tintarnicom i hrpom papira za pisanje. S Philomelom, koja mi stoji u blizini kao duh zaštitnik, sjednem i napišem:

Otišao na Dok Svetog Spasitelja. Dođite odmah.

Stavljam je u omotnicu i predajem ravno Mary Catherine. Zatim potežem maramu s klavira gospode Sharpe i omatam je oko Philomele, pa je povedem niz hodnik i van iz kuće. Tako sam spretan vodeći je sa sobom, da se ona sjeti prosvjedovati tek kad zastanemo na pločniku ispred kuće.

– Slušaj me, Philomela. Šaljem te na neko vrijeme svom Ujaku.

Mrštenje joj se urezuje preko lica. Odmahne glavom.

– Molim te, nemoj se svađati. Tvoj sam život doveo u dovoljno opasnosti za jedan dan.

Zbunjenost, sumnjičavost, uobičajena mješavina osjećaja probije se njezinim licem i proizvede onaj uobičajen izraz. – Ne.

– Obećavam da ćeš biti sigurna. – Ne.

U napadu nestrpljivosti zgrabim je za ruku i potegnem do Regent Streeta, mašući kao majmun. Već za nekoliko sekundi uoči nas jedan kočijaš s kočijom okrenutom ka sjeveru, i kad stane uz pločnik pružam mu načrčkanu poruku.

– Ovdje vam je adresa. Molim vas, odvezite mladu damu tamo. Smjesta, molim.

Otvorim vrata, ali ona se lecne.

– Molim te, Philomela.

Povlači jedan rub marame preko zatiljka, a drugi pričvrsti oko struka, i s kraljevskim se prezirom odmakne od kočije. A zatim, iza svojih leđa, začuje se novi glas:

– Izgleda kao da ne želi ići.

To je Colin. Njegovo siroto isprebijano lice, okupano svjetlom plinske svjetiljke, ogrubjelo od odlučnosti. Vrag neka odnese čovjeka koji mu protuslovi.

– Policija, Coline. Gdje je policija?

– Ooh, prokleta iznenađenje! Surtees nije bio u uredu, baš kao što sam pretpostavio, a njima treba čitava vječnost da odu po njega, jel' tako? Stoga sam im rekao gdje ćemo se naći, i

došao ovamo sam. I ako vi namjeravate mene ili Filly isključiti iz još koje pustolovine, gospodine Timothy, nadrapat ćete.

Gullyjev čamac bio je točno tamo gdje ga je ostavio – u maloj vodenoj niši uz Hungerfordske stube. Kakav je šok vidjeti daje sve još uvijek na svom mjestu: čekrk, kuku i vesla, čak i Gullyjevu čaturicu brandyja, odloženu na jednoj od klupica, čeka povratak svojeg vlasnika.

Iz poštovanja ostavljam čaturicu nedirnutu i sjedam na svoje uobičajeno mjesto, za vesla, a kad se Colin i Philomela ukrcaju, odvežem čamac. Čim nam dok nestane s vida, padne prva nesigurna pahuljica snijega.

Ništa više od gazaste krpice, vjetrom uhvaćene i otpuhane odakle je i došla – ali kako se udaljavamo, snijeg postaje sve jači. Pahuljice piskaju o trup brodice i ključaju u krijesti svakog novog vala. Sve što mogu uzeti, uzimaju, i kad podignem pogled prema nebu, čini se da se čak i nebo rastapa na svoje sastavne elemente – ljušti u ništavilo.

A ipak, kako je dražestan, bez obzira na okolnosti. Prvi snijeg ove sezone. Pada na mene. Pada na Philomelu i Colina, i gospođu Sharpe. Na Gullyja. Pada na sve nas, žive i mrtve.

– Gospodine Timothy?

– Da, Coline.

– Imate li ikakav... ono, plan ili nešto slično?

– Ne baš, nemam.

Osim da zaustavim svijet u njegovoj osi. Ali, to je prije posao za Atlasa, nije li? A ja nisam on.

Svejedno, postoji nešto natprirodno u držanju mojih ruku u pokretu. Nešto pumpa krv kroz moje ruke i ramena, i tjera me da zaboravim na raspucane dlanove, cvokotanje zubiju i zaostali vonj spaljenog drveta u mojim nosnicama.

Možda je to jednostavno zbog same rijeke... treperavih svjetala teglenica, priobalnih čamaca i ribarskih brodice... izazivačkog bockanja muških jezika. Nepregledne ceste dobara i ljudskosti, koji teku u svim smjerovima, a nas troje se kotrlja-

mo po njoj. Da, sad mi se sve vraća, taj osjećaj upijenosti u ritam rijeke. Ali, noćas nema popuštanja, jer noćas smo zaokupljeni jednom posve drugom misijom, a ta se misija već koleba od neizvjesnosti.

Što ako dolazimo prekasno?

To je mogućnost koje se nikako ne mogu otresti. Što ako je pošiljka iz Ostenda već stigla? Što ako je Griffyn nestao u mraku? Što ako njegovi ljudi već odvlače svoj teret u unutrašnjost Griffyn Halla?

Što ako se ništa nije promijenilo i ništa nikad i neće?

I umjesto da odgovorim na ovaj ili onaj način, jednostavno snažnije prionem na vesla – sve snažnije i snažnije dok mi se leda ne stegnu kao šaka, ruke umalo ispadnu iz zglobova, a dlanovi gore kao petarde. I kad mi veslanje više ne uspijeva odvratiti misli, nabrajam mostove dok prolazimo ispod njih: Waterloo, Blackfriars, Southwark. A zatim i pristaništa: Grand Junction, White Friars, Scots, Dowgate. I osim njih svaki nasumični orijentir kojega se mogu sjetiti – svako brodogradilište i mornarsko prenoćište, svaku carinarnicu koju mi je Gully ikad pokazao.

Trebalo mi je dugo da shvatim kako je dobar učitelj bio, jer ja poznajem ovu rijeku! Ne onako kako je poznaje peljar, nego onako kako svećenik poznaje svoj molitvenik – s razumijevanjem koje sprečava velika iznenađenja, iako istodobno upija svako malo iznenađenje, svaki okret, nijansu i hir.

Tako saznajem – nakon više od četrdeset minuta neprekidnog veslanja – daje dok koji se nalazi ispred nas, s desnog boka brodice, Dok Svetog Spasitelja. Njegovo je pojavljivanje toliko predodređeno i čudesno da imam osjećaj da sam prvi čovjek na svijetu koji ga otkriva.

– Tamo!

Colin, zbunjen, škilji u noć.

– Ništa ne vidim. Jeste li sigurni, gospodine Timothy? Naravno da sam siguran. Koliko mi je puta Gully skrenuo

pozornost na njega? Koliko je puta govorio o Bermondseyu i Jacob's Islandu, i onom danu kad je vidio da tamo ubijaju čovjeka? A ja sam sjedio i sve to upijao, a da toga nisam ni bio svjestan, i ovo je sad moja nagrada: sigurnost daje ovo Dok Svetoga Spasitelja.

Obećavajuće ime koje brzo zanjeka stvarnost: sumorna crna izbočina doka, okružena snijegom i nastanjena s nekoliko osamljenih, drhtavih likova – vjerojatno ribara, koji čekaju vožnje koje im čitavu godinu izmiču.

Odložim vesla, zahvalan na odgodi, ali još nespreman za posao koji će uslijediti. Umni posao pronalaženja Griffyna i njegovih ljudi u snijegu, sumaglici i tami.

Nisu mogli odabrati dok – previše je svjedoka. Niti su mogli odlutati predaleko, ako se može vjerovati gospodi Sharpe. Jasno kao zvono, način na koji je to rekla: Kod Doka Svetoga Spasitelja. Kod Svetoga Spasitelja.

A kakvo je obilje dvoznačnosti sadržano u toj jednoj riječi. Kod bi mogla biti čitava milja u svim smjerovima. Mogli bismo provesti dane i noći istražujući to kod i ne bismo bili nimalo bliže našem cilju.

Čamac se, sad kad nitko ne vesla, okreće u sporim, klimavim krugovima. Snježne pahuljice lepršaju i kovitlaju se oko nas kao poludjele pčele. Poklanjamo im jednako toliko pozornosti koliko bi dobile od kakvog kipa, jer smo zabavljeni istovrsnom aktivnošću: razmicanjem zastora tame kako bismo pronašli nekolicinu njezinih raštrkanih stanovnika. Glave okrećemo na sve strane svijeta. Škiljimo i razogračujemo oči, pomno promatramo, i svaka je nit naših bića predana ovoj donkihotovskoj potrazi.

Gdje su?

Što ih više tražim, to me više odvlače događaji prošle noći, Griffyn Hali. Onaj zid magle koji se digao ispred nas, a nas dvojica, Colin i ja, čučimo uz živicu i čekamo znak zaposjed-

nuća ili namjere, čekamo bez nade, ali s nekim neodređenim iščekivanjem. I zatim bivamo nagrađeni plamenom šibice.

Sve mi se to vraća tako neposredno da kad ugledam minijturnu eksploziju svjetla u daljini pomislim daje riječ o sjećanju. Doista, spreman sam nastaviti dalje više i ne misleći na nju, dok ne vidim da Colin pokazuje u istom smjeru i skače u čamcu, i pritom se umalo prevrne iz njega.

Dotad je već svjetlo nestalo. Rekonstruirajući to u mislima, ponovno vidim brzu upaljivu eksploziju, koja nabuja pa se smanji do točkice, a zatim nestane. Upravo onakav plamen kakav bi proizvela šibica.

A kad dođem do tog zaključka, već sam zgrabio vesla i veslam snažnije no ikad – pravi Atlas, doista – i mi hitamo niz rijeku, brzo kao parobrod, a s pumpanjem mojih ruku može se mjeriti samo pumpanje mogega srca, a oči su mi se raširile do krajnjih granica, kako bih što bolje vidio područje iz kojeg je izišlo ono tajanstveno svjetlo.

A zatim se pojavi još jedno svjetlo. Rasplamsa se ni iz čega i jednako tako brzo nestane.

Dvojica njih. Dvojica pušača.

Oh, da, u cijelosti priznajem da bi mogla postojati brojna objašnjenja za dva takva svjetla. Moglo bi mnogo ljudi biti kadro proizvesti ih. Ali, to je jedino što nam je ponuđeno; to je ono što ćemo prihvatiti.

Veslajući u savršenom bijesu tjeram nas kroz vodu u jasnoj, postojanoj liniji, paralelno s obalom, i upravljam jedino po sjećanju na ta dva svjetla – plovim po njima onako kako mornari plove po zvijezdama. Veslanje mi je sad još napornije. Svaki mišić na rukama i nogama vrišti u znak prosvjeda. Koljeno ulaže najveći prigovor. Zima gaje oglodala do bodljikavog batrljka i ne preostaje mi ništa drugo doli veslati s onu stranu boli i nastaviti veslati dok ne budem siguran da smo prošli njihovu neposrednu blizinu. Tek tad malo usporim s veslima. Tak tad

nas okrenem prema obali i započetom osjetljiviji posao približavanja.

Prođe još deset minuta prije nego što se pred nama ukaže obala, i još toliko prije nego što uspijem pronaći slobodan prostor dovoljno širok da nas primi. Plima je u zadnjih sat vremena narasla, i dok skačem iz čamca i izvlačim ga na kopno plima nas uporno vuče natrag. Potrebna je sva moja snaga, i Colinova snaga, da zaustavimo čamac na uskom rtu šljunka. Dok mi mišići i nadalje zavijaju i škrguću, dopuštam si gutljaj Gullyjeva brandjja... zatim još jedan... i ispada daje on pravi lijek: gutljaj ohrabrenja.

– Gospodine Timothy! Izvucite cigle iz guzice!

Colin se već šulja obalom, a Philomela i ja žurimo za njim. Držati korak s njim sad je malo lakše nego prošle noći, jer nemam naprtnjaču koja me opterećuje. Samo moju kapu od naučjenog platna i namočeni crni kaputić, u koji sam stavio jedinu stvar za koju sam mislio da mi nikad neće trebati: Georgeov revolver.

Moji se prsti sad ovijaju oko njega. Tvrd i ukrašen kapima otopljenog snijega i neobično topao, kao da je pucao u mojoj odsutnosti. Njegov mi dodir ne pruža utjehu; samo me podsjeća koliko sam daleko izvan svog elementa.

Snijeg sad već pada punom snagom i napola nas zasljepljuje sa svakim treptajem trepavica, a čovjek bi, pogledavši prizor pred nama, ipak pomislio da ga uopće nema. Riječne obale, kola, skladišta, prozori trgovina namirnicama – sve je prekriveno tako gustom tamom koja odmah u cijelosti guta svaku snježnu pahuljicu. Svi brodovi za prijevoz ugljena na Temzi, svi londonski dimnjaci, sve industrijske peći Engleske mogle bi na ovom mjestu izbaciti svoje terete čađi, no svejedno ne bi dostigle ovakav stupanj mraka.

A tek smrad! Ljepilo i koža, pseći izmet i pekmez od jagoda koji izaziva mučninu stapaju se u neki neodrediv, neizmjeran miris truleži. No, ako Colin zamjećuje išta od toga, ni na koji

način ga ne smeta. Hita pokraj svake zgrade, juri kroz vjetar i snijeg... dok se na posljetku ne zaustavi, zabaci ramena i bez ijedne riječi pokaže ispred sebe.

Uz napuštenu carinarnicu stoje dvojica muškaraca, odjeveni poput istovarivača ugljena. Njihovi glasovi, nesmetani, lete prema nama.

- Bilo koji dan.
- Dodatna satnica, ne vjerujem.
- Daj prestani, molim te.
- Prestani sam.

Nimalo različiti, po govoru ili izgledu, od bilo koje dvojice radnika koje biste mogli pronaći uzduž južnog kraja rijeke uz dokove. Nimalo različiti osim po ovome: oni svoje fenjere drže okrenute prema kopnu. Zaklanjaju svjetlo od pogleda brodova u prolazu.

Jedna pojedinost, to je sve. A iz nje, izdiže se intuicija, ili možda samo svesrdna nada, da su dvojica istovarivača ugljena nešto drugo: muškarci koji su s Rebbeckom čuvali stražu na trijemu Griffyn Hilla.

Ali, nemamo načina identificirati ih sa sigurnošću. Ne možemo im se nimalo više približiti a da ih ne upozorimo na svoju nazočnost, a ne možemo ih ni pogledati iz drugog kuta a da pritom ili ne zaronimo u ledenu rijeku ili krenemo ka jugu, u nepoznata kraljevstva.

A zatim zamijetim jednu prilično neobičnu zanimljivost na zgradi pokraj koje muškarci stoje: iako je na nekoliko mjesta podržavaju ogromne štake, ta improvizirana operacija nije učinila ništa kako se stražnja polovica krova ne bi srušila – posve otpala s krovišta. Ovaj uklonjeni pokrov od katrana i šindre sad sačinjava grubi nasip između prizemlja i prvog kata, i tim se nasipom, bez ijedne dodatne riječi, Colin, Philomela i ja sad veremo.

Otkinuti krov čvrst je pod našim nogama, i za minutu, već stojimo tamo gdje je nekoć on stajao, puzimo po golim popreč-

nim gredama stropa i virimo u carinarnicu. Slika zaustavljenog kućnog života: jedan hrastov stolić; dva odgurnuta stolca; tanjur zelja, još prepoznatljivog; jedna crna čarapa omotana oko središnjeg stupa zavojitih stuba.

– Pogledajte.

Colin me potapša po ruci i pokaže na čistinu ispod nas: stižešnje, pusto dvorište koje se proteže od carinarnice do napuštenog mlina južno od nje. Uz vrata ustave toga mlina uzdiže se široka fronta Temzine vode i stvara usku uvalu – široku nekih pet metara i duboku dva i pol – posve nevidljivu plovilima u prolazu. Neka dalekovidna duša čak je sagradila i majušni dok koji strši do pola uvale. A sama sudbina tako je temeljito ispraznila okolni prostor da su jedini preostali stanovnici odbačena vjedra i razbacani kosturi mrtvih mačaka. Protivno svojoj boljoj prirodi, osjetim žalac divljenja. Griffynovi ljudi su pronašli možda jedino mjesto na riječnoj obali gdje mogu dolaziti i odlaziti a da ih nitko ne vidi.

No, čini se da ona dvojica istovarivača ugljena baš ne uživaju u svojoj privatnosti. Snijeg im je posijedio kape; bijele epote nabrale su im se na ramenima. Jedini ustupak koji čine hladnoći zabijanje je dlanova u džepove i mrmljanje blagih psovki ispod glasa. Jedan od njih – u strahu, možda, da će ga proglasiti podređenim – brzo pogleda iza leda i zatim se, ohrabren, vraća u izvorni položaj. Ali u tom prolaznom trenutku, imam vremena slijediti liniju njegova pogleda do njegova logičnog cilja i vidjeti kola s nepomičnim konjem... i još dva lika postavljena uz vrata carinarnice.

Jedan od ta dva lika, Miss Binny, lakše je prepoznati. Njezin golem lik, njezin crni plašt, koji joj ne pristaje nimalo bolje od crne haljine koju sakriva... njih bih prepoznao u svakom okruženju. U ustima, što me prilično šokira, drži cigaretu, čiji mi zažareni vrh omogućuje da pratim široki, srdačni luk njezinih usana, dok izdašno ispuhuje dimove i nečujno čavrlja s pušaćem sa svoje lijeve strane.

Druga osoba ostaje pokrivena sjenom dok jedan od istovari-vača ugljena slučajno ne zamahne fenjerom u njezinu smjeru, i otkrije nezgrapne crte dobro poznatog lica. Žaket od prošle noći odbačen je u korist uobičajene radne odjeće, a polucilindar je ponovno stavljen na mjesto, iako ne može posve sakriti bijeli zavoj omotan oko Rebbeckove lubanje. Kao što ni njegovo držanje hotimične opuštenosti ne može prikriti asimetričnost njegova položaja: očito mu je draža jedna noga, što je činjenica koja mi pruža nemalo zadovoljstvo. Stoji sad tamo, na snijegu koji pada, kao gost operne lože, i s jedva prikrivenim nestrpljenjem čeka da zagrmi glazba.

Svi mi čekamo – ali što, to tek naslućujem. Ipak, ne mogu ne primijetiti tikove dosade koji obuzimaju Rebbecka svaki put kad pogleda na sat. Kasne, pomislim. Već su trebali biti gotovi i otići. A što više budu kasnili, naravno, to će Providnost snažnije obasjati moju nakanu. Uz Božju volju, policija je već bila kod gospode Sharpe. Uz Božju volju, možda su se već uputili nizvodno...

Ili možda nitko ne dolazi. Baš nitko. – Heeeej...

Dug, mukavi povik, uzdiže se s istoka. Na taj zvuk Rebbeck trgne glavu uvis, osmijeh olakšanja raširi se napetim licem Miss Binnv, a dvojica muškaraca hitro zauzmu stav iščekivanja, mašući fenjerima, po prvi put, prema rijeci.

U zamahu svjetla uspijevam razabrati jedino ugljenocrne obrise nekog čamca, kojim veslaju dvojica muškaraca, a koji hita naprijed na bujici pjegave, grozničave vode. Toliko se pjeni i sikće da se sam čamac čini kao primisao, i dok se tako lju-lja u koritu rijeke ipak se ravnomjerno kreće prema doku. Neugledan je to čamčić, manji od teglenice, veći od ribarskog čamca... bezizniman u svakom pogledu, sve do svog sadržaja.

Kutija.

Da budem precizan, deset kutija. Fosforescentnih od snijega i poslanih u teturave nizove.

Večeras nije prvi put da su kutije dovezene na ovaj dok, suđeci po uvježbanoj lakoći, rutinskom držanju s kojim peljari i istovarivači prionu na posao. Jedan dobaci uže, drugi ga uhvati, jedan ga ovije oko stupa – i za nekoliko minuta čamac je privezan i osiguran, a sva četvorica muškaraca podižu kutije iz njihova spremišta i odlažu ih u urednom nizu uz obalu rijeke.

Svrstavši se po dvojica, nastavljaju nositi kutije do kola koja čekaju. Tlo je sklisko, ali oni rade brzo i metodično, i od njih četvorice i njihova tereta jedva da se čuje ijedan zvuk. Bez obzira što bi netko mogao tvrditi suprotno, to su doista postolja iz Ostenda.

Sa svoje promatračnice uz dimnjak vidim kako Miss Binny dvaput oštro pokuca na vrata carinarnice. I zatim, nakon napeptog iščekivanja, vrata se otvaraju i u dvorište izlazi lord Frederick Griffyn.

U svom ogrtaču s ranglan rukavima i sjajnim cipelama na kopčanje... s onim zlatnocrvenim prstenim prkosno natisnutim na prst... pravi je uzorak plemića pod pritiskom. S nekim sanjivim poluosmijehom zakorači u sredinu dvorišta, brižno pazeći da ne susretne ničiji pogled, gotovo plah dok se svi pogledi okreću prema njemu. Pokazuje na kutiju na samom kraju, koju tek treba staviti u kola, i blago izmijenjenim glasom kaže:

– Ona tamo.

Dvojica muškaraca zadužena za nošenje kutije polako je spuštaju na zemlju. Pogledaju jedan drugoga, pa Rebbecka. I nadalje pokazujući na kutiju njegovo lordstvo kaže:

– Otvorite je, molim vas.

No dvojica muškaraca su previše zbunjeni da izvrše tu zapovijed, tako da zapadne Rebbecka da priđe kutiji, povuče zasun i podigne poklopac.

Pokraj sebe vidim kako Philomela uzmiče, brzo pogledavši prema istoku. Ali, Colin i ja, usprkos samima sebi, ne možemo a da ne gledamo.

Međutim, čak i iz naše ptičje perspektive isprva vidimo samo poput tinte crnu odsutnost, dok lord Griffyn, poslužujući se fenjerom Miss Binny, ne istupi i, zamahnuvši rukom, ne okupa kutiju žućkastim svjetlom. I sad se sve jasno vidi.

Djevojčica s dugačkom, ravnom, bjelkastom kosom i još bjelijim licem. Dovoljno je blijeda da bije se moglo smatrati lesom, ali svjetlo fenjera već ju je natjeralo da otvori oči, i dok noćni mirisi nadiru u kutiju, ona ispušta ogroman izdah, kao daje susprezala dah čitavim putem iz Belgije. Podiže glavu i zatim je, pod pomnim pogledima svih promatrača, ponovno spušta i dok tone natrag u kutiju, čujem tihi odjek kaljužne vode koja zapljuskuje unutarnje stijenke kutije.

Za kojim uslijedi još jedan, još tiši odjek: Colinov zaprepašteni šapat.

– Isuse Kriste...

Griffyn sad stoji točno iznad kutije i skida rukavice. Desnom rukom pomiluje djevojčino hladno, pepeljasto lice. Zatim, nejasno zadovoljen, dvaput pucne prstima. Muškarci se ponovno okupljaju oko njega i u pometnji koja uslijedi kratko ugledamo onu malenu lanenožutu glavu, okrenutu posve na stranu, kao da bi se mogla utisnuti u sam sastav drveta. Zatim je probušeni poklopac ponovno zatvoren, a kutija podignuta na kola, zagurana u nišu koju su joj ostavile prijateljice.

Griffyn pažljivo nateže svaki prst rukavice na svoje mjesto, a zatim svojem osoblju upućuje osmijeh razuzdane dražesti.

– Prijatelji moji, sad je vrijeme za riječi, ali jezik mi je zanimio pred zadatkom koji mu je postavljen. Mogu vam samo ponuditi svoje najtoplije, najdublje divljenje zbog posla koji ste obavili i istodobno vam zaželjeti zbogom. Jer neodgodivi poslovi zovu me drugamo. *Les affaires du coeur et de la loi...*

Brz, površni pljesak Miss Binny, na koji Griffyn pogne glavu prije nego što svoju pozornost prebaci na rijeku.

– Kakvo ste mi dražesno malo plovilo nabavili, Rebbeck! Vjerujem da mu još samo treba španjolska gitara sa svojim nježnim strunama.

– Nadamo se da će poslužiti triku, vaše gospodstvo.

– Usuđujem se reći da nema tog trika kojeg vi ne biste mogli izvesti, Rebbeck. Brzobjavit ćete mi, naravno, kad stigne novac?

– Da, vaše gospodstvo.

– A glede onog drugog posla...

S tim riječima njih dvojica utonu u privatni razgovor koji minutu poslije završava Griffynovim tapšanjem Rebbeckova ramena i povikom:

– Upravo ono što treba! A sad, ako bi mi ovi kršni mladići mogli pružiti uslugu gondolijera? Odlično. Krenimo onda.

I tako trenutak koji sam čekao sad stoji svečano otvoren. Trenutak u kojem će moja odlučnost biti stavljena na krajnju kušnju.

No, kakva je to kušnja? I kakva je to odlučnost? Tu mi uzmanjka mašte, ostaju mi samo nejasne mogućnosti, a svaka od tih mogućnosti jedna za drugom otpada dok na posljertku ne ostane samo jedna, tek nešto malo manje nejasna, i tek nešto malo više moguća od ostalih.

– Coline. – Da?

– Bojim se da će mi trebati malo vremena. Misliš li da bi im mogao nečim odvući pozornost?

– Čime?

– Ne znam. Trčanjem naokolo... ili nekom pomutnjom, tako nečim. Čime god želiš, samo da te ne uhvate.

– Koliko vremena želite?

– Koliko mi možeš dati. Samo im nemoj dati da te šćepaju. Ako bude trebalo birati između odvlaćenja njihove pozornosti i... i bijega, onda svakako odaberi ovo drugo.

Lagano se okreće razmišljajući o mojoj molbi. Razmislivši o njoj polako i odlučno kimne glavom.

– Hvala ti. A sad... Philomela?

Ona podigne pogled prema meni, napeta od iščekivanja.

– Evo što trebam da učiniš. Vрати se u čamac i pronađi fenjer. Fenjer, dobro? Želim da staneš pokraj čamca, tako da dobro vidiš rijeku, i daš znak, razumiješ?

– Znak.

– Tako da policija zna gdje će nas pronaći. Moraš mahati fenjerom u širokom luku, veoma ritmički. Ovako.

– Da.

– I pazi – a ovo se odnosi i na tebe, Coline – kad obavite posao, nijedno od vas ne treba se vratiti ovamo. Svoj posao možete smatrati svršenim.

Oboje me kratko gledaju. Zatim Colin kaže, najnježnije što može:

– Odjebi.

To je zadnje što kaže. Prije nego što mu uspijem odgovoriti, on i Philomela već nestanu iz vida – svevši se tek na tiho šuškanje ispod mojih stopala.

U dvorištu su pripreme za odlazak njegova gospodstva gotovo obavljene. Griffynov putni kovčeg donesen je i sklonjen u čamac, gondolijeri su na svojim mjestima, i sad i sam Griffyn, zamahujući ogrtačem na snijegu, polako korača prema doku s Rebbeckom s jedne i dobrom misionarkom s druge strane. Miss Binny čavrlja jednoliko i monotono kao kakva putnica na željezničkoj postaji, ali Griffynov se glas bez zamjetnog napora uzdiže iznad njezina.

– Svejedno, dobra ženo, kakav zločin. Ne biti u Londonu za Božić! Ah, mi smo samo figure bogova. I da se usudim predložiti? Uvijek postoji sljedeća godina.

Na što Miss Binny ponudi svoj dodvorni odgovor:

– Doista, moj lorde, postoji. Uvijek postoji sljedeća godina. I godina nakon nje, također.

Još je sličnih banalnosti, siguran sam, poredano na njezinu jeziku i čekaju da ih ona izbljuje, ali sad će morati pričekati, jer zrak, u ovom trenutku propara glasan krik s leda.

– Haloouooo!

To je Colinov glas, ne može biti ničiji drugi. A ipak, u njemu je neka tako vremešna druževnost da ga jedva prepoznajem.

Učinak, međutim, koji izaziva među stanovnicima dvorišta sve je samo ne druževan. Svi do jednoga ušute i ukoče se od glave do pete.

Prvi koji tu ukočenost prekida je Rebbeck. On napravi nekoliko koraka u smjeru iz kojega je glas dopro, nastojeći mu otkriti izvor. Ali, kad se sljedeći put začuje, dolazi s malo drukčijeg položaja – tridesetak metara južnije.

– Netko dolazi!

Rebbeck daje znak jednom od muškaraca koji odmah otrči, zaobiđe komad krova koji se srušio i ne pogledavši uvis, a zatim žurno nastavi prema jugu i ruševnoj kući.

No glas, pri sljedećem prolasku, zvuči jasno s istoka.

– Ovuda, pozornici!

U daljini, tijelo muškarca ukoči se na te vijesti. Zatim se okrene i obiđe hrpu smeća, nestajući iza naherene lođe.

Jedan manje. A tu je i dodatna prednost: Colinovo bučanje izazvalo je odgovore. Zavijanje mačke. Neuspjeli uzvik prosvjeda susjednog naseljenika. Drhtanje trulog prozorskog okvira. Život se počinje buditi ovim mrtvim područjem.

Ali, u dvorištu sve ostaje tiho. Gondolijeri nepomično sjede u svom čamcu; Griffyn i Miss Binny stoje kao ukopani na rubu obale. Samo Rebbeck pokazuje volju za pokretom. Nosnice mu se šire, prsti miču... a zatim se čuje novi povik, negdje s ruba rijeke, i on krene, hramajući oko carinarnice, nestajući u daljini.

Sad se mogu slobodno spustiti na zemlju. Sad se mogu slobodno odšuljati oko kuće i zaviriti u dvorište. A odavde, znakovi izgledaju doista povoljni – osim jedne stvari. Zadnji Griffynov čovjek još uvijek čuva stražu uz kola.

Prolazi pola minute, pa još pola; spone očaja počinju se stezati oko mene kad, negdje sa zapada, ponovno odjekne Colinov glas:

– Londonski most se srušio!

Nije to otpjevao – samo intonirao, kao Nikajsko vjerovanje. A ipak, upravo taj povik mojeg stražara odvlači s položaja. Napola zabrinut, napola bijesan, kreće prema tom zvuku, a zatim ga slijedi po kamenju i oko uvale. Još ga slijedi kad zakoračim u dvorište.

Reći ću ovo: tih sam najviše što jedno tijelo može biti dok se polako približavam kolima i podižem na njih. Zapravo, upravo mi ta kradomičnost dopušta da čujem, po prvi put, zvukove koje kutije proizvode kroz probušene poklopce: tiha šuškanja, mrmorenje i šljapkanje i, ispod svega ostalog, tihu zujavu tužaljku. Postolja su oživjela.

Budući da nemam fenjera napipavam neko vrijeme prije nego što pronađem zasun na prvoj kutiji. Pronađen, odmah se otvara i nakon što letimično provjerim okolinu i promrljam kratku molitvu praktički bez riječi, kimnem samome sebi i podignem poklopac.

– Idi! Slobodna! Idi!

Sapnem te riječi najglasnije što se usudim, a zatim se prebacim na sljedeću kutiju... pa na sljedeću... otvaram ih jednu za drugom i svaki put me dočeka isti prizor: još uvijek živo tijelo s izbijeljenim, mrtvim licem, očima koje brzo trepću i nepomičnim usnicama.

Evo me, dakle, tobožnji Spasitelj na Badnjak, pokušavam uskrsnuti mrtve, ali oni ne žele uskrsnuti. Svaka djevojčica i nadalje ostaje ropkinjom stanju u kojem jest, omotana čvrstim, nevidljivim sponama. Hvatam se kako ih poželim istući – udarcima ih natjerati u život – ali za to nemam dovoljno vremena ni energije. Imam samo...

Prsti mi se ovijaju oko tvrde, hladne površine Georgeova revolvera.

A kroz glavu mi zabljesne drsko pitanje: Koliko teško to može biti?

Ne previše. Ne previše teško. Napni oroz. Uperi cijev ravno u nebo. Čvrsto ovij prst oko obarača i počni pritiskati.

A ipak, nešto u meni i nadalje odolijeva. Dok ne začujem Rebbeckov daleki povik:

– Imam ga!

Colin. Pronašli su Colina.

I ta je spoznaja sav poticaj koji mi je potreban. Stišćem sve jače i jače... i zatim... Tres!

I u tom trenutku, mogao bih se zakleti da naboj ne prolazi kroz cijev, nego kroz moje tijelo – rukom pa kroz glavu, ravno prema zvijezdama. Zrak mi pjeva u ušima, i čitav svijet grmi.

Od svih reakcija koje sam očekivao da ću izazvati, jedina koju doista nikad nisam pretpostavljao bila je reakcija konja. Sirota životinja, podbodena glasnom eksplozijom, naglo pojuri četiri-pet metara, prevrne me na trbuh i vitla kutijama jednom o drugu kao štapićima šibica. Začuje sa kakofonija krikova dok se djevojčice trude odvojiti jedna od druge. Jedna je odnesena s kola – njezina se kutija rascijepila napola i ispljunula je kroz procijep.

Vidim sad tu djevojčicu, kolebljivo se diže na noge, krvavih prstiju i mokrih prnja. Vidim i kako se ostale djevojčice podižu iz kutija i započinju mučan posao utvrđivanja gdje se nalaze.

A sa svoje desne strane vidim tamni lik lorda Griffyna, koji se okreće prema kolima... a pokraj njega šupljinu usta Miss Binny koja se polako širi.

Ta šupljina postaje mi izvor neizrecivog zadovoljstva dok se odupirem o bok kola i ispaljujem drugi metak, ravno u nebo.

I ovaj put, umjesto da jurne, konj, cvileći od užasa, podigne prednje i stražnje, i sve četiri noge u zrak. Stražnja strana kola nagne se gotovo do zemlje i pritom svaka kutija sklizne i sa svakim novim slijetanjem izbacila novu djevojčicu.

U neposrednoj blizini čujem kako nam se približavaju zvukovi stopala u trku, ali zasad pogled na djevojčice je nadmoćniji. Sve vrište – nezamislivom visinom i jakošću – i taje buka nekako postala sredstvo njihova oslobođenja, galvanski poticaj koji ih katapultira iz njihovih kutija, natjera na noge i odapinje u bijeg. Njihovi se vriskovi stapaju u jedan veliki zvučni akord, tako da se i samo nebo trese od tog zvuka.

Samo bi u Bedlamu, mislim, čovjek mogao pronaći takvu mahnitost pokreta bez ikakve raspoznatljive svrhe. Razbješnjele od slobode, djevojčice jure u svim smjerovima, i jao ti ga svemu što im se nade na putu. Jedan smotuljičić dronjaka pretvara Griffyna u uskovitlanog derviša. Miss Binny dvije djevojčice poprilično spljošte kad im pokuša postaviti zasjedu. Demonske u svojoj snazi, pregaze je i ostave zapanjenu i uspuhanu.

Jedna se djevojčica baca u najbližu vodu, kao daje u plamenu. Druge dvije se obruše na čamac, obore zapanjene gondolijere i jednim pokretom prevrnu plovilo. Daleko od toga da potonu u novom mediju, ne, djevojčice se u njemu snalaze kao vidre, podižu visoke slapove dok razmahani veslači nestaju u stupovima mulja.

Promatram... oh, promatram sve to sa slabo prikrivenim trijumfom. Pogledajte moje djelo! I zapravo se smijuljim kad muškarci dojure u dvorište – Rebbeck na začelju, za sobom vuče Colina. Lica im se ovjese od zapanjenosti; udovi trzaju na sve strane. Instinkt im govori da slijede djevojčice, ali koju? Onu koja je upravo odjurila niz žal? Ili onu koja je netom otvorila vrata carinarnice i upravo u ovom trenutku skače uz stepenice i viče kroz zidove? Ili onu koja si je, u naletu ambicije, dala u zadatak da se uzverne na obližnji mlin?

U to more kaosa Rebbeckova dvojica muškaraca, nemalo uznemireni, ugaze, dok se Rebbeck zadovoljava povlačenjem Colina prema carinarnici. Međutim, prije nego što mu to uspije, jedna urlajuća djevojčica protutnji pokraj njega kao komet –

što je Colinu dovoljno da zarije zube u ruku svog otmičara. Ugrižen, Rebbeck brzo odmakne ranjenu ruku, a drugu podigne kako bi mu odgovorio udarcem. Ali, Colin je već odjurio izvan dosega i trči u samo srce Bermondseva. Za nekoliko sekundi nestaje u tami – ništa osim tragova stopala u snijegu.

Rebbeck krene kao da će u potjeru za njim, hramajući preko dvorišta, ali se posklizne na komad leda prije nego što se naglo zaustavi. Vidim ga tamo kako nijemo odvaguje mogućnosti. Zatim se okrene i iscrtava put uz ruševno pročelje kuće, zastajući najprije kako bi pogledao ostatke kutija... a zatim podigne pogled ravno prema nacerenom liku mladoga Tima na kolima.

Čeka.

To čekanje me malo iznenađuje. Posve sam očekivao da će nasrnuti. No zatim spustim pogled i vidim da mi je revolver i nadalje čvrsto u ruci. Krasna igračka! S tim čarobnim pištoljem vladat ću čitavim svijetom, eto što ću učiniti!

I da zapečatim sporazum, podižem pištolj i treći put. I ponovno... oh, budalasti Time... budalasti, budalasti Time... ponovno pucam.

I ovaj put onaj nervno rastrojani konj pobjegne zauvijek – ništa ga neće zaustaviti – i ovaj put, ja nisam spreman. Pištolj mi iskoči iz ruke, a kola kliznu pod mojim nogama, i ja jedrim kroz zrak, ravno prema zemlji – mukli udarac kostiju na kame-nohladnu zemlju.

U ušima mi odzvanja zvuk kopita i pomislim daje ovo zaci-jelo prirodan kraj svih malih tirana – da su zavitlani u blato i nečist – no tu je i kraj razmišljanju, jer Rebbeck je već na meni, i nas dvojica se kotrljamo po dvorištu, dubemo se o kamenje, i Rebbeckovi prsti su pritisnuti o moj dušnik, a moji o njegove sklopljene vjeđe, i tko može znati koji će od nas prvi popustiti?

Prva koja popušta je carinarnica. Što znači, otkotrljamo se ravno u tu trošnu kolibu i sama se zgrada zatrese – zatrese do temelja.

Ta je sila u svakom slučaju dovoljno snažna da Rebbeckove prste makne s mogeg vrata. Skočim na noge, zadihan, i kad on skoči prema meni, ovijem desnu nogu oko njegove (trik koji mi je Peter pokazao kad sam imao osam godina – osam godina, a još uvijek sanjam da sam kadar izvesti takav trik), naglo potegnem i Rebbeck pada u zadovoljavajućoj hrpi.

Zašto onda... zašto bol strelovito protutnja kroz moju nogu? Staro izdajničko koljeno – Kriste svemogućí!

Pokušavam pobjeći, ali Rebbeckova noga nije tako loša kao moja, zar ne? Oh, njemu je najlakši sport sustići ovakve kao ja i zabiti me o kuću. A kad mu se oduprem, dovoljan je samo brz udarac u moj pleksus da mi iz glave izbije borbu. S osjećajem mučnine, i okusom krvi u ustima, stojim kao ukopan, i posljednji je atom otpora usredotočen u mojoj ispruženoj, lijevoj ruci.

Jer o tu ruku je pritisnut Rebbeckov grubi dodatak... a da borba bude još neravnopravnija, tesarska oštrica – odiše poviješću, nametljivo prisutna.

Oštrica je ta koja se približava, milimetar po milimetar, mom golom vratu, i sad nisam svjestan Rebbeckova lica, koje je nestalo u maglici snijega, nego njegova glasa, koji se smekšao do nekog čudnovato očinskog.

– Evo i svijeće da ti osvijetli put u postelju...

Koljeno u trbuh. Iz usta mi iscure potočić krvi; svaki atom mojega tijela drhti od boli; a ipak, neki nehotičan poriv drži mi ruku na mjestu, odbija oštricu.

A ona se ipak približava... dolazi mi sve bliže i bliže... i čitavo to vrijeme Rebbeck mi guguće u uho.

– Evo sjekača da ti odsiječe glavu.

I dok se njegovo lice naginje prema momemu, glas mu se spušta do najlakšeg, najletimičnijeg šapta – tona tako umilnog da bih ga mogao zamijeniti za šaptanje vlastite savjesti.

– Ne budi kao tvoj prijatelj. Idi mirno. Hajde, idi mirno. Ah, Gully? Je li to bilo ovako? Je li to šaptao i u tvoje uho?

Jesi li osjećao njegov dah na trepavicama?

– Psst. Psssst.

Iza mojih leda, crvotočinom izjedeno drvo carinarnice zaškripi i zdrobi se pod našom zajedničkom težinom. Sjećam se sad što sam mislio dok sam bio ovijen oko dimnjaka, ravno gore. Misilo sam: Čitava ova kuća mogla bi se svakoga časa srušiti.

I tad sam shvatio daje moja ruka – moja druga ruka – ovijena oko oluka.

Međutim, samo se prsti mogu pomaknuti, jer Rebbeck drži ostatak moje ruke pritisnut o kuću, i neće je pustiti, jednako kao što neće izgubiti oštricu kojom sad lebdi nekoliko centimetara iznad mog grla. I stoga upućujem samoga sebe da učinim upravo ono što se najmanje očekuje: omlohavim u Rebbeckovim rukama.

U trenutku kad se moja težina počne spuštati, Rebbeckov nož se odmiče od mog vrata, i slobodnom me rukom hvata ispod pazuha, a sva njegova ubojita namjerana odgurana je perverznom kavalirštinom, dok se posvećuje zadatku hvatanja mogega tijela – tako da bi me mogao bolje ubiti.

Ali, sad je moja desna ruka slobodna, i ja svom snagom po težem odvodnu cijev koja popušta uz tek nezatni prosvjed, a koju zavitlam ravno prema Rebbeckovoj glavi. I u tom trenutku čvrsto stisnem oči, kao da sam ja taj koji prima udarac, a kad ih ponovno otvorim, Rebbeck se odmaknuo od mene, razrogačenih očiju, pa ja zamahnem ponovno i ovaj put nema zabune. Udarac ga odbacuje ravno na kuću i umjesto da se odbije od nje, on uz tresak i lomljivu drveta prolazi kroza zid – gotovo nestaje u unutrašnjosti – dok ne ostanu viriti samo dvije nepomične noge.

Okolo nas se okuplja baterija novih zvukova. Vriskove djevojčica nadglasali su povici muškaraca... glasan zvižduk... škripa nejasnih koraka koji hitaju kroz snijeg. Nejasnih samo zato što moje oči ostaju usredotočene na one noge. Promatram ih, s nekom ravnodušnom fascinacijom, kako se trzaju natrag u

život i zatim, nakon otprilike pola minute, pužu nazad u dvorište, vukući za sobom pripojeni torzo, a iza njega zapanjenu голу glavu.

Mahnito trepćući, teško dišući, Rebbeck se odupire o kuću i podiže u gotovo uspravan položaj i stoji tako, s izrazom kolebljive usredotočenosti. A ipak, neka prirodena tvrdoglavost još uvijek je u njemu, jer još čvršće hvata oštricu i podiže je posljednji put... više... još više...

U tom trenutku sjene iza njega rastvaraju se i otkrivaju visok, mršav lik koji bešumno hita kroz snijeg... podižući dugačku oštru palicu... ne, štap za hodanje... i jednim kratkim, odlučnim udarcem pošalju bivšeg narednika Williama Rebbecka u konačno stanje nesvijesti.

Naginjući se preko Rebbeckova ispružena tijela, taj lik promrlja:

– Oh, Willie.

A zatim zakorači prema meni. Pritisnem ruku o sljepoočicu. Uzmičem. To je detektiv inspektor Surtees.

– Tako vas je lijepo vidjeti, gospodine Cratchit.

Zaustim da mu odgovorim, no moja je zapanjenost prevelika za riječi, a još je veća jer se Surtees ponaša kao da smo se upravo susreli na Leicester Squareu.

– Oduševljen sam, gospodine Cratchit, što smo uspjeli stići na vrijeme. Molim vas da nam oprostite na kašnjenju, prilično je teško okupiti ljude na Badnjak.

Tek sad moje oči, izoštravajući se na vlažnom, peckavom zraku, uočavaju poznate modre frakove londonske policije, koji se probijaju kroz uskomešale djevojčice i zabrinuto osoblje lorda Griffyna. Jedan pozornik čvrsto hvata Miss Binny za ruku; dvojica njegovih kolega grabe za ovratnike blatom prekrivene gondolijere.

I na svaki novi lik koji uspijevam dešifrirati pojavljuje se još jedan, jednako jasan, iz isparina. Colin, još zadihan, gleda iza

ugla neke kuće. I Philomela, leprša među brojnim djevojčicama, s visoko podignutim fenjerom, kao Diogen.

O, da, svi smo prisutni i na broju. Osim jednog.

Brzo ga uočim: plastom zavijen oblik šulja se niz obalu. Crni otmjeni ogrtač stapa se s noći.

Ne izgovaram ni riječ objašnjenja. Kliznem uz ispruženu Surteesovu ruku, laktovima se probijem kroz krug policajaca i krenem ravno prema rijeci.

– Gospodine Cratchit!

Surteesov glas ni najmanje ne uspori moj korak. Niti ga uspori vrela bol u koljenu: jednostavno protrčim kroz nju, kao da je niz zapreka postavljenih na svakom koraku na putu.

Mora da sam krasan prizor dok za sobom vučem svoju bijednu nogu, ali kad napustim sjenu carinarnice, moj napor je nagrađen drugim pogledom: lord Griffyn, s ogrtačem podignutim do struka, juri obalom rijeke.

Prostor je, međutim, uzak, a put nije ravan, a budući da je bez svjetla, mora hodati opreznije nego što bi želio. Dok hitam za njim uviđam da put najlakše mogu čitati promatrajući njega – zamjećujući gdje zastajkuje, gdje tetura, gdje iskušava uporište. I na taj način brzo smanjujem udaljenost između nas.

Može li čuti zvuk mojih cipela? Ili u njemu postoji neki dublji, suptilniji osjećaj, neki glas koji ga naglo okrene i suoči sa mnom, vihorom pravednosti? Pogled na mene natjera ga da se smjesta ponovno okrene. Noge mu stružu po snijegu. U tom koraku sad nema nimalo opreza, nikakvog ispitivanja terena. Bijeg je jedino preostalo načelo.

– Tamo! Njega!

A ja sam mislio da sam jedini progonitelj. Trebao sam očekivati da će Philomela biti odmah iza mene. Ali, kad se okrenem, ona još uvijek oklijeva uz carinarnicu, zaokupljena posve drukčijim poslom davanja znaka za uzbunu.

– On otići! Zaustaviti ga!

Ne uspijevajući izmamiti reakciju policije, Philomela zgrabi dvije djevojčice za njihove dronjke i pokaže na Griffyna koji se udaljava. Zatim zgrabi još dvije, zapravo ih zavrti na petama. Sad shvaćam što radi: skuplja svjetinu za linč. Svjetinu otrcanih, neobuzdanih, histeričnih desetogodišnjih djevojčica.

Kako se brzo late posla! Potrebno je samo nekoliko pravodobnih Philomelinih vriskova i na posljetku Colinov strogi prst uperen poput strijele u Griffynova leđa u bijegu, i djevojčice se daju u potjeru. Djevojčica za djevojčicom, sve urlaju kao zli duhovi, trče niz žalo i paraju zemlju prolazeći.

Strašan su prizor, grabežljive i gotovo slijepe od bijesa. Vidjevši ih, toliko se ohrabrim da se čini, dok trčim ispred njih, da sam izvukao sav njihov bijes, svu združenu snagu londonske policije, i znam da ću tog čovjeka ganjati toliko dugo koliko imam noge, toliko dugo dok postoji tlo po kojem mogu trčati.

I tako mu se sve više približavam... udaljenost između mene i Griffyna se topi... a iza leđa nam uši paraju vriskovi djevojčica u trku. I oni se približavaju.

A ipak, u Griffynu mora da još vrebada nada u izbjavljenje. On se razveseli – vidno se razveseli – ugledavši Gullyjev čamac, izvučen na obalu. Prinio bi, mislim, i žrtvu zahvalnicu, da ima vremena. No, sada mora odvući čamac natrag u rijeku kako bi mogao zaveslati, mora uskočiti, uhvatiti ravnotežu i zgrabiti vesla. A budući daje voda još uvijek preplitka za veslanje, mora zabiti motke ravno u riječno dno i odgurnuti se u struju.

Sve to košta ga vremena. Dragocjenog vremena. Kad stignem do obale, samo je dva i pol metra u rijeci, i dovoljno mi je nekoliko dugih koraka u vodu kako bih bio na udaljenosti s koje mogu skočiti na njega.

Sad mahnit, on posegne ispod ogrtača i izvuče revolver – daleko otmjeniji primjerak od Georgoeva, ali koliko mi to sad malo znači. Griffyn drhtavim rukama uperi cijev u mene, treperavim pogledom nanišani, a ja i dalje nadirem – jurim kroz rijeku, guram je pred sobom – dok mi moja meta na posljetku

nije na doseg, dok se ne vinem kroz zrak, razmahanim krilima, šiljatim kljunom, i više me ne može zaniijekati. Tako obična stvar kao što je jedan pištolj pada iz ruke i kad na posljetku ostvarimo kontakt, sreću se samo naša dva tijela: ogroman potres, nakon kojeg uslijedi trenutak čiste bestežine.

Sljedeće čega sam svjestan jest plima koja nas odvlači još dalje od obale, i Griffynovo tijelo, pritisnuto uz moje. Dvije jednake volje u jednom čamcu, bore se jedna protiv druge do mrtve točke... a oko nas samo mahnitost. Vriskovi i razmahani udovi, dok djevojčice, jedna po jedna, napuštaju sigurnost obale i utiru bijelu stazu prema nama. I sama se plima povlači pred njima; čamac se ljulja od njihova gibanja. I dok prisiljavam Griffyna na leđa, dok se penjem na njega, osjećam da se čamac nenadano naginje kad se na njega ukrca prva djevojčica.

Njezinoj volji, na posljetku, popuštam. Iz čistog poštovanja odmičem se i prije nego što se Griffyn uspije i pomaknuti, ona je već na njemu – metar i trideset kostiju i mišića, demonski udvostručeno – buba ga po prsima, grebe njegovo aristokratsko lice, čupa mu smeđe, pomadom namazane uvojke iz lubanje.

Moguće je zamisliti, samo zamisliti, da bi Griffyn mogao odbiti jedan takav napad, ali za nekoliko sekundi i druga se djevojčica podigla preko ruba čamca, i treća za njom, i svaka se novopridošlica baca na njegov polegnuti lik i nastavlja tamo gdje je njezina prethodnica stala, pa Griffyn brzo nestaje ispod uzbibanog štita tijela. Djevojčice više ne vrište; ne, previše su usredotočene na svoj posao, i jedini zvuči koji sad dopiru do mene prigušeni su udarci njihovih majušnih šaka i čizmica i ugušeni jauci lorda Griffyna.

– Ne. Molim vas. Ne smijete.

To govorim ja. Spremam se objasniti im sve o britanskom pravosudnom sustavu, o važnosti reda i zakona... ali djevojčice to ne žele slušati. S pogledom negdje između uvrijeđenosti i radosti, jedna se od njih baca ravno na moja prsa. U omami zbunjenosti padam na leđa dok čamac klizi ispod mog tijela.

I sad lamaćem rukama i nogama u crnoj vodi... Temza mi urla u ušima... led mi smudi kožu. Žalac užasa uzdiže mi se kroz lubanju i ja otvorim usta kako bih vrisnuo, a zatim osjetim kako mi se ruke ovijaju oko ruba čamca. Brzo izvlačim glavu iz vode i njišem se u krilu rijeke kao plutača – povlašteni pro-matrač onoga što se odvija tek metar od mene.

Sad se već još više djevojčica, njih čitava gomila, popelo na palubu – čamac tone sve niže sa svakom novom težinom – trgaju mu košulju, čupaju mu dlake, bubaju ga po preponama, udaraju, štipaju i mlate. Jedna od njih mu se čak popela na prsa i gurnula mu glavu, krvavu i užasnutu, preko ruba čamca u rijeku.

Oko njegove glave voda oblikuje brz, treperav stupac. Pola minute... još pola minute... i trzanje njegova tijela se smiruje, a zatim i glava...

Umiri se.

Samo tako.

Dakle. Tako čovjek umire. Nakon sveg onog prosvjeda i panike, tek jedva zamijetan drhtaj i nakon toga ništa.

I sad ljuštura lorda Griffyna izlijeće iz čamca kao svežanj burmuta i slijedi okomitu liniju ravno do dna rijeke. I dok tone, učini jedno djelo posmrtno nasilnosti. Nagne čamac koji je već ionako potonuo pod teretom djevojčica – nagne ga i na posljeku uspravi.

I dok se čamac prevrće, ruke mi kliznu s ruba. Sad i ja slijedim onu okomitu liniju.

Zatomljujući paniku, očajnički tražim bilo što, bilo što – komadić trupa, zvijezdu Sjevernjaču – ali opipljiv svijet kliznuo mi je daleko iz dohvata. Glava mi se bori ostati slobodna, ali močvarno crna voda neminovno se penje, prlja mi usta, sluzavi mi uši, uvlači se u najdublje šupljine mojih sinusa.

Negdje u sebi začujem Gullyjev ozlojeđen glas:

Zašto mi nisi rekao da ne znaš plivati?

Zato što... Zato što...

Hladnoća mi prikuje ruke uz bokove. Padam... jedan hvat, pa još malo... crna voda nadire i kovitla se oko mene, silovitija nego što sam mogao zamisliti, udara me i rešeta i... i usavršuje. Sljepoočice mi se uvlače u glavu, a oči iskolačuju, kipteći od boli. Mučna je, ova bol, no ipak donosi i dodatnu milost vlastitog poništenja, tako da sjećanje na nju smjesta nestaje. Postoji bol, ali postoji i zaborav.

A ipak: kako apsurdno! Utapam se u možda tri metra vode. S barem desetak ljudi u blizini. Iz mene eksplodira mjehurić vode, a sa njim sukne i crno blato. Srce mi usporava do tupog, muklog posrtanja. Pluća mi se nadimaju i zašilje. Igllice leda probijaju mi mozak.

Svejedno, ima u ovome utjehe. Jer, nije li to onaj stari san? San koji sam prvi put sanjao kao dijete. Ponovno se ubojita krv uspinje mojim tijelom. Ponovno mi iz ruku nestaje osjet, a iz prsa zrak. Srce lupa dovoljno glasno da probudi mrtve. Da. Da, napokon onaj stari san – nakon toliko mnogo prekida – dolazi do kraja.

I koje iznenađenje! Nije to uopće san, nego arhitektonski plan. Ovdje... sad... završni potezi na zdanju mojega života sjećaju na svoje mjesto.

I svakojaki ljudi hitaju mi čestitati. Evo Sama! I gospodina McReadvja. Belinda i Jem. I majka, naravno, prilično se vješto kreće kroz vodu, kao dostojanstvena sirena, s dvije poštovanja vrijedne peraje.

A odmah iza nje... tko drugi nego otac! Nimalo bolji plivač od mene, a ipak, pogledajte kako lagano plovi. Ne treba ni pomicati ruke i noge, samo reže kroz vodu, kao dječak na nauljenoj motki. Smiješi mi se onim stidljivim, pomirljivim smješkom. Skuplja ruke i doziva me.

Kući, Time. Idi mimo.

DVADESET PETO

POGLAVLJE

Kuka. To je bilo specifično sredstvo mojega bijega.

Gullyjev zadnji dar: žestoka crna kuka, pričvršćena na dugi suk željeznih obruča, visi preko ruba broda i hvata me oko noge. Moje uže za spašavanje.

Moje drugo uže za spašavanje, trebao bih reći. Prvo je bilo jednostavna uzbibanost u vodi iznad mene. Odmah sam znao što je to: gacanje ljudskih nogu. Jednako tako sam znao kome te noge pripadaju; znao sam zašto su ovdje. I stoga sam otišao do njih – ovio ruke oko kuke i podigao se s rječnog dna, prema ona dva šljapkava tijela, prema zahtjevima jedne nove obitelji.

Bilo je u tome i nekog pozadinskog kajanja koje još uvijek prebiva u meni. A ipak, ne mogu sumnjati u taj poriv ništa više nego što mogu sumnjati u vlastito rođenje. Jednostavno je bilo tako. Samo predikat, bez direktnog objekta.

To su, u svakom slučaju, misli koje me salijeću, mnogo sati nakon događaja o kojima pripovijedam. Božić je, Bog vas blagoslovio, i ja ga provodim, zasad, u uredu detektiva inspektora Surteesa. Sjedimo uz prilično kolebljivu vatru – prvu koja je u kaminu nakon dugo vremena upaljena, toliko je jasno. Moj domaćin, smeten nametljivošću vatre, povukao se u najudaljeni kraj vlastitog ureda i ostavio mi svoj stolac, i eto, sjedim ovdje, ispruženih nogu, zahvalan za svaku mrvicu topline koja naiđe mojim putem.

Tek sad hladnoća polako napušta moje kosti. Činjenicu da se nije trajno nastanila zahvaljujem naporima supruge šefa postaje, koja me je obložila dekama od glave do pete i oko mene održavala razbuktalu vatru čitavu noć. Moj drugi boravak u redarstvenoj postaji nije bio nimalo sličan prvom. Spavao sam satima – možda i danima – a kad sam se probudio, i dalje

sam bio na slobodi, a na stolu pokraj mene nalazio se tanjur začinjenog mesa i bubrega s roštilja. A prije nego što sam otišao dobra je žena šefa postaje inzistirala da mi posudi uštirkanu bijelu košulju svojega supruga, dva broja premalenu, i kao kompenzaciju zapanjujuće prostrane vunene hlače, u jednom džepu kojih sam pronašao crtež nage žene koja objahuje granu brijesta. Odjeću ću vratiti, ali dođe mi da crtež zadržim. I sad mi prsti polako lutaju prema njemu, dok ostatak mojega tijela sluša suhoparan, visok glas inspektora Surteesa.

– Zao mi je što to moram reći, ali mi ostali smo vas izgubili iz vida. No, onaj dječak i djevojčica, moj Bože! Nisu skidali pogleda s vas. Čim ste potonuli, odmah su krenuli po vas. Prilično odlučan par životinjica, zar ne?

Njiše se na petama, zvecka kovanicama u džepu.

– Oh, i imao sam fascinantan razgovor s djevojčicom. Isprva nije željela ni usta otvoriti, ali na posljertku se urazumila kad sam joj spomenuo koliko vam se divim. Morao sam, bojim se, poprilično pretjerivati.

– Zao mi je.

– Usput, znate li kako je to učinila?

– Što učinila?

– Pobjegla iz onog užasnog lijesa.

– Ne... nikad nisam...

– Oh, sve to je sramotno očaravajuće, sadržaj za jeftine romane. Čovjek postane prilično pobožan razmišljajući o tome.

– Kako to mislite?

– Krunica, gospodine Cratchit.

– Molim?

– Primijetili ste je, usuđujem se reći. Poprilično je otkrhnuta i na nekim dijelovima posve zdrobljena. Dakle, postoji veoma dobar, određeni razlog zbog kojeg je otkrhnuta i na nekim dijelovima posve zdrobljena, gospodine Cratchit. Djevojčica je nekako, dok su je zatvarali u lijes, uspjela gurnuti krunicu između poklopca i kutije. Zato se i mogla izbaviti iz njega. Zamijetili

ste, naravno, da je zapanjujuće dobra u smišljanju rudimentarnih poluga.

– Primijetio sam, da.

– Ne bih se iznenadio kad bih saznao daje Arhimed bio jedan od njezinih predaka. »Daj mi nisku perlica i ja ću...« Naravno, ni na koji način ne želim poniziti drugog vašeg saveznika, gospodine Cratchit. Doista neukrotivog, neotklonjivog momka.

Vatra brzo slabi, a pepeo brzo pada, i to nekako daje novi stupanj hitnosti našem razgovoru. I tako, dok razgorijevam nekoliko komadića ugljena preostalih u rešetki kamina, postavljam pitanje koje me je mučilo od trenutka kad sam se probudio.

– Jesu li pronašli njegovo tijelo?

– Mislite, lorda Griffyna? Ne, još nisu... uza svu onu gužvu... i riječne struje, gospodine Cratchit, znate kako mušičave one znaju biti. Možda ga rijeka sutra izbaci na obalu, možda...

A zatim, neobjašnjivo, zašuti.

– Što se dogodilo, inspektore?

– Samo sam mislio kako je nesreća da onaj vaš prijatelj... kapetan Gully... nije više s nama da nam pomogne jaružati.

– Gully, da.

– Molim vas, primite našu sućut.

– Da. Hvala vam.

I s tim iskazom poštovanja inspektor Surtees pljesne rukama o bedra i uspravi se.

– Znate, nikad nisam upoznao vašu gospođu Sharpe, žao mi je to reći. Rečeno mije daje ona svojevrsna legenda po hodnicima Scotland Yarda. Prilično cijenjena zbog poslovne oštroumnosti. Zbog čega je prilično teško shvatiti.

– Što?

– Zašto bi tako... tako vraški inteligentna žena, bez svog znanja... znate, strašno je to neobičan posao da bi se takvu ženu

uvuklo u njega. Nedužnu, hoću reći. Slažete li se s time, gospodine Cratchit?

– Ah, da, tako vam je to. Žene, inspektore.

Iako on promatra vatru osjećam njegov pogled na sebi. Donosi vlastitu toplinu.

– Da, gospodine Cratchit. Žene.

I eto, moja konačna isplata duga gospodi Sharpe. Grijeh ispuštanja. I ako je to grijeh, dobro, dodajte ga na moj račun.

Na posljjetku, naravno, samo toliko i mogu ispustiti. Policija je već bila kod gospođe Sharpe. Zaplijenili su poslovne knjige, oduzeli lijesove. Odnijeli su Georgeovo tijelo, ispitali Iris i Mary Catherine, i pustili sve druge djevojke. Samo je gospođa Sharpe izbjegla njihovim pitanjima. Policiji je veoma odlučno rečeno da gospoda nije »kod kuće«.

Je li to doista bilo tako, ili su se policajci, mrzovoljni što moraju raditi na Božić, suspregnuli od daljnjeg nastojanja, ne mogu reći. Ono što mogu reći, s popriličnom sigurnošću, jest da gospođa Sharpe neće biti kod kuće još mnoge, mnoge večeri. Kamo će otići, kako će se snaći... to su pitanja za neku narednu pripovijest... ali, ako se njezina priča odigra onako kako bih rado vjerovao da hoće, jednoga dana moj i njezin put ponovno će se sastati i naša će prva tema razgovora, nedvojbeno, biti sudbina Robinsona Crusoea.

U međuvremenu, inspektor Surtees izvlači vrećicu slatkiša iz ladice svojega stola, i čini se kao da ih nudi prvi put. Sve je počelo iznova.

– Dakle, gospodine Cratchit, moji ljudi stoje vam na raspolaganju. Treba li vam išta?

– Zapravo, da. Imam dva pisma koja treba odmah odaslati. Pod normalnim okolnostima zamolio bih Colina, ali...

– Posve vas razumijem. Da pošaljem po teklića?

– Molim vas.

– Smatrajte to obavljenim. A sad, vjerujem da vani imamo dvoje mladih ljudi koji čekaju da vas vide. Smijem li ih uvesti?

Teklič nije tako lukav i brz kao Colin, ali mnogo je uljuđeni-
ji i nedugo nakon dva sata poslijepodne vraća se s odgovorima
na oba pisma.

Sat vremena poslije prolazim s Colinom niz dobro poznatu
ulicu koja je, kao i svaka druga ulica u Londonu, promijenjena
pranjem snijegom. Grumeni šećerne glazure paprenjaka lagano
vise s grana stabala; stole s bijelim zaliscima protežu se po ten-
dama, vijencima krovova i lintelima. Čizme nam tiho škripe o
pločnik, a dah nam se smjesta pretvara u paru i ovija se oko
nas, kao da svaka pora naših tijela izdiše istodobno.

– Pomalo je sumorno, nije li?

Colin je, naravno, u pravu. Ova je četvrt turobna i bez sunca
bez obzira na vrijeme. Druga generacija zgrada izgrađena je na
prvoj, i svako ulijevanje svjetla sad dolazi isključivo slučajno.
Pločnici su prazni, stabla kvrgava i zakrčljala, i kladio bih se da
će ona, sad nepotrebna, sunčana ura, u onom majušnom cigla-
ma zagrađenom uglu, svoj rub snijega nositi sve do travnja.

A ipak, toliko davno me prožela ta spoznaja da mi je čuti ka-
ko netko to mjesto naziva sumornim gotovo osobna uvreda.
Pogledavam naokolo tražeći neki ostatak ljepote na koji mogu
skrenuti Colinovu pozornost, ali nakon dugog traženja, jedino
što mogu pokazati je ujakov zvekir koji je, pod utjecajem sni-
jega i božikovine, odbacio svoju uobičajenu ulogu čudovišta u
korist Svetog Nikole.

Ili se tako barem meni čini. Nešto od njegova izvornog ka-
raktera mora da još uvijek probija, jer Colin se namršti i uzma-
kne jedan korak.

– Isuse Kriste! Izgleda kao da će nas požderati.

– No, dobro. Treba vremena da se navikneš.

Gospoda Pridgeon dobila je tjedan dana slobodno, tako da
nam vrata otvara sam Ujak N. Blagdansko doba ima svoj uobi-
čajeni, blagotvorni učinak na njegov izgled. Kralježnica mu se
izravnala, oči mu sjaje od odsjaja snijega, a njegova plavkasta
koža postala je crvenkasta. Otvara vrata najviše što se daju ot-

voriti, razmiče noge i stoji posve otkriven, s vijencem srebrnih zvončića koji još uvijek zveckaju sa zvonika njegova suvratka.

– Time.

Od dodira njegove ruke naglo zanijemim, i stoga se okrenem prema Colinu kako bih ih upoznao. Ali, dječak se, u rijetkom napadu suzdržanosti, smjestio točno iza mojih leđa, tako da Ujak N nastavlja kao da smo sami.

– Razočaravaj uče vijesti, bojim se. Peter i Annie su upravo javili da nam se ne mogu pridružiti. Morat ćemo... morat ćemo ih priklještit i neki drugi put. A u međuvremenu, ovo je – ha! – obilna nagrada.

– Sretan Božić, Ujače.

Preko njegova ramena uočavam rešetku lovorova lišća i, okrenut prema pragu, natpis »Sretan Božić« na drvenom okviru prekrivenom crvenim cicom. Imela visi sa svijećnjaka, a vijenci bršljana, ružmarina, šimšira i tise uspinju se uz stubište.

I još nešto: zvuči proslave. Zveckanje čaša i povremeni udarac tipke klavira i jedan ženski, zvonki glas:

– Nemoj nas držati u napetosti. Reci nam tko je! Ujak poviče:

– Pričekajte samo trenutak i vidjet ćete!

A zatim, naginjući glavu prema meni, promrlja:

– Spomenuo si... u svom pismu... određeni novčani iznos.

– Ne za mene, Ujače. Za kočijaša po imenu Adolphus. Bojim se da smo neku noć nehotice uzrokovali da izgubi kočiju i konja. Nadao sam se, s vašom pomoći, da ću mu ih nadomjestiti.

Željan sve otvoreno ispovjediti, dodajem:

– Ne vjerujem da će vam zahvaliti na tome. Nije od ljudi koji zahvaljuju.

– Pa, ako ti... ako ti misliš da bi to...

– To je posljednje što ću od vas tražiti, Ujače. Ne, oprostite. Pretposljednje.

I s tim riječima posežem rukom iza leđa i zgrabim Colina za rukav njegova kaputića, pa ga izvučem, koprcavog i nevoljkog, na golo svjetlo starčeva pogleda.

– Kao što sam obećao, Ujače. Vaš novi podstanar. Sekundardvije blagog šoka, samo to, a zatim Ujak zablista čitavim tijelom, sagne se i stisne dječakovu ruku snažno kao što bi pritisnuo pumpu za vodu.

– Oh, dobar dan! Dobar ti dan, mladiću!

– Ako vi tako kažete.

– Mislim da sam sinoć propustio upoznati se s tobom. – Da.

– Krasno da si s nama.

– Hvala, siguran sam.

– Čujem da si pravi glazbenik. Štoje doista krasna slučajnost jer, vidiš, moje društvanje ima dovoljno punča i hrane, ali smo gladni pjesme. Misliš li da bi nam mogao udovoljiti i izvesti koju?

Colin odmiče ruku i gurne je pod pazuh.

– Pola honorara unaprijed.

– Oh, kako mudar poslovni čovjek. Onda, dobro. Rukujmo se, i dobit ćeš dvije funte. Ostatak po zadovoljavajućem izvršenju.

Vidjeti kako se Colinove oči razrogačuju do krajnjih granica znači otputovati ravno natrag do našeg prvotnog susreta pokraj Hugerfordskih stuba. Natrag do onog prvog susreta od čistoga zlata, koji ga prožima, mijenja mu budućnost...

Sad mu šapnem:

– Ima toga još odakle ovo dolazi.

Toj izjavi poklanja dužno razmišljanje. Zatim mi odvratil:

– A Filly?

– Ona će, obećavam, biti dobro zbrinuta. I to veoma blizu.

Još jednom pomno promotri Ujaka N, a zatim kaže:

– Mislim da mogu, kao određenu uslugu vama, gospodine Timothy, znate, probati nekoliko noći. Ili, možda, tjedan dana. Ali, ne zaboravite, Colin Melodiozni je artist, i on nije od onih

koji se trajno smiruju, to znate. To iscijedi kreativnu snagu, zar ne?

– Znaš, Coline, upravo sam u hodniku ugledao jednu lijepu damu. Prilično sam siguran da ti je namigivala.

– Ne budite glupi.

No, svejedno izvija glavu preko mog ramena kako bi pogledao. I povjeruje mi.

Upravo je vjerovanje – neodoljiva vjera u vlastitu budućnost – ono što ga na posljertku uvlači u sigurnu luku doma Ujaka N. I dok se vrata iza njega zatvaraju uspijevam razabrati jedva uspregnuto uzbuđenje u Ujakovu glasu dok ga pita:

– Da te možda usputno ne zanimaju gljive?

I sad su vrata zatvorena. Ne preostaje mi ništa drugo nego dodirnuti obod šešira i tako pozdraviti čudovište Svetog Niku. Koji mi odmah zauzvrat kimne glavom.

Već je skoro pet sati kad Philomela i ja uđemo u Oxford Street. Čitav dan prometa ostavio je ulice crnima i ispranima, gotovo neprohodnima, ali snijeg i nadalje prijanja uz plinske svjetiljke, uokviruje izloge trgovina i podupire starog prosjaka koji dremucka na uglu s natpisom na kojemu piše:

JA SAM ISUSOV DRUGI BRATUČED, U PRVOM KOLJENU.

Hodamo u miroljubivoj tišini. I Philomela se, jednako kao i ja, okoristila velikodušnošću žene šefa redarstvene stanice. Sa šeširom i haljinom izgleda naočitije nego stoje ikad izgledala, kao netko tko je izišao u šetnju prirodom bez ikakvog određenog odredišta na umu, ijedan dio mene doista želi da nemamo krajnji cilj. No tad Philomela odlazi i pronalazi vlastiti. Čvrsto me uhvativši za ruku natjera me da stanem nasred pločnika. Ruka joj pada i ja nestajem iz njezine svijesti dok ona stoji obavljena silnom zapanjenošću.

– Štoje, Philomela?

Slijedim smjer njezina pogleda... na drugu stranu ulice... do dvojice muškaraca s rukavicama bez prstiju, koji sjede svaki s jedne strane preokrenutog vjedra za vodu i igraju triktrak.

Nijedan od njih dvojice nije mi poznat. Stavite ih u bilo koju londonsku ulicu, i prošao bih pokraj njih bez razmišljanja. Jedino što doista prepoznajem je izraz Philomelina lica. Njega odmah prepoznajem.

– Vidiš ga, zar ne? Serafina.

Ne znajući kako drukčije da mi odgovori, ona jednostavno kimne glavom. Kimne glavom i nastavi netremice promatrati, kao da izaziva viziju da prođe.

Klekнем dok mi glava nije u razini s njezinom.

– Znaš, ma koliko ti to čudno zvučalo, i ja imam određenog iskustva s tim područjem. Hoću reći, s mrtvim očevima.

Oči joj trepnu prema meni, zatim brzo natrag.

– E, sad, ne vjerujem da možeš doista razgovarati s njima ili ih dodirnuti. Ali, ako možeš... ako im možeš prenijeti da si sretna i daje sve u redu... onda oni ne trebaju više brinuti zbog tebe i mogu... mogu otpočiniti, zar ne? Okončati svoje putovanje.

Ne mogu reći shvaća li moje riječi. U svakom slučaju nije nimalo voljnija napustiti svoj položaj sad nego što je bila prije. I stoga se, najnježnije što mogu, ponovno sagibam i promrmljam joj u uho:

– Serafino mora otpočiniti, Philomela.

Mislim da je to najsnažniji poziv koji netko može uputiti preživjelom. Jer, zar i nama nije potreban počinak?

I zato Philomela, prikupljajući i zadnju mrvicu odlučnosti, rastegne licem osmijeh. A zatim – pokretom plahe prisnosti, pokretom koji daje naslutiti nestale kućne dogovore – tri puta zaredom lagano dotakne nos.

I na posljetku se okrene prema meni. I kaže:

– Spremna.

Cratchitov Salon photographique zatvoren je na današnji dan, ali radnja blista svjetlom, i uokvirene učene glave još lebde u galaksiji prednjeg izloga. Blagdani su iznudili samo male ne danke: pokoku bobicu božikovine, gotovo nevidljivu među baršunastim redovima, i rozetu listova i božikovine na vratima, pomiješanu s bijelim travčicama i cvijećem, i posipanu brašnom kako bi izgledala još zastrtija snijegom nego što već jest.

Ta rozeta ima dodatni učinak: zvekir je neupotrebljiv, pa se (ponovno) zatičem kako lupam na vrata, s većom hitnošću od one koju doista osjećam. Oh, ali s druge strane vrata je žurba – dovoljna za sve nas. Vidite kako se brzo vrata otvaraju. Kako se Peter i Annie guraju, namještaju jedno drugom porube, pričvršćuju zalutale pramenove kose, namještaju lica. Pred njima je veliki trenutak.

A on počinje mojom izjavom:

– Ovo je dar o kojem sam vam pisao.

Doista sam očekivao da će se Peter naći u teškom položaju. Iznenađenje je vidjeti Annie, koliko se sjećam, prvi put u nepriklizi. Sve riječi koje je zacijelo pripremila, svi prateći pokreti – kliznuli su joj iz stiska i iza sebe ostavili samo dvije obrve koje se približavaju jedna drugoj i dvije ovješene usnice.

Ni Philomela nije ništa voljnija od njih prekinuti mrtvu točku. Drži mi se za nogu kao djevojčica od tri godine, odbija bilo koga pogledati u oči, uskraćuje svaku namjeru. Pogledavši je, obuzme me nelagoda.

– Ne znam jesam li spomenuo... još uvijek uči jezik, ali... Otkrio sam da razumije gotovo sve što joj čovjek kaže.

Sad je već prošlo dovoljno vremena da Annie inscenira predstavu normalnosti. Zagega se prema nama i ispruži gostoljubivu ruku.

– Kako mi je drago što te upoznajem, draga. Mora da umireš od gladi. Napravila sam jorkširski puding, a tu je i... pa, jedan poklončić pod drvcem, koji bi mogla...

Lice joj se preklopi i ona okrene glavu. Petera zapada da tišinu ispuni užurbanim opovrgnućima.

– Oh, nije to ništa posebno, zar ne, Annie? Samo nešto za početak, ha? A možda bismo mogli... ponekad... odjeću, znaš, takve stvari. Ne možemo dopustiti da nam trči po kući bez odjeće, zar ne, Annie?

Glas njegove žene vraća se mnogo tiši.

– Rekla bih da ne.

Hvatam Philomelu za ruku i vodim je preko praga do pola predvorja. Annie i Peter zaostaju za nama i, iz neke neizrecive taktičnosti, posve se povlače, ostavljajući Philomelu i mene da postajkujemo uz vrata.

Oslobodivši mi nogu i okrenuvši se posve na drugu stranu, djevojčica izgleda kao da će otići, a zatim se naglo zaustavi i ispusti najbješnji šapat.

– Zašto ovdje?

– A na kojem boljem mjestu, Philomela?

Ruke joj se trgnu u zrak. Grč uzrujanosti zakotrlja joj se licem.

– S... s tobom.

Kao da se sluša po prvi put, jer izgovara to ponovno, tihim, zbunjenim tonom:

– S tobom.

– Da, to bi bilo divno, Philomela, ali bojim se da nije moguće. Rekao sam ti, idem na put. Dug put.

Kutovi usana joj se spuste. Oči joj bijesnu prezirom.

– Oh, dug put. – Da.

– Neko mjesto. Nigdje.

– Pa, znaš, još ne znam. Ali, koje god da jest, budi sigurna da ću ti često pisati. A kad se vratim, možeš mi pokazati koliko si narasla i, oh, sve što si naučila, i sve dječake koji su poludjeli za tobom...

Na to prevrne očima, ali ja nastavljam.

– Toliko ćeš se promijeniti da te neću ni prepoznati. – Ja te be poznati.

To kaže veoma ozbiljno.

– Naravno, Philomela. Računam na to.

Preko ramena kradomice odmjeri Annie i Petera, koji se napeto naslanjaju na vrata atelijera. Polako se okrene prema meni.

– Oni dobri?

– Najbolji ljudi na svijetu, obećavam. Iako, mnogo stroži od mene što se tiče spavanja.

Spušta pogled.

– Kad ti ići?

– Vjerojatno ne još nekoliko tjedana. Dakle, do tada, svaki dan ću te posjećivati, kako ti se to sviđa? I Colin također, ako je to u redu.

– To je u redu.

Kimne glavom, jednom, prilično svečano. A zatim savije ruke na grudima – čvrsto ih savije, u zaštitničkom škripcu – prekasno da odvrati onaj prvi, razorni jecaj. Odmah za njim uslijedi i drugi, koji je potrese od glave do struka.

– Oh, Bože. Oh, ne. Što ne valja?

Zbunjujuće je, priznajem, vidjeti je prvi put kako plače. I veliko zadovoljstvo. Jer, suze su završni potez na platnu njezina lica. Svi grubi, ponosni kutovi njezina lica smekšavaju se i usklađuju; svaka crta ogorčenosti i otpora briše se. Ona pogne glavu i lopta zraka protrese joj grudi, a riječi izlete prije nego što ih uspije zaustaviti:

– Želim ići kući.

Oh, ona govori engleski prilično dobro, hvala na pitanju.

Približavam lice njezinu. Prstom joj podignem bradu.

– Kod kuće si. Obećavam.

Ali, jecaji i dalje nadiru. Sva združena tuga proteklih šest mjeseci izranja, vrela, brza i čista.

– A jednoga dana, Philomela, kad budeš spremna, svi ćemo

zajedno otići u Kalabriju, ne bi li to bilo divno? Oh, već te vidim, znaš. Vučeš nas ulicama i pokazuješ nam znamenitosti, a svi stari susjedi dotrče i jednostavno – pa jednostavno zastaju od divljenja. »Ma zar je moguće daje to ona? Kćerka Serafina Rotunna, narasla je tako lijepa? Ma ne, to ne može biti!«

Protrlja rukom oči, a zatim bijesno strese ruku.

– Oni ne znati.

– Molim?

– Ne znati. Ne znati mene.

– Ne budi smiješna. Naravno da ćete prepoznati. Tko te jednom vidi, poznaje te. Vjeruj ti meni.

I malo-pomalo njezine suze dolaze kraju. Još jedan posljednji seizmički drhtaj protisne se kroz njezina rebra, a zatim joj ruke nježno padnu na bokove.

Položim ruku na njezin zatiljak.

– Da pokušamo ponovno?

I ovaj put je ona ta koja načini prvi korak, bez dodatnog ohrabrenja s moje strane. I ne mora se odvažiti daleko, jer Annie se sad oporavila i prilazi nam onom svojom zanosnom izravnošću, a oči joj se smiješe ravno u nas.

– Philomela, bi li voljela da ti napravimo portret? Djevojčica razmišlja o prijedlogu. A zatim nijemo pristane.

– Divno. E sad, slučajno znam da prije nego što ja sjednem na fotografiranje, volim se malo pogledati u zrcalo. Ne smijemo dopustiti da nam neka dlaka nije na mjestu, jel' tako? Bi li to voljela?

Ponovno kimne, ovaj put odlučnije. Annie uzima djevojčicu za ruku, odvodi je do zrcala na zidu i položi ruku na njezino rame... dok Peter stoji po strani, još uvijek izgubljen, no i on se polako snalazi i zahvalno sluša ženino čavrljanje.

– Jesi li ikad bila u atelijeru? Nisi? Dakle, prilično je jednostavno, doista, ali moraš biti veoma mirna. I oko glave ti zavezemo jednu prilično zastrašujuću stvar nalik kliještima kako

bismo bili sigurni da se neće pomaknuti. Oh, to jest strašno, ali samo na minutu ili dvije. Misliš da možeš toliko izdržati?

– Naravno, mogu.

– Naravno, ako prvi put ne dobijemo dobru sličnost, jednostavno ćemo pokušavati dalje, može? Imamo gomilu vremena. Oh, i nemoj se previše obazirati na miris, to su samo kemikalije u tamnoj komori. Slušaj, ti još ne smiješ tamo unutra, previše je opasno. Pazi, Peter je to isto rekao i meni, ali znaš, prilično je bespomoćan kad mora miješati tekućine, tako da... uostalom, čini mi se da se prisjećam da je netko spomenuo da si umjetnica?

– Da.

– Eto, upravo ono što se traži. Uvijek nam trebaju nove pozadine, zar ne, Peter? A tako je naporno angažirati druge ljude da ih naslikaju, kad kod kuće imamo čovjeka za to. Uostalom, ja mislim da su takve stvari ženski posao, a ti?

– Ženski.

Stojim i promatram u maglici divljenja. I u slučaju da mi je trebao dodatni znak, evo ga: crvena vrpca tajanstveno se pojavljuje u blizini Philomelina dlana i putuje ravno do vrha njezine glave.

Potrebno je samo nekoliko sekundi promatranja te vrpce... njezinih prstiju koji se ovijaju oko nje i prihvaćaju gotovo vjerskog posla stavljanja vrpce na pravo mjesto... i simptomi ucvi-ljenosti počinju se ljuštiti s Philomelina lica. Toliko je zadubljena u pripreme za strogo oko kamere – svi su oni toliko time zaokupljeni – da postaje najlakše na svijetu ostaviti ih jedne drugima i nestati kroz vrata. Zvonce zazvoni dok izlazim, ali kad pogledam kroz izlog, nijedan pogled nije okrenut prema meni.

Doista, moja mi je privatnost nagnula kao osveta. Stari prosjak na uglu odbija se pomaknuti. Trojica zaboravnih dječaka projure pokraj mene, čuškajući jedan drugoga i vukući za sobom saonice.

A dvojica igrača triktraka na suprotnoj strani ulice jednostavno nastavljaju kao i prije. Jedino što se promijenilo njihov je izgled. Jedan od dvojice zamijenio je šal prilično otmjenom kravatom. Zamijenio je čak i crte lica. Zadobio dva okrugla, široko postavljena oka... poluosmijeh i rupicu na bradi... oh, da, Philomela ga je nacrtala izvanredno sličnog.

Drugi muškarac mi je okrenut leđima, ali naravno, ta bih leđa svuda prepoznao. Jednako kao što bih prepoznao i značajke tog dugačkog, smežuranog tijela: noge nalik dršku lule, laktovi upereni u krivom smjeru... razmetna pozornost... sve nepogrešivo.

Dobro, već sam to rekao. Duhovi se moraju rasonoditi jednako kao i svatko drugi. Zašto ne brzom partijom triktraka? Jedina preostala tajna je ova: kad gaje otac naučio igrati?

– Sretan Božić, gospodo!

No, oni imaju uši samo jedan za drugoga. I stoga bez ijedne dodatne riječi odlučno krećem dalje i sve dok ne dođem do ugla ne sjetim se povikati im:

– I sretna Nova godina!

Ovaj put ne čekam odgovor. Ovaj put nastavljam dalje.

16. veljače 1861.

Negdje zapadno od Saint Jaga

Dragi oče,

prošla su tri dana otkad smo napustili Porto Prayo, ali otoci arhipelaga Capo Verdea kao da su neskloni napustiti nas. U zalazak sunca magličasta omotnica koja ih okružuje rasprsnese, i jalove ravnice lave zabljesnu nam ponovno pred očima: konični brežuljci, nazupčani vrhunci – sve, do najmanjeg gaja stabla kokosa, stoji nago kao novorođenče.

A čitav dan neka fina smeđa prašina kiši na nas, kao mana – tako fina, da je isprva jedva i zamjećuješ, a zatim, nakon kratkog vremena, ne zamjećuješ ništa drugo, a oči te toliko silno

peku da nemaš izbora doli spustiti se u potpalublje. Mislio sam da je ta prašina svojevrsni oproštajni blagoslov Porto Praya, ali profesor Bramthiyaile me je izvijestio da je sačinjena većinom od sićušnih organizama koji se nazivaju naljevnjaci, od kojih je mnoge vjetar donio čak iz Afrike na harmatanu.

Kako je, mogli biste se zapitati, sin jednog činovnika priskrbio sebi mjesto na brodu s tri jarbola na putu za Novi Zeland?

Dakle, bilo je to Gullyjevom zaslugom.

Dan nakon Božića priopćio sam vijest o njegovoj smrti jedinom njegovu poznaniku: mornaričkom dobavljaču u Radcliffeu. Od tog sam gospodina saznao da se na Perseverantu, drvenom brigu s deset topova preuređenom za miroljubivije svrhe, otvorilo neočekivano mjesto.

To mjesto bilo je mjesto pomoćnika brodskog prirodoslovca. Neuzvišena titula, ali, jesam li bio kvalificiran za išta bolje? Nisam. Smjesta sam se prijavio i evo me ovdje.

Posao nije, sam po sebi, nadahnjujući – katalogiziranje uzoraka, zapisivanje diktata profesora Bramthiyaitea, nošenje njegove opreme s jednog položaja na drugi – i neće ozbiljno započeti dok ne zaobiđemo Cape Tlom. Do tad je profesor, uglavnom, dobro društvo, iako govori u prilično ekstravagantnim krugovima. Također sam se brzo sprijateljio s brodskim hidrografom i s gospodinom Keelingom, liječnikom, koji posjeduje iznenađujuće veliku zbirku erotskih crteža (kojoj sam donirao svoj jedan).

Najbolje mi društvo, međutim, dolazi u snovima. Baš neku noć u posjetu mije bila majka. Koliko je dugo nije bilo! Neće vas iznenaditi kad čujete da je došla naoružana po svim točkama s uputama: Pospremaj kabinu, Time, svako jutro i svaku večer. Suzdrži se od pljuvanja dok si na palubi. Pazi da kapetanu uvijek sjediš s desne, nikad s lijeve strane. I iznad svega ostalog, nemoj se zblizavati s običnim mornarima.

S posljednjim savjetom je, bojim se, zakasnila. Prije nekoliko večeri, omamljen dosadom, odlutao sam na pramčanu palu-

bu i pronašao nekolicinu mornara koji su puzali na sve četiri i dodavali si vrč zobenog piva. Jedan od tih momaka nosio je ogrlicu od školjaka, što me je nagnalo – uglavnom iz očaja – da u razgovor uvedem Gullyjevo ime. I možete li povjerovati, oče? Dvojica opremača također su poznavali Gullyja!

Lijepo smo porazgovarali o njemu i nazdravili mu na kockastoj mjeseci. Bilo je kao da ga upijamo ravno u naš sustav.

Na povratku kući svratili smo u Majorku. Jesam li to spomenuo?

Posljednje što mi je Ujak N rekao prije nego što sam otišao bilo je: – Tvoj otac bi bio silno ponosan, Time.

Budući da vas zapravo od Božića nisam vidio, teško je poduprijeti tu tvrdnju. Mogu samo zaključiti, kao što je sam Ujak jednom rekao, da ste otišli na počinak. Na posljetku. Nadam se da vam moje misli ne dodijavaju previše.

A, ako vam dodijavaju, tad mi udovoljite jednim zadnjim sjećanjem...

Bilo je to nekoliko mjeseci nakon vašeg prvog napada apopleksije i otprilike tjedan dana prije drugog. Kasno nedjeljno poslijepodne upravo se prelijevalo u sumrak, a ja sam vam donosio vrč slaboga čaja, i sve u tom činu – škripanje stepenica, škripa mojih cipela, zagasito bljeđih čaja – odjekivalo je sumornošću.

Zamislite onda moje iznenađenje kad sam otvorio vaša vrata i zatekao vas kako uspravno sjedite u krevetu, još uvijek u noćnoj košulji, s izrazom nesputane radosti. Upitao sam vas što se dogodilo, i evo što ste mi odgovorili:

– Dolazi! Svakog časa. Kočija za Hertford.

Ta vas je kočija, navodno, trebala odvesti do vašeg ujaka Geoffreya, mljekara, koji je bio mrtav već dvadesetak godina. Ne znajući točno kako da vam odgovorim, upitao sam vas ne biste li radije pošli željeznicom. Tad ste me pogledali s tako dubokim neshvaćanjem da sam shvatio da ste se vratili u vrijeme prije željeznice. Usuđujem se reći da ste u tom trenutku

imali najviše pet ili šest godina, i evo vas, trebali ste na putovanje! Postoji li išta bolje o čemu bi čovjek razmišljao?

I tako sam, nakon daljnjeg razmišljanja, zaključio da ne preostaje ništa drugo doli da sjednem s vama i pričekam kočiju za Hertford. Iznenadjenje se krilo u tome koliko sam pritom uživao. Vi ste čavrljali o tome koliko je vremena prošlo od vašeg zadnjeg putovanja – godina dana, mislim – i kako je divno trava mirisala i kako su ujak Geoffrey i ujna Hilda divni, uvijek su vam dopuštali da pomuzete omiljenu kravu (Yancy), a sami nisu imali djece, možda bijednoga dana farmu mogli ostaviti vama, ne bi li to bilo jednostavno...

A ja sam odgovarao riječima za koje sam zamišljao da bi ih rekao roditelj:

– Da, baš bi! Oh, to bi bio pravi užitek!

Ipak, naši položaji nisu bili doslovce zamijenjeni. Ako išta drugo, na nas se spustila svojevrsna jednakost. Obojica smo bili slobodni od dužnosti, slobodni od kajanja. Ništa o čemu bismo razmišljali, osim ovog putovanja. Zauvijek uhvaćen trenutak iščekivanja: nikad niste bili sretniji.

U mom srcu, oče, postoje mnoga druga sjećanja – koja ću sa sobom odnijeti u grob – ali nikad neću zaboraviti kako ste izgledali toga dana. Godine su bile odnesene. Jadi omamljeni u tišinu... doista, još nedoživljeni. Prsti su vam lepršali, a lice vam se nezatomljivo podizalo prema nebu stropa vaše spavaće sobe, i bili ste dar koji nikad neće trebati biti vraćen. To ću imati zauvijek. Dragi oče.

